

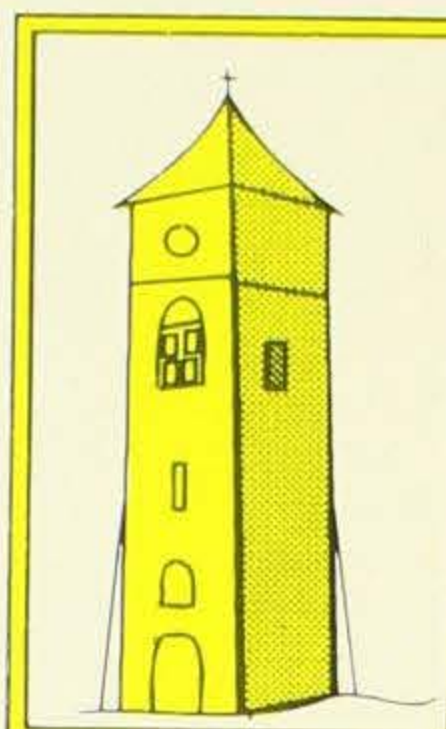
**SUBOTIČKA
DANICA**

NOVA

KALENDAR

1996.

Čitajte i širite

KATOLIČKI LIST

ZVONIK

jedini katolički list (mjesečnik) na hrvatskom jeziku u S.R. Jugoslaviji

"ZVONIK" ima slijedeće stalne rubrike:

**MEDITACIJA; LITURGIJSKO VRIJEME
SVETAČ MJESECA; UPOZNAJMO BIBLIJU
VIJESTI IZ OPĆE CRKVE; VIJESTI IZ SUBOTIČKE BISKUPIJE
MLADI; OBITELJ; DJEČJA STRANA
VJERNICI PITAJU; TU OKO NAS; PISMA ČITATELJA**

**Srdačno pozivamo sve čitatelje na suradnju.
Ukoliko imate kakvu vijest ili prilog za gore navedene rubrike
pošaljite ih na adresu Uredništva -
mi ćemo ih, po mogućnosti, objaviti**

Osnivači lista su svećenici Hrvati Subotičke biskupije
a izdaje ga Rimokatolički župni ured Sv. Roka u Subotici

**Narudžbe i informacije: Uredništvo "ZVONIKA"
Ivana Milutinovića 52, 24000 Subotica - Tel/Fax: (024) 24-740**

Na istoj adresi možete naručiti:
**ZIDNE I DŽEPNE KATOLIČKE KALENDARE
BOŽIĆNE I USKRSNE ČESTITKE,**
te prigodne čestitke za **VJENČANJE**, koje mogu poslužiti kao pozivnice;
za **ROĐENJE DJETETA** i cvjetne motive

U tisku je **VELIKI MOLITVENIK "SLAVA BOŽJA"**

SUBOTIČKA DANICA

(NOVA)

Kalendar

za 1996. godinu

zkvh.org.rs

SUBOTIČKA DANICA (nova)

kalendar za 1996. godinu

godište LXXV

(U prošlogodišnjoj "S. Danici" zabunom je napisano godište I umjesto LXXIV)

Uredničko vijeće:

Andrija Anišić, Josip Anišić, Stjepan Beretić, Stipan Bošnjak,
mr Ervin Čeliković, Katarina Čeliković, Marko Forgić, Bela Gabrić,
Franjo Ivanković, Josip Ivanković, Vesna Ivanković, Andrija Kopilović,
o. Marijan Kovačević, Grgo Kujundžić, Cecilija Milanković, Antun Miloš,
Josip Pekanović, Blaženka Piuković, Ivan Piuković, Branko Vaci.

Objavljuje:

Župni ured sv. Terezije
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni urednik:

Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik:

Stipan Bošnjak
21428 Plavna, Maršala Tita 46

Lektor i korektor:

Katarina Čeliković

Tehnički urednik:

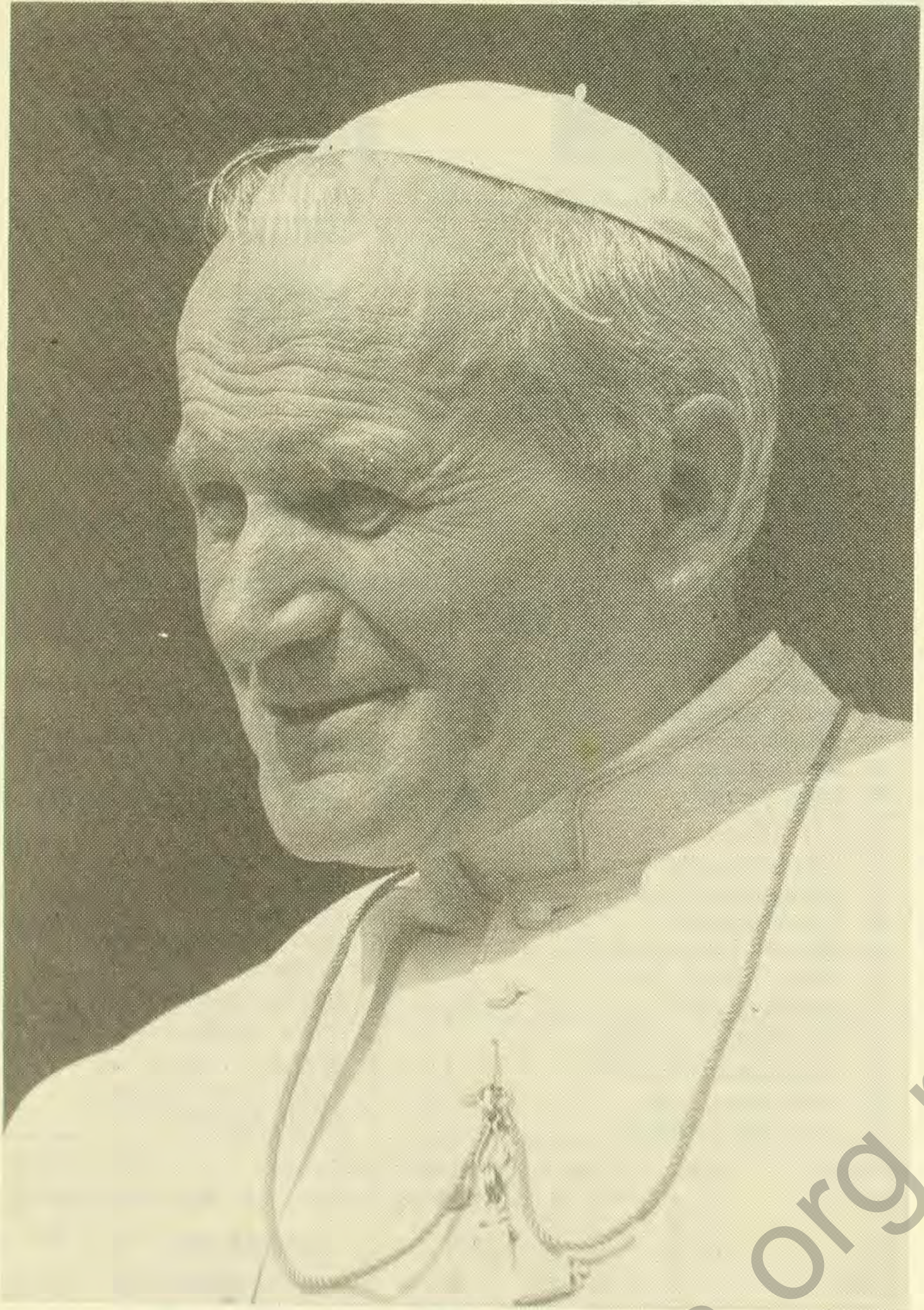
mr Ervin Čeliković

Vinjete iznad mjeseci u kalednariju preuzeli smo iz jeronimske
"Danice" u Zagrebu, a izradio ih je akademski slikar Josip Bifel.
Vinjete u ovom kalendaru izradila je Cecilija Milanković.

Tisak:

Štamparija "Globus" (vlasnik: Blaško Gabrić)
24000 Subotica, Otmara Majera 10

Subotica, 1995.

papa IVAN PAVAO II. poglavar Katoličke crkve

SIJEČANJ

januar

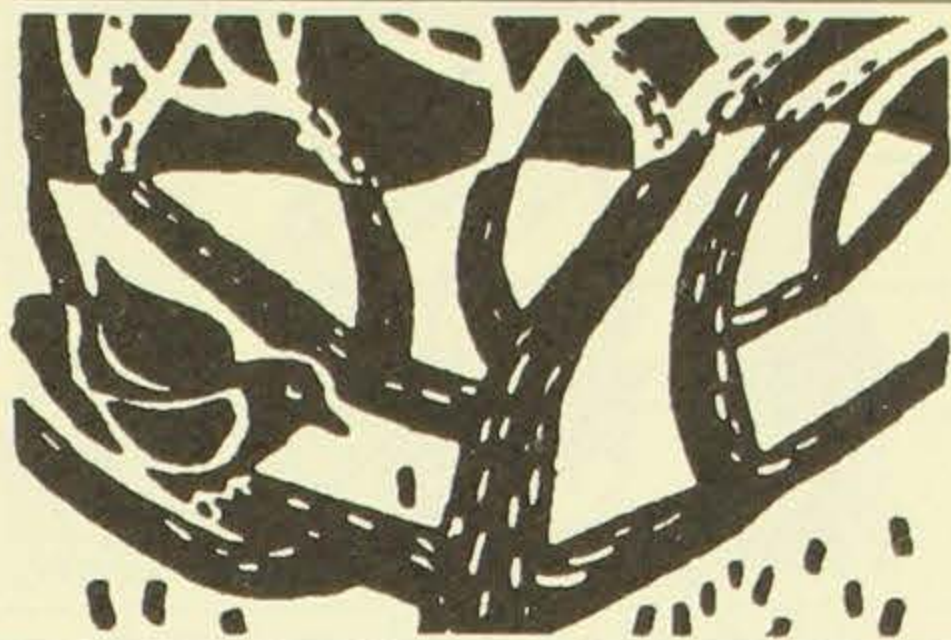
RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

P 1 NOVA GODINA, Marija Bogorodica	P 1 Obrezanje Isusovo, Bazilije Veliki
U 2 Bazilije, Grgur Nazijanski	U 2 Silvestar, papa
S 3 Genoveva, Anastazija S., Cvijeta	S 3 Malahija, pr.; Gordije, mč.
Č 4 Dafroza, Angela F., Borislava	Č 4 Zbor 70-orice ap.; Teoktist, č.o.
P 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko	P 5 Teopempt i Teon, mč.
S 6 BOGOJAVLJENJE (TRI KRALJA), Gašpar ☾	S 6 BOGOJAVLJENJE GOSPODNJE
N 7 KRŠTENJE ISUSOVO, Rajmund	N 7 NEDJ. PO BOGOJ., Zbor Ivana K., Gl.1.
P 8 Severin, Teofil	P 8 Juraj Hozevit, č.o.; Dominika, č.m.
U 9 Julijan, Miodrag, Živko	U 9 Polieukto, mč.
S 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.	S 10 Grgur biskup iz Nise
Č 11 Honorat, Neven, Higin	Č 11 Teodozije, č.o.
P 12 Ernest, Tatjana	P 12 Tatjana, mč.
S 13 Hilarije, Veronika, Radovan ☽	S 13 Ermilije i Stratonik, mč.
N 14 2. KROZ GODINU, Feliks, Srećko	N 14 NEDJ. 31. PO DUHOVIMA, Gl. 2.
P 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija, Stošija	P 15 Pavao i Ivan, č.o.
U 16 Marcel, Oton, Mislav	U 16 Verige sv. ap. Petra
S 17 Antun op., Vojmil, Lavoslav	S 17 Antun Veliki, č.o. pustinjač
Č 18 Priska, Liberata, Premila	Č 18 Atanazije i Ćiril, nadbk. aleksandr.
P 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta	P 19 Makarije Egipćanin, č.o.
S 20 Fabijan, Sebastijan ●	S 20 Eutimije Veliki, č.o.
N 21 3. KROZ G., Agneza, Neža, Janja	N 21 NEDJ. 32. PO DUHOVIMA, Gl. 3.
P 22 Vinko, Anastazija, Irena	P 22 Timotej, ap.; Anastazije, č.o.mč.
U 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko	U 23 Klement, bk.mč.
S 24 Franjo Saleški, Bogoslav	S 24 Ksenija Rimljanka, čm.
Č 25 Obraćanje sv. Pavla ap., Ananija	Č 25 Grgur Bogoslov, nadbk. carigrad.
P 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir	P 26 Ksenofont, č.o.
S 27 Andela Merici, Pribislav ☽	S 27 Ivan Zlatousti, prijenos moći
N 28 4. KROZ GOD., Toma Akvinski	N 28 NED. O CARINIKU I FARIZEJU, Gl. 4.
P 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav	P 29 Ignacije Bogonosac, prijenos moći
U 30 Martina, Gordana, Darinka	U 30 Bazilije V., Grgur B., Ivan Zlatousti
S 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela	S 31 Kir i Ivan, dobrotvori

Sunce u siječnju	Izlazi	Zalazi	Mjesečeve mijene u siječnju:	Dan	h	m
Dan	h	m				
1.	7	36	☾	Uštap	06.	21 52
9.	7	35	☽	Posljednja četvrt	13.	21 46
17.	7	31	●	Mladak	20.	13 52
25.	7	25	☽	Prva četvrt	27.	12 15

Napomena: Svi podaci iskazani su prema SEV-u, tj. prema srednjoeuropskom vremenu, po kojemu se računa i vrijeme u republici Hrvatskoj. Dok je na snazi ljetno ili ukazno vrijeme, a to znači u vremenu od posljednje nedjelje mjeseca ožujka do posljednje nedjelje u mjesecu rujnu, treba voditi računa o tome da se ovim podacima dodaje po jedan sat!

VELJAČA

februar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

Č 1 Sever, Brigita, Miroslav
 P 2 Svijećnica, Svjetlana, Marijan
 S 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko

Č 1 Trifun, mč.
 P 2 Susret Gospodnji u hramu
 S 3 Simeon Bogoprimec i Ana, proročica

N 4 5. KROZ GODINU, Andrija Corsini ☞
 P 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
 U 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica
 S 7 Rikard, Držislav
 Č 8 Jeronim Emilijani, Jerko, Mladen
 P 9 Apolonija, Sunčana, Borislava
 S 10 Skolastika, Hijacinta, Vilim

N 4 NEDJELJA O RASIPNOM SINU, Gl. 5.
 P 5 Agata, mč.
 U 6 Vukol, bk.
 S 7 Partenije, bk.
 Č 8 Zaharija, pr.
 P 9 Nicefor, mč.
 S 10 1. Zadušna subota

N 11 6. KROZ GOD., Gospa Lurdska ☞
 P 12 Eulalija, Zvonimir, Damjan
 U 13 Katarina Ricci, Božidarka, Kastor
 S 14 Valentin, Zdravko, Valentina
 Č 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa
 P 16 Julijana, Onezim, Miljenko
 S 17 Sedam utemelj. Reda slugu BDM, Donat

N 11 NEDJELJA MESOPUSNA, Gl. 6.
 P 12 Meletije, nadbk.
 U 13 Martinijan, č.o.
 S 14 Ćiril, učitelj i apostol slavenski
 Č 15 Onesim, ap.
 P 16 Pamfilije, Porfirije i dr., mč.
 S 17 Teodor Tiron, velmč.

N 18 7. KROZ GOD., Bernardica, Šimun ●
 P 19 Konrad, Blago, Ratko
 U 20 Leon, Lav, Lea
 S 21 Pepelnica (post!), Petar Damiani, Damir
 Č 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko
 P 23 Polikarp, Grozdan
 S 24 Montan, Modest, Goran

N 18 NEDJELJA SIROPUSNA, Gl. 7.
 P 19 Početak Velikog posta
 U 20 Lav, bk. katanski
 S 21 Timotej, č.o.; Eustatije, sv.o.
 Č 22 Eugenijski mučenici, našašće moći
 P 23 Polikarp, bk. mč.
 S 24 Teodorova subota

N 25 1. KORIZMENA, Viktorin, Hrvoje ☞
 P 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
 U 27 Gabriel od Zalosne Gospe, Tugomil
 S 28 Roman, Teofil, Bogoljub (kvatre)
 Č 29 Prijestupni dan

N 25 NEDJELJA 1. VELIKOG POSTA, Gl. 8.
 P 26 Porfirije, bk.
 U 27 Prokopije Dekapolit, č.o. prizn.
 S 28 Bazilije, č.o. prizn.
 Č 29 Kasijan, č.o.

Sunce u veljači

Dan	Izlazi		Zalazi	
	h	m	h	m
2.	7	17	17	03
10.	7	06	17	15
18.	6	54	17	26
26.	6	41	17	38

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan	h	m
Uštap	4.	16	59
Posljednja četvrt	13.	09	38
Mladak	19.	00	31
Prva četvrt	26.	06	53

OŽUJAK

mart

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

P 1 Albin, Hadrijan, Jadranka (kvatre)
S 2 Lucije, Iskra, Čedomil (kvatre)

P 1 Eudokija, č. m.č.
S 2 2. Zadušna subota

N 3 2. KORIZMENA, Kunigunda, Kamilo
P 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
U 5 Euzebije, Teofil, Vedran
S 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
Č 7 Perpetua i Felicita
P 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
S 9 Franciska Rimska, Franjka, Fanika

N 3 NEDJELJA 2. VELIKOG POSTA, Gl. 1.
P 4 Gerazim, č.o.
U 5 Konon, mč.
S 6 Amorijski mučenici
Č 7 Kersonski mučenici
P 8 Teofilakt, č.o. priznavalac
S 9 3. Zadušna subota

N 10 3. KORIZMENA, Emil, Makarije
P 11 Eutimije, Kandid, Firmin, Tvrko
U 12 Teofan, Bernard, Budislav
S 13 Rozalija, Modesta, Ratka
Č 14 Matilda, Miljana, Borislava
P 15 Longin, Veljko
S 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje

N 10 NEDJ. KRIZUPOKLONSTVENA, Gl. 2.
P 11 Sofronije, patrijarh jeruzalemski
U 12 Grgur Dvojeslov, papa
S 13 Nicefor, prijenos moći
Č 14 Benedikt, č. o.
P 15 Agapije i drugovi, mč.
S 16 4. Zadušna subota

N 17 4. KORIZMENA, Patrik, Domagoj
P 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
U 19 **JOSIP, zaručnik BDM, Joško, Josipa**
S 20 Niceta, Dionizije, Vladislav
Č 21 Serapion, Vesna
P 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
S 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen

N 17 NEDJELJA 4. VELIKOG POSTA, Gl. 3.
P 18 Ćiril, nadbk. jeruzalemski
U 19 Krizant i Darije, mč.
S 20 Monasi sv. Sabe na Sinaju, mč.
Č 21 Jakov, bk.
P 22 Bazilije, mč.
S 23 Akatistova subota

N 24 5. KORIZMENA, Latin, Simon
P 25 Blagovijest, Maja, Marijan
U 26 Montan i Maksima, Emanuel
S 27 Lidija, Rupert, Lada
Č 28 Prisko, Sonja, Nada, Polion
P 29 Jona, Bertold, Eustazije
S 30 Kvirin, Viktor, Vlatko

N 24 NEDJELJA 5. VELIKOG POSTA, Gl. 4.
P 25 Blagovijest
U 26 Zbor arkandela Gabrijela
S 27 Matrona Solunska, sveta majka
Č 28 Hilarije, č. o.
P 29 Marko, bk.; Ćiril dakon i dr., mč.
S 30 Lazarova subota

N 31 CVJETNICA, Benjamin, Amos

N 31 CVJETNA NEDJELJA (CVJETNICA)

Sunce u ožujku

Izlazi

Zalazi

Mjesečeve mijene u ožujku:

Dan h m

Dan

h m

h m

Uštap

05.

10

24

1.

6 34

17 43

Posljednja četvrt

12.

18

16

9.

6 20

17 54

Mladak

19.

11

46

17.

6 05

18 05

Prva četvrt

27.

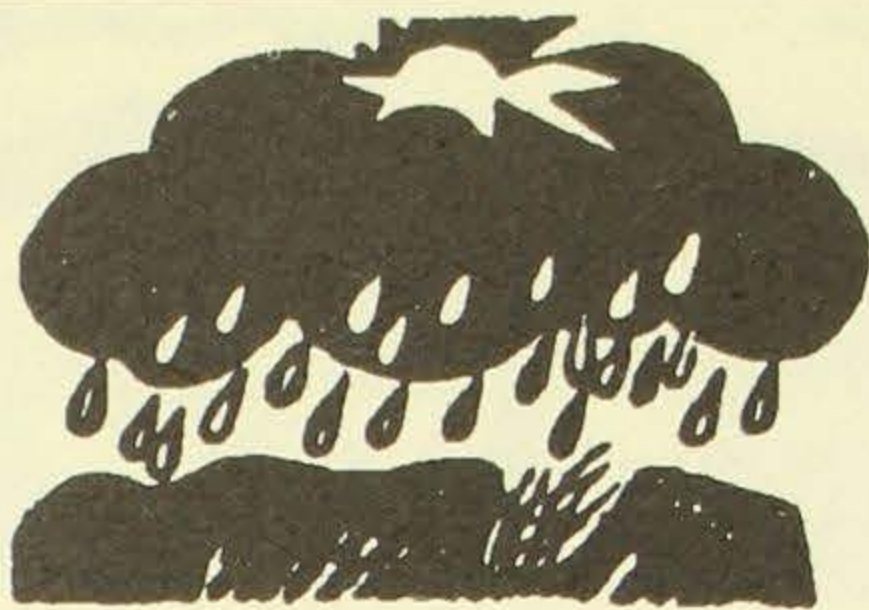
02

32

25.

5 49

18 15

TRAVANJ

april

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
P	1	Hugo, Teodora, Božica	P	1	Veliki ponedjeljak
U	2	Franjo Paulski, Dragoljub	U	2	Veliki utorak
Š	3	Rikard, Cvijeta, Radojko	Š	3	Velika srijeda
Č	4	Veliki četvrtak, Izidor, Žiga	Č	4	Veliki četvrtak
P	5	Veliki petak (post i nemrs), Vinko Ferrerski	P	5	Veliki petak (strogi post)
S	6	Velika subota, Vilim, Celzo, Rajko	S	6	Velika subota
N	7	USKRS (VAZAM), Ivan de la Salle	N	7	USKRS (VAZAM)
P	8	Uskrsni ponedjeljak, Dionizije	P	8	Uskrsni ponedjeljak
U	9	Marija Kleofina, Demetrije	U	9	Uskrsni utorak
Š	10	Ezekijel, Apolonija, Sunčica	Š	10	Uskrsna srijeda
Č	11	Stanislav, Stana, Radmila	Č	11	Uskrsni četvrtak
P	12	Julije, Viktor, Davorka	P	12	Uskrsni petak
S	13	Martin I. papa, Ida	S	13	Uskrsna subota
N	14	2. USKR. (Bijela), Tiberije, Valerijan	N	14	NEDJELJA TOMINA
P	15	Krescencije, Anastazija, Bosiljka	P	15	Aristarh, Pud i Trofim, ap.
U	16	Josip Benedikt Labre, Bernardica	U	16	Agapa, djevica mč.
Š	17	Rudolf, Robert, Inocent	Š	17	Simeon Perzijanac, č.o.; Akacije, bk.
Č	18	Eleuterije, Amadej	Č	18	Ivan, č.o., uč. Grgura Dekapolita
P	19	Konrad, Ema, Rastislav	P	19	Ivan, č. o.
S	20	Marcijan, Teotim, Bogoljub	S	20	Teodor Trihin, č. o.
N	21	3. USKR., Anzelmo, Goran	N	21	NEDJELJA MIRONOSICA, Gl. 2.
P	22	Soter i Kajo, Teodor	P	22	Teodor Sikeot, č. o.
U	23	Juraj, Đuro, Đurdica, Jure	U	23	Juraj, velmč.
Š	24	Fidelis, Vjera, Vjerko	Š	24	Saba Stratilat, mč.
Č	25	Marko evanđelist, Maroje	Č	25	Marko, ap. i evand.
P	26	Kleto i Marcelin, Zorko	P	26	Bazilije, bk. mč.
S	27	Ozana Kotorska, Jakov Zadr.	S	27	Simeon, mč.; Ozana Kotorska, č. m.
N	28	4. USKR., Petar Chanel, Euzebijije	N	28	NEDJELJA O UZETOM, Gl. 3.
P	29	Katarina Sijenska, Kata	P	29	Kiziški mučenici
U	30	Pio V. papa, Josip Cottolengo	U	30	Jakov, ap., brat sv. Ivana

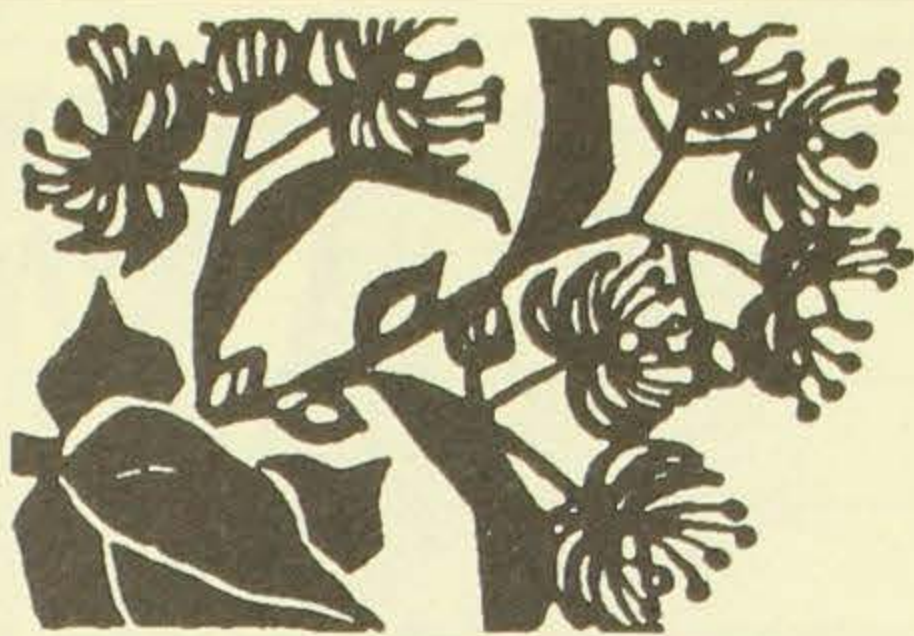
Sunce u travnju		Izlazi		Zalazi		Mjesečeve mijene u travnju:				
Dan		h	m	h	m		Dan	h	m	
2.		5	34	18	26	☾	Uštap	04.	01	08
10.		5	19	18	36	☽	Posljednja četvrt	11.	00	37
18.		5	05	18	46	●	Mladak	17.	23	50
26.		4	52	18	56	☽	Prva četvrt	25.	21	41

SVIBANJ

maj

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.				GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR			
Š	1	Josip radnik, Jeremija		Š	1	Josip, zaručnik BDM; Jeremija, pr.	
Č	2	Atanazije, Eugen, Boris		Č	2	Atanazije Veliki, bk.	
P	3	Filip i Jakov apostoli, Mladen	☉	P	3	Teodozije Pečerski, č. o.	
S	4	Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra		S	4	Pelagija, mč.	
N	5	5. USKRSNA, Peregrin, Maksim		N	5	NEDJ. O SAMARIJANCU, Gl. 4.	
P	6	Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko		P	6	Job Strpljivi	
U	7	Dujam, Duje, Duško, Ivan, Petar		U	7	Akacije, mč.	
Š	8	Marija Posrednica, Bratoljub, Celestin		S	8	Ivan Bogoslov, ap. i evand.	
Č	9	Pahomije, Herma, Mima		Č	9	Nikola, bk. čudotv., prijenos moći	
P	10	Gospa Trsatska, Antonin, Job	☽	P	10	Šimun Revnitelj, ap.	
S	11	Mamerto, Franjo Hieronymo		S	11	Ćiril i Metodije, ap. slavenski	
N	12	6. USKRSNA, Leopold Mandić		N	12	NEDJ. O SLJEPOROĐENOM, Gl. 5	
P	13	Servacije, Ema, Vjerko		P	13	Glikerija, mč.	
U	14	Matija apostol, Matko, Justa		U	14	Izidor, mč.	
Š	15	Izidor, Sofija, Sonja		S	15	Pahomije Veliki, č. o.	
Č	16	SPASOVO (UZASAŠĆE), Ivan Nepomuk	●	Č	16	UZASAŠĆE GOSPODNJE (SPASOVO)	
P	17	Paskal, Paško, Bruno, Akvilin		P	17	Andronik i drugovi, ap.	
S	18	Ivan I. papa, Venancije		S	18	Teodot, Petar i drugovi, mč.	
N	19	7. USKRSNA, Celestin, Teofil		N	19	ND. SV. OTACA I. NIC. SABORA, Gl. 6	
P	20	Bernardin Sijenski, Zvezdan		P	20	Talelaj, mč.	
U	21	Andrija Bobola, Dubravka		U	21	Konstantin i Jelena, sveti carevi	
Š	22	Helena, Jagoda, Milan, Renata		S	22	Bazilisko, mč.	
Č	23	Deziderije, Željko, Vilim		Č	23	Mihael, bk. prizn.	
P	24	Marija Pomoćnica, Suzana		P	24	Simeon Pustinjak, č. o.	
S	25	Beda Časni, Grgur VII.	☽	S	25	5. Zadušna subota	
N	26	DUHOVI, Filip Neri, Zdenko		N	26	SILAZAK DUHA SVETOGA (DUHOVI)	
P	27	Marija Majka Crkve, Augustin Canter.		P	27	Presveta Trojica	
U	28	German, Vilim, Velimir		U	28	Nikita, bk.	
Š	29	Maksim, Ervin, Većeslav (kvatre)		S	29	Teodozija, č. m. mč.	
Č	30	Ivana Arška, Ferdinand, Srećko		Č	30	Izakije, č. o.	
P	31	Pohod BDM, Krunoslava, Vladimir, (kvatre)		P	31	Hermij, ap.; Hermej, mč.	
Sunce u svibnju				Mjesečeve mijene u svibnju:			
Dan	Izlazi	Zalazi			Dan	h	m
	h m	h m					
4.	4 40	19 07	☉	Uštap	03.	12	49
12.	4 29	19 16	☽	Posljednja četvrt	10.	06	05
20.	4 20	19 26	●	Mladak	17.	12	47
28.	4 13	19 34	☽	Prva četvrt	25.	15	14

LIPANJ

juni

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

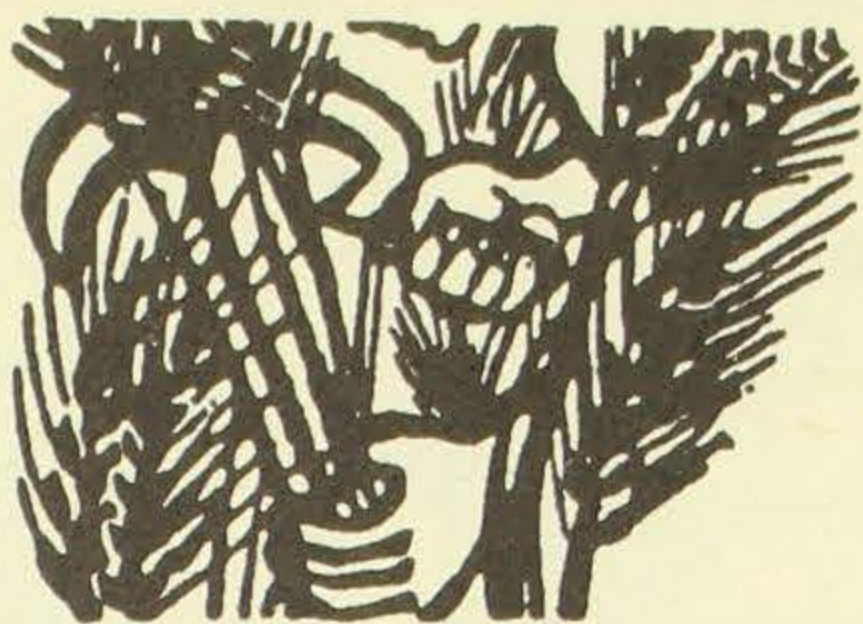
S	1	Justin, Mladen (kvatre)	S	1	Justin Filozof i drugovi, mč.
N	2	PRESVETO TROJSTVO, Marcelin i Petar	N	2	NEDJELJA SVIH SVETIH
P	3	Karlo Lwanga i drugovi	P	3	Lukilijan i drugovi, mč.
U	4	Kvirin Sisački, Predrag, Optat	U	4	Mitrofan, patr. carigr.; Kvirin, bk. mč.
S	5	Bonifacije, Valerija, Darinka	S	5	Dorotej, bk. mč.; Kozma, mč.
Č	6	TIJELOVO, Norbert, Neda	Č	6	Presveta Euharistija
P	7	Robert, Sabinijan, Radoslav	P	7	Teodot, mč.
S	8	Medard, Vilim, Žarko	S	8	Teodor Tiron, velmč., prijenos moći
N	9	10. KROZ. GOD., Efrem, Ranko	N	9	NEDJELJA PRESVETE EUHARISTIJE
P	10	Margareta, Greta, Biserka, Bogumil	P	10	Timotej, bk. mč.
U	11	Barnaba ap., Borna, Borko	U	11	Bartolomej i Barnaba, ap.
S	12	Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko	S	12	Onufrije i Petar, č. o.
Č	13	Antun Padov., Tonko, Antonija	Č	13	Akilina, mč.; Trifilije, bk.
P	14	Srce Isusovo, Rufin, Elizej	P	14	Krist Covjekoljubac
S	15	Srce Marijino, Vid, Modest	S	15	Muke Presvete Bogorodice
N	16	11. KROZ GOD., Franjo Regis, Gvido	N	16	NEDJELJA 3. PO DUHOVIMA, Gl. 2.
P	17	Adolf, Laura, Bratoljub	P	17	Manuel, Sabel i Ismael, mč.
U	18	Marko i Marcelijan, Ljubomir	U	18	Leoncije, mč.
S	19	Romuald, Rajka, Bogdan	S	19	Juda Tadej, ap.
Č	20	Silverije, Naum Ohridski, Goran	Č	20	Metod, bk. mč.
P	21	Alojzije Gonzaga, Vjekoslav, Slavko	P	21	Julijan Tarški, mč.
S	22	Paulin Nol., Ivan Fisher, Toma M.	S	22	Euzebije, bk. mč.
N	23	12. KROZ GOD., Sidonija, Josip Cafasso	N	23	NEDJELJA 4. PO DUHOVIMA, Gl. 3.
P	24	Rodenje Ivana Krstitelja, Krsto	P	24	Rođenje Ivana Krstitelja
U	25	Vilim, Henrik, Adalbert	U	25	Febronija, č. m. mč.
S	26	Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran	S	26	David Solunski, č. o.
Č	27	Ćiril Aleksandrijski, Ladislav Ugarski	Č	27	Samson. č. o.
P	28	Irenej, Mirko, Smiljan	P	28	Kir i Ivan, dobrotvori, prijenos moći
S	29	PETAR I PAVAO, Krešimir, Krešo	S	29	Petar i Pavao, apostoli
N	30	13. KROZ GOD. Rimski prvomučenici	N	30	NEDJELJA 5. PO DUHOVIMA, Gl. 4.

Sunce u lipnju

Dan	Izlazi		Zalazi	
	h	m	h	m
1.	4	11	19	37
9.	4	08	19	43
17.	4	07	19	47
25.	4	09	19	49

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan	h	m
	Uštap	01.	21 48
	Posljednja četvrt	08.	12 07
	Mladak	16.	02 37
	Prva četvrt	24.	06 24

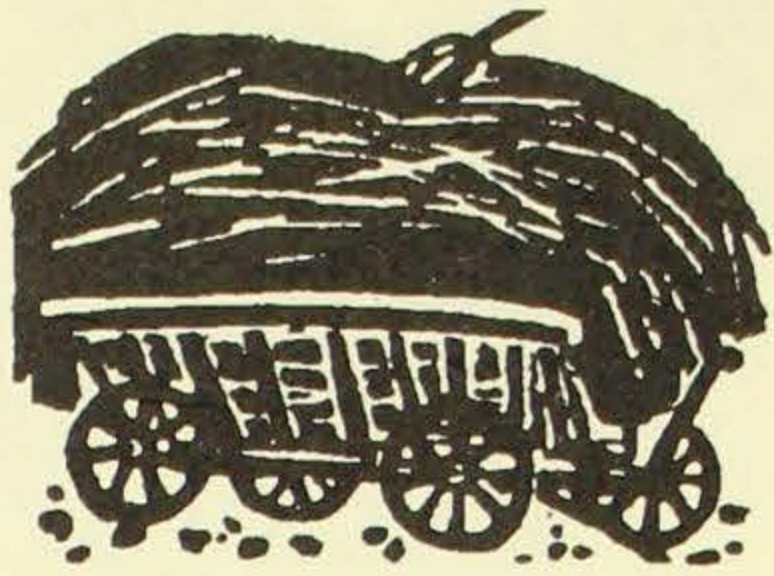

SRPANJ

juli

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.				GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR			
P	1	Aron, Šimun, Predrag	☾	P	1	Kuzma i Damjan, dobrotvori	
U	2	Oton, Matinijan, Višnja		U	2	Polaganje haljina Bogorodičinih	
S	3	Toma apostol, Tomo		S	3	Hijacint, mč.	
Č	4	Elizabeta Portugalska, Elza, Jelica, Neven		Č	4	Andrija, nadbk. kretski; Marta, č. m.	
P	5	Čiril i Metod, Antun M. Zakarija		P	5	Atanazije Atoški, č. o.	
S	6	Marija Goretti, Bogomila		S	6	Sisoje Veliki, č. o.	
N	7	14. KROZ GOD., Vilibald	☾	N	7	NEDJELJA 6. PO DUHOVIMA, Gl. 5.	
P	8	Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen		P	8	Prokopije, velmč.	
U	9	Leticija, Nikola Pik. i drugovi		U	9	Pankracije, mč.	
S	10	Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka		S	10	Antun Pečerski, č. o.	
Č	11	Benedikt opat, Benko, Dobroslav		Č	11	Eufemija, mč.	
P	12	Mohor, Ivan Gualberti, Mislav		P	12	Proklo i Hilarije, mč.	
S	13	Majka Božja Bistrička, Henrik, Hinko		S	13	Zbor arkandela Gabrijela	
N	14	15. KROZ GOD., Kamilo de Lellis	☉	N	14	NEDJELJA 7. PO DUHOVIMA, Gl. 6.	
P	15	Bonaventura, Dobriša, Justa		P	15	Vladimir Veliki, sveti knez	
U	16	Gospa Karmelska, Karmela		U	16	Atenogen i njegovi učenici, mč.	
S	17	Letancije, Branko, Marcelina		S	17	Marina, velmč.	
Č	18	Fridrik, Simforoza, Arnulf, Natko		Č	18	Hijacint i Emilijan, mč.	
P	19	Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina		P	19	Makrina, č. m.	
S	20	Ilija prorok, Iljko, Margareta		S	20	Ilija, prorok	
N	21	16. KROZ G., Lovro Brindiz.	☾	N	21	NEDJELJA 8. PO DUHOVIMA, Gl. 7.	
P	22	Marija Magdalena, Manda, Lenka		P	22	Marija Magdalena, mironosnica	
U	23	Brigita, Apolinar, Ivan Cassian		U	23	Trofim, Teofil i drugovi. mč.	
S	24	Kristina, Mirjana, Kunigunda		S	24	Kristina, velmč.; Boris i Gleb, mč.	
Č	25	Jakov St. ap., Kristofor, Krsto		Č	25	Ana, majka Presvete Bogorodice	
P	26	Joakim i Ana, roditelji BDM, Anica		P	26	Paraskeva (Petka) Rimljanka, č. m. mč.	
S	27	Kliment Ohridski i dr., Natalija		S	27	Sveti Sedmočislenici	
N	28	17. KROZ GOD., Nevinko, Inocent	☾	N	28	NEDJELJA 9. PO DUHOVIMA, Gl. 8.	
P	29	Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf		P	29	Kalinik, mč.	
U	30	Petar Krizolog, Rufin, Anda	☾	U	30	Sila, Silvan i drugovi, ap.	
S	31	Ignacije Lojola, Vatroslav		S	31	Eudokim Pravedni	

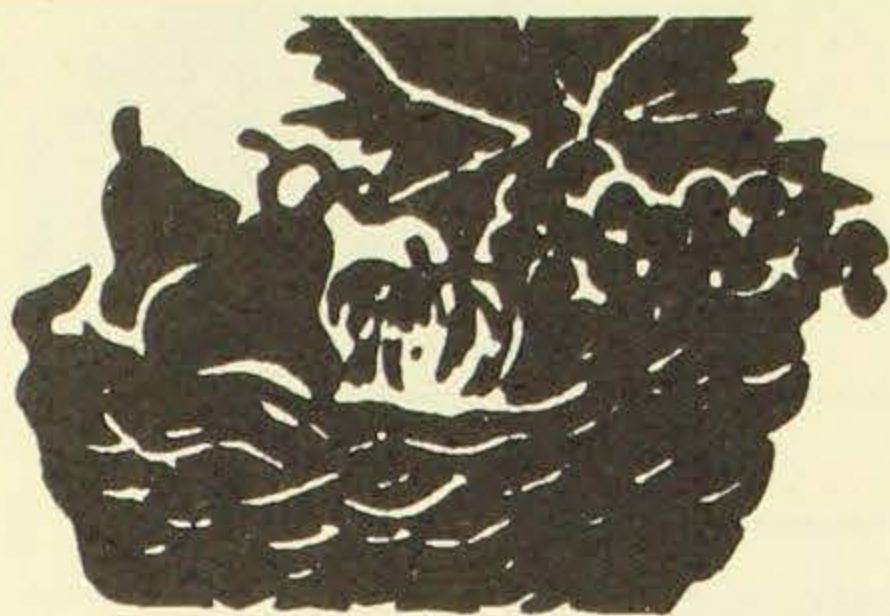
Sunce u srpnju	Izlazi	Zalazi	Mjesečeve mijene u srpnju:	Dan	h	m
Dan	h	m	☾			
3.	4	13	☾	Uštap	01.	04 59
11.	4	19	☾	Posljednja četvrt	07.	19 56
19.	4	26	☉	Mladak	15.	17 16
27.	4	34	☾	Prva četvrt	23.	18 50
			☾	Uštap	30.	11 36

KOLOVOZ

august

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.				GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR				
Č	1	Alfons Liguori, Vjera, Nada		Č	1	Makabejski mučenici		
P	2	Gospa od Andela, Euzebijje Vercelski		P	2	Stjepan prvomučenik, prijenos moći		
S	3	Augustin Kažotić, Lidija, Aspren		S	3	Izakije i Dalmat, č. o.; Augustin K., bk.		
N	4	18. KROZ GOD., Ivan Vianney		N	4	NEDJELJA 10. PO DUHOVIMA, Gl. 1.		
P	5	Gospa Snježna, Nives, Snježana		P	5	Eusignije, mč.		
U	6	Preobraženje Gospodnje, Predrag	☾	U	6	Preobraženje Gospodnje		
S	7	Siksto Papa, Kajetan, Donat		S	7	Domecije, mč.		
Č	8	Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda		Č	8	Emilijan, bk. priznavalac		
P	9	Roman, Firmin, Tvrtko		P	9	Matija, ap.		
S	10	Lovro đakon, Lovorko, Zvezdan		S	10	Lovro, mč.		
N	11	19. KROZ G., Klara, Jasna		N	11	NEDJELJA 11. PO DUHOVIMA, Gl. 2.		
P	12	Anicet, Hilarija, Veselka		P	12	Focije i Anicet, mč.		
U	13	Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan		U	13	Maksim, č. o. priznavalac		
S	14	Maksimilijan Kolbe, Euzebijje, Alfred	●	S	14	Mihej, pr.		
Č	15	VELIKA GOSPA, Marija, Veljka		Č	15	UZNESENJE PRESVETE BOGORODICE		
P	16	Stjepan kralj, Rok, Krunoslav, Serena		P	16	Diomed, mč.		
S	17	Hijacint, Liberat, Miron, Slobodan		S	17	Miron, mč.		
N	18	20. KROZ G., Jelena Križarica, Agapit		N	18	NEDJELJA 12. PO DUHOVIMA, Gl. 3.		
P	19	Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat		P	19	Andrija i drugovi, mč.		
U	20	Bernard, Samuel, Porfirije, Branko		U	20	Samuel, pr.		
S	21	Pio X. papa, Hermogen, Anastazija		S	21	Tadej, ap.; Basa, mč.		
Č	22	BDM Kraljica, Vladislava, Mavro	☽	Č	22	Agatonik i drugovi, mč.		
P	23	Ruža Limska, Filip Benicije, Zdenko, Zakej		P	23	Irenej Lionski, bk. mč.; Lupo, mč.		
S	24	Bartol apostol, Bariša		S	24	Eutih, mč.		
N	25	21. KROZ GOD., Ljudevit kralj		N	25	NEDJELJA 13. PO DUHOVIMA, Gl. 4.		
P	26	Rufin, Zefirin, Jadranko		P	26	Hadrijan i Natalija, mč.		
U	27	Monika, Honorat, Časlav		U	27	Pimen, č. o.		
S	28	Augustin, Tin, Gustav, Pelagije	☽	S	28	Mojsije Etiopljanin, č. o.		
Č	29	Glavosijek Ivana Krstitelja	☽	Č	29	Glavosijek Ivana Krstitelja		
P	30	Feliks i Adaukt, Gaudencija, Radoslava		P	30	Aleksandar, Ivan i Pavao Ml., patr. carigr.		
S	31	Rajmund, Rajko, Optat, Željko	☽	S	31	Polaganje pojasa Bogorodičinih		
Sunce u kolovozu				Mjesečeve mijene u kolovozu:				
		Izlazi	Zalazi			Dan	h	m
Dan		h	m	h	m			
4.		4	44	19	20	☽	Posljednja četvrt	06. 06 26
12.		4	53	19	08	●	Mladak	14. 08 35
20.		5	03	18	55	☽	Prva četvrt	22. 04 37
28.		5	13	18	41	☽	Uštap	28. 18 53

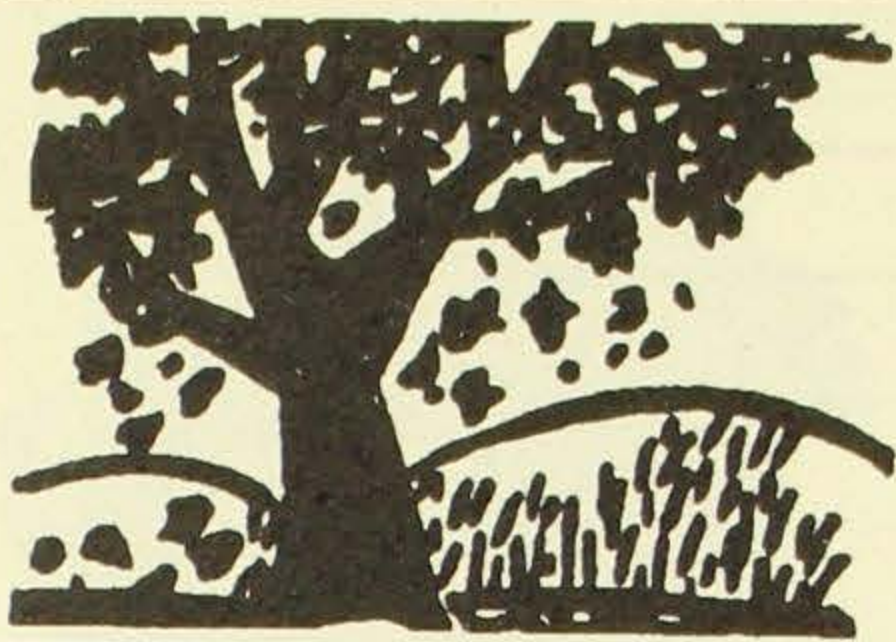

RUJAN

septembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
N	1	22. KROZ GOD., Branimir, Tamara	N	1	NEDJ. 14 PO DUH., Gl.5.; Početak c.god.
P	2	Kalista, Maksima, Divna, Veljka	P	2	Mamant, mč.; Ivan Isposnik, č. o.
U	3	Grgur Veliki, Grga, Gordana	U	3	Teoktist, č. o.; Pio X., papa
S	4	Ruža Viterpska, Dunja, Ida, Marcel	S	4	Mojsije, pr.
Č	5	Lovro Justinijani, Borko, Roman	Č	5	Zaharija, pr., otac Ivana Krstitelja
P	6	Zakarija, Boris, Davor	P	6	Eudoksije, mč.; Arhip, č. o.
S	7	MARKO KRIZEVCANIN, Blaženko	S	7	Sozont, mč.; Marko Križevčanin, mč.
N	8	MALA GOSPA, Maja, Hadrijan	N	8	NEDJ. 15 PO DUH., Gl.6.; Rođenje Bogorod.
P	9	Petar Klaver, Strahimir	P	9	Joakim i Ana, roditelji Presv. Bogorodice
U	10	Pulherija, Nikola Tolentinski	U	10	Minodora, Mitrodora i Nimfodora, mč.
S	11	Hijacint, Cvjetko, Miljenko	S	11	Teodora Aleksandrijska, č. m.
Č	12	Ime Marijino, Gvido, Dubravko	Č	12	Autonom, mč.
P	13	Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo	P	13	Kornelije, mč.
S	14	Uzvišenje sv. Križa, Višeslav	S	14	Uzvišenje Svetoga Križa
N	15	24. KROZ G., Gospa Žalosna, Dolores	N	15	NEDJELJA 16. PO DUHOVIMA, Gl. 7.
P	16	Kornelije i Ciprijan, sv. Eufemija	P	16	Eufemija, velmč.
U	17	Robert Belarmin, Rane sv. Franje	U	17	Sofija, Vjera, Nada i Ljubav, mč.
S	18	Josip Kupertinski, Sonja, Irena (kvatre)	S	18	Eumenije, bk. čudotvorac
Č	19	Januarije, Suzana, Željko, Emilija	Č	19	Trofim, Sabacije i Dorimed, mč.
P	20	Andrija Kim, Svjetlana, (kvatre)	P	20	Eustatije, velmč. i drugovi, mč.
S	21	Matej ap. i ev., Matko, Matiša (kvatre)	S	21	Kodrat, ap.
N	22	25. KROZ GOD., Toma Vilanovski	N	22	NEDJELJA 17. PO DUHOVIMA, Gl. 8.
P	23	Lino, Tekla, Konstancije	P	23	Začće sv. Ivana Krstitelja
U	24	Gospa od Otkupljenja, Rupert, Pacifik	U	24	Tekla, prvomučenica
S	25	Zlata, Kleofa, Rikarda	S	25	Eufrosina, č. m.
Č	26	Kuzma i Damjan, Damir, Justina	Č	26	Ivan Bogoslov, ap. i evand.
P	27	Vinko Paulski, Gaj, Berislav	P	27	Kalistrat i drugovi, mč.; Nil, č. o.
S	28	Vjenceslav, Većeslav, Veco	S	28	Hariton, č. o. priznavalac
N	29	26. KROZ G, Mihael, Gabriel i Rafael	N	29	NEDJELJA 18. PO DUHOVIMA, Gl. 1.
P	30	Jeronim, Jerko, Jere, Honorije	P	30	Grgur, bk. mč.

Sunce u rujnu		Izlazi		Zalazi		Mjesečeve mijene u rujnu:				
Dan		h	m	h	m		Dan	h	m	
1.		5	17	18	33	☾	Posljednja četvrt	04.	20	07
9.		5	27	18	18	●	Mladak	13.	00	08
17.		5	37	18	03	☽	Prva četvrt	20.	12	24
25.		5	47	17	48	☽	Uštap	27.	03	52

LISTOPAD

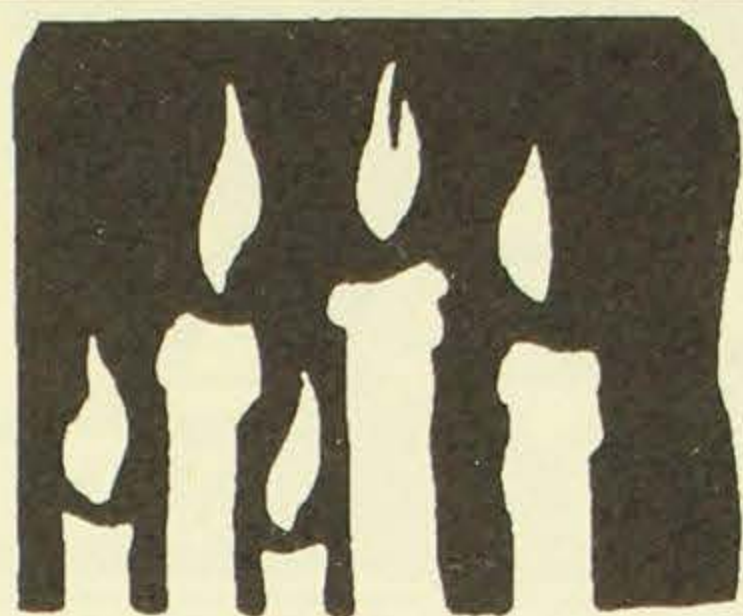
oktobar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.				GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR				
U	1	Terezija od Djeteta Isusa, Remigije		U	1	Zaštita Presvete Bogorodice		
S	2	Andeli čuvari, Anđelko, Anđela, Teofil		S	2	Ciprijan, mč.; Justina, mč.		
Č	3	Kandid, Maksimilijan, Gerhard		Č	3	Dionizije Areop., mč.; Terezija od D. Isusa		
P	4	Franjo Asiški, Franka, Kajo	☾	P	4	Jerotej, bk. mč.; Franjo Asiški, č. o.		
S	5	Flavijan, Placid, Miodrag, Gala		S	5	Haritina, mč.		
N	6	27. KROZ GOD., Bruno, Fides, Verica		N	6	NEDJELJA 19. PO DUHOVIMA, Gl. 2.		
P	7	BDM od Krunice (Ružarija), Rozario		P	7	Sergije i Bakho, mč.		
U	8	Demetrije i dr., Hugo, Šimun		U	8	Pelagija, č. m.		
S	9	Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Abraham		S	9	Jakov Alfejev, ap.		
Č	10	Franjo Borgia, Daniel, Danko		Č	10	Eulampije i Eulampija, mč.		
P	11	Emilijan, Prob, Milan		P	11	Filip, dakon; Teofan, č. o.		
S	12	Serafin, Maksimilijan, Makso	●	S	12	Prob i Andronik, mč.; Martin, bk.		
N	13	28. KROZ G., Eduard, Hugolin		N	13	NEDJELJA 20 PO DUHOVIMA, Gl. 3.		
P	14	Kalist papa, Ljeposlav, Divko		P	14	Paraskeva (Petka) Tmowska, č. m.		
U	15	Terezija Avilska, Rezika, Valter		U	15	Eutimije Mladi, č. o.; Lucijan, č. o.		
S	16	Hedviga, Marija Margareta Alacoque		S	16	Longin, satnik mč.		
Č	17	Igancije Antiohijski, Vatroslav		Č	17	Hošea, pr.; Andrija Kritski, č. o. mč.		
P	18	Luka evanđelist, Lukša, Svjetlovid		P	18	Luka, ap. i evand.		
S	19	Ivan Breb. i Izak Jogues, Pavao od Križa	☽	S	19	Joel, pr.; Ivan Rilski, č. o.		
N	20	29. KROZ GOD., Vendelin, Irena, Miroslav		N	20	NEDJELJA 21. PO DUHOVIMA, Gl. 4.		
P	21	Uršula, Zvezdan, Hilarija		P	21	Hilarije Veliki, č. o.		
U	22	Marija Saloma, Dražen		U	22	Averkije, bk. čudotvorac		
S	23	Ivan Kapistran, Borislav, Severin		S	23	Jakov, ap., brat Gospodnji		
Č	24	Antun M. Claret, Jaroslav		Č	24	Areta i drugovi, mč.		
P	25	Krizant i Darija, Katarina Kotromanić		P	25	Marcijan i Martirije, mč.		
S	26	Demetrije, Dmtar, Zvonko	☾	S	26	Dimitrije, velmč.		
N	27	30. KROZ GODINU, Sabina		N	27	NEDJELJA KRISTA KRALJA		
P	28	Šimun i Juda Tadej, Siniša, Tadija		P	28	Terencije i Neonil, mč.		
U	29	Narcis, Donat, Darko, Ida		U	29	Anastazija, č. m. mč.		
S	30	Marcel, Marojko, German		S	30	Zinovije i Zinovija, mč.		
Č	31	Alfons Rodriguez, Wolfgang, Vuk		Č	31	Stahije, Amplije i drugovi, ap.		
Sunce u listopadu				Mjesečeve mijene u listopadu:				
		Izlazi	Zalazi			Dan	h	m
Dan		h	m					
3.		5	57	☾	Posljednja četvrt	04.	13	05
11.		6	07	●	Mladak	12.	15	15
19.		6	18	☽	Prva četvrt	19.	19	10
27.		6	29	☾	Uštap	26.	15	12

BILJEŠKE

Lined writing area for notes.

zkv.h.org.rs

STUDENI

novembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.		GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR	
P	1 SVI SVETI , Svetislav, Sveto	P	1 Kuzma i Damjan, dobrotv. i čudotv.
S	2 Dušni dan , Dušica, Duško	S	2 Akindin, Pegazije i drugovi, mč.
N	3 31. KROZ GOD. , Martin P., Hubert	N	3 NEDJELJA 23. PO DUHOVIMA , Gl. 6.
P	4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago	P	4 Joanikije Veliki, č. o.
U	5 Emerik, Mirko, Imbro, Zakarija	U	5 Galaktion i Epistimija, mč.
S	6 Leonard, Sever, Vedran	S	6 Pavao, nadbk. mč.
Č	7 Engelbert, Anđelko	Č	7 Melitenski mč.; Lazar, č. o. čudotv.
P	8 Gracija Koterski , Milostislav, Bogdan	P	8 Zbor arkandela Mihaela
S	9 Teodor, Ivan Lateranski	S	9 Matrona i Teoktista, č. m.
N	10 32. KROZ. GOD. , Leon Veliki, Ivan Skot	N	10 NEDJELJA 24. PO DUHOVIMA , Gl. 7.
P	11 Martin biskup, Davorin	P	11 Teodor Studita, č. o. priznavalac
U	12 Jozafat, Emilijan, Milan	U	12 Jozafat, nadbk. mč.
S	13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak	S	13 Ivan Zlatousti, nadbk. carigradski
Č	14 NIKOLA TAVELIĆ , Ivan Trogirski	Č	14 Filip, ap.; Nikola Tavelić, č. o. mč.
P	15 Albert Veliki, Leopold, Berto	P	15 Gurije, Samon i Abib, mč.
S	16 Margareta, Gertruda, Agneza As.	S	16 Matej, ap. i evand.
N	17 33. KROZ GOD. , Elizabeta Ugarska	N	17 NEDJELJA 25. PO DUHOVIMA , Gl. 8.
P	18 Posveta bazilike sv. Petra i Pavla	P	18 Platon i Roman, mč.
U	19 Krispin, Severin, Elizabeta	U	19 Obadija, pr.; Barlaam, mč.
S	20 Feliks Valois, Srećko, Edmund	S	20 Grgur Dekapolita, č. o.
Č	21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja	Č	21 Uvod Presvete Bogorodice u Hram
P	22 Cecilija, Cilika, Slavujka	P	22 Filemon i dr., ap.; Cecilija, mč.
S	23 Klement, Milivoj, Blagoje	S	23 Amfilohije i Grgur, bk.
N	24 KRIST KRALJ , Krizogon, Krševan	N	24 NEDJELJA 26. PO DUHOVIMA , Gl. 1.
P	25 Katarina Aleksandrijska, Erazmo	P	25 Klement, papa mč.; Petar, bk. mč.
U	26 Konrad, Leonard, Dubravko	U	26 Alipije, č. o.
S	27 Maksim, Severin, Virgilije	S	27 Jakov Perzijanac, mč.; Paladije, č. o.
Č	28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav	Č	28 Stjepan Mladi, č. o. mč.; Irinarh, mč.
P	29 Saturnin, Iluminata, Svjetlana, Vlasta	P	29 Paramon i Filumen, mč.
S	30 Andrija apostol, Hrvoslav, Narcis	S	30 Andrija Prvozvani, ap.

Sunce u studenom

Izlazi

Zalazi

Mjesečeve mijene u studenom:

Dan

h m

Dan

h m

h m

Posljednja četvrt

03.

08 51

4.

6 40

16 39

Mladak

11.

05 17

12.

6 51

16 29

Prva četvrt

18.

02 10

20.

7 02

16 21

Uštap

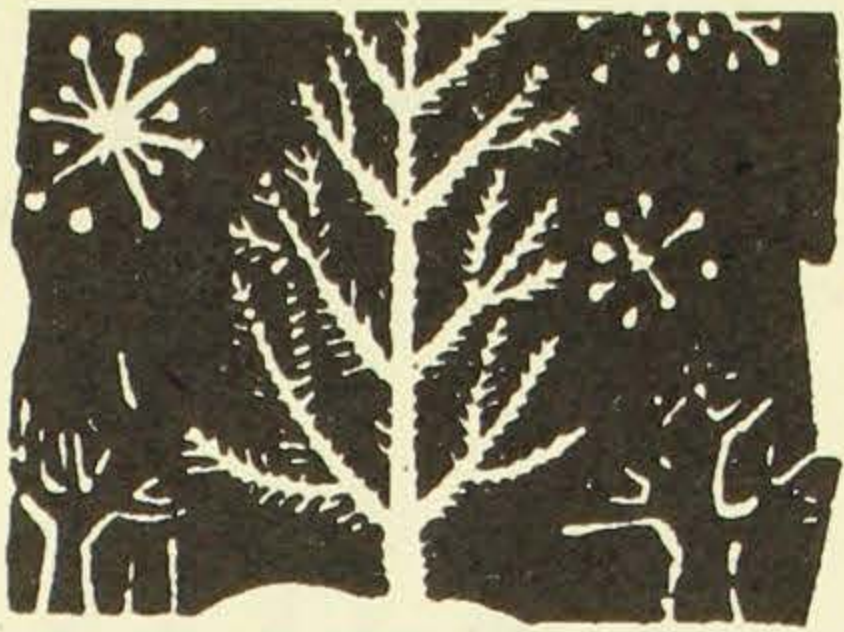
25.

05 11

28.

7 12

16 16

PROSINAC

decembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1996.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

N 1 1. DOŠAŠĆA, Eligije, Natalija, Božena	N 1 NEDJELJA 27. PO DUHOVIMA, Gl. 2.
P 2 Bibijana, Živka, Blanka	P 2 Habakuk, pr.
U 3 Franjo Ksaverski, Klaudije	U 3 Sefanija, pr.
Š 4 Ivan Damašćanski, Barbara, Barica	Š 4 Barbara, velmč.; Ivan Damašćanski, č. o.
Č 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka	Č 5 Saba sa Sinaja, č. o.
P 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir	P 6 Nikola, bk. čudotvorac
S 7 Ambrozije, Dobroslav, Agaton	S 7 Ambrozije, bk.
N 8 2. DOŠAŠĆA, Bezgrešno začće BDM	N 8 NDJ. 28. PO DUH., Gl. 3.; Bezgr. začće BDM
P 9 Valerija, Zdravka, Radmila, Abel	P 9 Patapije, č. o.
U 10 Gospa Loretska, Julija, Eulalija	U 10 Mino, Hermogen i Eugraf, mč.
Š 11 Damaz, Damir, Sabin (kvatre)	Š 11 Danijel Stilit, č. o.
Č 12 Ivana Franciska Chantal, Franjica	Č 12 Spiridion, č. o.
P 13 Lucija, Jasna, Syjetlana (kvatre)	P 13 Orest i dr., mč.; Lucija, dj. mč.
S 14 Ivan od Križa, Špiro (kvatre)	S 14 Tirso, Filemon i dr., mč.
N 15 3. DOŠAŠĆA, Irenej, Darija	N 15 NEDJELJA SVETIH PRAOTACA, Gl. 4.
P 16 Adela, Albina, Zorka	P 16 Hagaj, pr.
U 17 Lazar, Jolanda, Florijan, Izak	U 17 Danijel pr. i tri mladića
Š 18 Gacijan, Bosiljko, Dražen	Š 18 Sebastijan i drugovi, mč.
Č 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir	Č 19 Bonifacije, mč.
P 20 Amon, Eugen i Makarije	P 20 Ignacije, mč.
S 21 Petar Kanizije, Snježana	S 21 Julijana, mč.
N 22 4. DOŠAŠĆA, Honorat, Časlav	N 22 NEDJELJA SVETIH OTACA, Gl. 5.
P 23 Ivan Kentijski, Viktorija, Vika	P 23 Kretski mučenici
U 24 Badnjak , Adam i Eva	U 24 Badnjak; Eugenija, č. m. mč.
Š 25 BOŽIC, Anastazija, Božidar	S 25 BOŽIC (ROĐENJE ISUSOVO)
Č 26 STJEPAN, Krunoslav	Č 26 Zbor Presvete Bogorodice
P 27 Ivan ap. i ev., Janko, Fabiola	P 27 Stjepan Prvomučnik
S 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka	S 28 Nikomedijski mučenici
N 29 SVETA OBITELJ, Toma B., David, Davor	N 29 NEDJELJA PO BOŽICU, Gl. 6.
P 30 Sabin, Liberije, Trpimir	P 30 Anizija, mč.; Zotik, č. o.
U 31 Silvestar papa, Silvije, Goran	U 31 Melanija Rimljanka, č. m.

Sunce u prosincu	Izlazi	Zalazi	Mjesečeve mijene u prosincu:	Dan	h	m
Dan	h	m				
2.	7	17	Posljednja četvrt	03.	06	07
10.	7	25	Mladak	10.	17	57
18.	7	31	Prva četvrt	17.	10	32
26.	7	35	Uštap	24.	21	42

GOSPODARSKI RADOVI PO MJESECIMA

(Prema Gospodarskom kalendaru, Zagreb 1988.)

(pojedine nazive prilagodili smo govoru u Bačkoj)

RADIMO U SIJEČNJU (JANUARU)

U polju: Njive bi trebale biti zaštićene snježnim prekrivačem, no ukoliko ga nema, treba nadoknaditi propušteno. Tamo gdje nije zaorana zimska brazda, ore se ako dopuštaju vremenski uvjeti. Pri tom se zaorava potrebna količina mineralnog đubriva i stajnjaka. Razbije se ledena pokorica ili ispušta voda koja leži po njivi. Izrađuju se planovi proljetnih radova, nabave sjemena, đubriva, zaštitna sredstva i ostalo za proljetnu sjetvu.

Pregledavaju se ostave (trapovi) s repom i krumpirom, provjetravaju se ili zaštićuju od hladnoće.

U staji: Posebna pozornost poklanja se prehrani suprasnih krmača i steonim junicama i kravama. Preživačima se uz sijeno daje i svježja gomoljasto-korjenasta hrana uz dodatak koncentrata. Silažom se hrani sva stoka jer je to najbolja hrana. Perad, a posebno kokoši nosilje, drže se na toplom uz umjetno svjetlo. Ovčari u ovom mjesecu obavljaju mrkanje ovaca radi ljetnog jagnjenja.

U vinogradu: Tko rigola, zadnji mu je rok da to obavi. Kopaju se jame za sadnju cvjetova, dovozi stajnjak za proljetno đubrenje. Priređuje se kolje, premazuje katranom ili nekim od sredstava za zaštitu drva, namače u otopinu modrog kamena. Pregledava se žičano betonska armatura i po potrebi popravlja. Nabavljaju se lozni kalemovi, alat se priprema, nabavlja ili popravlja, kopaju se jame za sadnju na praznim mjestima.

U voćnjaku: Kad vrijeme dopusti, uređuju se voćke, režu suhe i suviše grane, iskapaju stara i suha stabla, ako nema snijega đubri se mineralnim i stajskim đubrivom. Pregledava se zaštita od divljači, prvenstveno zečeva, kopaju se jame za sadnju, izrađuju planovi potreba za cijelu godinu, nabavljaju sadnice. Voćnjak se priprema za zimsko prskanje.

U povrtnjaku: Pripremaju se tople gredice (okviri, stakla, podloga, stajnjak), u koje će se sijati najranije povrće (rotkvice i salata) ili proizvoditi presadnice salate, kupusa, kelja, rotkvica i cvjetače (karfiola). Nabaviti sjeme, paziti pritom na rok uporabe i klijavost.

U podrumu: Mlado vino koje još nije pretočeno obavezno pretočiti, nadolijevati bačve, kušati vino je li potpuno zdravo, prazne bačve po potrebi sumporiti. Prema potrebi podrum provjetravati za sunčanih dana.

U vrtu: Sad je najbolje vrijeme u vrtu da se prebace hrpe komposta, da se pođubri stajskim i mineralnim đubrivom. Treba redovito kontrolirati jesu li ruže koje smo zaštitili od zime u redu, da nam se ne smrznju. Za visokog snijega treba osobito crnogoricu, ali i ostalo ukrasno grmlje i manje drveće osloboditi tereta otresanjem. Ljetno bilje: muškatle, mindušice i viseće karanfile, spremljene u podrumu, treba povremeno pročistiti i zaliti, ukrasno grmlje u bačvicama, oleander, mirtu, aukubu i sl. povremeno zaliti.

RADIMO U VELJAČI (FEBRUARU)

U polju: Ovaj se mjesec prihranjuje pšenica i ostali ozimi usjevi kojima je prihrana sad najpotrebnija. Primjenjuju se azotna, mineralna ili kompleksna đubriva koja sadrže mnogo azota, a malo fosfora i kalija. Krajem mjeseca počinje sjetva jarih usjeva - pšenica, zob, raž i ječam. Livade se prihranjuju NPK đubrivom, čiste od krtičnjaka i ispušta se stajaća voda.

U staji: U toplim danima oko podneva staju treba prozračiti, a stoka se pušta na svježiji zrak. To je prilika da se staja temeljito očisti i poprave manje štete. Prehrani stoke i dalje treba pokloniti punu pozornost, posebno osigurati dovoljno minerala i vitamina. Perad i dalje držati na toplom, davati joj kvalitetnu hranu. Guske počinju nositi jaja, praviti gnijezda, pa im treba osigurati odgovarajuće mjesto.

U vinogradu: Kad je povoljno vrijeme, može se početi rezidbom vinograda. Za to se valjalo pripremiti prethodni mjesec, a tko je to propustio, krajnji je rok da to uradi. Isto tako mogu se obaviti svi propušteni radovi - kopanje jama, vađenje starih i osušenih čokota, popravak naslona, nabava i izrada kolja, đubrenje stajnjakom i kompleksnim mineralnim đubrivom, nabava kalemova i sredstava za zaštitu bilja.

U voćnjaku: Nastavljaju se radovi započeti prošli mjesec kad to vremenske prilike dopuštaju. Posebno paziti na zaštitu stabala od zečeva. Ako je moguće, razbaca se mineralno đubrivo i stajnjak i zakopa. S dobrih voćaka režu se mladice za proljetno cijepljenje i spremaju na hladno mjesto. Pri rezanju debljih grana paziti da rane budu što manje i obavezno ih premazati zaštitnim voskom.

U povrtnjaku: U pripremljene tople gredice sije se rano povrće i uzgajaju presadnice. Klijalista se redovito zrače, zalijevaju i čiste. Krumpir se priprema za naklijavanje u prikladnim i toplim prostorijama. Ako nema snijega, pripremamo gredice za prvu sjetvu i sijemo grašak, bob, luk, peršin, mrkvu i sadimo bijeli luk. Ako nismo načinili na jesen, još nije kasno da napravimo plastične tunele u koje ćemo sijati i saditi povrće i cvijeće.

U podrumu: Ovaj mjesec u podrumu nema posebnih radova, ako smo dosad sve obavili na vrijeme. Vino koje je pretočeno u prosincu može se ponovo pretočiti, ostalo se povremeno kuša i nadolijeva. Prazne bačve se sumpore prema rokovima.

U vrtu: Nabavlja se novo vrtno oruđe i popravlja staro. Ne smijemo zaboraviti na svoje male pernate prijatelje, koji cijele godine marljivo uništavaju štetnike u vrtu. Izvesti prvi rez žive ograde, ako je postala rijetka, treba je što oštrije obrezati. Vrijeme je da odaberemo ukrasno drveće i grmlje koje ćemo saditi idući mjesec. Tko u jesen nije stigao posaditi tulipane (lale), može ih, ako se zemlja odmrzne, do kraja veljače (februara) posaditi.

RADIMO U OŽUJKU (MARTU)

U polju: Tko nije učinio, sad je zadnji čas da prihrani. Za prihranu treba upotrijebiti azotna đubriva ili kompleksna đubriva koja sadrže najviše azota a manje kalija. Tlo se ore, đubri i priprema za sjetvu šećerne repe. Nastavlja se sjetva ranih jarih usjeva žitarica, sije se grahorica, stočna repa i grašak, jara uljana repica. Nabavlja se sjeme i zaštitna sredstva koja nedostaju.

U staji: Stoka se nakon zimske hranidbe treba dovesti u dobru kondiciju, posebnu pozornost posvetiti izbalansiranoj prehrani. Tegleća stoka mora se dobrom hranidbom pripremiti za teške proljetne radove koji predstoje, a podmladak njegovati. Ne puštati na ispašu i čuvati od prehlade jer se počinje linjati.

U vinogradu: Ovog je mjeseca u vinogradu najviše posla - od rezidbe, kalamljenja, rezanja, kopanja do ranog proljetnog prskanja. Rigolano tlo mora se razmjeriti, iskopati jame, pripremiti đubrivo i humus za sadnju cijepova. Pri rezidbi iskapaju se posušeni i iznureni čokoti i kopaju jame za nadosađivanje.

U voćnjaku: Još nije prekasno obaviti početkom mjeseca u kontinentalnim krajevima zimsko prskanje jednim od žutih sredstava. Breskve obavezno poprskavati bakrenim sredstvima protiv kovrčavosti lišća. Nastavlja se zimska rezidba, pomlađivanje krošnji i općenito uređenje voćnjaka. Sade se nove voćke, đubri se kompleksnim mineralnim đubrivom za osnovno i meliorativno đubrenje.

U povrtnjaku: Tlo se priprema za sadnju i sjetvu na otvorenom, đubri dozrelim stajnjakom ili kompostom uz dodatak mineralnog đubriva, kad se zemlja ugrije može se sijati grašak, mrkva, peršin, cikla, sadi se luk i bijeli luk. U pripremljena klijališta sije se paradajz, paprika, kupus, endivija, rotkvica, kelj, kupus, salata, patlidžan.

U podrumu: Mlada vina koja su bila pretočena prvi put u siječnju, ponovo se pretaču. Ovisno o zdravstvenom stanju vina, pretače se na otvoren ili zatvoren način. Treba pretočiti i stara vina, bačve nadolijevati, vino kušati. Podrum se prema potrebi prozračuje, bačve održavaju urednim.

U vrtu: Budući da korov najviše raste po putovima, treba ih već sada poprskati nekim sredstvom za uništavanje. Sad je vrijeme da se sadi ukrasno drveće i grmlje. Ruže koje smo uzimili treba u drugoj polovici mjeseca otkopati ili odmotati i propisno obrezati. Ukrasno drveće i grmlje koje nije obrezano prošlog mjeseca treba što prije obrezati. Kamenjar treba urediti, očistiti i dosaditi ukoliko je potrebno. Veliko korijenje možemo u ovom mjesecu dijeljenjem razmnožiti. Gomolje kana koje smo prezimili u toplu i suhu mjestu treba sad posaditi u cvjetne lonce i držati na toplom.

RADIMO U TRAVNJU (APRILU)

U polju: Najvažniji i najveći posao u travnju je sjetva gotovo svih najvažnijih kultura. U prvoj polovici sije se suncokret, soja, konoplja, lucerna, crvena djetelina, travne smjese, a u drugoj kukuruz, grah, sadi krumpir. Ozimi usjevi se prihranjuju prvi put i štite od korova.

U staji: Stoka izlazi na ispašu ili se počinje hraniti zelenom hranom, postupno da ne bi došlo do probavnih smetnji. Ako se krmača prasi, treba odojcima osigurati toplinu ako nastane razdoblje hladnog vremena.

U vinogradu: Svi poslovi koji nisu obavljani prošlog mjeseca sad se dovrše. Početkom mjeseca sade se lozni kalemovi u već pripremljene jame uz dodatak stajskog i mineralnog đubriva. Krajem mjeseca, ako je loza porasla može se plijeviti i prvi put prskati.

U voćnjaku: Nakon završetka svih proljetnih radova tlo u voćnjaku se obrađuje i po potrebi đubri. Zaštita od zečeva skida se tek krajem mjeseca kad se treba pripremiti i za proljetno prskanje. Pratiti izvještaje prognozne službe i prskati prema uputama.

U povrtnjaku: Tlo u povrtnjaku trebalo bi biti potpuno obrađeno i pripremljeno za sjetvu i sadnju gotovo svih kultura. Gredice na kojima je nešto zasijano ili posađeno i one prazne treba održavati, čistiti od korova. Sije se ili sadi na otvorenom blitva, bundeva, kelj, rotkvica, poriluk, cvjetača (karfiol), peršin, pašternjak, cikla.

U podrumu: I nadalje treba negovati i obrađivati mlado vino da nas ne iznenade topliji dani. Mlado vino koje je bilo prvi put pretočeno u prosincu, a drugi put u veljači, neka se sad pretoči treći put i malo zasumpori. Vina koja su dugo mutna i neće se razbistriti, treba izbistriti i pretočiti uz kasnije jače sumporenje. Podrum se mora prozračivati da se na bačve ne uhvati plijesan. Bačve se po potrebi dopunjavaju a prazne sumpore.

U vrtu: Treba pripremiti tlo za sijanje trave, a zatim odabrati sjeme. Za sjetvu odaberemo suh dan bez vjetera. Na jedan metar kvadratni sije se 40-60 grama sjemena. Najprikladnija za sjetvu trave jest druga polovica travnja, ako zemlja nije prevlažna ili prehladna. Posijano sjeme treba lako povaljati ili ugaziti, a zatim redovito vlažiti. Stare travnjake treba u travnju prvi put pokositi, nakon toga natopiti i đubriti. Kamenjari se i u toku travnja nadosađuju, đubre i popunjavaju novim biljem. Ako namjeravamo ljetno bilje sijati na mjesto, tj. na cvjetnu gredicu, treba sad pripremiti tlo. I u travnju se može saditi grmlje i drveće ako nije potjeralo.

RADIMO U SVIBNJU (MAJU)

U polju: Nastavlja se i dovršava sjetva kukuruza, a krajem mjeseca prihranjuju se slabi i neishranjeni usjevi. Đubrivo treba položiti što bliže korijenu, pazeći da se ono previše ne ošteti. Prihranjuje se azotnim đubrivom ili kompleksnim koja sadrže više azota. Vrijeme je i za prehranu pšenice, šećerne repe, soje, sunčokreta, za okopavanje krumpira. Žitarice se po potrebi prskaju protiv korova, a na ostalim ratarskim kulturama provodi se zaštita protiv bolesti i štetočina.

U staji: Sva stoka počinje se hraniti zelenom svježom hranom, no kod toga treba biti oprezan da ne dođe do nadimanja. Pri davanju zelene djeteline stoka se napaja prije hranidbe ili neko vrijeme kasnije. Mladoj ždrebadi dobro je dati uz pašu nešto zobi te im njegovati kopita. Mlada goveda i ostali podmladak te rasplodna stoka neka što više borave na pašnjaku.

U vinogradu: Loza je u punom porastu i kad prođe opasnost od mrazova, počne se plijeviti. Kod toga pazimo koje ćemo mladice ostaviti za iduću godinu bez obzira na to jesu li rodne ili nerodne. Kod čokota koji su vrlo oštećeni od zime ili su se osušili ostavimo mladice koje tjeraju s podnožja i od kojih iduće godine oblikujemo trs. Još jednom pregledamo prskalice i pripremljena sredstava za zaštitu i počinjemo s prskanjem prema uputama antiperonosporne službe; vežu se narasle mladice.

U voćnjaku: U ovom mjesecu sve su voćke uglavnom u cvatnji, stoga treba prije i poslije provoditi sve potrebne mjere zaštite. Uz zaštitu, nakon cvatnje, voćke treba prihraniti azotnim ili kompleksnim đubrivima. Po potrebi tlo ispod voćaka se prekopa ili se u mlađim nasadima sije međukultura kao npr. grah, mahune, grašak, krastavci, dinje, lubenice i dr.

U povrtnjaku: Ovaj mjesec sadi se sve što se želi ove sezone proizvesti, a nije dosad posađeno ili posijano. Sadi se paprika, paradajz, dinje, patlidžan, bundeva, krastavci, lubenice. Beru se rotkvice, špinat, mladi luk, salata, grašak, rasađuju se kupusnjače i ljetna salata. Uz sjetvu, sadnju i berbu, provodi se redovita zaštita, osobito mladog rasada.

U podrumu: Nastavlja se s njegom vina i redovitim pregledima. Bačve trebaju biti dopunjene, i ukoliko je vrućina, treba paziti da se zrak u podrumu previše ne ugrije. Ako su noći svježije, treba ga prozračivati. Svaku promjenu na mladom vinu treba dobro uočiti i zaključiti kako s njim postupiti. Po potrebi odnijeti vino na pregled.

U vrtu: U vrtu treba početi okapanjem bilja, razrahljivanjem zemlje, a ako je vrijeme izuzetno toplo, valja i zalijevati. Sad je krajnje vrijeme da posijemo ljetno cvijeće, ako to nismo stigli učiniti u travnju. Poslije 15. svibnja u nas više nema opasnosti od mrazova, pa se mogu napolju saditi muškatle, kane, salvije, petunije, tagetes i sve ostalo ljetno bilje. Divlje grane na ružama treba redovito rezati da nepotrebno ne iscrpljuje biljku. Redovito treba zalijevati cijeli vrt a osobito grmlje i drveće koje smo ove godine posadili.

RADIMO U LIPNJU (JUNU)

U polju: Prihranjujemo i kultiviramo međuredno kukuruz, krumpir, suncokret koji nisu dosad prihranjeni, a ako su zaostali i slabo rastu, zadnja je prilika da im prihranom pomognemo. Obavljaju se pune pripreme za žetvu ječma, pšenice i uljane repice. Kosi se djetelina i grahorica, koje ne valja dugo ostaviti u otkosima jer će se lišće otresti. Livade se kose kad je trava u cvatnji, onda je sijeno najkvalitetnije.

U staji: U ovom mjesecu pune su staje podmlatka, kojem treba osigurati dovoljno kvalitetne i raznovrsne hrane. Paša i zelena hrana osnova su hranidbe uz dodatak odgovarajućih minerala i vitamina. Staje treba održavati hladnima i što je više moguće uništavati muhe koje stoku uznemiruju.

U vinogradu: U lipnju je vinograd u najbujnijem porastu, pa je i mnogo poslova. Prije cvatnje ga oplijevamo, zaštitimo od peronospore i pepelnice sistemičnim fungicidima te prvi put prskamo protiv sive truleži. Nakon cvatnje nastavljamo zaštitom i prihranimo azotnim đubrivom.

U voćnjaku: Obavlja se puna zaštita voćnjaka od bolesti i štetnika prema rokovima prognozne službe za zaštitu bilja. Ne prskati voće koje je na pragu berbe (trešnje, jagode, maline i sve ranozrele sorte ostalog voća). Tlo u voćnjaku održava se čisto od korova, obavlja se zelena rezidba, njeguje cijepljene voćke. Počinje berba ranih sorti.

U povrtnjaku: Nastavlja se njega posađenog povrća, zaštita paradajza i krumpira od plamenjače. Povrće treba dobro zalijevati - posebno papriku i paradajz - krumpir se zagrne i ujedno prihrani. Presađuju se kasne kupusnjače u dobro pripremljenu i nađubrenu zemlju.

U podrumu: Ovaj mjesec s vinom nema posebnih poslova. Najvažnije je održavati podrum što hladnijim, bačve da budu potpuno pune, a vino dovoljno zasumporeno. Povremeno se pregledava da se uoče možebitne promjene.

U vrtu: U ovom mjesecu treba se u vrtu boriti sa štetnicima i korovima. U nas postoje za to provjerena kemijska sredstva, ali će se ipak najviše korova uništiti okapanjem i izravnim uništavanjem. Pri uništavanju štetnika pomažu nam i neke životinje - jež, žabe, pa i krtice, koje, unatoč tome, mogu biti u vrtu vrlo neugodne jer neprestano prave krtičnjake. Ruže nakon prve cvatnje ne smijemo preoštro rezati da što prije ponovo cvatu. Ocvale cvjetove treba odmah uklanjati da se nepotrebno ne stvaraju plodovi. Ruže treba redovito đubriti i štititi od uši.

RADIMO U SRPNJU (JULU)

U polju: Žetva je najvažniji posao koji obavljamo brzo ako su strojevi ispravni i posluži vrijeme. Odmah nakon žetve tlo se ugari, nađubri i pripremi za sjetvu postrnih usjeva, za hranidbu stoke ili ostalih kultura. Za zelenu masu ili silažu siju se kukuruz, suncokret, soja, sirak, šećerna i stočna repa, heljda. Za zrno sije se kukuruz grupe 100 i heljda.

U staji: Sada već planiramo koliko stoke ostavljamo preko zime i koliko hrane joj treba osigurati. Stoku treba štititi od vrućine i davati hladne i čiste vode.

U vinogradu: Uz stalnu zaštitu prema uputama antiperonosporne službe, u vinogradu se vežu mladice, a krajem mjeseca obavlja i zelena rezidba. Tlo se prekopa uglavnom plitko da se spriječi isparavanje i sačuva vlaga. Njeguju se posađeni kalemovi, posebno se pazi na uklanjanje brandusa.

U voćnjaku: Nastavlja se zelena rezidba radi formiranja i održavanja željenoga uzgojnog oblika i zaštita prema potrebi. Beru se ljetne vrste voća, tlo po potrebi obrađujemo kultivatorom ili malčiranjem. Počinje cijepljenje okuliranjem na spavajući pup jabuka, krušaka i kajsija.

U povrtnjaku: Rast povrća je u punom zamahu i treba mu osigurati dovoljno vode i hraniva i ujedno braniti od bolesti i štetnika. Nakon berbe tlo se pripremi za ponovnu proizvodnju. Može se sijati grah mahunar i krastavci kornišoni, kao postrni usjev, te jesenska rotkva i kineski kupus. Sadi se kasni kupus i kelj, kasna keleraba i cvjetača (karfiol), salata, radič i poriluk.

U podrumu: Kao i prethodni mjesec, vino se samo povremeno pregledava i po potrebi nadolijeva. U podrumima gdje dolazi do zagrijavanja, treba nastojati da se drže što je moguće hladnijim.

U vrtu: Najvažniji posao u vrtu u ovom toplom ljetnom mjesecu jest neprestano razrahljivanje površine gredica, jer se za zalijevanja ili uslijed jakih ljetnih pljuskova često stvori kora koja otežava pristup zraka u zemlju. U ovom se mjesecu ruže đubre posljednji put tako da ljetorasti do jeseni dobro sazru, kako se ne bi zimi smrznile. To je mjesec u kojem se ruže mogu cijepiti (okulirati). U srpnju je najbolje množiti perunike dijeljenjem. Trajnice treba redovito čistiti, ocvale cvjetove uklanjati da se ne stvara nepotrebno sjeme. Proljetne lukovice - tulipani (lale), narcise, zumbuli i sl. potpuno su sazrele, pa je sad pravi čas da se izvade iz zemlje.

RADIMO U KOLOVOZU (AUGUSTU)

U polju: Nakon žetve bi strništa trebala biti plitko preorana ili zasijana postrnim usjevima. Kosi se djetelina za proizvodnju sjemena i otava. Siju se djetelinsko-travne smjese, ozima uljana repica ili čiste kulture trava i djeteline. Vadi se krumpir, suši, probira i uskladištuje.

U staji: Odabiraju se grla koja će se ostaviti za rasplod i dalji uzgoj, a ostala se tove i prodaju. Stoka koja je bila na ispaši dohranjuje se prekrupom od ječma, kukuruza ili zobi u željenim količinama. Perad za jesensku prodaju tovimo prisilno ili slobodno.

U vinogradu: Zaštita u vinogradu svodi se na obranu od pepelnice i sive plijesni. Krajem mjeseca obavi se prikraćivanje mladica, a ranozrele stalne sorte se odlistavaju i po mogućnosti mrežama štite od ptica i insekata. Prema potrebi vežu se mladice, uklanja korov i održava opća urednost vinograda.

U voćnjaku: Beru se ljetne sorte, nastoji se agrotehničkim mjerama sačuvati vlagu u tlu, obavlja se zelena rezidba kojom se postiže i održava uzgojni oblik. Kalem se na spavajući pup, nakon 14 dana kalemovi se pregledavaju, pa ako se nisu primili, kalem se ponovo. Potkraj mjeseca skine se vez, a treba ga skinuti i s proljetnih kalemova. Ukoliko postoji mogućnost, za suše treba voćke zalijevati.

U povrtnjaku: Kolovoz je najtopliji ljetni mjesec i poslovi se svode na berbu dozrelih i njegu postojećih kultura. Osiguranje dovoljno vlage najvažnije je, osobito za paradajz i papriku. Izvađeni luk i bijeli luk rasprostru se da se osuše i spreme. Sije se salata za jesensku berbu, kineski kupus, matovilac, špinat, blitva, presađuje endivija i poriluk, a sadi luk kozjak i kasna keleraba.

U podrumu: Nastavljamo s njegom, a prema potrebi i uređenjem podrumskih prostorija. Pregledavaju se prazne bačve, popravljaju prema potrebi, ili, ako je podrumar bio aljkav, liječe se od octikavosti ili plijesni. Pregleda se i pribor za preradu grožđa i odluči o popravku, uređenju ili nabavi novih dijelova.

U vrtu: To je najbolji mjesec za rezanje crnogoričnih ograda. Crnogorične ograde ne režu se ravno, nego nešto skošene prema gore, inače donji dio brzo ogoli. U kolovozu se mogu saditi i presađivati sve vrste crnogorice, ukoliko je riječ o mladim biljkama s dobro razvijenom korijenovom balom. Biljke treba nakon sadnje dobro učvrstiti pomoću kolca za podupiranje i redovito obilno zalijevati, te svakodnevno nekoliko puta prskati krošnjom. U kolovozu je vrijeme da se sve ocvale trajnice razmnože dijeljenjem. Maćuhice, tratinčice, spomenak i lekvoje, koje smo u srpnju sijali, sade se u drugoj polovici kovoza na gredice.

RADIMO U RUJNU (SEPTEMBRU)

U polju: Uz pripremu tla za sjetvu pšenice, nastavlja se sjetva ozimih usjeva uljane repice, djeteline, lucerne, smiljkite, trava, grahorice, zobi, raži i lana. Beru se rani hibridi kukuruza, suncokret, soja, počinje se vaditi šećerna repa i završava vađenje krumpira.

U staji: Stoka se polako privikava na prijelaz sa zelene na suhu hranu i nastavlja s tovom. S obzirom na velike količine otpada u ratarstvu (kukuruzovina, lišće šećerne repe i sl.) treba misliti kako ih iskoristiti u staji za hranu ili stelju.

U vinogradu: Grožđe se pregledava, utvrđuje stupanj sladora i zdravstveno stanje i utvrđuje dan berbe. Vinograd treba urediti kako bi berba bila što lakša i veselija, a prerada grožđa brža. Ako je potrebno đubrenje stajnjakom, može se dopremiti za jesensko đubrenje. Beru se rane sorte (portugizac i druge) i priprema mast (mošt) koji će berači piti u berbi.

U voćnjaku: Berba voća najveći je posao, no ni ostali poslovi ne smiju se zanemariti. Tu se prije svega ubraja jesenska obrada tla, kopanje jame za jesensku ili proljetnu sadnju, voćke se okapaju, planira potreban broj sadnica i ugovara njihova nabava.

U povrtnjaku: Značajka rujna je još i sad berba povrća za potrošnju u svježem stanju ili za konzerviranje i spremanje za zimu. Tlo na kojem se neće preko zime ništa uzgajati grubo se prekopa i nađubri. Na otvoreno se sije špinat i matovilac, sadi se bijeli luk i luk kozjak, a presađuje zimsko salata i luk srebrenac.

U podrumu: Podrum, bačve i pribor moraju biti potpuno spremni da prihvate mast i da od njega postane kvalitetno vino. Stoga se ovaj mjesec uredi sve navedeno i berba se dočeka kako dolikuje savjesnom podrumaru.

U vrtu: U ovom mjesecu već možemo saditi lukovice ljiljana, pa visibabe, krokus, pasji zub itd. S višegodišnjih gredica na kraju ovog mjeseca uklanjamo sve ocvalo ljetno bilje kojim smo zasadili prazna mjesta. Na početku mjeseca krajnje je vrijeme da se sadi dvogodišnje proljetno cvijeće - maćuhice, tratinčice, spomenak itd. Sve crnogorično bilje, bez obzira na eventualne kiše, treba dobro i obilno zaliti ako želimo da dobro prezimi.

RADIMO U LISTOPADU (OKTOBRU)

U polju: Sjetva pšenice traži da se što prije oslobode njive koje će se zasijati. Stoga treba pobrati kukuruz, izvaditi šećernu repu, završiti žetvu sunocokreta. Tlo se ore, đubri stajnjakom i mineralnim đubrivima i nastoji posijati u optimalnim rokovima, prema područjima sjetve i sorti.

U staji: Sve je manje mogućnosti ispaše i zelene hrane, pa stoka počinje trošiti što je spremljeno za zimu. Hrane sad ima u izobilju pa stoka, određena za tov, dobro napreduje. Ovaj mjesec treba da pronesu koke koje su se izlegle u proljeće. Sve koje nisu pronijele sa 5-6 mjeseci, treba izlučiti iz jata kao nosilje.

U vinogradu: Nakon berbe osnovni je i najvažniji posao jesenska obrada i đubrenje. Svake godine potrebno je pođubriti mineralnim đubrivom, a stajnjakom svake treće ili četvrte, ovisno o tlu. Mladi čokoti zagru se zemljom da se zaštite od niskih temperatura ili zečeva. Kopaju se jame za nadosadnju ili pripreme za rigolanje. (obradu vinograda)

U voćnjaku: Berba kasnih sorti jabuka i krušaka je pri kraju. Voćnjaci se đubre stajnjakom i mineralnim đubrivom, koja se zaoravaju. Kopaju se jame za jesensku sadnju novih voćnjaka ili za popunjavanje, mlada stabla zaštićuju se od glodavaca.

U povrtnjaku: Bere se preostalo povrće, a tlo koje će preko zime biti slobodno, duboko i grubo se prekopa. Počinju se javljati mrazovi, pa osjetljivije povrće štitimo plastičnim tunelima, plastenicima ili prekrijemo raznim materijalima. Izrađuju se trapovi ako nemamo prikladni prostor za čuvanje. Sije se špinat, presađuju zimska salata i luk srebrenac, sade se krupne lučice crvenog luka za proizvodnju mladog luka. Sade se bijeli luk i sadnice rebarbare.

U podrumu: Prerada grožđa i vrenje masta osnovni su radovi o kojima ovisi buduće vino. Bijelo grožđe treba što prije isprešati, zasumporeni mast nakon taloženja otočiti i dodati vinski kvasac. Na bačve staviti vrelnjače i pratiti tok vrenja. Temperatura u podrumu treba biti iznad 15° C da vrenje bude potpuno i pravilno. U tihom vrenju bačve se nadopune i prati razvoj budućeg vina.

U vrtu: Sve površine koje u jesen nećemo saditi treba duboko prekopati i preko zime ostaviti u velikim grudama da dobro promrzne. Ako u proljeće sadimo bilje s dubokim korijenjem (ruže, grmlje, mahoniju) treba zemlju kopati na dubinu od dvije lopate. Ovo je najbolji mjesec za sadnju ukrasnog grmlja. Ukrasno grmlje koje smo posadili u proljeće sad nešto obrežemo da se uspostavi ravnoteža između podzemnoga i nadzemnog dijela.

RADIMO U STUDENOM (NOVEMBRU)

U polju: Nastavljaju se radovi koji se nisu stigli obaviti u listopadu. Njive na kojima se neće sijati ozimi usjevi, duboko se poru i obavezno pođubre stajnjakom i mineralnim đubrivom. Tako pripremljeno tlo dobro će izmrznuti u toku zime, skupiti zimsku vlagu, a stradat će mnogi štetnici i korovi.

U staji: Ovaj je mjesec klanja svinja, stoga ih treba hranidbom dobro pripremiti. Pojedine vrste hrane utječu na budući okus mesa i masti pa o tom treba voditi računa. Hladni dani ne dopuštaju da stoka izlazi, već se treba brinuti za povoljnu toplinu.

U vinogradu: Nastavljaju se radovi, ukoliko vrijeme dopušta, koji su propušteni prošlog mjeseca. Sad je vrijeme da se nabave kalemovi za podizanje novog vinograda ili za nadosadnju. Obraduje se ručno ili mehanizacijom gdje dopušta teren. Nabavlja se materijal za proljetne radove i investicije.

U voćnjaku: Voćnjaci se obrađuju, nađubre, sade se voćke, mlada stabla omataju prikladnim materijalima da se zaštite preko zime, prije svega, od zečeva. Može se početi uređenjem voćnjaka, osobito starih i zapuštenih, koji traže mnogo vremena i posla.

U povrtnjaku: Ovaj se mjesec gotovo ništa ne sadi i ne sije, ali se obavlja jesenska obrada tla, što je neusporedivo bolje obaviti sad nego u proljeće. Istovremeno se unose mineralna đubriva i stajnjak. Treba znati da se druge godine nakon unošenja stajnjaka uzgajaju mrkva, peršin, paštrenjak, crveni luk, bijeli luk, salata i špinat. Treću godinu nakon unošenja stajnjaka uzgaja se grah, grašak i mahuna. Prvu godinu, tj. odmah, mogu se uzgajati ostale povrtnje kulture.

U podrumu: Podrumi u kojima se nalazi novo vino neka imaju temperaturu barem 14-18° C, jer mlado vino ovaj mjesec dovršava tiho vrenje. Bačve trebaju biti uvijek nadopunjene kako ne bi došlo do neželjenih mana ili bolesti vina.

U vrtu: Gomolje gladiola, koje smo još u toku prošlog mjeseca izvadili iz zemlje, treba potpuno osušiti, zatim probrati i samo zdrave i neoštećene lukovice spremite na suho mjesto zaštićeno od smrzavanja. Lukovice koje prezime u zemlji, tulipane (lale), narcise, zumbule, krokuse, itd., dobro je pokriti slojem lišća da ne stradaju ako zima bude oštra. Ako na proljeće u svom vrtu želimo osnovati novi travnjak, već u studenom treba za to prirediti zemlju. Kad opadne list, treba okopati ukrasno grmlje, a na kraju mjeseca možemo grmlje i obrezati, ukoliko taj posao ne ostavljamo za proljeće. Osjetljivo bilje u vrtu zaštitit ćemo od zime omatanjem slamom ili jelovim grančicama.

RADIMO U PROSINCU (DECEMBRU)

U polju: Ukoliko vremenske prilike dopuštaju, treba porati za jesensku brazdu uz obavezno dodavanje stajnjaka i mineralnog đubriva. Ozime usjeve žitarica koje su razvile više od četiri lista prihraniti, pregledavati stanje usjeva, po potrebi razbiti pokoricu ili ispuštati vodu. Rade se planovi za iduću godinu, nabavljaju sjeme i zaštitna sredstva, posjećuju stručna predavanja.

U staji: S obzirom na hladnoću stoka mora biti u toplim stajama, održavati higijenu, a posebno paziti na hranidbu. Kad vrijeme dopušta, staje se dobro prozrače, obroci se daju redovito u točno određeno vrijeme, u određenoj količini i kvaliteti. Perad i nosilje držati na toplom, dobro hraniti i produžavati dan umjetnim svjetlom.

U vinogradu: Tlo se obrađuje, navozi se đubre, priprema se kolje za proljeće, popravljaju žica i stupovi, po potrebi se mijenjaju. Čokoti se čiste, mladi zagrnu radi zaštite od zime i zečeva. Rade se planovi za novu proizvodnju, nabavlja potreban materijal.

U voćnjaku: Voćke posađene u jesen ogrnu se zemljom kako ne bi zemlja promrzla i oštetila korijenje. Za lijepa vremena voćke se čiste od štetnika, nađubre se ako to nije učinjeno, režu se suhe i oštećene grane, rane premazuju voćarskim voskom. Oko debla zavežu se papirnati pojasi za hvatanje nametnika, postavljaju kućice i hrane ptice.

U povrtnjaku: Kulture koje su na otvorenom (zimski salata) pokrivaju se slamom ili kojim drugim materijalom, klijalšta se o podne prozračuju ukoliko je sunčano vrijeme, a preko noći utopljavaju. Nabavlja se sjeme, zaštitna sredstva, pregledava se i uređuje alat.

U podrumu: Mlado vino, koje je dovršilo vrenje te se izbistrilo, može se pretočiti prvi puta. Posude i pribor neka budu besprijekorno čisti i zdravi da se mlado vino u njima ne pokvari. Pri pretoku paziti da li je otvoren ili zatvoren, ovisno o sklonosti vina posmeđivanju. Prije pretoka dobro je podrum zasumporiti spaljivanjem elementarnog sumpora, a zatim dobro prozračiti. Kuha se rakija tropica i droždenka.

U vrtu: Sve vrtno oruđe i alat treba očistiti i podmazati da ga sačuvamo u što boljem stanju. Neposađene gredice na kojima želimo već u veljači nešto saditi moramo pokriti lišćem da se zemlja preduboko ne smrzne. Ako u prvim danima prosinca ne nastupi smrzavanje, dobro je još jedanput obilno zaliti sve crnogorično bilje u vrtu. Ukoliko padne obilan snijeg, treba ga i s crnogorice i osjetljivih bjelogoričnih grmova stabala redovito otresti, jer pod težinom snijega dolazi do lomljenja grana.

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODACI ZA 1996. GODINU

Proljeće: počinje u srijedu 20. III. u 9 h i 4 m.; **ljet**o počinje u petak 21. VI. u 3 h i 25 m.; **jesen** počinje u nedjelju 22. IX. u 19 h i 1 m.; **zima** počinje u subotu 21. XII. u 15 h i 7 m.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 1996. GODINE.

Tijekom ove godine zbit će se ukupno četiri pomrčine Sunca i Mjeseca od kojih dvije djelomične pomrčine Sunca i dvije potpune (totalne) pomrčine Mjeseca.

S ponedjeljka na utorak, tj. **3. na 4. travnja** bit će i iz naše domovine vidljiva potpuna pomrčina Mjeseca. Pomrčina mjeseca počinje i završava ulaskom, prolazom te izlazom iz Zemljine polusjene. U to vrijeme naš vid ne zamjećuje zatamnjenje Mjesečeve pomrčine, pa taj dio pomrčine nije zanimljiv za opažanje. Pomrčinu treba pratiti od ulaska pa do izlaska iz Zemljine sjene.

U srijedu **17. travnja** s južnih predjela našeg planeta vidjet će se djelomična pomrčina Sunca. Mjesečeva sjena prolazit će iznad Zemljinog obzora, pa se niotkuda neće moći vidjeti potpuna pomrčina. Područje djelomične pomrčine prostire se preko Novog Zelanda i velikim dijelom nad Pacifičkim oceanom.

U petak **27. rujna** zbit će se još jedna potpuna pomrčina Mjeseca. I ova će biti vidljiva iz naše domovine. Sam kraj, već spomenut manje zanimljiv tijekom pomrčine, prolaz kroz polusjenu, završit će u vrijeme kad će Mjesec biti ispod obzora. Toga jutra Mjesec izlazi u 6 sati.

U subotu **12. listopada** zbit će se djelomična pomrčina Sunca. S obzirom da će sjena proći iznad sjevernog Zemljinog obzora, niotkuda se neće moći vidjeti potpuna pomrčina Sunca.

KAKVO ĆE BITI VRIJEME U 1996. GODINI

Prema stoljetnom kalendaru vladajući planet u 1996. godini bit će Sunce, koje je kao vladar dobrotvor, ali manji od Jupitera i Venere. Vladar je po naravi ambiciozan i snažan, uvijek pobjednik. Simbol je vlasti, snage i moći. Boja mu je zlatna, od kovina mu pripada zlato, od dragog kamenja dijamant, a od brojeva 1 i 4. Od dana mu pripada nedjelja, a od noći srijeda.

Kakvo će biti vrijeme u 1996. godini? Godina će biti suha i umjereno topla.

Za pojedina godišnja doba "Stoljetni kalendar" predviđa:
Proljeće je u početku vlažno, a potkraj su dani lijepi i suhi,
a noći hladne.

Ljeto je lijepo i toplo.

Jesen je lijepa, više sunčana nego vlažna.

Zima je topla, bez velikih oborina.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj (januar): Od 1. do 3. ponešto oblačno i umjereno hladno, od 4. do 6. kiša, od 7. do 10. umjereno hladno. 11. jaka kiša, a od 23. do kraja siječnja nestalno vrijeme, vjetrovito, maglovito i snježno.

Veljača (februar): Od 1. do 6. tmurno, maglovito i vjetrovito, 7. promjenljivo, 8. vedro i hladno, od 9. do 12. oblačno, kiša i snijeg, od 13. do 16. vedro i hladno, 17. tmurno, 18. kiša i snijeg, 19. i 20. hladan vjetar, od 22. do 26. vedro i lijepo, noći jako hladne, a onda kišovito do kraja mjeseca.

Ožujak (mart): Od 1. do 6. studeno i vjetrovito, od 8. do 17. suho i hladno, 19. vjetar, snijeg i kiša, od 20. do 23. kiša i hladno, poslijepodne vedro, od 26. do kraja mjeseca svakog jutra poledica.

Travanj (april): Do 6. studeno i oporo, 7. lijepo, toplo i vedro, 8. vjetrovito s kišom, od 9. do 11. vedro i toplo, od 12. do 14. toplo, 16. oluja s pljuskom, 19. lijepo, a zatim do 23. pljuskovi, kiše s grmljavinom, do 25. promjenljivo, a od tada do kraja mjeseca hladno i oblačno.

Svibanj (maj): 1. i 2. vjetrovito, oporo i hladno, od 4. do 15. lijepo i ugodno vrijeme s povremenom grmljavinom i laganom kišom, 22. i 23. promjena, razvedravanje sa zahlađenjem, 24. ujutru smrzavica i led, 27. lijepo, 28. i 29. hladno i kiša, 30. i 31. ujutru mraz, a preko dana susnježica.

Lipanj (juni): 1. promjenljivo s razvedravanjem, 2. lijepo i ugodno, 3. jaka kiša, 4. i 5. oporo, 9. lijepo i toplo, od 11. do 14. svježije, večeri toplije, 15. kiša, 19. zahlađenje, od 22. do 23. lijepo i toplo, 24. jaka kiša, 25. veoma studeno, od 26. do kraja mjeseca kišovito.

Srpanj (juli): Od 1. do 3. hladno, tmurno i solika, 4. lijepo, 6. tmurno i hladno, od 7. do 18. lijepo, toplo i sparno, od 19. do 21. kiša, od 23. do kraja mjeseca lijepo i vruće.

Kolovoz (august): Od 1. do 6. lijepo, 8. kiša, 9. i 10. oblačno s malo kiše, 13. ugodno, 14. promjenljivo, od 15. do 17. hladna kiša, 18. do 25. lijepo i toplo, 26. do 28. grmljavina s jakim pljuskovima, 30. i 31. kiša.

Rujan (septembar): 1. do 4. toplo, 5. do 9. ugodno i vedro, 11. malo kiše, 12. do 17. promjenljivo, od 18. do 25. nestalno, vjetrovito sa zahlađenjem, 26. lijepo i toplo, 27. promjenljivo, od 28. do kraja mjeseca kiša.

Listopad (oktobar): 1. lijepo, 2. i 3. vedro, ali studeno, 4. i 5. lijepo i toplo, 7. kiša i vjetar, od 9. do 14. nestalno, 15. vjetar, oblačno i kiša, 16. bura i snijeg, 19. promjenljivo, 24. i 25. kiša sa snijegom, od 26. do 28. razvedravanje, 29. lijepo, 30. hladno i oblačno.

Studen (novembar): Od 1. do 4. hladno i kiša, noću snijeg, od 8. do 14. zahlađenje, 16. po noći snijeg, 17. do 20. kiša, od 21. do kraja mjeseca ugodno i toplo kao ljeti.

Prosinac (decembar): 2. snijeg, 3. do 8. nestalno, 10. jaka zima a noću snijeg, 11. i 12. oporo i studeno, 13. i 14. blaže, sa snježnim oborinama, od 16. do 20. vedro s malo snijega, od 21. do kraja mjeseca jako studeno.

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

jesu sve nedjelje u godini (tu spadaju naravno i Uskrs i Duhovi), Tijelovo (Brašančevo), Velika Gospa, Svi Sveti i Božić. **Više nisu zapovjedni** blagdani: Sv. tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blago-vijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrešno začće BDM, drugi dan Uskrsa i Božića, **ali katolici ih još rado svetkuju.**

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici prema sadašnjim crkvenim propisima dužni su obdržavati **post i nemrs** na Pepelnicu i na Veliki petak, a samo nemrs u sve korizmene petke. Zakon nemrsa obvezuje i na sve petke u godini, ako petkom ne dođe svetkovina, ali umjesto toga nemrsa u petke izvan korizme mogu vjernici odabrati drugo djelo pokore ili kakvo karitativno djelo. **Nemrs** (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili 14. godina pa do konca života, a **post** sve one koji su navršili 18. godina i još nisu započeli 60. godinu. U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok. Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obaveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

(stanje 11. VIII. 1995.)

Središte: **VATIKANSKI GRAD (RIM)**

PAPA IVAN PAVAO II.

Vodi Crkvu od 16. listopada 1978.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je prvi put 50. godine u Jeruzalemu. Posljednji opći koncil - održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XIII. i Pavlom VI. To je II. Vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA uži je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država na svakih 25 biskupa šalju po jednog predstavnika. Prvi put se takva sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona obično održava svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku zadaću prema vjernicima te zemlje.

RIMSKA KURIJA

PAPA

Kardinali su najviši savjetnici Pape. Kad Papa umre, oni biraju njegova nasljednika.

Državni tajnik je najbliži papin suradnik. Po potrebi on saziva na sastanak prefekte pojedinih kongregacija. Državni tajnik vodi središnju ustanovu Svete Stolice - Državno tajništvo, u kojem su dva odjela: I. Odjel za opće poslove, II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere. U njezinu sastavu nalazi se Središnja teološka komisija i Papinska biblijska komisija, 2. Kongregacija za istočne crkve, 3. Kongregacija za službu Božju i disciplinu sakramenata, 4. Kongregacija za biskupe, 5. Kongregacija za evangelizaciju naroda (misijske), 6. Kongregacija za kler, 7. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, 8. Kongregacija za katolički odgoj, 9. Kongregacija za proglašenja svetih i blaženih.

TRI SUDIŠTA

1. Rimska Rota, 2. Apostolska signatura, 3. Pokorničarna.

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćana, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće "Cor unium" (za karitativnu djelatnost), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za dijalog među religijama, 10. Vijeće za kulturu, 11. Vijeće za sredstva društvenih komunikacija.

URED I

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALI ORGANI I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće, Služba za papina liturgijska slavlja, Tiskovni ured Svete Stolice, Središnji statistički ured Crkve, Vatikanski tajni arhiv, Vatikanska apostolska knjižnica i dr.

KATOLIČKA CRKVA KOD NAS

ZAGREBAČKA METROPOLIJA, obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Đakovačku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolita: kardinal FRANJO KUHARIĆ; pomoćni biskupi dr. ĐURO KOKŠA, mons. JURAJ JEZERINAC i mons. MARKO CULEJ. Biskupi sufragani: mons. ĆIRIL KOS, biskup đakovački, s kojim je i pomoćni biskup Đakovačke biskupije dr. MARIN SRAKIĆ; mons. SLAVOMIR MIKLOVS, vladika križevački, s kojim je i biskup u mirovini, dr. JOAKIM SEGEDI.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku, Kotorsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita splitski: mons. ANTE JURIC, a s njime je nadbiskup u mirovini dr. FRANE FRANIĆ, pomoćni biskup dr. MARIN BARIŠIĆ. Biskupi sufragani: dr. ŽELIMIR PULJIĆ, biskup dubrovački, uz njega je umirovljeni biskup dr. SEVERIN PERNEK; mons. SLOBODAN ŠTAMBUK, biskup hvarski, mons. IVO GUGIĆ, biskup kotorski; dr. SREĆKO BADURINA, biskup šibenski.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječko-senjsku nadbiskupiju, Krčku i Porečko-pulsku biskupiju. Nadbiskup i metropolita riječki dr. ANTON TAMARUT, uz njega je nadbiskup u mirovini mons. JOSIP PAVLIŠIĆ. Biskupi sufragani: mons. JOSIP BOZANIĆ, biskup krčki, s njime je i biskup u mirovini dr. KARMELO ZAZINOVIĆ; mons. ANTE BOGETIĆ, biskup porečko-pulski.

ZADARSKA NADBISKUPIJA. Mons. MARIJAN OBLAK, nadbiskup zadarski, uz njega je nadbiskup koadjutor mons. IVAN PRENDA.

Ostale biskupije

SARAJEVSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsku i Skopsko-prizrensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita sarajevski je kardinal VINKO PULJIĆ, dr. PERO SUDAR, pomoćni biskup. Biskupi sufragani u Vrhbosanskoj metropoliji: dr. FRANJO KOMARICA, biskup banjalučki; dr. RATKO PERIĆ, biskup mostarski; PAVAO ŽANIĆ, biskup u mirovini; dr. JOAKIM HERBUT, biskup skopsko-prizrenski; mons. NIKOLA PRELA, pomoćni biskup skopsko-prizrenski.

BARSKA NADBISKUPIJA. Mons. PETAR PERKOLIĆ, nadbiskup barski.

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA. dr. FRANC PERKO, beogradski nadbiskup i metropolita

SUBOTIČKA BISKUPIJA. Mons. JÁNOS PÉNZES, subotički biskup

ZRENJANINSKA BISKUPIJA. Mons. LÁSZLÓ HUZSVÁR, zrenjaninski biskup

* * *

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je mons. VLADIMIR STANKOVIĆ.

* * *

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju.

APOSTOLSKA NUNCIJATURA

Apostolski nuncij u Saveznoj Republici Jugoslaviji mons. GABRIEL MONTALVO, naslovni biskup celanski.

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Republici Hrvatskoj, nadbiskup mons. GIULIO EINAUDI.

Apostolski nuncij u republici Bosni i Hercegovini mons. FRANCESCO MONTERISI.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Mons. JOSIP UHAČ, tajnik Kongregacije za evangelizaciju.

Mons. STANISLAV KARLIĆ, nadbiskup u gradu Paraná (Argentina).

Mons. HANIBAL MARIČEVIĆ FLEITAS, biskup u Concepcionu u Paragvaju (Južna Amerika) umirovljen.

Mons. MILAN OGNJENOVIĆ, biskup u gradu Mercedes (Argentina).

Mons. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup u Osoru (Čile).

ŽIDOVSKI KALENDAR

5756./5757. godina od Stvaranja svijeta - 1995./1996.

PURIM: 5.III.1996.
PESAH: od 4. do 11.IV.1996.
ŠAVUOT: 24. i 25.V.1996.
ROŠ HAŠANA 5757: 14. i 15.IX.1996.
JOM KIPUR: 23.IX.1996.
SUKOT: 28. i 29.IX.1996.
SIMHAT TORA: 6.X.1996.
HANUKA: od 6. do 13.XII.1996.

MUSLIMANSKI KALENDAR

Islamski praznici tijekom 1996. - 1416./1417.

- RAMAZAN (početak posta) - 22.01.1996.
- LEJLETUL-KADR, početak objave Kurana - 16.02.1996.
- RAMAZANSKI BAJRAM, kraj posta - 20.02.1996.
- KURBANSKI BAJRAM, prvi dan - 28.04.1996.
- NOVA HIDŽRETSKA 1417. GODINA - 19.05.1996.
- REBIUL-EVVEL, rođendan Muhameda, a.s. - 28.07.1996.
- LEJLETUL-MIRADŽ, uzdignuće Muhameda a.s.
u svemir - 7.12.1996.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla: 25. I. 1996. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića: 16. III. 1996.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića: 24. IV. 1996.
Obljetnica posvete biskupa Ivana Pénzesa: 18. VI. 1996.
Blagoslov svijeća od groma: 26. VI. (Bač - Sombor)
Dužijanca: 11. VIII. 1996. (Subotica)
Obljetnica posvete katedrale: 14. X. 1996.
Materice: 15. XII. 1996. (Subotica-Sombor)
Oci: 22. XII. 1996. (Subotica-Sombor)

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI

Prije II. svjetskog rata izlazilo je 69 hrvatskih katoličkih listova, a sada izlaze niže navedeni katolički listovi i časopisi:

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje ove časopise:

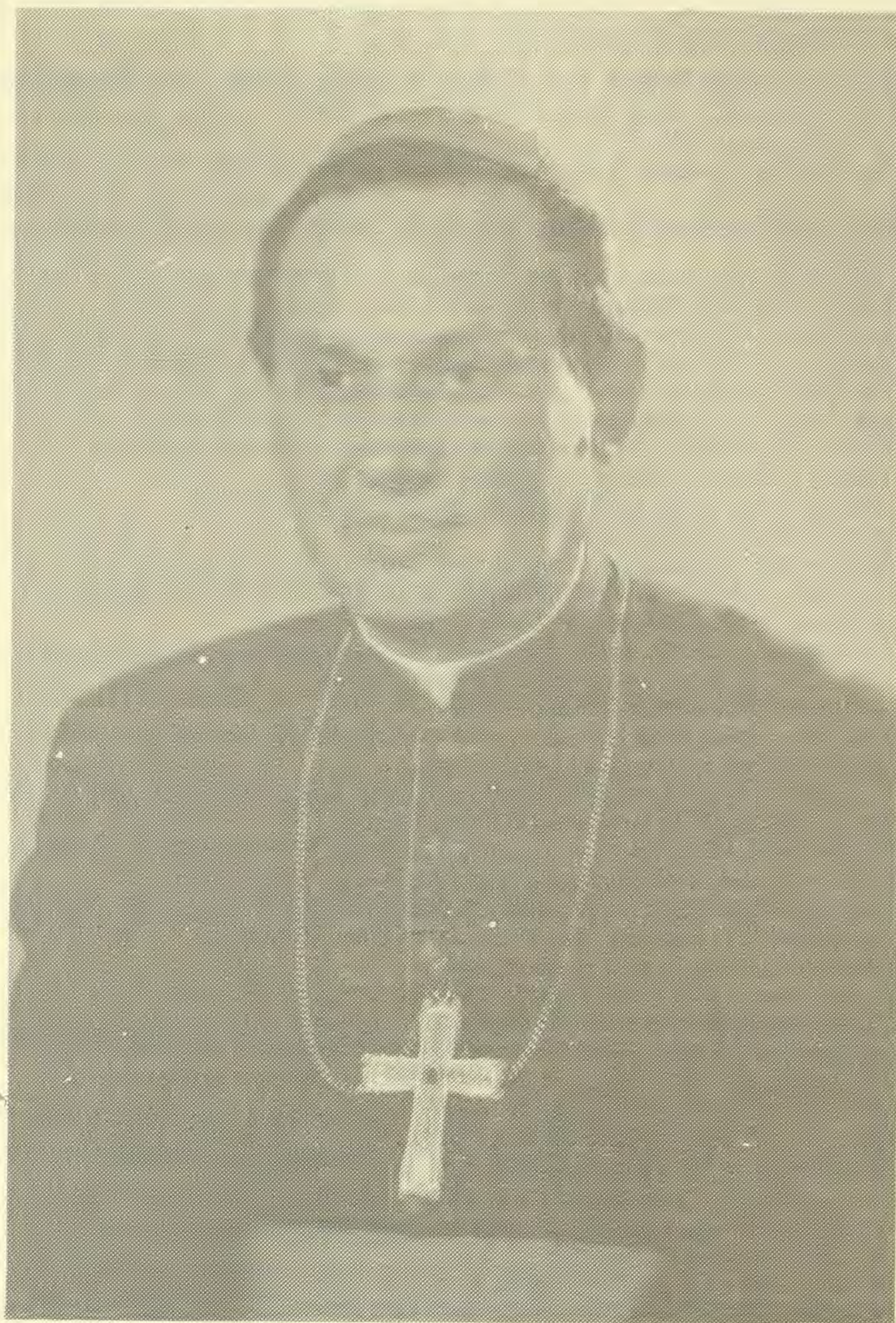
- HKR "MARULIĆ", dvomjesečnik za književnost i kulturu,
- IZAZOV, časopis WCRP,
- Sv. CECILIJA, časopis za duhovnu glazbu (4 puta godišnje);

drugi naši izdavači izdaju slijedeće periodične publikacije:

- BETANIJA, časopis za bolesnike, Zagreb (5 puta godišnje),
- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb,
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb,
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb,
- BRAČKA CRKVA, list župa na otoku Braču, Supetar,
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb,
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar,
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split,
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb,
- DON BOSCO DANAS, Zagreb,
- GLAS KONCILA, katoličke tjedne novine, Zagreb,
- GLASNIK HRVATSKOG KATOLIČKOG LIJEČNIČKOG DRUŠTVA, Zagreb,
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb,
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac,
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb,
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb,
- "KAČIĆ", zbornik, Split,
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb,
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, izdaje Salezijanski kateh. centar, Zagreb,
- KRIŽ, glasilo Velikog križarskog bratstva, Zagreb,
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci,
- LADONJA, vjerski informativno-kulturni list, Pazin,
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb,
- MALI KONCIL, mjesečnik "Glasa Koncila" za djecu, Zagreb,
- MARIJA, izlazi deset puta godišnje, Split,
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb,
- MOSTOVI, list Slunjskog dekanata, Slunj,
- OBNOVLJENI ŽIVOT, dvomjesečnik, Zagreb,
- PODRAVSKI ZVONICI, list župa Srednje Podravine, Virje (4 puta godišnje),
- POLJICA, list Poljičkoga dekanata, Gata,
- RADOSNA VIJEST, misijski časopis, Sarajevo,
- SLUŽBA BOŽJA, liturgijski časopis, dvomjesečnik, Makarska,
- SVETA BAŠTINA, informativni list, Duvno,
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje Franjevački provincijalat u Sarajevu,
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB,
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb,
- VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE, mjesečnik, Đakovo,
- VRELO ŽIVOTA, časopis za duhovnost, Sarajevo, tromjesečnik,
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka,
- ZVONIK, katolički mjesečnik župe sv. Roka, Subotica.

Mnoge župne zajednice izdaju svoje listove

(Preuzeto iz "Danice" - hrvatski katolički kalendar Zagreb, 1996., str 35.)

Mons. Péntzes János, subotički biskup

Riječ urednika

Subotička Danica je kao berba i kao žetva. Mnogi su sijali, a Uredništvo požnjelo što je dozorilo i evo pred Vama nove Danice. Vaše je suradnje toliko, da nam ni dvostruko veća Danica ne bi mogla sve primiti. Kako je zvijezda Danica znak praskzorja te tako najavljuje skončanje noći i svjetlo novoga dana, tako bismo poželjeli da i ova Subotička Danica u novoj, 1996. godini donese mir ne samo zaraćenima, nego i zavađenima, nesložnima i nezadovoljnima. Protekla je godina za mnoge obitelji u Baču, Sonti, Stanišiću, Somboru, Svilojevu, Subotici, za premnoge Srijemce bila posljednja godina u Vojvodini. Neki su na silu protjerani. Neki su prestrašeni potražili sigurnije mjesto u nepoznatom. I naši su gradovi i naša sela puna ljudi koji su došli u Bačku i Srijem da ovdje potraže novi zavičaj. Kome je teže? Najteže je čovjeku malom, čovjeku široka srca.

Svi želimo mir. Godinama se u crkvama i u domovima vjernika moli za mir. Neka ovaj kalendar bude još jedan poziv na mir.

Na Petrovo 1995. godine Sveti Otac se pismom obratio svim ženama svijeta da im pismom izrazi svoje suosjećanje i zahvalnost. I sva je protekla godina bila u znaku žene koja, upravo po tome što je žena, pridonosi potpunijem razumijevanju svijeta i međuljudskih odnosa. Sveti Otac je svjestan kako je u prošlosti a nerijetko i danas žena obespravljena. "Dobro znadem da je zahvalnost premalo... premalo se priznavalo dostojanstvo žene, oduzimana su joj prava, bila je potiskivana na rubove društva, nije se mogla iskazati, svijet je tako ostao prikraćen za duhovno bogatstvo koje mu je samo žena mogla podariti. U povijesti je takvu sudbinu žene ne rijetko skrivila i sama Crkva po svojim članovima." Ovo priznanje Crkve neka potakne sve njezine članove oko nastojanja da se dokinu zlouporabe i svaki pokušaj gospodarenja nad ženom.

Čitajte o ženi i majci, čitajte o djelatnoj ljubavi Subotičanki, koje kroz dobrotvornu zajednicu "Amor vincit" grade mostove ljubavi svjesne da Ljubav pobjeđuje. O ženi u Danici pjeva Aleksa Kokić i ne samo on. Protekla je godina bila i godina strpljivosti, a o toj temi ćete naći lijepu riječ iz pera dominikanca Tome Vereša.

Ratari će ovu Danicu čuvati dok su živi. Pomoći će vam i u kući, i u vrtu, i na njivi i u voćnjaku. Trebat će vam i u vinogradu i u podrumu! Iz mjeseca u mjesec - cijele godine. Riječ smo dali i agronomu i veterinaru. Sve na jednom mjestu. Sve u Subotičkoj Danici. Koliko su točne meteorološke prognoze u Subotičkoj Danici? Za njih i za kalendar smo zahvalni zagrebačkoj Danici.

Tko voli narodne običaje, čitat će o Aljmašu u Mađarskoj i tamošnjim običajima od proljeća do kasne jeseni, o pokladama u Baču, o žetvi u Somboru, o korizmi u Subotici. Toliko je legendi, pripovijesti da će vam zacijelo ugodno skratiti duge zimske večeri.

Djevojčice i dječaci će naučiti neke nove igre, o kojima više ni majka, ni dida ne znaju. A poslovice, šala i zagonetki, zanimljivosti - pravo obilje.

Jubilej somborske crkve svetoga Nikole Tavelića, novosadske crkve Imena Marijina, jubilej svetoga Antuna, jubilej KUD-a "Bunjevačko kolo" u Subotici - jubileji kao poticaj i piscu i pjesniku. Šta su doživjeli mladi katolici u Loretu gdje su pohodili Gospinu kuću i susreli se s Papom?

U Subotičkoj biskupiji su započele priprave za biskupijsku sinodu. 1936. godine održana je prva biskupijska sinoda u ovom dijelu Bačke. Sazvao ju je apostolski administrator tadašnje Bačke Apostolske Administrature, biskup Lajčo Budanović. Tadašnji je crkveni zakonik predviđao održavanje biskupijske sinode svakih deset godina. Ta je prva biskupijska sinoda urodila Bačkim kodeksom, crkvenim zakonikom biskupije, koji zadivljuje crkvene pravnike i danas. Prvi je biskup Subotičke biskupije, Matiša Zvekanović, namjeravao sazvati biskupijsku sinodu, ali su ga u toj namjeri omele i bolest i starost, kao i činjenica da je upravo posljednjih godina njegova života u Rimu pripravljan novi Zakonik kanonskoga prava, koji je objavljen 1983. godine.

Msgr. Ivan Péntzes, koji je na čelu Subotičke biskupije od 1989. godine, odlučio je, nakon što se posavjetovao s Prezbiterialnim vijećem biskupije i svojim savjetnicima, sazvati novu biskupijsku sinodu. Zato je osnovao pripravni odbor. Diljem Subotičke biskupije svećenstvo, redovništvo i vjernici mole za biskupijsku sinodu. Sinoda je skupština izabраниh svećenika i drugih vjernika biskupije koji pomažu biskupu na dobrobit cijele biskupije. Čitajte o biskupijskim sinodama diljem svijeta. Je li biskupijska sinoda prekretnica za našu biskupiju?

Ljubitelji će povijesti s velikim zanimanjem čitati o brizi beogradskih biskupa za katolike u Bačkoj za vrijeme turske okupacije. O fra Tomi Vojniću, župniku župe Ludoš (Šupljak), koga je za župnika imenovao beogradski biskup fra Matija Bernjaković odlukom potpisanom u Somboru iz daleke 1680. godine, piše Gašpar Ulmer iz Subotice. Jesu li bosanski franjevci već tada imali kuću u Somboru? Spominju se i svećenici rodом baš iz Subotice. Jesu li segedinski franjevci učili hrvatski ili je među njima bilo i Hrvata?

Subotička Danica ne može bez pera O. Tome Vereša. Pisac nam je drag ne samo zato što je naše gore list, već i zato što je iz Reda propovjednika, a bački su dominikanci u Bodrogu (kraj Sombora), kao O. Petar, pisali važne izvještaje već u 13. stoljeću. Imali su u srednjem vijeku samostan i crkvu u Somboru, a poslije Drugog svjetskog rata djelovali su i u subotičkoj župi Isusova uskrsnuća. Sestre dominikanke su među nama desetljećima. O. Tomo nam piše o sveučilištu u Zadru, o školovanju na velikim europskim učilištima u srednjem vijeku. Vjerujemo da je djelo O. Tome u ovoj Danici veliko obogaćenje, koje će s velikim zanimanjem čitati srednjoškolci i studenti i svi koji vole školstvo.

U odabiru pjesničkih ostvarenja Uredništvo je bilo na mucі. Tako su neke pjesme ušle radi teme, druge su to zavrijedile po svojoj poruci, treće pak po svojoj ljepoti. Vodila nas je namjera da se objave stihovi i onih pjesnika koji su posve novi. Nečija su ostvarenja pred Vama zato što je to prvi doprinos Subotičkoj Danici iz pojedinih sredina. Pišu književnici, studenti, pišu majke i djevojke, mladići i starci. Piše redovnica i svećenici.

I ove godine nam piše liječnik. Nerijetko se čuje da je zdravlje najvažnije, a naš liječnik piše o bolesti koja posebno hara našim podnebljem.

Od onoga što je posijano i požnjeveno, što je u Danicu složeno, pred vama je kao izbor. Uzmite i čitajte. Pošaljite nam svoj prilog da nam Danica svjetlija bude!

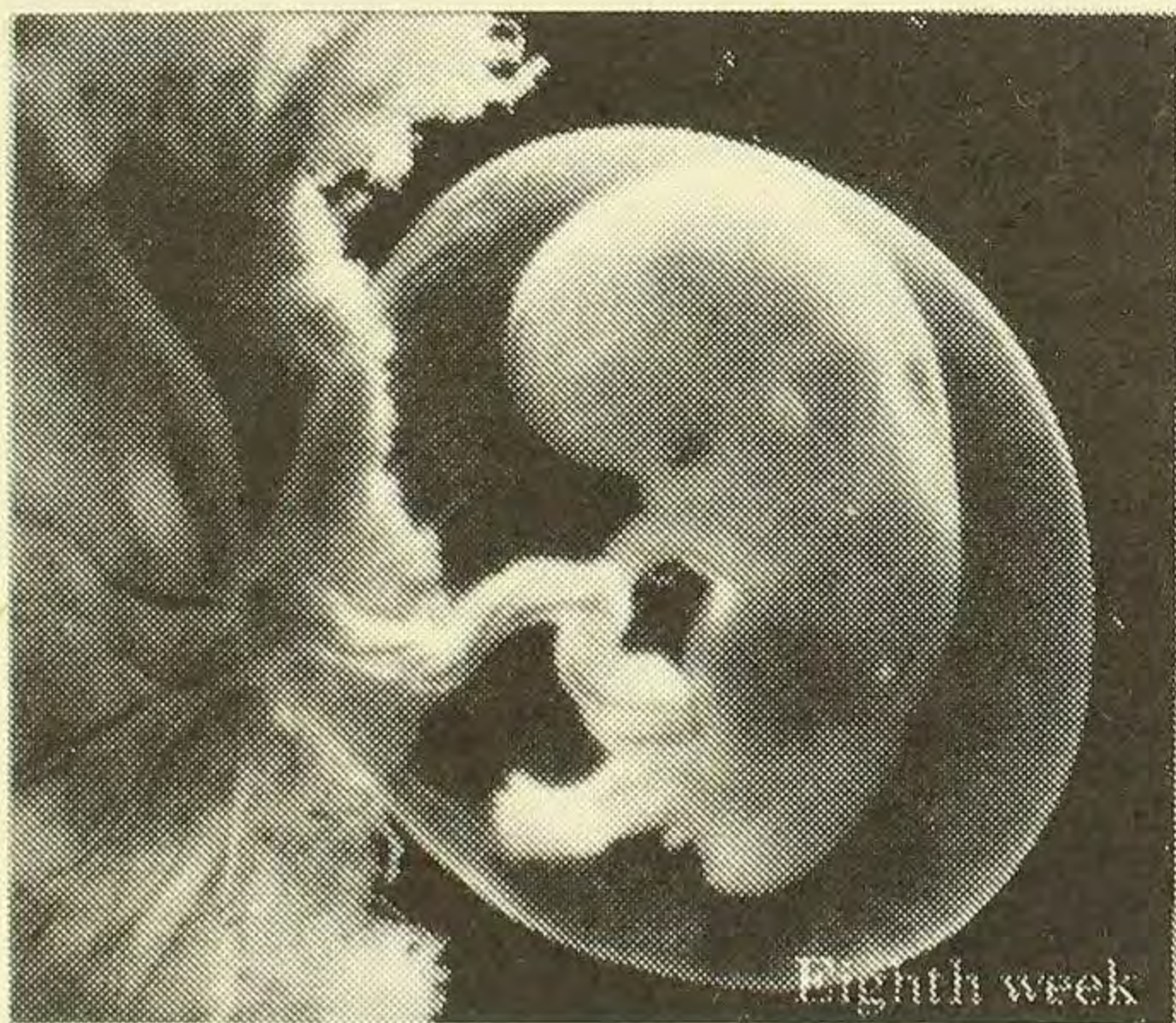
Stjepan Beretić

PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU

Čuvaj, brani i ljubi život. Služi životu!

EVANGELIUM VITAE - - EVANĐELJE ŽIVOTA

Na Blagovijest, 25. ožujka 1995. uputio je Crkvi i svim ljudima dobre volje Sveti Otac svoju encikliku kao blagu vijest o životu. Papa piše u vrijeme kad se s pravom može govoriti o njegovanju kulture smrti. "Zahitijevati pravo na pobačaj, na ubijanje djeteta i eutanaziju i to ozakoniti, znači pripisati čovjekovoj slobodi perverzno i odvratno pravo: pravo apsolutne moći nad drugima." Kad takve stavove zauzimaju parlamenti, vlade ili međunarodne organizacije, onda su i oni suučesnici zločina koji iz takvih zakona proizlaze. Evo nekoliko izvadaka iz Papine enciklike:

"Nogama se danas gazi fundamentalno pravo na život kod velikog broja nemoćnih i nazaštićenih ljudi što se posebno odnosi na nerođenu djecu... Ova je enciklika plod suradnje episkopata svih zemalja svijeta. Ona želi biti jasna i čvrsta potvrda vrijednosti i nepovredivosti čovjekovog života. U isto vrijeme ona želi biti žestoki poziv svima i svakom pojedincu: ČUVAJ, BRA-

NI, VOLI ŽIVOT, SVAKI LJUDSKI ŽIVOT I SLUŽI MU! Jedino ćeš na tome putu naći pravdu, razvitak, pravu slobodu, mir i sreću."

"Kako da se ne misli na nasilje kojim se nasrće na život milijuna ljudi, posebno djece koja su prisiljena na bijedu, neishranjenost i gladovanje zbog nepravedne raspodjele bogatstva među narodima i društvenim razredima? Ili ono nasilje koje se pridružuje skandaloznoj trgovini oružjem čim izbiju ratovi. To nasilje raspiruje spiralu oružanih sukoba koji obaraju svijet u

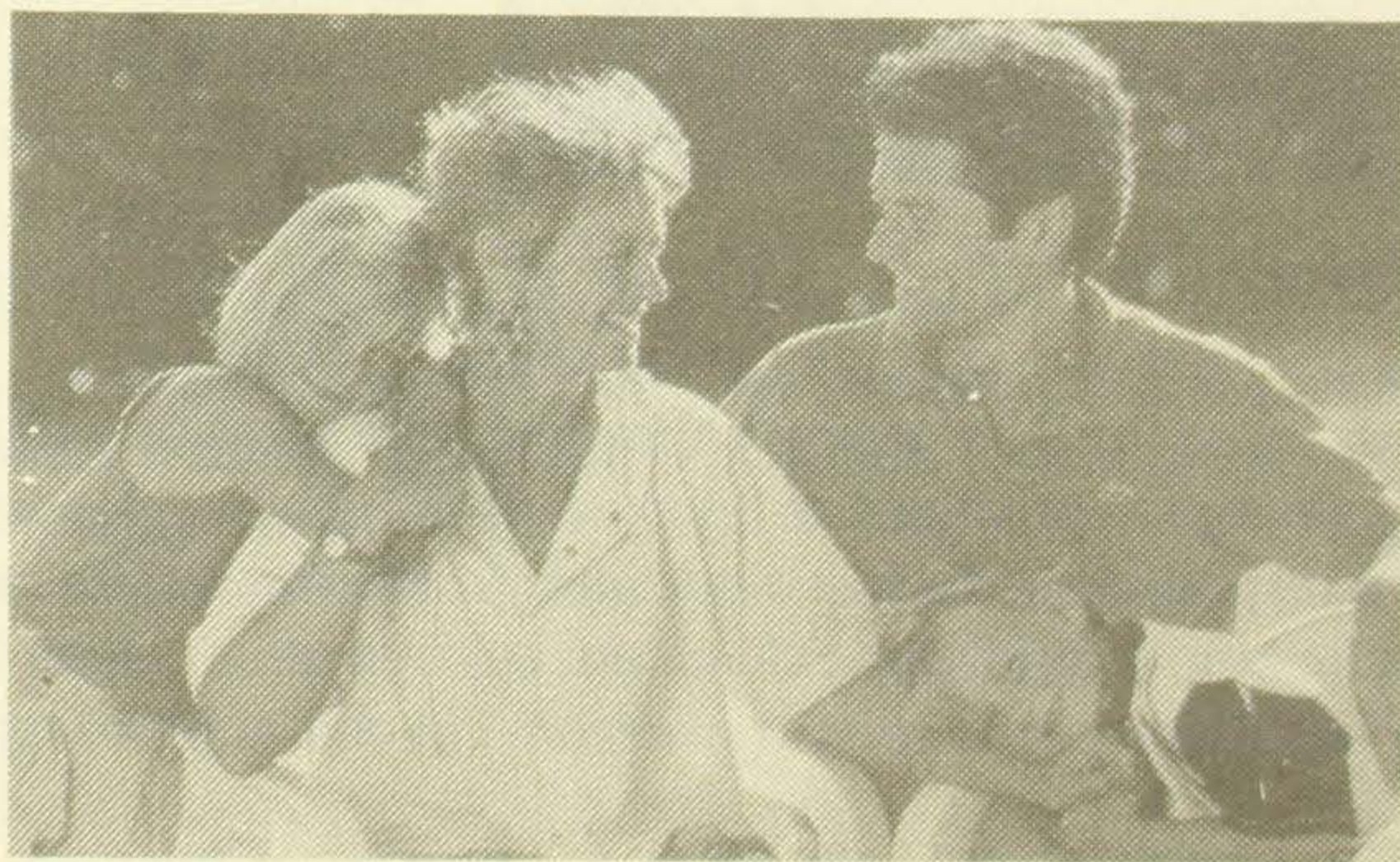
krv. Kako da se ne misli na sijanje smrti koje se ostvaruje nepromišljenim razaranjem ekološke ravnoteže, kriminalnim širenjem droge, podupiranjem takvih oblika seksualnosti koji, ne samo što u moralnom pogledu nisu prihvatljivi, nego predstavljaju tešku opasnost za život? Uopće nije moguće nabrojiti sve oblike ugrožavanja čovjekova života..."

"Može se govoriti o ratu moćnih protiv slabih...onaj tko svojom bolešću, svojom uzetošću ili, još puno jednostavnije, svojom golom nazočnošću stavlja u pitanje životni standard ili životne navike onih koji bolje stoje, sve se češće drži neprijateljem protiv kojega se treba braniti, odnosno kojega treba ukloniti..."

"Eutanazija se odobrava navodnom sućuti pred bolima bolesnika ali i jednim opravdanjem koje počiva na koristoljublju: da se, naime, izbjegnu neproduktivni izdaci koji bi opterećivali društvo. Tako se predlaže uklanjanje nakazne novorođenčadi, duševno ili tjelesno teško pogođenih invalida, nesposobnih za rad, staraca, posebno kad se više sami ne mogu izdržavati, i bolesnika koji su pri kraju života". Stoga se eutanazija mora osuditi. "Namjerni pobačaj, ma kako se on poduzimao, uvijek je namjerno i izravno ubijanje ljudskog stvorenja dok se nalazi u onom radzoblju svoje egzistencije između začeca i rođenja." Pored pobačaja, najenergičnije se u Papinu dokumentu osuđuju eutanazija, samoubojstvo i smrtna kazna. Presađivanje organa često puta uništava jedan "manje vrijedan" život, da "spasi" drugi.

Svoju encikliku Papa zaključuje obraćanjem Mariji:

"Marijo, ti zoro novoga svijeta, Majko živih, tebi povjeravamo život. Majko, pogledaj na mnoštvo djece kojima se ne dopušta rođenje, na mnoštvo siromašnih kojima je teško živjeti, na muževe i žene koji pate od nasilja, na stare i bolesne, koji se ravnodušno ili iz tobožnje sućuti ubijaju...pomози ljudima našega vremena...da izgrade civilizaciju istine i ljubavi na čast i slavu Bogu, koji je stvoritelj i prijatelj života".

HVALA TEBI, ŽENO

(Iz pisma PAPE IVANA PAVLA II. ženama)

Vama žene svega svijeta, moj najsrdačniji pozdrav!

Svakoj od vas i svim ženama svijeta upućujem ovo pismo u znak potpore i zahvalnosti dok se približava IV. svjetska konferencija o ženi, koja će se održati u Pekingu, u mjesecu rujnu ove godine.

Nadasve želim izraziti kako visoko cijenim organizaciju Ujedinjenih naroda koja je potaknula tako važan pothvat. I Crkva namjerava dati svoj doprinos u obranu dostojanstva žene, njezine uloge i njezinih prava, ne samo posebnim doprinosom službenoga izaslanstva Svete Stolice u Pekingu, nego također izravno se obraćajući srcu i umu svake žene...

... htio bih se obratiti izravno svakoj ženi da bih s njom razmišljao o problemima i perspektivama ženskih mogućnosti u naše doba, posebno se zaustavljajući na bitnom pitanju ženskog dostojanstva i prava u svjetlu Riječi Božje.

Polazište ovog dijaloga ne može biti drugo nego zahvalnost. Crkva - kako sam pisao u apostolskom pismu "Mulieris dignitatem" (Dostojanstvo žene) - želi zahvaliti Presvetome Trojstvu za otajstvo žene i, glede svake žene, za ono što predstavlja vječnu protežnicu njezina ženskog dostojanstva za velika djela Božja koja su se u povijesti ljudskih naraštaja ispunila i po njoj.

Zahvalnost Gospodinu za njegov naum o pozivu i poslanju žene u svijetu, postaje također stvarna i izravna zahvalnost ženama, svakoj ženi za ono što ona predstavlja u životu čovječanstva.

Hvala tebi, ženo-majko, koja primaš u svoje krilo ljudsko biće u radosti i mucu jedinstvenoga iskustva po kojem postaješ Božjim osmjehom djetetu što dolazi na svijet, koje te čini voditeljicom njegovih prvih koraka, potporom njegova rasta, utočištem u tijeku životnoga puta. Hvala tebi, ženo-suprugo, koja neopozivo sjedinjuješ svoju sudbinu sa sudbinom svoga muža u odnos uzajamnog darivanja, u službi zajedništva i života. Hvala tebi, ženo-kćeri, ženo-sestro, koja u obiteljskom gnijezdu a zatim u sklopu društvenoga života unosiš bogatstva svoje osjećajnosti, svoje pronicavosti, svoje plemenitosti i ustrajnosti. Hvala tebi, ženo-radnice, koja si zauzeta na svim područjima gospodarstvenog, kulturnog, umjetničkog i političkog života, za nenadoknadivi doprinos stvaranju kulture sposobne povezivati razum i osjećaje, za poimanje života uvijek otvorenoga "misteriju", izgradnji sve čovječnijih gospodarstvenih i političkih ustrojstava.

Hvala tebi, ženo-zavjetima posvećena, koja se po uzoru najveće među ženama, Majke Kristove, Majke Utjelovljene Riječi, poučljivo i vjerno

otvaraš Božjoj ljubavi, pomažući Crkvi i svemu čovječanstvu da Bogu pruža svadbeni odgovor koji čudesno izražava ono zajedništvo koje on želi uspostaviti sa svojim stvorenjem.

Hvala tebi, ženo, što si žena! Shvaćanjem koje je vlastito tvojoj ženstvenosti ti obogaćuješ razumijevanje svijeta i pridonosiš cijeloj istini ljudskih odnosa.

No, znam da nije dosta reći hvala. Nažalost smo baštinici povijesti strašnih ograničenja koja su, u svako doba i na svakom mjestu, otežala život žene ponižavane u njezinu dostojanstvu, okrnjene u njezinim prednostima, često potiskivane, čak svedene na robinju. To joj je priječilo u cjelini biti ono što jest te je cijelo čovječanstvo osiromašilo glede istinskih duhovnih dobara. Bilo bi doista teško točno uputiti na odgovornosti, imajući u vidu snagu kulturnih nanosa koji su u tijeku stoljeća oblikovali način mišljenja i ustrojstava. No, ako je u tome, osobito u određenim povijesnim okolnostima, bilo i stvarne odgovornosti brojne djece naše Crkve, to iskreno žalim. To žaljenje postaje za cijelu Crkvu obaveza obnovljene vjernosti evandeoskom nadahnuću koje nosi trajno suvremenu poruku oslobođenja žena od svakog oblika nepravde i podložnosti. Ta poruka proizlazi iz samog Kristova stava. On je, uzdižući se iznad pravila koja su važila u onodobnoj kulturi, imao prema ženama stav otvorenosti, poštovanja, prihvaćanja i nježnosti. Tako je u ženi štovao dostojanstvo koje ona oduvijek ima u Božjem naumu i njegovoj ljubavi. Promatrajući Njega upravo u suton ovog

drugog tisućljeća, nameće nam se pitanje: koliko je od te njegove poruke prihvaćeno i ostvareno?

Da, pravi je čas za hrabro podsjećanje i iskreno priznanje odgovornosti u tijeku duge povijesti čovječanstva, kojoj su žene dale doprinos ne manji nego muškarci, a često u težim okolnostima. Posebno mislim na žene koje su voljele kulturu i umjetnost te su im se posvećivale polazeći iz prilika koje su im bile na uštrb, često isključene iz ravnopravog obrazovanja, izložene obezvređivanju, nepriznavanju, čak otimanju njihova intelektualnog doprinosa. Od višestrukog ženskog djelovanja u povijesti, nažalost, malo je moguće utvrditi sredstvima povijesne znanosti. No, srećom, premda je vrijeme zamelo dokumentarne tragove, nemoguće je ne osjetiti blagotvorne tokove životnoga soka što prožimlje naraštaje sve do naših dana. Čovječanstvo nepronicljivo mnogo duguje toj velikoj, neizmjerljivoj ženskoj tradiciji. Tolike su žene bile i još uvijek su procjenjivane više po tjelesnom izgledu nego po sposobnosti, stručnosti, razumnim djelima, bogatstvu osjećajnosti i, napokon, po samom dostojanstvu njihova bića. /.../

Moja zahvalnost ženama pretvara se u usrdni poziv da svi, osobito države i međunarodne ustanove, učine što je potrebno da bi se ženama povratilo puno poštovanje njihova dostojanstva i njihove uloge. Kad je o tome riječ, moram izraziti kako se divim ženama dobre volje koje se posvećuju obrani dostojanstva položaja žene borbom za osnovna društvena, gospodarska i politička prava, te su u tome poduzele hrabre pothvate kad je to njihovo zauzimanje bilo smatrano prijestupom, znakom pomanjkanja ženstvenosti, izrazom ekshibicionizma, čak grijehom!

Kao što sam pisao u ovogodišnjoj poruci za svjetski dan mira, promatrajući taj veliki proces oslobađanja žene može se reći da je to bio težak i zamršen put, ponekad ne bez zabluda, ali bitno pozitivan, premda još uvijek nedovršen zbog tolikih zapreka koje se u raznim dijelovima svijeta suprotstavljaju tome da žena bude priznata, poštovana, vrednovana u njezinu naročitom dostojanstvu.

To je put kojim treba nastaviti! Uvjeren sam, pak, da tajna uspješnog svladavanja toga puta u punom poštivanju ženskoga identiteta nije samo u razotkrivanju diskriminacija i nepravdi, premda je i to potrebno, nego također, i nadasve, u djelatnom i prosvijetljenom naumu promicanja koje se odnosi na sva područja ženskoga života, polazeći od obnovljene i sveopće svijesti o ženskom dostojanstvu. K priznanju tog dostojanstva, unatoč višestrukim povijesnim ograničenjima, vodi nas i sam razum koji otkriva Božji zakon upisan u srce svakoga čovjeka. Ali nam nadasve Božja riječ omogućuje da jasno prepoznamo duboki antropološki temelj ženskoga dostojanstva pronalazeći ga u Božjem naumu o čovječanstvu.

SVETI ANTUN

SVETAC CIJELOGA SVIJETA

(Iz Papine poruke u povodu 800. obljetnice rođenja sv. Antuna Padovanskog)

Sv. Antun je proživio iskustvo franjevačkog života tek 11 godina, ali je toliko usvojio ideal da su Krist i Evandjelje za njega postali pravilo života utjelovljeno u svagdašnjicu.

Veliki Moćnik iz Padove s dijelom zemnih ostataka sv. Antuna

Toliko je bilo svijetlo njegovo svjedočenje da sam ga i ja, za vrijeme svojega hodočašća Svetištu u Padovi, 12. rujna 1982. godine, želio predstaviti Crkvi, kao što je to već prije učinio papa Pio XII, s naslovom "evandeoskog čovjeka". Sveti Antun je, u stvari, na izrazit način učio da se od Krista i Evandjelja stvori stalno polazište svagdanjeg života pri osobnim i javnim moralnim izborima, preporučujući svima da na tom izvoru napajaju odvažnost za iskreno i privlačno naviještanje poruke spasenja.

Rekao je u jednom govoru: "Radi tebe smo ostavili sve i postali siromašni. Ali, budući da si bogat, slijedili smo te da bi nas učinio bogatima... Slijedili smo te kao što stvor slijedi Stvoritelja, kao što sinovi idu za ocem i djeca za majkom, kao što gladni traže kruh, kao što bolesni idu liječniku, kao što umorni traže krevet, a izbjeglice domovinu."

Sve je njegovo propovijedanje bilo neprestano i neumorno naviještanje Evandjelja" bez dodataka". Istinito, odvažno, jasno naviještanje. Propovijedanje je bilo njegov način da upali vjeru u dušama, da ih očisti, utješi, rasvijetli.

Na Kristu je sagradio svoj život. Stalni argumenti njegova propovijedanja bile su evandeoske kreposti, posebno siromaštvo duhom, blagost, poniznost, čistoća, milosrde i hrabrost mira.

Baš zato što je bio zaljubljen u Krista i njegovo Evandjelje, sv. Antun je "s intelektom ljubavi osvjetljivao onu božansku mudrost koju je bio upio u stalnom čitanju Svetog pisma" (Pio XII.).

Sveto pismo je za njega je bilo "plodna zemlja" koja rađa vjeru, utemeljuje čudoređe i privlači duše svojom slatkoćom. Sabrana u zanosnom razmatranju Svetog pisma duša se otvara - prema njegovim izričajima - "otajstvu božanskog". Tijekom svojeg putovanja Bogu, Antun je svoj um napajao na ovoj otajstvenoj dubini, zahvaćajući mudrost i nauk, apostolsku snagu i nadu, neumorni žar i revnu ljubav.

Iz žeđi prema Bogu, iz žudnje prema Kristu rađa se teologija koja je za sv. Antuna bila izjarivanje Kristove ljubavi: poznavanje od neprocjenjive vrijednosti i spoznaja, novi hvalospjev koji "u Božjem uhu odjekuje i obnavlja dušu".

Sveti Antun je živio taj način studija sa strašću koja ga je pratila tijekom njegova cjelokupnoga franjevačkoga života. Sam ga je sv. Franjo bio odredio da poučava "braću svetom bogoslužju", preporučujući mu, ipak, da pripazi u toj djelatnosti kako ne bi ugasio duh molitve i pobožnosti. On se koristio svim tim poznatim znanstvenim sredstvima da produbi poznavanje evandeoske istine i da njezino navještanje učini što shvatljivijim. Uspjeh njegova propovijedanja potvrđuje da je znao govoriti istim jezikom kao i njegovi slušatelji, uspjevši učinkovito prenositi sadržaje vjere i učinivši da je pučka kultura njegova vremena prihvatila vrijednosti Evandjelja.

Od srca priželjkujem da jubilarne proslave u čast sv. Antuna omoguće cijeloj Crkvi upoznati sve više svjedočenje, poruku, znanje i misijski žar tako velikog učenika Isusa Krista i Asiškog sirotana. Njegove propovijedi, spisi i nadasve svetost života pružaju i ljudima našeg vremena vrlo žive i poticajne naznake u zauzetosti koja je potrebna pri novoj evangelizaciji. Danas, kao i onda, potrebna je obnovljena katehizacija utemeljena na Božjoj riječi, osobito na Evandeljima, kako bi se nanovo omogućilo kršćanskom svijetu da shvati vrijednost objave i vjere.

Zajednica vjernih mora uvijek obnavljati svijest o vječnoj suvremenosti Evandjelja priznajući da se preko propovijedanja lik Utjelovljene Riječi, kao što se događalo pri propovijedanju sv. Antuna, objavljuje i nama, autentičnim, suvremenim, bliskim našoj povijesti, bogatim milošću i sposobnim uskrsnuti u srcima neizmjereno izlivanje nadnaravne ljubavi.

"Ništa nije dragocjenije od vremena. A ipak, u ovom svijetu ništa nije više devalvirano od vremena. Prolaze dani spasa, i nitko ne postavlja pitanje..."

Sv. Antun Padovanski

URANILO LJETO

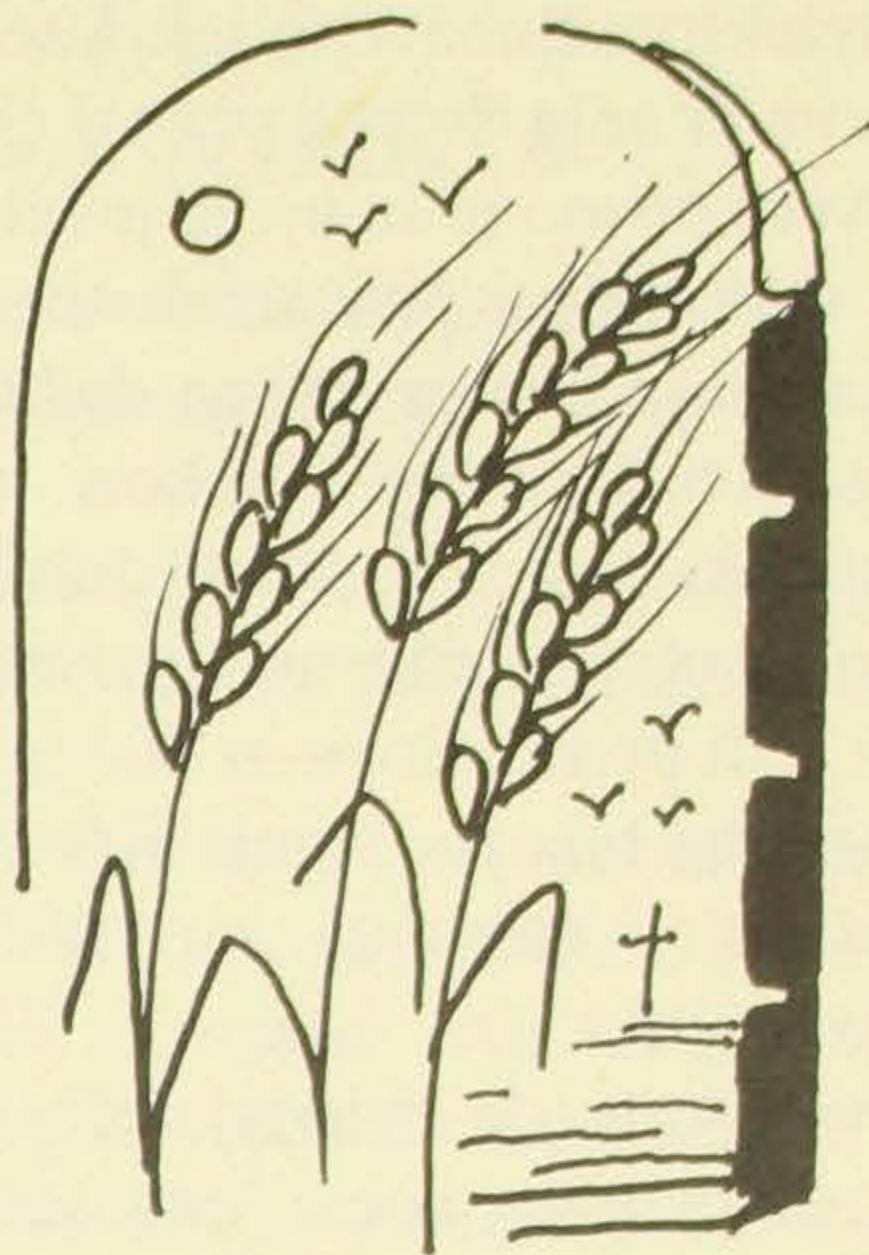
*I gore žitna polja,
crveni mak,
šiblje kraj puta
i veliki drač.*

*Uranilo ljeto,
a livade truse zelenu draž.
Još suhi potoci
mrtvilo šire...*

*Čovjek
i ptice
i cvijeće
kiše vapiju.*

*Olovnu sparinu dana i noći
bolesni mučno prožive.
OČE svemira vječnoga,
oblake daruj,
plemenite svima
da život uzima
i ptica
i grana
i nada trudbenika.*

**U bolnici, 15. lipnja 1979.
s. Fides Vidaković**

OČEKIVANJE

*Jutro u lahoru
svježinu obećava.
Kiša umila zemlju,
vrtove suhe,
izgorjela žita.*

*Sada staze raspjevava
Hostiji maloju,
velikom Bogu.*

*Do ležaja moga
rascvale krasne,
čekaju sa mnom Krista.*

*Ne znam
da li to rosa na cvijeću
il suza u mom oku blista.*

**s. Fides Vidaković
Zagreb, Šalata, 1979.**

DA LI JE KATOLIČKA CRKVA CRKVA BIBLIJE?

Uvod

Koje mjesto ima Biblija u Katoličkoj crkvi? Da li je naša Crkva vjerna Bibliji i učenju koje se u njoj nalazi? Kako, na primjer, može naša Crkva naučavati dogmu o Bezgrešnom začeću ili dogmu o uznesenju Marijinu u nebo? Mogu li se i gdje u Bibliji naći te dogme Crkve?

Ponajprije, odgovarajući na ta pitanja nemamo namjeru iznijeti dokaze toga učenja, jer odabirući jedan pasus ili rečenicu iz Biblije može netko dokazivati ili pobijati bilošto.

Cilj ovog članka jest dati jednu perspektivu, jedan stav, jedan način mišljenja, a to je mišljenje Crkve - Svete Majke Crkve.

Od najranijih dana ona se zvala Majka Crkva. Ona, naime, živi već dugo - skoro 2000 godina - i zna tako mnogo!

Što ona misli i kako gleda na Bibliju? Vidjet ćemo da je sjećanje starice Majke mišljenje Pisma, jer je ono sjećanje na Isusa Krista. Bit je, dakle, njezina vjernost naučavanju Isusa Krista. Jer, ako ova Crkva nije utemeljena na Isusu Kristu i ako ova Crkva nije istinita u svom naučavanju, onda nema smisla ni biti katolikom. Onda ova Crkva ne bi ni vrijedila ništa!

Biblija u ranoj Crkvi

Bez ikakve sumnje, Isusova je nauka u prvim godinama Crkve bila prenošena "uživo", što se očito vidi iz slijedeća dva pasusa Evandjelja: U Mt 28,18-20, uskrsli Gospodin nalaže svojim apostolima da idu i

propovijedaju svemu svijetu ono što je On zapovijedio. On ih uvjerava: "Evo, ja sam s vama uvijek!" Isus govori o svojoj **prisutnosti** u svojoj zajednici; on obećava da će uvijek biti sa svojom Crkvom. (Iv 14, 15-16 govori o njegovoj prisutnosti po Duhu Svetom). Ovdje treba naglasiti jednu od najvažnijih činjenica u vezi čitavog učenja i života našeg Gospodina, a to je da Isus nije ostavio nikakvu knjigu, niti je svoju Crkvu utemeljio na nekoj knjizi! Nije čak ni obećao neku knjigu, već samo i jedino - svoju **prisutnost**! To nije obezvređivanje velikog blaga što ga imamo u Bibliji, već gola činjenica! Crkva uči da Isus, nazvan u Pismima "Riječ Božja", sadržava u sebi sve što nam je Bog objavio a Crkva ga identificirala s Pismima i naziva ga "Riječ". Dakle, Crkva obogaćuje njegovu prisutnost u Pismima, ali obećanje "Ja sam s vama uvijek" daleko je šira prisutnost nego pisamska prisutnost! Obećanje njegove prisutnosti katolici slave također u sakramentima, naročito u euharistiji. U Djelima apostolskim 2,42 i nadalje, govori se **kako** se u ranoj Crkvi Isusov nauk prenosio "uživo": "Oni su se posvećivali apostolskom nauku i zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama". Ta četiri elementa nalaze se u svakoj katoličkoj zajednici (župi): lomljenje kruha tj. sv. misa, zatim zajedništvo, briga za župljane, te molitva, koja se očituje u pobožnom življenju i apostolskom nauku.

Apostolski nauk ovdje zauzima centralno mjesto jer taj nauk uspostavlja direktnu vezu s onim što je Gospodin rekao svojim apostolima na kraju Markovog Evandjelja: "Idite po svem svijetu i učinite mojim učenicima sve narode učeći ih držati sve što sam vam ja zapovjedio..."

U Djelima apostolskim 8,26-40 jasno se vidi kako je rana Crkva visoko cijenila pisma Staroga zavjeta (Novi zavjet, dakako, još nije postojao, nije bio napisan). Ovdje je riječ o događaju u kojem se visoki dvoranin etiopske kraljice susreće s đakonom Filipom. Dvoranin je tragalac za istinom koji uporno razmišlja o knjizi Izaije proroka dok se vozio u svojoj kočiji. Đakon Filip, koji je onuda prolazio, upitao je dvoranina da li razumije što čita u Izaiji: "Kako da razumijem ako mi netko ne protumači"- odgovorio je dvoranin. Filip se popeo na kočiju i protumačio visokom dostojanstveniku da prorok Izaija govori o Isusu Kristu. Čovjek povjerova te će Filipu: "Gle, eno vode, što me sprečava da me krstiš?!" I tako je poganski dvoranin postao kršćaninom.

Crkveni oci, ti veliki učitelji ranih stoljeća Crkve, veoma su cijenili događaj o Filipu i etiopskom dvoraninu. U tom su našli i sliku kako se Biblijom obogaćivala rana Crkva. Dvoranin je slika tražitelja a Filip slika Crkve. Stanje svih tražitelja je sadržano u pitanju: "Kako da razumijem ako mi netko ne protumači?" Taj "netko" jest Crkva.

Dakle, da ukratko sažmemo dosad rečeno:

1. U ranoj Crkvi učenje našeg Gospodina Isusa Krista prenošeno je "uživo". Apostoli su vršili ono što im je Gospodin naredio: "Idite ... učite!"

2. Poruka našeg Gospodina prenošena je u zajednici, u Crkvi. To je ključni element biblijske vjere. Naime, Bog daje obećanje jednoj zajednici, najprije Izraelu, a potom Crkvi, narodu Božjem, koji je naslijedio izabrani narod. To se izriče u Vjeronanju kad kažemo: "Vjerujem u svetu Crkvu katoličku..." U religiji Biblije i katolicizmu - kao religiji Biblije - postoji osnovni odnos između Boga i njegovog naroda. Radi toga Crkva toliko inzistira na sudjelovanju u sv. misi, osobito nedjeljom, jer je to susret Boga i njegovog naroda.

Biblija kao obiteljski album

Da se oslika odnos između Biblije i Crkve, dobro može poslužiti obiteljski fotoalbum. Vjerojatno imate takav album ili materijal za njega negdje u kutijama ili ladicama?! Onako kako se pomoću albuma prenose događaji ili tradicija obitelji, tako su Pisma bila korisna za Crkvu u naučavanju Evandjelja.

Uzmimo, na primjer, blagdan Božića kada je na okupu cijela obitelj a i neki od najstarijih rođaka: pradjed Nesto, pratetka Joca (koja nikad ništa ne zaboravlja), ujna Koca i još neki drugi.

Otvora se obiteljski album i priča počinje. Djeca, unuci i praunuci, najednom su ugodno iznenađeni i zadivljeni pričom, jer su mnoge slike bile za njih tek stare fotografije nekih ozbiljnih lica, staromodnih šešira i čeljadi koja ukočeno bulje u vas. Ali, sada slike postaju događaji jer stariji svijet koji je ovdje prisutan poznaje likove vremena o kojima je riječ. Njima su i stari susjedi poznati. Tako djeca, slušajući te pripovijesti, stiču osjećaj poštovanja prema svojoj obitelji i svojoj prošlosti. Tu naročito treba zapaziti dva važna elementa: album i ljude koji poznaju povijest svoje obitelji. Bez ova dva elementa fotosi ne bi imali smisla, odnosno, bez fotosa starijima ne bi na pamet došli događaji a slike bi bile beživotne bez ovih ljudi koji se sjećaju tih osoba i događaja. Oni, pak, koji su imali najviše koristi od tog božićnog prizora, bila su djeca sama. Da nisu imali priliku da čuju te priče koje je pratetka Joca pričala i da je ona umrla, album bi za njih bio samo jedan kuriozitet i bezvrijedna stvar. Ali, na sreću, tu je još i starica Bara, koja također ništa ne zaboravlja, i tako se obiteljska povijest nastavlja prenositi dalje.

U slikovitom božićnom prizoru album stoji umjesto Pisma, a obitelj, koja se okupila, predstavlja Crkvu, zajednicu vjernika. Stariji svijet iz božićnog prizora predstavlja starješine Crkve, jer oni dobro poznaju priču - kao što crkvene starješine poznaju povijest i tradiciju Crkve. To

su apostoli ili biskupi koji iz generacije u generaciju zauzimaju svoje mjesto. Svake nedjelje događa se taj prizor u svakoj katoličkoj crkvi: otvara se album - Sveto pismo i čita se okupljenoj zajednici. Zatim svećenik umjesto biskupa tumači i razotkriva Pisma osvjetljavajući što ta Pisma znače za nas danas.

Porijeklo Novoga zavjeta

Budući da već znamo da Isus Krist nije ostavio svojoj Crkvi nikakvo pismo, nikakvu knjigu, postavlja se pitanje: Kako i kada je nastala današnja kršćanska Biblija ili Sveto pismo?

U stvari, Crkva je bila dugo godina sama, bez Svetog pisma, prije nego li je nastala službena kršćanska Biblija. Tek negdje oko 200-te godine po Kristovu rođenju imamo pojam "Novog zavjeta". Taj pojam je Tertulijan koristio u svojim spisima. Tek od sv. Atanazija (367. god.) vidimo prvi zaokruženi oblik Novoga zavjeta! To ne znači da neki spisi Novoga zavjeta nisu postojali i mnogo ranije i imali povlašteno mjesto u Crkvi i ranije, na primjer Poslanice sv. Pavla, koje datiraju iz 30-35-tih godina po smrti Gospodinovoj. Ipak, ti spisi nisu od početka bili smatrani onim što oni zaista jesu - nadahnuta Riječ Božja, Sveto pismo. Nije, dakle, postojao Novi zavjet s 27 kanonskih knjiga.

Uzevši u obzir sve ove činjenice, postavlja se pitanje: Što je učvršćivalo vjeru rane Crkve? To je bila živa riječ ili predaja vjere "uživo". Na taj način su apostoli predavali vjeru iz generacije u generaciju.

Možemo nadalje postaviti pitanje: Zašto nije bilo službenih spisa ili nekih mjerila o tome što je istinita vjera? Jesu li ljudi bili sigurni da nisu možda u zabludi glede Gospodnjeg nauka?

Jesu. Vjerojatno nisu nikad upadali u sumnju i zabrinutost glede toga. Ono na što su se oni oslanjali bila je **prisutnost** Gospodinova, koju je On obećao Crkvi: "Evo, ja sam s vama do svršetka svijeta!"

Međutim, s vremenom, postepeno su se razvijala službena pravila, mjere ili kanon Svetoga pisma. Čovjek, koji je najviše pridonio razvoju službenih knjiga Sv. pisma, bio je sv. Irenej (umro oko 202. godine po Kristu). On je bio prinuđen na to jer je jedan krivovjerac, zvani Marcion, napravio kanon svetih knjiga, isključujući cijeli Stari zavjet iz svoga popisa. Od Novog zavjeta, pak, on je zadržao samo Evandjelje po Luki i 10 poslanica sv. Pavla.

Pa ipak, čak i onda kad je sv. Irenej predložio kanon Novog zavjeta, veoma sličan ovome koji danas imamo, on je taj popis nazvao "Kanon istina". To su bile istine vjere - nikakvo čudo - one istine koje su se uživo naučavale u ranoj Crkvi. Cilj njegovog popisa kanonskih knjiga bio je taj da odbrani i zaštiti "živu" apostolsku nauku.

Kako je pravljjen izbor svetih knjiga?

Kako je Crkva došla do kanona Svetog pisma - Starog i Novog zavjeta? Ustvari, neki učeni ljudi u IV. vijeku po Kristu, kao sv. Atanazije, zabilježili su što se zapravo dogodilo. Oni su sastavili popis svetih knjiga koje su nazvali kanonskim knjigama kršćanske Biblije. Nazivali su ih i "Crkvenim knjigama" - ime koje tumači kako su one nastale jer su bile korištene u mnogim kršćanskim zajednicama kroz duga vremena ranog kršćanstva.

Neke druge knjige, kao što su Poslanice sv. Barnabe, Evandjelje sv. Tome, Petrovo Evandjelje, bile su upotrebljavane u nekim mjesnim crkvama, ali su se prestale postepeno čitati i u tim crkvama.

Dogodilo se, dakle, da je Crkva tokom vremena **priznala** određene knjige, što znači da one sadržavaju apostolski nauk i tako su one postale kanonske, a to su one knjige što ih danas zovemo Novi zavjet.

Danas, nakon toliko stoljeća, govorimo o nadahnutim knjigama Svetog pisma ili Biblije, podrazumijevajući pod tim da su one napisane po nadahnuću Duha Svetoga. To nadahnuće ili inspiracija je temeljna srž i najbolji način da se izrazi što je to što čini pismo da bude Sveto

pismo. No, prvi kriterij rane Crkve je bio: da li ove knjige Novog zavjeta imaju temelja u apostolskoj predaji i apostolskom naučavanju. Priznate takvima, knjige Novog zavjeta čitane su u crkvama od nedjelje do nedjelje i tako postale "Crkvene knjige", ili kanonske knjige Sv. pisma. I danas te iste knjige Crkva uzima kao nadahnutu riječ Božju.

I tako nam ponovo slika obiteljskog albuma omogućava bolji uvid u način na koji se razvio kanon Novog zavjeta. To nije bio neki mehanički razvitak, nego pravo ljudsko djelo. I još nešto: to se nije razvilo samo po sebi, već vodećom i stalnom prisutnošću našega Gospodina, djelovanjem Duha Svetoga. Na sličan način kao što je duh obitelji taj koji određuje i vodi selekciju fotosa za obiteljski album.

Kako bismo postupili kada bismo pravili jedan "službeni" obiteljski album? Najbolje bi bilo da ga započnemo praviti onog dana kada su na okupu s nama djed i pradjed, i pratetka Joca, koji su došli na ručak prigodom jednog imendana. Poslije ručka oni bi pomogli svrstavati one stare, istrošene slike, povadene iz ladica, kutija i požutjelih omotnica.

"Tko je ovo, tetka Joca? A tko je ovaj na ovoj slici?"

"Izbaci to van!" pomagao bi pradjed Nesto.

"To je nevažna slika susjede koja se tu slučajno zatekla!" I tako je ta slika stavljena na stranu.

"A ova stara kućica, čija je?" Gledajući sliku, bać Nesti se zagrcnulo kad je htio nešto reći o tome (uvijek ima onih čije će se oči ovlažiti gledajući i pričajući stare događaje). Strina Bara misli da poznaje tu sliku, ali nije baš sigurna. U svakom slučaju, svi su znali da pradjed Nesto nije zaplakao bez razloga. Slika mora ući u album jer predstavlja Nestinu prvu kućicu i zato što pred njom stoji njegova pokojna supruga.

Ova pojednostavljena obiteljska scena slikovito govori o povijesti nastajanja kanona i razvitka Sv. pisma. Ali, ona zahvaća ljudsko srce i dušu i sve događaje u vezi s njima. Možda bi slika Crkve kao starice majke mogla pružiti bar mali uvid u povijest kanona Sv. pisma, kao i o mjestu Biblije u Katoličkoj crkvi!? Ona sjedi kao starica u svojoj staroj fotelji i u svom krilu drži Bibliju - taj bogati album njezina života s Bogom. Ona poznaje svaki događaj, pa i događaje koji nisu napisani, jer ona je **bila** ondje! Ona mora biti i sad s nama, ako želimo čitati taj album s razumijevanjem i osjećajem - baš kao đakon Filip, koji je predstavljao Crkvu dok je etiopskom dvoraninu tumačio Pisma.

Da li je Biblija jedini izvor naše vjere?

Katolici možda osjećaju zbunjenost kad vide da danas svaki kršćanin može imati kod sebe Bibliju; kad u njoj nalaze potporu Duha

Svetoga za utjehu, jakost i vodstvo u življenju kršćanskog puta. Pa ipak, takvo sredstvo nije bilo moguće imati sve tamo do 17. vijeka. Naime, prije pronalaska tiska nije bilo moguće priuštiti Bibliju svakom kršćaninu. Osim toga, većina ljudi nije još znala čitati ni pisati. Ipak ih je Crkva kroz stoljeća poučavala i odgajala po Svetom pismu, kao što sv. Irenej lijepo veli: "Duh je Sveti pisao evanđelje u njihova srca!" Vjernici su se okupljali u prostranim crkvama i katedralama čitajući Bibliju naslikanu na velikim oslikanim prozorima. I, svakako, u svim crkvama održavale su se mise i uživo čitala čitanja iz Biblije zajedno s propovijedima i tumačenjima Sv. pisma. Tako je posredovan apostolski nauk živio u kršćanskim zajednicama iz generacije u generaciju.

I sad se postavlja pitanje: Može li sama Biblija biti jedina naša norma istine i jedini autoritet kršćanskog života?

Moramo odgovoriti: Ne! To najbolje možemo prosuditi po nesretnoj činjenici mnogobrojnih kršćanskih sekti koje imaju svoj postanak u različitim tumačenjima Biblije. Isto tako, bit će teške muke da se dokažu iz Sv. pisma neke od temeljnih istina naše vjere, kao na primjer da u jednom Bogu postoje tri jednake osobe: Otac, Sin i Duh Sveti. Pisma doista upućuju na Presveto Trojstvo (Iv. 3,34), ali je nauka o Trojstvu bila sveobuhvatno razmatrana i definisana od Crkve tek u 4. i 5. stoljeću poslije Krista. Zato nije nikakvo čudo da su se neki pravovjerni biskupi Crkve toga vremena suprotstavljali toj definiciji jer, po njima, nije dovoljno očita iz Sv. pisma. Ali, bez živog učiteljstva Crkve, kao tumača značenja Pisma, ne bi se ni čitalo Sveto pismo kao svjedočanstvo Isusa Krista, pravoga čovjeka i pravoga Boga. Majka Crkva je znala stvarnu istinu iz njezinog bogatog albuma!

Položaj Svetog pisma je kasnije definiran u Dogmatskoj konstrukciji o Božjoj objavi: "Sve što nam je predano od apostola sadržava sve ono što služi narodu Božjem da raste u vjeri i živi u svetosti. Na taj način Crkva u svojoj nauci, životu i bogoslužjenju uprisutnjuje i prenosi svakoj generaciji sve o samoj sebi, sve u što ona vjeruje. Sveta tradicija i Sveto pismo, dakle, međusobno su usko povezane i komuniciraju s drugom (objavom). Jer obje te objave potječu od istog božanskog izvora i na neki način zajedno idu, izražavajući istu stvarnost i vode istom cilju."

Biblija i Tradicija

Što je pak s dogmama Crkve kao što su Bezgrešno začeće i Uznesenje Blažene Djevice Marije?

Ima li kakvog temelja za tu nauku u biblijskoj vjeri?

Postojano naglašavamo da je katolička vjera biblijska vjera i da je

naša Crkva biblijska Crkva!

Dogma Bezgrešnog začeća, naime, znači da je Marija začeta bez izvornog grijeha, tj. bila je potpuno bez grijeha od svog začeća. Ne tako da ona ne bi bila potrebna otkupljenja, nego da je Kristova smrt i uskrsnuće unaprijed dosegla da ju spasi, prije nego li je bila dotaknuta grešnošću čovječanstva.

Uznesenje Marijino znači da je Marija na kraju svoga života bila dušom i tijelom uznesena na nebo.

Obje ove dogme nisu u toj mjeri biblijske kao Kristovo uskrsnuće od mrtvih - kako je to objavljeno u Pismima. Ali, te dogme su biblijske u dvojakom smislu. Prvo, one protežu događaje koji nisu jasno završeni u Pismima. Pisma, naime, naglašavaju da je Kristovo uskrsnuće izvršilo puno otkupljenje za sve. U Isusovom uskrsnuću nema razlike muško - žensko, svi smo slavno otkupljeni i spašeni. Ali, na neki način, to otkupljenje se nije ostvarilo tokom dugog vremena i Eva ostaje zavodnica - ona o kojoj čitamo na početku Biblije - jer je uzrokovala čovjekov grijeh. To je ta poganska tama koja uznemiruje i današnji naraštaj. Marijino bezgrešno začeće i Uznesenje na nebo označava sretan završetak Evine povijesti, što Sv. pismo nije stiglo opisati jer se nije odmah dokučila sva dalekosežnost otkupljenja. Međutim, od najranijih dana Crkve, Mariju su nazvali "Nova Eva", ona u kojoj je povijest prve Eve ispravljena i prorečena. I, jer je ona bezgrešno začeta, pjesnik je mogao opjevati nju kao "jedino utočište naše napastovane naravi!"

Tako i dogma Marijina uznesenja naglašava činjenicu da je i tijelo jedne žene potpuno otkupljeno, već sada na nebu s Isusom Kristom, uskrsnim Gospodinom. Bezgrešno začeće i Marijino uznesenje **proglašava** puninu otkupljenja i dovršenje nedovršene biblijske radosne vijesti!

Ne radi se, dakle, o tom da smo mi sami sebi načinili sretan završetak koji Bog nije imao nakanu zapisati. To bi bio bogohulni dodatak onome što nam Bog nije objavio. Ne, nego ove dogme o našoj velikoj Gospi izriču jednu epizodu koja je bila prisutna oduvijek u Božjoj spasenjskoj viziji makar je trebalo dosta dugo vremena da ju se jasno spozna. To je kao razvijanje filma koji je postojao na negativu od početka snimanja. I, još više za jasnoću slike, to je kao razvitak kanonskih knjiga Sv. pisma u kojem je Crkva tokom vremena jasno spoznala što je u 27 knjiga Novoga zavjeta uvijek postojalo: apostolski nauk i nadahnuta Riječ Božja!

Za dalje pojašnjenje, vratimo se opet pabirčenju obiteljskog fotoalbuma. Pratetka Joca kaže da bi trebalo zadržati onu staru sliku dječarca s psom. Dječak, doduše, nije u rodbinskoj vezi i nije se za njega znalo

sve dok njegova obitelj nije otišla u grad prije mnogo godina. Prateljka ga se sjeća jer je ona bila neko vrijeme njegova dadilja, dok je on bio beba. Ali, tek prošle nedjelje postalo je jasnije zašto treba zadržati njegovu sliku. Razlog je sasvim razumljiv jer je taj dječak zapravo djed djevojke Lize koju unuk Ento namjerava sada oženiti. Tako i on postaje dio obiteljskog albuma! Isto tako - i još u većem značenju - dogme Bezgrešnog začeća i Uznesenja dokazuju kako su se one postepeno razvijale iz Biblije, Objave Božje.

Drugo, dogme su proglašene zbog razumijevanja i pamćenja, što su bile oznake Crkve od početka. Dogodilo se to 1854. godine kad je bila definirana dogma o Bezgrešnom začeću Marijinu, u vrijeme kad je na Petrovoj stolici sjedio papa Pio IX. Tokom stoljeća ta je vjera bila očitovana kao dio žive vjere cijele Crkve. Zato je kardinal Newman, povodom proglašenja te dogme, zapisao: "Mi ne vjerujemo u dogmu zato što je definirana, nego je zato definirana što smo u nju vjerovali!"

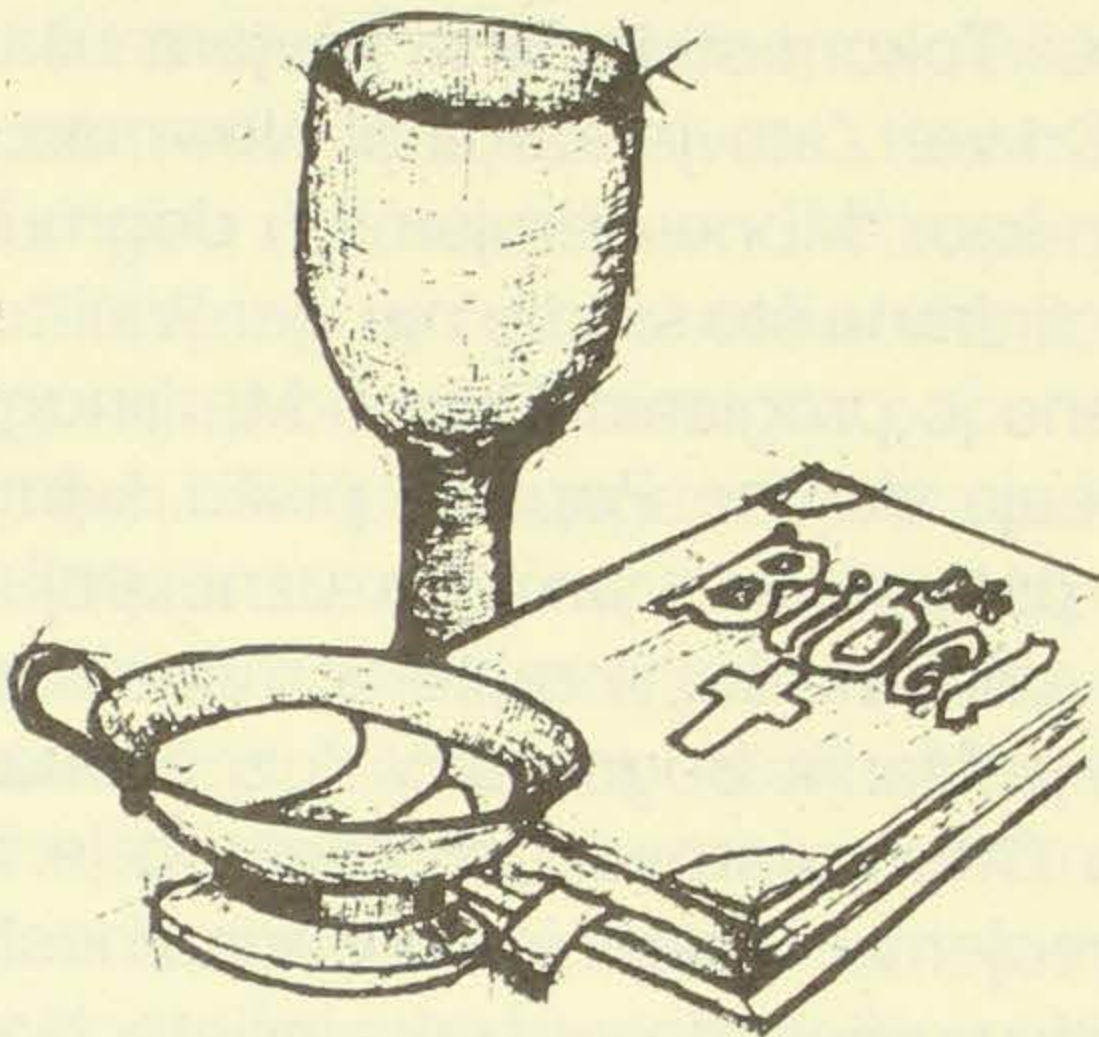
Godine 1950. papa Pio XII. svečano je proglasio dogmu Marijinog uznesenja u nebo. Još prije definiranja dogme Papa je pisao svim biskupima svijeta da istraže među pukom što vjeruju o uznesenju Marijinu. Vjerni narod je zaista i odgovorio ono što je zajednica vjernika kroz stoljeća naslućivala, naime, da je Marija Bogorodica, uznesena tijelom i dušom u nebo. Ono što je Crkva vjerovala o Mariji, to je i službeno proglasila s punim povjerenjem i uvjerenjem u prisutnost Onoga koji je obećao da će s njom biti zauvijek, do svršetka svijeta. Na tu vjeru vjernih ukazuje i Konstitucija o Božjoj objavi kao o jednom putu, dugom i kontinuiranom, kojim se prenosila Objava: "Postoji zakon rasta u razumijevanju riječi kojima se Objava prenosila. Jedan put je put kontemplacije i proučavanja vjere vjernih što ju nose u svojim srcima... u intimnom pronicanju duhovnih stvarnosti koje su oni iskusili!"

Zaključak

Prema svemu što je rečeno, treba biti jasno i razumljivo da Crkva niti pretjeruje u poimanju Pisma, niti podcjenjuje Pismo. Crkva daje poštovanje Bibliji i čast koja dolikuje Riječi Božjoj, Gospodinu Isusu.

Odnos, pak, između Pisma i Tradicije jasno se očituje u ovim riječima Konstitucije o Objavi: "Ali zadaća davanja autentičnog tumačenja Riječi Božje, bilo u njezinoj pisanoj formi (Biblija), bilo u obliku Tradicije, mora biti povjerena živom i službenom učiteljstvu same Crkve. Njezin autoritet u toj stvari vrši se u ime Isusa Krista. Pa ipak, magisterij Crkve nije viši od Riječi Božje, nego i on služi Riječi Božjoj. Crkva uči samo ono što joj je i predano."

Katolička crkva svake nedjelje vrši ovo čašćenje Riječi Božje. Nakon što svećenik ili đakon pročita Evandjelje, on daje poštovanje Riječi ljubeći knjigu Pisma dok narod počašćuje Riječ Božju riječima: "Slava tebi, Kriste!" To je Krist čija se prisutnost slavi u riječima Pisma. Nakon homilije ili pouke uživo, Riječ se Božja opet prihvaća u Vjeronanju. To je prvi dio mise, liturgija Riječi. Potom slijedi drugi dio - liturgija žrtve, pa zatim treći dio - pričest kada službenik euharistije dijeli "Tijelo Kristovo". I tu se daje odgovor u činu vjere: Amen, da, tako jest! I tu je Krist prisutan u hostiji baš kao što se prije častilo Pismo s Amen, kao izraz vjere u prisutnost Gospodina u njegovoj Riječi.

I ovdje, kao i u cijelom katoličkom vjerničkom životu, sv. misa ili euharistija je od bitnog značenja jer se Krist uprisutnjuje na višestruki način: u Riječi, u žrtvi i pričesti.

Isus Krist je naredio svojim apostolima da idu i propovijedaju, a On će biti s njima. Obećao je svoju **prisutnost**, a ne neku knjigu pouka. No, tokom prvih stoljeća Crkve, apostolsko naučavanje koje je Krist ostavio,

povjereno je Crkvi da se napiše. Kasnije je Crkva, kao što smo vidjeli, odredila koje knjige trebaju pripadati knjigama Novoga zavjeta.

Ukazujući na to kako Biblija i Tradicija idu zajedno, ovaj članak želi poslužiti kao osnovni tumač i pokazatelj položaja i mjesta Biblije u Katoličkoj crkvi.

Priredio: Antun Miloš, Žednik

BLAGOSLOV

*Neka vam pjesma
pobijedi zlo.
Neka vam ljubav
nadmjesti patnju.
Neka osmijeh
zablista na licu
vašem vječno.*

UPUT ČOVJEKU

*Ne ljubi prošlost
u ruku,
već puninom srca
prihvati sadašnjost
da bi jedino tako
sretno gledao
u budućnost.*

Tomislav Žigmanov

RODITELJI - DJECA - NAROD

IV. Božja zapovijed

"Poštuj oca i majku da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji".

Sveti Pavao u poslanici Efežanima (6,2-3) piše: "Poštuj oca svoga i majku - to je prva zapovijed s obećanjem: da ti dobro bude i da dugo živiš na zemlji". To je prva zapovijed djeci. Ona je i prva među zapovijedima druge ploče zapovijedi koja je posvećena čovjeku i međuljudskim odnosima. Prve tri zapovijedi su posvećene Bogu i govore kakav bi trebao biti čovjekov odnos prema njemu. Četvrta Božja zapovijed je u Starom zavjetu bila najvažnija zapovijed koja se ticala ljudi, jer u ono vrijeme "nepoštivani" roditelji, ostavljeni i odbačeni od svoje djece, često su umirali od gladi. Djeca su bila jedina sigurnost starim ljudima.

U Novom zavjetu je sve novo. I ova zapovijed dobiva svoj novi smisao. Istina, Isus nigdje ne govori o ovoj zapovijedi. No, indirektno, kad spominje s poštivanjem udovicu koja je dala dva novčića, ali i kad govori o grijehu prema udovcima i udovicama (sirotama), ističe da su to grijesi koji viču u nebo. Naime, to su bile dvije grupe ljudi koje su bile najmanje zaštićene u tadašnjoj zajednici. Isus samo jedanput navodi izravno Zapovijedi u razgovoru s bogatim mladićem koji ga je pitao kako može zaslužiti Kraljevstvo nebesko. Tada ga je Isus upitao poštuje li Zapovijedi, između ostalih, poštuje li oca i majku... Ta činjenica da Isus samo jedanput ističe tu zapovijed mogla bi nas navesti na pomisao da Isus baš nije puno mario za tu zapovijed. Na takav krivi sud mogle bi nas navesti i još dvije Isusove rečenice. Kad su mu rekli: "Eno vani majke tvoje i braće, traže te", on im je odgovorio: "Tko je moja majka i tko su moja braća?" I pogledavši naokolo, reče: "Evo moje majke i moje braće. Jer tko god vrši volju Božju, taj mi je brat i sestra i majka" (Mk 3,32-35).

Na drugom mjestu Isus govori da onaj tko ne ostavi oca i majku, nije dostojan biti njegovim učenikom.

Je li to moguće? Bog govori protiv Boga? Je li uzalud u Starom zavjetu Bog dao na Sinaju Deset zapovijedi Mojsiju?! Je li moguće da Bog na jednom mjestu govori: "Poštuj!", a kasnije: "Ostavi... ne poštuj?"

No, da li se doista tako mogu protumačiti ove Isusove riječi? Da li je to doista njegova volja? Znamo dobro da je Isus svojim učenicima dao dvije

zapovijedi koje je nazvao "novim" i "najvećim". To je ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu. A roditelji su naši prvi bližnji. Znači, volja je Isusa Krista da ljubimo sve, a pogotovo one koji su nam najbliži - roditelje.

Isus ne ide protiv ljubavi prema roditeljima. Isus hoće ispraviti našu iskrivljenu ljestvicu vrednota. U našem životu mora biti Bog na prvom mjestu, iznad svega drugoga: "Ne mislite da sam došao donijeti mir na zemlju. Ne, nisam došao donijeti mir, nego mač. Ta došao sam rastaviti čovjeka od oca njegova i kćer od majke njezine i snahu od svekrve njezine; i neprijatelji će čovjeku biti ukućani njegovi. Tko ljubi oca ili majku više nego mene, nije mene dostojan. Tko ljubi sina ili kćer više nego mene, nije mene dostojan. Tko ne uzme križ svoj i ne pode za mnom, nije me dostojan." (Mt 10,34-37).

Znači, ne radi se o ne-ljubavi prema svojim najbližima, nego o vrednovanju vremenitoga i vječnoga. Bog je najveće dobro i najveća sreća za svakoga, Bog je vječnost. Za njega - kako se kaže - treba žrtvovati i tako

bliske osobe kao što su otac i majka, ako nam stoje na putu do vječne sreće.

Kad bolje razmislimo o Evandelju, vidimo zapravo da Isus ne zapostavlja Četvrtu zapovijed. On joj daje samo novu dušu: "I tko god ostavi kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili majku, ili ženu, ili djecu, ili polja poradi imena mojega, stotruko će primiti i život vječni baštiniti" (Mt 19,29). Znači, Isus ne želi da mi zapostavimo svoje bližnje u kući, svoje rođake, nego da svakog bližnjega uzdignemo na razinu rođaka, žene, djece... Na taj način neće imati samo svatko svoju majku, nego će svatko imati tisuću majki, očeva, braće i sestara... Jasno da ćemo pomagati onoj majci kojoj je pomoć potrebna. Neće to biti sebična ljubav, ograničena, upravljena tek na jednu osobu. Bit će to ljubav po mjeri jedinoga Boga koji je umro za sve iako je i on imao majku i beskrajno ju je ljubio.

Spremnost ljubiti na takav način i ići za Isusom može samo onaj koji ne zapostavlja svoju rodbinu. To je samoproširivanje srca na cijeli svijet. Dakle, Bogu ugodna ljubav ne može biti drugačija, ne može biti beskrajna a ograničena našim sebeljubljem.

S druge strane, poštivati to - je mnogo više nego ljubiti. Poštivati znači priznati da nam je preko roditelja darovan život od samoga Gospodina Boga. I bilo koju školu da završimo, nikada ne smijemo zaboraviti da nam roditelji predstavljaju samo očinstvo Božje. I zbog toga u našim očima zaslužuju veliko štovanje. Oni su posrednici našega života kao i naše sreće. Kada ne poštujemo roditelje, ne volimo ni sam život; tada ne osjećamo da je život nešto veliko, da je on veliki dar koji smo dobili.

Zapovijed obitelji

Ova zapovijed je himna životu. Prije svega, to je zapovijed obitelji. Obitelj, najmanja stanica društva i Crkve, također je i najvažnija stanica i društva i Crkve. Jer, kakve su nam obitelji, takav je i narod, takva je i Crkva. Obitelj je mala Crkva. Supružništvo je sakramenat, sveta tajna ljubavi. Muž i žena po svojoj ljubavi uprisutnjuju u svom braku samog Boga. Iz tog nadnaravnog čina rađa se dijete kojemu sam Bog daje dušu i povjerava ga roditeljima na odgoj. Dakle, roditelji nisu gospodari nad životom vlastitoga djeteta, nego sam Bog, koji će od njih tražiti da dadu račun o odgoju djeteta. Medusobno poštivanje ili nepoštivanje u obitelji nije privatna stvar pojedinca, nego i Božja.

Praslika sklada u obitelji je obitelj iz Nazareta. Sam Isus daje primjer kako treba poštivati svoje roditelje. Eto, svemogući Bog se pokorava čovjeku i ženi: Josipu i Mariji. Božja ljubav i to može.

Nažalost, u sadašnjim vremenima nema tog sklada u obitelji. Najčešće u obitelji gospodare djeca i vrše diktaturu. Roditelji su poslušni svojoj djeci,

ispunjavaju sve njihove želje i ne shvaćaju da su im oni na taj način najveći neprijatelji. Upravo Četvrta zapovijed koliko vrijedi za djecu, toliko je važna i za roditelje jer roditelji često u svoju djecu posiju ono što u starosti sa suzama žanju.

Jedna majka u Americi napisala je knjigu: "Kako od svog djeteta možete napraviti huligana". Ona je to predstavila kratko, u deset "zapovijedi":

1. Daj svom djetetu već od kolijevke sve što hoće. Kad poraste mislit će da je sav svijet njegov.

2. Kad govori nepristojno, ti se smij i ono će misliti da je upravo ono najzabavnije i u središtu pažnje.

3. Ne daj mu vjerski odgoj. Čekaj da napuni 18 godina pa će on već sam odabrati što hoće. Nikada mu ne govori: "To je dobro", ili "To je grijeh", "To ne smiješ govoriti".

4. Sve ti pospremi u kući da ono slučajno ne bi naučilo nešto raditi i biti odgovorno.

5. Dozvoli mu čitati sve što zaželi. I ono će čitati najgore stvari koje će mu otrovati srce, razum i dušu.

6. Daj mu novac za sve što zaželi, pa neka i pije, po mogućnosti u najgorem društvu.

7. Roditelji u nazočnosti djeteta neka se što više svađaju pa kad se i ono kasnije bude rastavljalo, neće se iznenaditi.

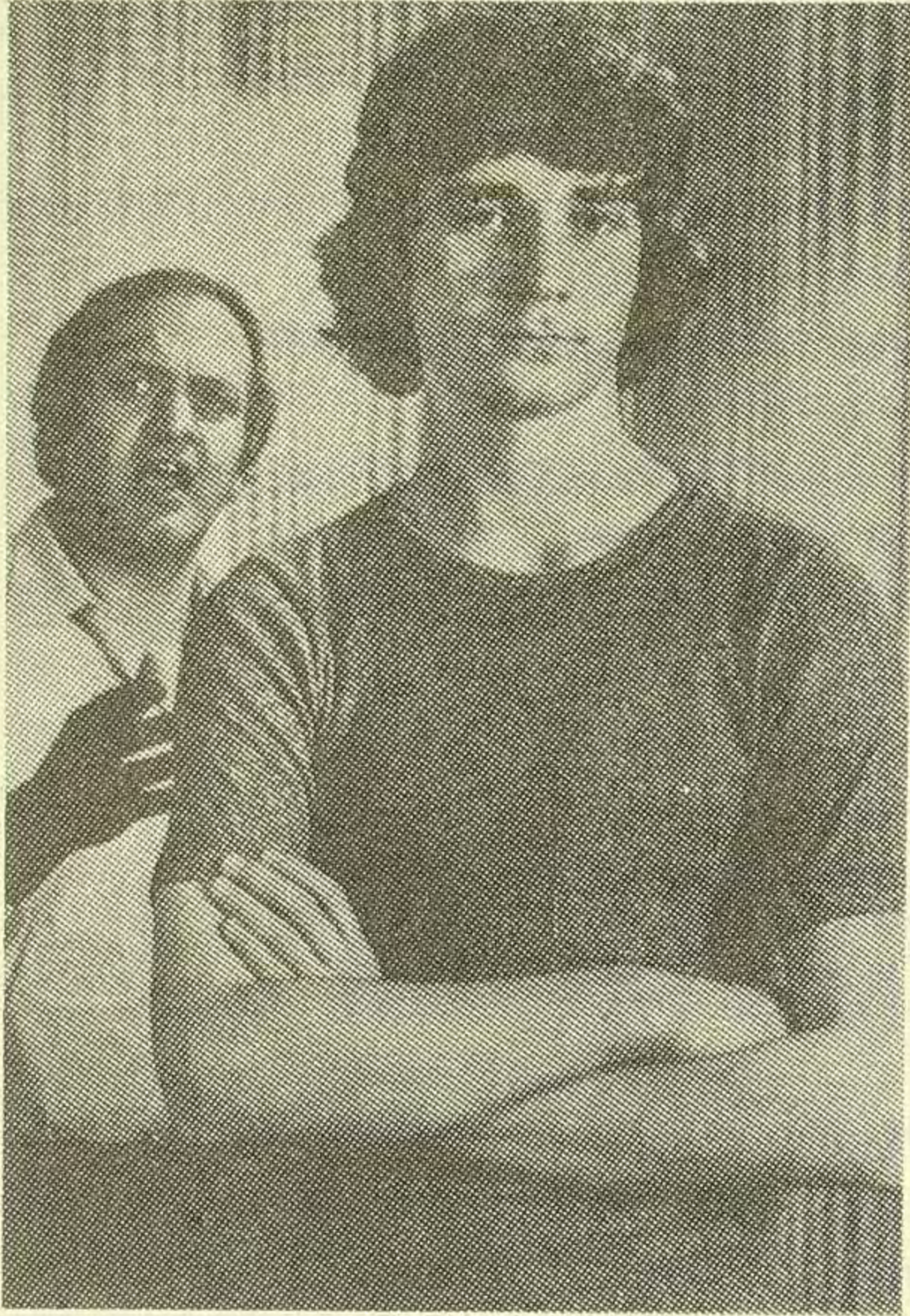
8. Uvijek brani svoje dijete pred učiteljima, susjedima, policijom, misleći da su svi protiv tvojeg djeteta i da je samo ono u pravu.

9. Kad tvoje dijete govori nešto loše, uvijek ga brani: "Nije istina, moje dijete to nikada ne bi reklo!"

10. Ako tako odgajate svoje dijete, ne možete pogriješiti. Posve sigurno će završiti u zatvoru.

Kako se može vidjeti, IV. zapovijed je međusobna. Ako roditelji ne odgajaju svoju djecu odgovorno, ne mogu se nadati da će od svoje djece biti poštivani i usprkos tomu što su im sve dali.

Kad se dijete rodi, svi ga gledaju i odmjeravaju: na koga ima oči, uši, nos... Djed se tješi da je na njega, baka pak misli da je na nju itd. Komu će biti nalik kada poraste - slatka dilema... A da postavimo jedno važno pitanje: Ne bi li ono trebalo, kad poraste, biti na sliku i priliku nebeskoga Oca? Da bude na sliku i priliku Božju? To uključuje i odgovornost roditelja. Da bi djeca bila i ostala "slika Božja", za to su odgovorni roditelji, njegovi odgojitelji. Ako se pak ta obiteljska zapovijed odnosi na djecu, a ne na roditelje, onda za roditelje postoji još strašnija opomena od Četvrte zapovijedi: "Bolje bi bilo onom tko sablazni jedno od ovih najmanjih da objesi oko vrata mlinski kamen i da se baci u more". Ovo je strašna opomena. Čiji roditelji svojim postupcima nisu sablaznili svoju djecu? Svade, pijanstva,

neodlazak u crkvu... Ako im ne daju vjerski odgoj, ne pripremaju ih za život, nego ih puštaju na ulicu, pred televiziju... Što će djeca odabrati? A što uopće mogu odabrati? Ako roditelji djecu ne nauče moliti, zar to nije duhovno obogaljenje? To je isto tako kao da svoju djecu ne nauče govoriti. Jamačno bi ostali nijemi, nikada ne bi sa svojim ocem i majkom mogli razgovarati.

Ako roditelji ne kupe svojem djetetu Bibliju, katekizam, odakle će dijete naučiti što je dobro? Dijete je kao bijeli papir: svako može po njemu pisati... Kome će roditelji dozvoliti da piše po tom papiru?

Poštuj svoj narod

Roditelji su prvi i posljednji odgojitelji svojeg djeteta. Četvrta zapovijed se uči od malena ali se potpuno živi u zrelim godinama. Roditelje treba najviše poštivati kad im je to najpotrebnije - u starosti. U toj dobi Zapovijed je najsvetija i najviše milosti donosi onima koji je primjenjuju ali i najveće prokletstvo je za one koji je ne poštuju. Nema goreg zlodjela na ovom svijetu nego odgurnuti svoje roditelje na bolesničkoj ili smrtnoj postelji.

Četvrta zapovijed nas navodi i na dublje, trajne vrijednosti: poštuj svoje roditelje ali i sve one koji poštuju njih, njihov jezik, povijest, narod, Crkvu. Jer, to su korijeni iz kojih smo izrasli. Poznavatelji ljudske duše govore da tko ne poštuje svoje korijene, ne nalazi smisao života, a sve se to završava ateizmom. Sam Bog je stavio u srce čovjeka ljubav za svoj narod i za svoj kraj. I Isus je plakao nad Jeruzalemom...

Kad bolje razmislimo o Zapovijedi: "Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga", jasno se vidi da bi ova zapovijed u proširenom smislu glasila: "Ljubi narod bližnjega svoga kao svoj narod". Može li se ljubiti narod bližnjega svoga ako se svoj ne ljubi? Ako se ne poznaje njegov jezik, kultura, povijest, pjesme, duhovno-crkvena tradicija, kako se to može ljubiti? Da bismo sve to mogli ljubiti na ispravan način, moramo sve to i poznavati.

Tako, poučeni poviješću, smijemo tvrditi da i te svete stvari kao što su narod, vjera, Crkva ne smiju biti u našoj ljubavi ispred ljubavi prema Bogu, jer otkinuti od svojega Izvora, postaju prazni idoli za vremenita obožavanja, što se na kraju izrodi u opću mržnju i zlobu prema svemu onomu što nije moje.

(Preuzeto iz: "DZVONI", Novi Sad, br. 5 - svibanj 1995. /podlistak/)

Preveo: Antun Skenderović

O. Tomo Vereš

BUDIMO JEDNOSTAVNI DA BUDEMO SRETNI

Kolikogod se mi ljudi današnjice ispršavamo divovskim dostignućima suvremene tehnike, kolikogod sve veći broj ljudi priželjkuje mnogo veći životni standard u budućnosti nego što je do sada postignut te već unaprijed ključu ostvarenju nekoga rajskog blagostanja na zemlji, ipak je iz dana u dan sve više onih koji se tuže da smo se zapleli u mrežu svoga napretka kao pile u kućine, da je život postao nesnosan i da ovako ne može ići dalje... Zato jedni traže da se napretku postave granice preko kojih se ne bi smjelo prijeći. Drugi, pak, sve glasnije opominju na trijeznost i razboritost u potrošnji dobara ovoga svijeta.

Sve u svemu: zahuktala težnja za beskrajnim napretkom urodila je mnogim teškim prijetnjama i opasnostima iz kojih se za sada ne vidi jasan izlaz.

No, ima li kršćanstvo u svojoj poruci ljudskoga spasenja koju spasonosnu riječ za ovu bezizlaznu situaciju?

Ima.

Naravno, kršćanstvo ne ide u prvom redu za tim da rješava ovosvjetske probleme čovjeka, da ga spašava od prirodnih nedaća, kao što su potresi i poplave, ili od teških povijesnih lomova, kao što su npr. ratovi. Ali ono svakako ima za cilj i to, poput Krista, da izide u susret svim nevoljama što tište čovjeka.

Samo pri tome ne smijemo zaboraviti da kršćanstvo sasvim drukčije pristupa rješavanju tih problema nego što je uobičajeno u svijetu. Ono, naime, uvijek polazi od samoga čovjeka, još bolje: od njegova "srca", a ne od izvanjskih društvenih i ekonomskih prilika. Ono želi čovjeka najprije

"iznutra" obnoviti i obratiti. Sasvim je sigurno, na primjer, da kršćanstvo i za današnje teške i beznadne prilike ne vidi drugoga rješenja, osim onoga koje je postavio Krist u svome govoru na gori.

Ako se čovječanstvo zaplelo u velike neprilike, to je bez sumnje zato što je obuzeto tjeskobnim brigama oko izgradnje svoga raja na zemlji, svoje božanske budućnosti na ovome svijetu. Stoga su ljudi danas općenito tako napeti, stravično zabrinuti za sutra i prekosutra, gonjeni pravom stvaralačkom groznicom a s druge strane tako neveseli, razdražljivi, nezadovoljni.

A u toj situaciji kršćanstvo doista ne vidi drugog izlaza nego da svakoga pojedinog čovjeka pozove na osobno obraćenje u smislu Kristova govora na gori: "Ne brinite se tjeskobno za svoj život: što ćete jesti ili piti; niti za svoje tijelo: u što ćete se obući! (...) Tko od vas može brigama produžiti život samo za jedan lakat? (...) Dakle: ne brinite se tjeskobno za sutrašnji dan, jer će se sutrašnji dan brinuti za se" (Mt 6, 25-34).

I stoga vidimo da Krist ne zahtijeva od ljudi nebrigu za probleme svakidašnjeg života, nego odricanja od tjeskobne zabrinutosti. Drugim riječima: on postavlja za uvjete sretnoga ljudskog života: **umjerenost** i **jednostavnost**. No, kolikogod ova dva uvjeta današnjim ljudima izgledaju neprihvatljiva, ipak moramo naglašavati da se u njima nalazi jedina stvarna šansa da se izbavimo iz mnogih bespuća zapletenog suvremenog života i da bi im, stoga, trebalo posvetiti punu pažnju.

Mi ćemo se u ovome kratkom prilogu ograničiti na jednostavnost i to ukoliko bi ona morala postati glavnom prilikom najprije nas kršćana, a zatim i ostalih ljudi.

Jedan nezaboravan primjer

Čini se, dakle, da je došlo krajnje vrijeme, bar za nas kršćane koji se priznajemo Kristovim sljedbenicima, da počnemo ozbiljno razmišljati o tome kako da u ovome kompliciranom svijetu postanemo jednostavni i da, razumije se, istodobno poduzmemo neke korake da u svome životu stvarno postanemo jednostavniji.

Prije petnaestak godina imali smo priliku da doživimo jedan vrlo kratkotrajan, ali značajan trenutak povijesti Crkve, tj. da svojim očima posmatramo utjelovljeni lik kršćanske jednostavnosti i da osjetimo njezinu obnoviteljsku moć. Mislimo na pojavu pape Ivana Pavla I. Nitko ne može zaniijekati da su vedar i srdačan osmeh toga čovjeka te njegova nena-mještena skromnost u govorima i nastupima osvojili simpatije cijeloga svijeta. Njegovi govori odraslama koji su bili razumljivi i maloj djeci, kao i njegovi obični razgovori s djecom koje su rado slušali i neki poznati mislioci, spontano su oduševljavali ljude širom svijeta. Često se čula primjedba da

je u pravom trenutku došao pravi čovjek za Kristova namjesnika na zemlji, tj.: u ovome sumornom, zabrinutom, napetom i neveselom svijetu čovjek iskrene vedrine i jednostavnosti, koji će biti sposoban živim primjerom potaknuti ljude na nov način života.

Ako će, dakle, tridesettrodnevni pontifikat pape Ivana Pavla I. ostati zapisan kao prijelomni događaj u najnovijem razdoblju povijesti Crkve, na što upućuje jednostavno ponašanje njegova nasljednika pape Ivana Pavla II, onda će to biti zahvaljujući glavnoj poruci njegove osobe, naime da se u jednostavnosti krije najveće bogatstvo kršćanstva.

A to znači za nas današnje kršćane slijedeće: želi li i ova naša Crkva odlučno zakoraknuti putem istinske kršćanske obnove, želi li jasno objaviti današnjem svijetu pravi smisao svoga opstanka i poslanja, onda nema drugog izlaza nego oslobađati se od svakoga suvišnog ovosvjetskog tereta i radosno hodati putem jednostavnosti.

Ali, da bi se taj pothvat poduzeo, moramo biti svjesni ogromnih teškoća na koje on nailazi. Nije, naime, jednostavna stvar o jednostavnosti govoriti, a kamoli jednostavan biti! Toliko toga se urotilo protiv jednostavnosti i u nama samima i u svijetu u kojem živimo.

Prije svega: svi smo mi ljudi složeni od vrlo raznolike građe, tj. od duše i tijela, od uma i volje, i raznoraznih strasti. U svima nama, budimo iskreni, ima podosta lukavstva, dvoličnosti, pozerstva, zakulisnih namjera, igara i spletkarenja... Pamet nam, npr., kaže da bi bilo razumno učiniti ovo ili ono, a naša volja krene baš u suprotnom pravcu, dok nas strasti odvlače u svakojake pustolovine, nesreće i zla. I kako, dakle, da budemo jednostavni?

Osim toga, valja još nešto istaknuti. U današnjem svijetu zaista je teško biti jednostavan, jer je sve oko nas postalo zamršeno, zapleteno, zamumljeno, zakukuljeno, zapetljano raznim ljudskim ustanovama, napravama, uređajima i sustavima koji iz dana u dan postaju sve složeniji i mutniji. Sjetimo se samo vrlo komplicirane namještenosti na mnogim priredbama društvenog, zabavnog, pa i kulturno - znanstvenog obilježja na kojima je toliko toga privid, obmana, prazna parada i prašina u oči. Posvuda umjetni ukrasi, umjetne duše, umjetne riječi i umjetna djela. Kada ponekad slušamo neke govore i pozdrave, ili promatramo sjajne skupove, dođe nam da pobjegnemo. Sipaju se pohvale, nitko ne vjeruje ni slova od noga što se kaže, ali valja biti žrtva gizdavoga slavlja, valja sudjelovati u vatrometu opsjena i varki.

Dodajmo tome da nerijetko ni ponašanje nas kršćana nije pošteđeno takve komplicirane namještenosti, tj. nadomještanja iskrene jednostavnosti života prividom vrlo složenih postupaka.

Priznajmo, dakle, da je danas potrebna neka posebna duhovna snaga da bismo se mogli oduprijeti kompliciranim težnjama svoga ljudskog bića i

vrlo složenim prilikama svoje okoline.

Prije Drugog svjetskog rata neki su se u Europi pokušali boriti da se ljudski život pojednostavni. Htjeli su se suprotstaviti neprirodnom raskošju i varljivim užicima, pa su zagovarali vraćanje radostima svježeg zraka, čiste prirode i skromnoga života. Imali su stanovitog prolaznog uspjeha, ali je pothvat u cjelini promašio.

A zatim je došla strahovita katastrofa Drugog svjetskog rata kada je svatko, htio - ne htio, bio prisiljen stegnuti svoje potrebe i pojednostavniti život. Čini se da su se tom prilikom na zapanjujući način obistinile teške riječi francuskoga mislioca Gustava Thibona koji je ustvrdio da je "Nesreća uvijek najbolje sredstvo da se sve vrati jednostavnosti" (Retour au réel = Povratak stvarnosti).

Pokušajmo "nemoguće": budimo kao djeca

No, mi se kršćani ni pošto ne smijemo pomiriti s time da u velikim nedaćama i ratovima tražimo put k jednostavnom životu. Ako u dubinama naše kršćanske duše još vjerujemo u Isusa Krista, Spasitelja svijeta, onda moramo čvrsto vjerovati i to da je jedini pravi put onaj na koji je ukazao Isus apostolima kad su ga pitali tko je najveći čovjek na svijetu, odnosno u Kraljevstvu nebeskom:

"Nato Isus pozva k sebi malo dijete, postavi ga pred njih te reče: "Zaista, kažem vam, ako ponovo ne postanete kao mala djeca, sigurno nećete ući u kraljevstvo nebesko." (Mt 18, 2-3).

Duboke su ove neobične riječi koje na prvi mah zvuče bar zagonetno, ako ne za mnoge ljude čak sasvim iluzorno i protuslovno. Ta, kako će odrastao čovjek opet postati dijete, ponovo se roditi? - pitao je Nikodem u jednoj drugoj sličnoj prilici (Iv 3, 4). Naravno, Isus ne traži od ljudi da opet postanu djeca na tjelesni način ili da na neki način podjetinje, nego zahtijeva da postanu kao djeca, i to on bez sumnje misli sasvim ozbiljno. Naime, za razliku od općeg shvaćanja svoga vremena, koje je u djetetu gledalo nezrelo, površno, gotovo bezvrijedno i ništetno biće, Krist obraća ljestvicu vrijednosti, te postavlja malo dijete kao najveći uzor ljudskoga života. Naglasimo da Krist uzima za uzor sasvim malu djecu, a ne onu koja su već sposobna da budu upućena u zloću odraslih.

Jer malo dijete se uvijek očituje onakvim kakvo jest. Nema tu krivina, nema prepredenosti ni zapletenosti, nema nikakve varke. Ono je spremno intimno prijateljevati sa svim ljudima koji su mu bez razlike ili "tata" ili "mama", ili bar "čiko". Što malo dijete nekome nudi, to rado i daje, bez ikakve primisli. Ako već zna govoriti, ono instinktivno govori istinu, samo ako ga odrasle osobe nisu naučile pretvaranju i laganju. Ono naprosto ne može zamisliti da bi ga netko varao. Svemu se čudi, sve je za njega novo, čisto, prozirno, dobro i nevino. I što mu se kaže vjeruje. Ako pita, ne pita zato da raspravlja ili da izaziva nego da dozna nešto. Ne treba mu nikakva imetka, strogo ograđenog privatnog vlasništva, niti stvara ikakve velike planove za budućnost. U stvari, za njega je sav svijet igračka. Ništa ne uzima previše ozbiljno i tjeskobno. Zato je uvijek bezbrižno i radosno što živi.

Zanimljivo je kako je naš poznati književnik Meša Selimović na svoj vrlo neobičan način otkrio tu iskonsku vrijednost djetinjstva i nužnost da se čovjek iz starosti vrati u djetinjstvo da bi bio sretan. U romanu "Tvrđava" on piše: "Čovjek se rađa kao nevino dijete koje ne zna ništa o sebi, o svijetu, o grijehu, o poniženju... Poslije živeći, stiče iskustva, veoma dugo, veoma naporno, i čim potpuno sazri, javlja se misao smrti. (...) A koliko bi bolje bilo da se radamo kao starci, da polako postajemo sredovječni, postepeno zaboravljajući prvobitni strah od smrti, pa oslobođeni mladići, dovoljno lakomisleni da ni o čemu ne mislimo suviše ozbiljno, pa bezbrižna djeca, a da umiremo kao novorođenčad ne znajući ništa ni o čemu, čisti kao zametak" (Izd. Rijeka: "Otokar Keršovani"; Beograd: Sloboda, 1975., str. 296-297).

Istina, naša je suvremena kultura zbog svoje umišljene zrelosti vrlo nesklona čak i neprijateljski raspoložena prema maloj djeci, tim utjelovljenim uzorcima jednostavnosti, pa u tom pogledu pokazuje dosta sličnosti s ljudskim prilikama u Isusovo vrijeme. Danas se neprestano govori kako je čovječanstvo konačno na putu da postane "zrelo". Ponavlja se gotovo do dosade da današnji svijet treba samo "zrele" i "odrasle" ljude i vjernike... Prošlo je vrijeme priča i bajki. Jedino je mjerilo "stroga znanost". Doista,

današnja tehnička, računarska i kompjutorska civilizacija izrazito je kultura odraslih i za odrasle. A korak s tom kulturom i vjera vjernika, osobito onih koji su veoma učeni, postaje sve složenija, sve znanstvenija, teološki sve kompliciranija i sve nerazumljivija, tj. sve manje dostupna djeci i jednostavnim ljudima koji bi htjeli vjerovati samo svojim srcem i svom svojom dušom, a ne na temelju neke složene ljudske računice i teološke akrobatike. Stoga obični vjernici, uza svu svoju jednostavnost, moraju danas biti veoma budni i oprezni, prema Kristovim riječima: "Zato budite mudri kao zmiје, a jednostavni kao golubovi" (Mt 10, 16).

No, kao što se suvremeni svijet zapliće u guste mreže svoje tehničke kulture, tako i mutno i teološkim rječnikom išarano naviještanje vjere u posljednja desetljeća počinje doživljavati ozbiljne krize. I dobro je da ih doživljava.

Umjesto zaključka

Temeljna je zadaća svih nas kršćana da današnji svijet vraćamo k jednostavnosti na svim područjima ljudskog života. Naš je Bog, naime, uzor najveće jednostavnosti, kako je na temelju Svetoga pisma pokazao sveti Toma Akvinski u svom glavnom djelu "Suma teologije" (1. dio, 3. pitanje). Ali, razumije se da u tome pothvatu nećemo uspjeti ako sami ostanemo komplicirani, bogati, previše ozbiljni i tjeskobno zabrinuti za mnoge stvari svakidašnjega života.

Mi se često lomimo u traženju sreće na ovome svijetu i suvišno se opterećujemo da bismo otkrili neke nove putove koji bi nas do nje doveli. A stvar je zapravo mnogo jednostavnija jer ključ rješenja je u samoj jednostavnosti po kojoj postajemo slični svemogućem Bogu i maloj nemoćnoj djeci.

ZRNO U ZEMLJU POSIJANO

Sad razumijem što znači biti pšenično zrno
u zemlju posijano.

Ti si moja zemlja, Isuse.

Ja sam tvoje pšenično zrno, maleno, jedva vidljivo,
ali jedinstveno.

Postat ću sasvim jedinstven klas pšenice.

Preporodit ću se u posve nov način postojanja.

Ti si moja zemlja.

I mili su mi grumeni te zemlje
i toplina njezine utrobe
griješ me u svojoj utrobi dok me ne otkaš do kraja
i ne pustiš da cvjetam i plodove donesem.
I da opet sjeme postanem,
za druge.

Jer, ti si moja zemlja, Isuse.

Živko Kustić

TUGA U BAČKOM BRIJEGU

In memoriam Anti Jakšiću

**Ušorene kuće
uvila tuga;
lišće umiruće
leži kraj puta.**

**Laganim hodom
pjesnika prate;
nebeskim svodom
oblaci pate.**

**"Ode nam Ante..."
šapuću usne.
Svi ga još pamte.**

**Dječak je bio
ovih sokaka.
Prima ga raka.**

**Pjesma je živa.
On šaka praha.
Tijelo bez daha.**

*Jakov Kopilović
(4.XII. 1987.)*

MAGLE PALE NA BRAZDE

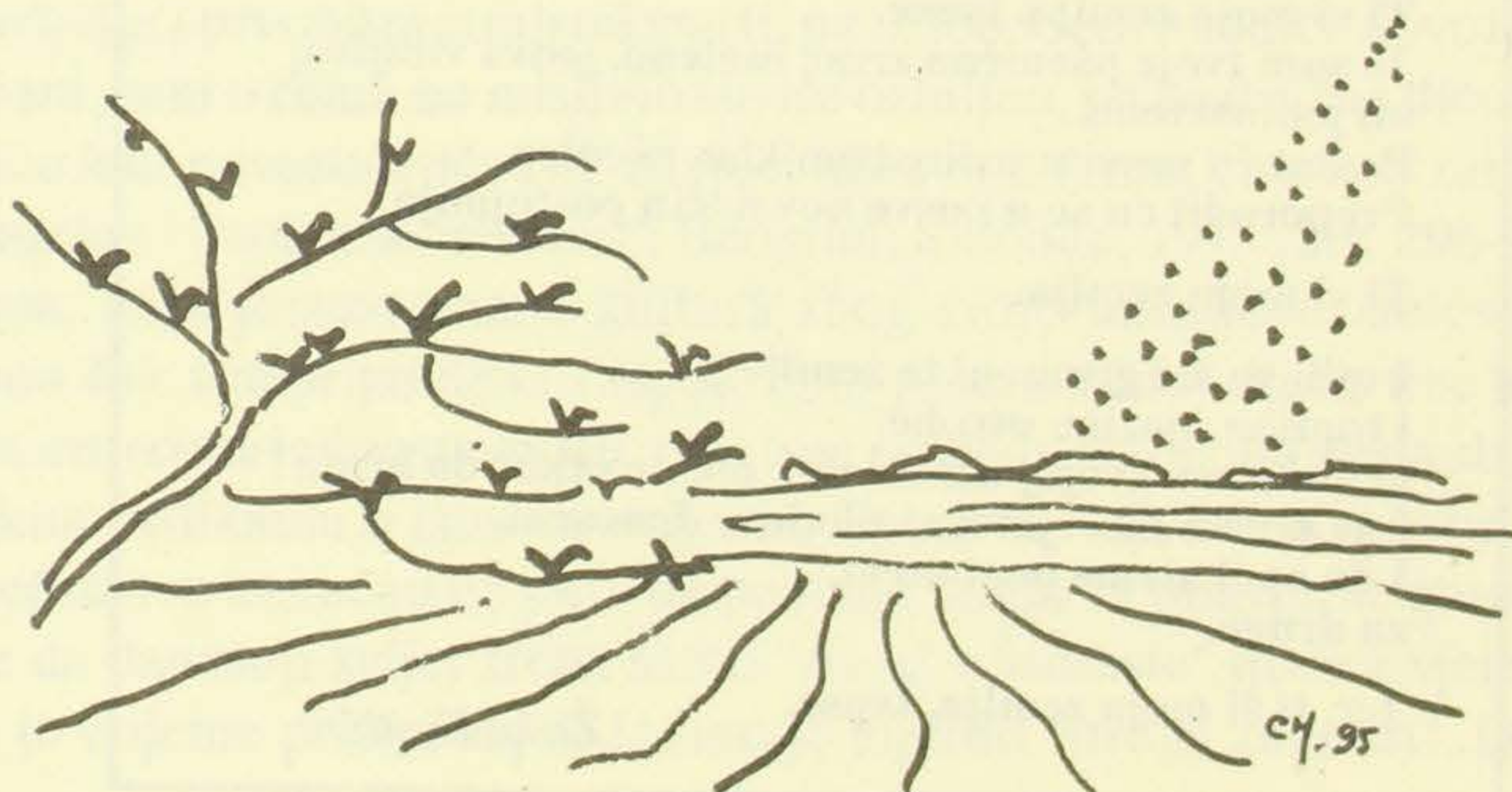
*Klonule magle
na moje staze;
kroz prazne brazde
još noge gaze.*

*A mraz je staklen
pokrio loze;
umrlo grožđe
u čabar ode.*

*Pod nebom vrane
okite grane
ko crne rane.*

*Vidik je gvozden.
I lule dimnjaka
vire iz mraka.*

Jakov Kopilović

MEDICINA

Dr. sci. Fabijan Skenderović

MOŽDANI UDAR - KLINIČKA SLIKA, UČESTALOST OVOG STANJA U BAČKOJ

Moždani udar je rezultat cerebralnog krvarenja ili je uzrokovan trombozom, embolijom ili moždaničnim krvarenjem, a koje se odvija naglo i ide sa smetnjama svijesti, gubitkom motorike uz dodatne kompletne ili nekompletne motoričke trajne ispade, uz poremećaje osjetljivosti, a često je praćeno i intelektualnim ispadima: (govorni poremećaji, nemogućnost pisanja i čitanja, neshvaćanje govornih značenja i tumačenja uz totalni gubitak komunikacijskih sposobnosti).

Cerebrovaskularne bolesti predstavljaju treći po redu vodeći uzrok morbiditeta (uzrok bolesti) i mortaliteta (uzrok smrti), odmah poslije srčanih i malignih oboljenja (raznih tumorskih tvorbi) u razvijenijim i srednje razvijenim zemljama svijeta.

Ovdje se mora naglasiti, da, ako se radi o učestalosti smrti od ovog stanja, da se moraju uračunati sve bolesti od krvnih sudova u čitavom tijelu, pa i moždanih krvnih sudova, pa i onih od bolesti srca, tada je ukupna smrtnost prva po redu ispoljavanja. Što se učestalosti tiče, **na 1000 stanovnika dolazi 1-2 slučaja moždana udara u jednoj godini**. No, ovaj broj se iz godine u godinu povećava, kako zbog usavršavanja dijagnostike, tako i zbog povišenja životnog doba opće populacije (a starost je značajan činilac za učestaliju pojavu ovog oboljenja).

Ovdje je važno napomenuti da se samo jedna trećina oboljelih od cerebrovaskularnih oboljenja može u većoj ili manjoj mjeri oporaviti za prethodne sposobnosti. Prema sadašnjim ispitivanjima, mozak za ukupnu težinu od otprilike 1400 grama, prima suglasno ovome 800 kubičnih centimetara krvi u 1 minuti, što predstavlja 15-20 krvnog minutnog volumena srca u mirnim uslovima i to za organ, koji predstavlja samo 2% težine tijela.

U 24 sata prolazi putem mozga 120 litara krvi, a veće povećanje punjenja krvotoka u moždanom tkivu nije više moguće zbog osobitog položaja u tvrdomoždanoj šupljini (u šupljini lubanje), kao što je već ranije istakla posebna doktrina iz ove oblasti. Tvrdomoždana šupljina kod odrasle osobe nije u mogućnosti da bude elastična. Sadržaj tvrdomoždane šupljine sastoji se iz substance (tvari) na koju nije moguć pritisak (moždano tkivo, moždanična tekućina). Volumen jedne od ovih substanci se ne može povećati, osim ako se ona druga ne nalazi istisnuta kroz jedan od otvora. (2) Arterije na mozgu imaju diferentnu (različitu) strukturu u odnosu na one koje su periferno locirane. Zbog

tih se razloga različito ponašaju. Dok u drugim organima samo velike arterije imaju elastično unutrašnje tkivo, isto se to može naći i kod malih moždanih arterija, čiji promjer ne iznosi više od 0,2 milimetra. Iz toga se vidi različitost arterija tijela i onih smještenih nad moždaničnim arterijama. Izuzev arterija Willisovog sustava, (glavne arterije mozga locirane na bazi mozga), u ostalom arterijskom tkivu na moždanoj substanci nalazimo arterije elastičnog tkiva. Muskularno (mišićno) tkivo u moždanim arterijama je vrlo slabo razvijeno. Moždane arterije, kao što su pokazali mnogi autori, nisu terminalne (završene, krajnje) arterije, nego su jako mnogo anastomozirane (spajanje cjevastih organa u tijelu). Anastomoze se u velikoj mjeri nalaze u arterio-venskom sistemu. Anatomska osobenost, koja je prethodno opisana, omogućuje zaključak da regulacija cirkulacije u mozgu treba biti podvrgnuta drugim zakonima, a ne onim koji vladaju u perifernoj cirkulaciji.

U odnosu na hemodinamiku (nauka od jakosti krvotoka) moždanog krvotoka može se reći da eksperimenti na životinjama govore da prestanak cirkulacije od 12 sekundi izaziva gubitak svijesti, a potraje li dulje od 3 minute, nastaje trajno oštećenje moždanog tkiva. A ona smetnja krvotoka koja je duža od 9 minuta izaziva smrtna oštećenja. Iz fiziologije cerebralnog krvotoka je poznato da se mozak opskrbljuje krvlju iz dvije karotidne (vratne) i dvije vertebralne (kralješnične, kičmene) arterije koje su spojene na bazi mozga u arterijski šestokut, tzv. Willisov prsten. Istjecanje ide putem dubokih vena, a ovi se takozvani kanali prazne preko jugularnih (vratnih) vena te se dalje preko vena poglavine, odnosno vertebralnih vena slivaju u vertebralni (kralješni, kičmeni) kanal.

Sve do prije 20 godina svaki opći liječnik i specijalista ponašali su se tako da održe bolesnika u životu, a manje su se trudili da utječu na sam tok ishemije, tromba odnosno hemoragije (jakog izljeva krvi). Sadašnje znanje, međutim, omogućuje da se na tijek tih stanja utječe još za vrijeme odvijanja tih stanja kod kuće i u prvim satima hospitalnih (bolničkih) uslova, tako da se ono zaustavi u prvim satima, te se tako spriječi daljnji tijek bolesti, tj. tako se sprečava veće oštećenje mozga. Oko nektrotičnog tkiva (tkivo u raspadanju) postoji tkivo čija je funkcija oštećena. Ono se može sačuvati za funkciju kolateralnog (zaobilazećeg) krvotoka. Prema tome, liječenje može spriječiti razvoj edema (otoka) i spazme (grčenja krvnog suda) na odgovarajućem krvnom sudu.

Na ovom je mjestu potrebno dodatno reći i to da u prekliničkoj fazi, nekoliko godina prije vidnog ispoljavanja jasnih smjetnji, na krvnim sudovima može doći do suženja njihovog volumena na više od polovine, a da se pri pregledu ništa ne zapazi. Stoga se taj period može nazvati asimptomatskim. Što se etiologije tiče (istraživanje uzroka bolesti), a vezano za arteriosklerozu, mogu se sumarno iznijeti poznate činjenice kao što su: 1. arterijska hipertenzija, 2. šećerna bolest, 3. neki oblici lipidemije (masnoće u krvi), 4. srčane bolesti, 5. pušenje. Govoreći o smanjenju mortaliteta (smrtnosti), mora se spomenuti da je dobra antihipertenzivna terapija u znatnoj mjeri doprinijela smanjenju mortaliteta, jer jedna trećina ovih budućih smetnji u moždanom krvotoku potječe od art. hipertenzija. Ovdje još treba reći da arterioskleroza srca postaje simptomatska kod muškaraca

između 45. i 55. godine života, dok se promjene u magistralnim krvnim sudovima vrata ispoljavaju u dobi od 55. do 65. godine. Prva etiologija arterioskleroze nije jasno poznata, ali se gore navedenih pet poznatih činitelja moraju uzeti u obzir kao faktori rizika za nastanak arterioskleroze. Što se tiče mjesta krvarenja u CNS-u, mora se uzgred spomenuti da krvarenja u moždanom stablu, iako su mala, daju velike simptome zbog bliskosti važnih drugih putova.

Mekomoždanično krvarenje je opasno zbog velikog učešća aneurizmi (proširenje krvnih sudova zbog oboljenja njihovih stijenki) od 50%, pa je u tim slučajevima potrebna brza intervencija, često kirurška ili energična konzervativna terapija. Aneurizme i arteriovenozne malformacije (prirodno odstupanje od normalnih oblika u građi arterije ili vene) su u osnovi kongenitalna (urođena) oboljenja, koja tijekom života obično uvećavaju svoju dimenziju. Jedna od komplikacija subarahnoidne hemoragije (izljev krvi ispod moždane opne) je i vazospazam (suženje) krvnih sudova mozga. Prognoza takvih pacijenata, naročito ako se radi o difuznom spazmu, znatno je teža, često i smrtonosna.

Točnu incidenciju cerebrovaskularnih bolesti teško je odrediti. Uglavnom postoje podaci koji se odnose na akutne cerebrovaskularne accidente pri čemu drugi oblici cerebrovaskularnih bolesti izmiču statistici. Razlike u incidenciji ovih bolesti ovise o tome da li se radi o bolničkim ili vanbolničkim statistikama, te o tome radi li se o statistikama iz kirurških, odnosno nekirurških zdravstvenih ustanova.

Koja se klinička slika vezana za smetnje u arterijama vezanim za moždani krvotok može pojaviti, zavisi od začepjenja moždane arterije, pa imamo takozvane alterne sindrome (ukrštena hemiplegija) (11)

Prema tome, **postoje tri glavne skupine vaskularnih poremećaja mozga** koje se općim nazivom označavaju kao **apopleksija**, a dijeli se na slijedeće vrste poremećaja: 1. **infarkt**, 2. **embolija**, 3. **hemoragija**. Postoje i prolazna stanja insuficijencije (nedovoljnost) cerebralnog krvotoka koja ne stvaraju definitivna oštećenja tkiva.

Prema tome, globalno se može raditi o slijedećim mogućnostima:

Opći naziv: apopleksija (kap, udar, šlag, šlog, guta)

1. Prolazna insuficijencija cerebralnog krvotoka

2. Infarkt mozga izazvan okluzijom (zapušenjem) krvnog suda

a) tromboza (ugrušak)

b) embolija (zapušenje)

3. Hemoragija (jak izljev krvi)

a) intra cerebralno

b) subarahnoidno (moždanično krvarenje)

Prethodni podaci su važni kod onih bolesnika, ako se radi o ranijim bolestima (hipertenzija /povećani krvni tlak/, oboljenje srca, poremećaj bubrežnih funkcija, šećerna bolest, pušenja, pa i druga stanja). Ipak se najčešće radi o hipertoničarima. Kod njih nakon naprezanja dolazi do prskanja krvnog suda pa se dobije hemoragija uz gubitak svijesti; ili se radi o hemiplegiji (gubitak motornih sposobnosti jedne polovice tijela), koja je nastala postepeno i bez gubitka svijesti ili uz naknadni gubitak iste. Takav se bolesnik u nešto kasnijem periodu treba

uputiti na internistički pregled, laboratorijska ispitivanja kao i radiološke preglede (to su sve vrste onih pretraga koje se rade na suvremenim odjelima), RTG pretrage lubanje, kao i na one pretrage koje se obavljaju u suvremenim bolničkom odjelima, odnosno EEG pretrage, reoencefalografiju, kompjuteriziranu aksijalnu tomografiju, a po potrebi i druge pretrage za konkretni slučaj.

Subduralni hematoma (tvrda moždanična krvarenja) može imitirati hemoragiju, naročito kad se radi o nesrazmjeri između stanja svijesti i neurološkog nalaza. Epidemiologija: Incidencija (učestalost) iznosi 100-200 na 100.000 stanovnika, a srednja godišnja smrtnost za ovu bolest je 75-120 na isti broj stanovnika, što je više od polovice godišnje učestalosti u odnosu na ovu bolest. Hipertenzija (povišen krvni tlak tj. pritisak) je važnija za izbijanje apopleksije, kao što je značajna i visina starosti bolesnika.

I koronarna bolest predstavlja faktor rizika za akutni infarkt mozga. Dodatni faktor rizika predstavlja i šećerna bolest koja dolazi poslije hipertenzije, godine starosti bolesnika, holesterol, cigarete i druge smetnje, te je prema rečenom važnost ove bolesti 6. po redu važnosti. Reverzibilna smetnja cirkulacije manifestira se kao prolazna slabost ruke ili utrnulost predjela šake, a ako se radi o dominantnoj hemisferi uz govorne i druge superiorne smetnje. Može se samo uzgred napomenuti da je izmijenjena slika na Rtg snimku krvnih sudova u 50% slučajeva izmijenjena uz karakterističnu lokalizaciju.

Poslije prvog napada prolazne ishemije, takav bolesnik ima rizik od 20-30% da će dobiti izljev krvi na mozak u toku naredne 2-3 godine.

Dodatno se liječenje provodi anti-trombocitima, odnosno Aspirinom. Pri analizi bolesnika od apopleksije veća incidencija (učestalost) se nalazi kod dijabetičara (bolesnih od šećerne bolesti). Krajnji je ishod znatno gori kod dijabetičara. I broj smrtnih ishoda znatno je veći kod dijabetičara. Postoji razlika između infarkta u nivou art. Carotis i infarkta u nivou art. vertebrobasilaris. U prvoj se varijanti najčešće radi o emboliji, dok je bazilarna arterija mjesto stvaranja tromboze.

Kada klinički pregled pokazuje da neurološki deficit traje dulje od 24 sata, smatra se da je to posljedica infarkta mozga. Neurološki pregled kod tromboze je različit u odnosu na hemoragiju i emboliju. U prilog tromboze ide postojanje prolaznih cerebralnih ishemija, ali prije instaliranja trajnog deficita. Dodatna razlika u kliničko dijagnostičkom smislu je u tome da se kod tromboze rijetko nailazi na glavobolju, a anamnezni podaci upućuju na sistem oboljenja krvnih sudova, odnosno na infarkt miokarda (srčanog mišića), anginu pectoris, intermitentnu klaudikaciju, pa i druge smetnje na krvnim sudovima.

Intracerebralna hemoragija. Značajne hemoragije se susreću u predjelu bazalnih ganglija, kao i u bijeloj masi hemisfera. Hemoragija ne razara tkivo kao kod infarkta, već ga odvaja i vrši kompresiju. Brzo će izazvati smrt, naročito pri lokalizaciji u moždanom stablu. Klinički znaci su: glavobolja, nesvjestica, poslije toga povraćanje, a potom i lokalizacioni, znaci ukoliko nisu prekriveni komom ili znacima decerebracije.

Prognoza. Prema skorašnjim analizama 1/5 ovih bolesnika doživi dulji rok od

jednog mjeseca nakon instaliranja insulta (udar kapi). Većina analitičara smatra da je rana smrtnost u oko 50% slučajeva. Ova smrtnost je veća kod hemoragija u bazalnim ganglijima i drugim strukturama tog dijela mozga i doseže nivo od 77%. Bolesnik koji je primljen u komi ima dva puta manje izgleda da preživi u odnosu na onog koji nije u komi. Ispunjenost laterarnih komora s hematomom predstavlja veću opasnost za svijest, jer samo velika razaranja moždanog tkiva predstavljaju znatniju opasnost za život.

Potrebno je dati izvjesne napomene o kontrastnim dijagnostičkim sredstvima, koja se dobivaju preko Rtg. službe.

Cerebralna angiografija. Do prije 20 godina bila je jedini metod prikaza krvnih sudova mozga, pa i drugih krvnih sudova. Ima nekoliko metoda izvođenja. U sadašnje vrijeme se primjenjuje kao dopunski metod kod hemoragija. Ovaj metod se primjenjuje i kod moždanog infarkta u manjem stupnju, ali je obvezatan pregled kod neaurimi svih moždanih arterija, jer su slike toliko jasne kod velikih arterija, te ih tako prepoznaju i liječnici opće prakse.

Kompjutorizirana tomografija. U današnjim uslovima je značajno sredstvo opet kod hemoragija, i kao prvo sredstvo kod tromboze, pa i kod subarhnoidealnog krvarenja.

Dopplerov slikovni ultrazvučni metod. Signali se registriraju na ekranu osciloskopa.

Posljednjih godina se primjenjuje nuklearna magnetna rezonanca, koja daje kvalitetno najbolje rezultate. Primjenjuje se nakon primjene prethodno navedenih metoda ispitivanja, budući da tek kompletni rezultati izvedeni baš spomenutim redoslijedom imaju vrijednost.

Uzimajući dugogodišnje stručno neurološko zanimanje za ovu dijagnostičku skupinu, analizirao sam ovakvu skupinu za 1981, 1982, 1983. godinu pri čemu sam uzeo u obzir rizične i deklanširajuće činbenike za rečeno vrijeme. Prema brojnim priopćenjima (3), kod polovice vaskularnih akcidenata u obzir se mogu uzeti slijedeći rizični činbenici: povišen krvni tlak (pritisak), hipertrofija lijeve komore, hiperholesterolemija, glukozna intolerancija i pušenje. Kao deklanširajući činbenici mogu se evidentirati ponovo: povišen krvni tlak (pritisak), zatim izrazita šećerna bolest kao i prethodno postojanje cerebrovaskularnog akcidenta i drugo. Također, prema istim izvorima, postoji pozitivan odnos između cerebralnog akcidenta, pušenja, kao i povišenja serumskih triglicerida, što je više karakteristično za muškarce. Dalja, na drugi način izvedena proučavanja, pokazala su da su EEG promjene, kao i morfološke promjene krvnih sudova retine (mrežnjača na oku), zatim konzumiranje alkohola i pušenje uz hiperholesterolemiju kod osoba ispod 50 godina značajni rizični faktori za povišen sistolni krvni tlak (4) za nastanak moždanog udara. Ciroza jetre, koja se često susreće kod alkoholičara, sama po sebi izgleda da nije dovoljan rizični faktor osim ako ne ide s hipertenzijom ili koronarnom bolešću. Ni gojaznost nema direktnog udjela osim kad je u određenom odnosu prema krvnom tlaku. Ovakav neodređen odnos izgleda da važi zbog malih proporcija populacije koja je studirana kod oboljenja jetre. Što se starenja tiče, incidencija moždanih udara povećava se s godinama starosti, pri čemu je za infarkt značajnija starost, dok

za subduralno krvarenje ovi činbenici nisu poznati. Distribucija incidencije cerebrovaskularnog incidenta različita je u odnosu na geografska područja. Poznato je da je ona različita za Japan i SAD. No, može biti vrlo varijabilna u odnosu na kombinaciju pojedinih rizičnih faktora, kao što su negdje važni dijastolni pritisci u odnosu na laboratorijske vrijednosti ili pak u odnosu na oboljenja srca. Na sve to može utjecati i pojedina etnička skupina sa svojim navikama u ishrani kao i načinu života.

METODOLOGIJA RADA. Statistička se dopuna pri ovom radu odnosila na broj stanovnika **iznad 40 godina starosti** (rijetki su slučajevi moždanog udara prije 40. godine), oba spola u slijedećim općinama: **Subotica, Bačka Topola i Kanjiža.** Još jednom treba istaći - na malo stručniji način - da je broj od 40 godina, odnosno preko toga, jer je u većini nama poznatih publikacija i epidemioloških studija, ova dobna skupina najčešće inzistira za učestaliji nastup cerebrovaskularnih akcidenata. Tako smo dobili da je u Subotici **67.985**, u Bačkoj Topoli **19.015**, a u Kanjiži **14.654** stanovnika iznad 40 godina. Ove brojke se odnose na 1981. godinu. Iz ovog broja historija bolesti izdvojili smo ukupno 80 primjeraka po slučajnom izboru, a u nastojanju da se dobije minimum uzorka, pa smo tako za 1981. godinu uzeli 30, za 1982. 25, a za 1983. 25 historija bolesti. Iz ovakve dokumentacije izdvojili smo slijedeće rizične faktore: arterijska hipertenzija (povišen tlak), šećerna bolest, pušenje i učestalo konzumiranje alkohola. Ostala oboljenja smo klasificirali po slijedećem rasporedu: infarkt miokarda, druga oboljenja miokarda, bolesti perifernih arterijskih krvnih sudova, renalna, kronična pulmonalna oboljenja što se sve podvodi kao pridružena oboljenja.

Sveukupna učestalost inzulta za godinu 1981. iznosi 2,99, za 1982. 2,59, a za 1983. je 2,56 na tisuću stanovnika. Rizični faktori koji su prethodno navedeni za 1981. godinu bili su zastupljeni kod 76,66% bolesnika, a za 1982. godinu ovo je iznosilo 96%, dok je za 1983. godinu ovo iznosilo 84%. Pridružena oboljenja u 1981. godini su inosila 60%, a u 1982. je bilo 25%, dok je za 1983. to bilo 56%. Prvi atak je registriran za navedeni redoslijed godina posmatranja: 60%, 80%, 80% kod primljenih bolesnika, dok je drugi atak bio zabilježen po istom redu 33%, 16%, 8% od primljenih slučajeva. Više ataka je bilo: 8%, 4%, 12% od spomenute skupine pacijenata. Cerebralna hemoragija je konstatirana kod 26,66% za 1981. godinu, a za naredne dvije godine ovo je iznosilo 20%, odnosno 32%. Tromboza je registrirana kod 66%, 60%, 60%, 60% za isti period, dok je subarahnoidna hemoragija bila 6,66%, 20%, 16% od primljenih slučajeva. Smrtni ishod za prethodne godine posmatranja je bio: 46,66%, 20%, 44%.

U ovom pogledu se vidi učestalost pojavljivanja cerebrovaskularnog inzulta. Znatno je niža nego što se to iskazuje u drugim publikacijama (1,2,3,5,6,7,8,9 i 10.). U odnosu na naš način regrutiranja ovakvih subjekata putem prijema na bolničko liječenje, postavlja se pitanje: Što je s onim bolesnicima koji su doživjeli manji opseg inzulta? Mišljenja smo da je taj broj srazmjerno mali, te da ne bi doprinio ukupnom povećanju učestalosti ovog oboljenja. Uostalom, većina epidemioloških studija potječe iz drugih zemalja s drugim sustavima registriranja nego što je to u nas, pa prema tome veličine nisu usporedive. Što se praktičkih konsekvenci tiče u odnosu na pojavljivanje cerebrovaskularnih incidenata,

hipertenzija je u našim uslovima najvažniji i uz to vodeći rizični faktor, te zbog toga mislimo da je uredno liječenje i kontrola povišenog krvnog tlaka (pritiska) jedan od načina ukupne prevenijencije ovakvih stanja. U prikazanim slučajevima ukupni rizični faktor za tri godine posmatranja kreće se od 76 do 96%. Treba naglasiti da povećani krvni tlak (pritisak) doprinosi općem razvoju arterioskleroze, a kod nas većina takozvanih pridruženih oboljenja odnosi se na one koji u sebi sadrže arterioskleroznu komponentu, pa prema tome i ova grupacija indirektno ulazi u okvir osnovnih rizičnih faktora. U našim slučajevima konstatirali smo cerebralnu hemoragiju od 20 do 32% što odstupa po veličini učestalosti u odnosu na neke istraživače, ali se u znatnoj mjeri poklapa s onima francuskih autora. Isto se to odnosi i na proporciju tromboze subanarhoidnih hemoragija. Letalni (smrtni) ishod je kod naših bolesnika visok, što je opće poznat podatak i odnosi se na prve tri sedmice nakon nastupa cerebrovaskularnog infarkta.

U ovom radu nisu spomenuti medikamenti za liječenje ovakvih stanja. Ovdje su samo na širi način prezentirana stručna i znanstvena znanja, radi boljeg upoznavanja šire publike. Za svaki slučaj terapije nadležan je samo liječnik.

Literatura

1. Borivoje Radojčić, Bolesti nervnog sistema, Medicinska knjiga, Beograd-Zagreb, 1985.
2. G. Bodechtel, Diagnostic différentiel des maladies neurologiques (Prijevod s njemačkog na francuski jezik) Éditions Doin-Paris, 1965.
3. J. Salonen i suradnici, Relation of blood pressure, serum lipids, and smoking to the risk of cerebral stroke, A logitudinal study in Estern finland stroke, 13, 327, 1982.
4. H. Tanaka i suradnici, Risk factors for cerebral infraction in a Japanese community, Stroke, 13, 62, 1982.
5. G. Boudouresques i suradnici: Étude neuropathologiques des hemorragies intracranienne de L'adulte Rev. neurol. 135, 3, 7, 1979.
6. D. Christie, Stroke in Melbourne, Australia, An epidemiological study Stroke, 12, 467, 1981.
7. J. K. Cruiskshank i suradnici, Heart attack, stroke, diabetes and hipertension in West Indians, Asians and Wites in Birmingham, England R. med journal, 281, 1108, 1980.
8. M. Samson i suradnici, Forme benigne des infarctus cerebelleux Rev. neorol. 135, 5, 373, 1981.
9. K. Uoda i suradnici, Decreasing trend incidence and mortality from stroke in Hisayama residents, Japan, Stroke, 12, 154, 1981.
10. Zbornik radova VII. Kongresa neurologa Jugoslavije, Herceg Novi, 1984.,
Skenderović F. Doko Z. Horvat J., Incidencija riziko faktora i udruženih oboljenja kod cerebrovaskularnih bolesti, 22, 26
11. Petar Milenković i suradnici, Cerebrovaskularne bolesti, Dečje novine, G. Milanovac - Beograd 1987. str. 264-305.

"AVAŠKE GODINE"

*rakijare to su jedna po jedna
rozoliju s dukatima nude
tu se neće čekati treći dan
divojku će oma zapiti
pa će se rukovati
prika je žurba i potreba
pretelji vinčano ruvo nose
nana i bačo aljine
uzgljance dunje i perine
kašmirske i atlaske jorgane
odjedared svi su tu
s đuvegijine i snašine strane
jenge kumovi svirci
mustulundžije
stari svat a borme i konji
okićeni pantama i perlama
staćale navaćane trojanica
pođani slatki kolač boce vina
tu je bilo gostivi i gostivi
već će i karuce krećati
priko gabrić ćuprije
a svirci će u žalovac
ponda oma u svatovac
i ditešce će poljubit
iskićenog mu konja dat.*

*samo su mladenci
ko s mirom Božjim sidili
u svatove gledali
tajom se pogledali
stidili se prid svitom i
već su odigrali i malo i
veliko kolo
keleruj i rokoko*

*i srdim se dušo kolo
i babačko i gajdaško kolo
ponda bunjevačko momačko
jastuktanc i kisel vode kolo
tandrčak slamarsko preljsko
i divojačko kolo gazdačko
cupanica i tededaj kolo
kad se cigo zaželi i
rićići kolo
i ajcad sve ispočetka (44-45. str.)*

Milovan Miković

ZIMA NA SALAŠU

**Tiho lepršaju snižne pahuljice,
Padaju na putove i ravne njive,
Prikrivaju zelenu ledinu
I trščane krovove sive.**

**Stoji salaš s prozorima malim
Pod gustim šlajerom bilih pahuljica,
A sa krova bisernog i snižnog
Visi đerdan dugih ledenica.**

**Kroz gustu sivu maglu
Sunce je prosulo zrake svoje.
Po velikom moru bilih njiva
Stvaraju se dugine boje.**

**Drva se okitila kristalnim injem,
Kraj đerme zaledila se bara.
Vitar je nanio debeli smet sniga
I zatrpao rovaš starog bunara.**

Đula Milodanović

VETERINA

VAŽNE I ČESTE BOLESTI ŽIVOTINJA NA NAŠEM PROSTORU

BJESNOĆA - RABIES

Bjesnoća je akutna zarazna bolest mnogih vrsta divljih i domaćih životinja, a može biti zaražen i čovjek /Zoonoza/.

Uzročnik bjesnoće je RNK-virus. U bolesnih životinja nalazimo ga u mozgu i kičmenoj moždini. Klinička slika bjesnoće psa ima tri faze.

1. simptom poremećene svijesti - pas se nerado odaziva na poziv, sakriva se, laje bez razloga;

2. spontana excitacija - halucijacije do bješnjenja, pas se otrgne s lanca, grize sve do čega stigne, napada druge pse, životinje i čovjeka, odluta

3. stadij depresije - potpuna paraliza, životinja ugiba od zagušenja. I divlje životinje su umiljate.

INKUBACIJA /vrijeme koje je potrebno da bi se bolest pokazala/: najkraća 14 dana, većinom 3-6 tjedana. Prenosi se ugrizom. Lijek nema. Suzbija se po zakonu i to cijepljenjem pasa najranije od 6 mjeseci starosti.

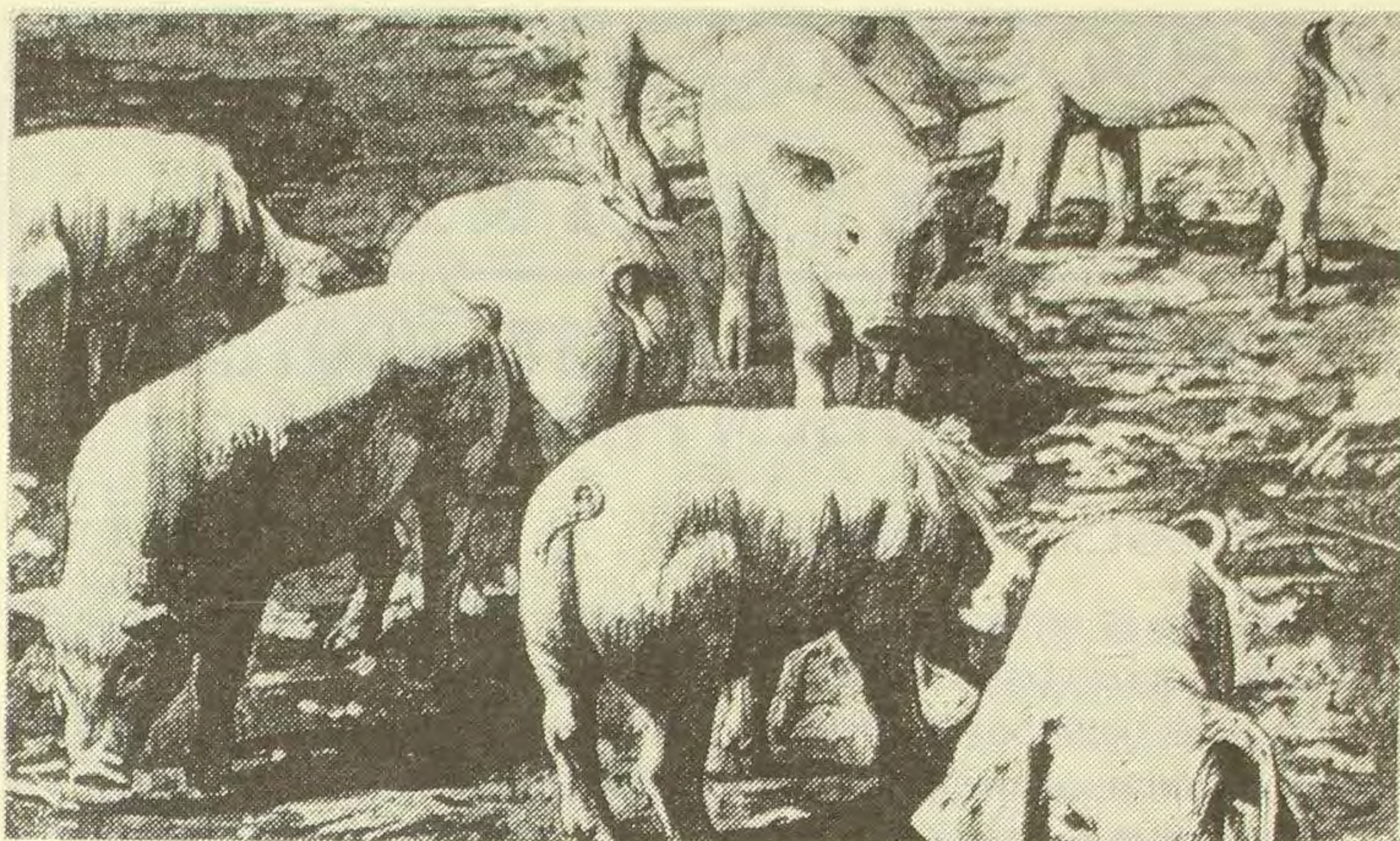
SVINJSKA KUGA - PESTIS SUUM

Svinjska kuga je zarazna bolest svinja, najčešće akutnog toka.

INKUBACIJA traje 3 do 6 dana, a iznimno 12 i više dana.

a) Perokutni oblik: svinja može brzo uginuti, opća slabost, neveselost inapetencija /nema apetit/, ubrzanog pulsa i disanja, povećane temperature.

b) Akutni oblik: životinja leži, poslije par obroka počinje uzimati hranu, visoke temperature. Vidljive sluznice crvene, između 3. i 5 dana bolesti nastaje gnojni konjuktivitis /upala očne jabučice/. Kasnije je sve jači, očni se kapci slijepe. Temperatura je obično 41,5 stupnjeva, da bi se spustila prije uginuća. Životinja isprekidano diše, uvećani su limfni čvorovi /mramorirani/, na dodir bolni. Koža je prožeta točkastim krvarenjima, mokraćna tamno žuta do bordo.

c) Kronični oblik: mršavost, opća slabost, anemija, inapetencija i stalni proljev. Životinja ugiba za 7 do 10 dana. Ekonomske štete su velike jer je u Jugoslaviji prisutna unazad 5 godina. Terapija ne postoji. Sprečava se preventivnim cijepljenjem, vakcinom proizvedenom od svinja i ubijanjem svih bolesnih i sumnjivih grla.

SVINJSKI VRBANAC - - CRVENI VJETAR - ERISIPELAS SUI

Vrbanac je opća septikemijska /najčešća/ bolest svinja a katkada i drugih životinja pa i čovjeka /zoonoza/.

INKUBACIJA: traje od 1-5 dana.

Bolest se najčešće ovako očituje: bolest nastupa naglo, temperatura, puls i disanje /trias/ jako su promijenjeni, životinja kao odsječena prestaje jesti, nevesela je, stalno leži i može uginuti prvog dana bolesti. Temperatura je iznad 41 stupnja sa romboidnim ožaricama tamno ljubičaste boje.

Kronični vrbanac: manifestira se u tri oblika pojedinačno ili u kombinacijama:

1. Verukozni endokarditis: svinja kod kroničnog oblika dobro jede, a pokazuje simptome na srcu, teška srčana dekompenzacija i egzistis.
2. Poliartritis: to je bolest jednog ili više zglobova, teško se kreće.
3. Nekroza kože /velike pločaste promjene na koži u obliku krasti/.

Terapija penicilinom ima izvanredne rezultate, a preventivno i vakcinacija.

Nikako ne koristiti oboljele životinje za ishranu!

TRIHINELOZA - TRICHINELLA SPIRALIS

Spolno zrela trihinella živi u tankom crijevu, a kao ličinka u mišiću. Nalazimo je u mesoždera, sveždera i čovjeka. Trihinella leži spiralno savijena u hijalinoj čahurici. Svinje domaće i divlje najčešće se invadiraju /onečiste/ preko strvina invadiranih životinja. Čovjek se invadira jedući takvo meso životinja nedovoljno termički obrađeno, sušeno i sirovo.

Najviše ličinki ima u ošitu-dijafragmi, jeziku, grkljanu, dišnoj i žvačnoj muskulaturi. Mišić dijafragme služi za iznalaženje trichinelle spiralis kod trihinoskopskog pregleda. Terapije nema. Treba izbjegavati hranjenje životinja otpacima od životinja.

Dr.vet. Boris Pavlov

STOČARSTVO U PROŠLOSTI TAVANKUTA

Uvod

Tavankut je staro naselje, nastalo u sridnjem viku. Spominje se 1439. god., kao opidum (grad), podignut na današnjoj Rudić gredi kraj Tavankutske doline na teritoriji današnjeg Gornjeg Tavankuta. Na tom lokalitetu pronađeno je groblje i temelji crkve. Na osnovu sridnjevikovne crkve možemo tvrditi da je Tavankut bio veće naselje od Subotice. Tavankut je porušen i opustošen dolaskom Turaka 1542. god. u ove krajeve.

Bunjevci biže ispred Turaka i dolaze u ovo područje krajem XVII. vika iz Hercegovine. Došli su u napušteno, močvarno područje, ispresicano ritovima, barama, šumama i pašnjacima.

Na osnovu priče starih ljudi, koji su o dolasku našeg naroda u ove krajeve saznali iz priča njihovih predaka, smatra se da su se Bunjevci pri dolasku u ovaj kraj naselili oko Rukić grede, gdi je zemljište bilo suvo. Odatle su se raselili, tražeći suv teren i pašnjake za ispašu stoke. Na izabranom terenu kraj dolova podizali su salaše od naboja. Salaši su bili ušoreni u "krajeve" ili "šorove" koji su dobili nazive po prezimenima naseljenih obitelji. Najpoznatiji šorovi su: Vuković, Crnković, Lebović, Skenderović, Šabić, Mamužić, itd.

Kasnije se od tih šorova formiraju manja razbacana naselja: Gornji Tavankut, Donji Tavankut, Skenderovo, Zlatni kraj, Sveta Ana, Čikerija, i Ljutovo.

GOVEDARSTVO

Prvi salašari su bili stočari, odranjivali su ovce i goveda, a kasnije i svinje i konje. Višak stoke prodavali su na vašarima u Subotici, Pešti i Beču. Neki su, zahvaljujući stoci, stekli bogatstvo i sagradili kuću u Subotici.

Pored stočarstva u XVIII. viku salašari se počinju baviti i zemljoradnjom, tako da u XIX. viku zemljoradnja preovladava. Mnogi pašnjaci su priorani i pritvoreni u oranice zasijane žitaricama i duvanom. Ostali su samo državni pašnjaci (atovi) na teritoriji današnjeg Ljutova, Čikerije i Tavankuta. Pašnjaci su se prostirali na gornjak do današnje državne granice, na zapad do Vuković kraja, na jug do Lebović kraja, a na istok do Vermeš kraja. Na sridini pašnjaka (atova) nalazila se državna zgrada, subašluk, u kojoj je stanovao subaša, tj. čuvar pašnjaka (atova).

Na tim pašnjacima (atovima) nalazili su se bunari sa đermom i drveni alovi (valovi) za napajanje stoke.

Vlasnici stoke su posredstvom subaše uzimali u zakup dio pašnjaka (atova) od Đurđeva do Miholja. Pašnjak je bio isparceliran u numere. Površina jedne numere zapremala je površinu jednog lanca. Zakup za pojedine numera su plaćali u novcu ili u naturi za određenu količinu žita (pšenice).

Bogati vlasnici stoke imali su svog čobanina (govedara, pastira) koji je čuvao stoku na paši. Siromašni su se udruživali i zajednički najmili čobanina. Usluga čobaninu se plaćala u novcu ili u naturi - žitom. Stoku su vlasnici dotirali na ispašu čobaninu, a njemu su odneli džak brašna, tarane, slanine, grava i opanke.

Radi lakšeg pripoznavanja, vlasnik je stoku žigovao raznim bojama: crvenom, plavom, zelenom, crnom itd. Neki su usikli u rogove stoke inicijale. Također se stoka žigovala i metalnim usijanim žigom, koji se sastojao od metalnih inicijala na dugoj metalnoj šipki sa drvenom drškom. Zagrijani žig je stavljan na kožu vrata ili buta. Za lakše prepoznavanje stoke, čobani su joj davali ime najčešće prema boji goveda ili prema šarama na tilu. Najčešća su bila imena: Šara, Cifra, Ruža, Piroška, Gara, Pikator, Rogonja itd.

Čobani su na pašnjaku podizali kolibu od trske ili kuruzovine za zaštitu od kiše i vitra i za prinoćište. Kod kolibe se nalazila torina, ograđena drvenom ogradom, a služila je da se skloni stoka priko noći. U torinu su vlasnici i čobani prostirali slamu i kuruzovinu, na kojoj se stoka priko noći odmarala i ostavljala izmet. Na taj način stvaralo se đubre, prirodni stajnjak, koji je vlasnik na kraju ispaše odnosio na njive i tako torio tj. đubrio zemlju.

Čobanin je imao dva pulina za vraćanje stoke, magarca za prenošenje tereta i dugačak štap od 2 m sa gvozdenom kukom kojom je po potrebi zakačio ovcu za zadnju nogu i tako je privukao sebi. Čobani su hranu spremali kod kolibe na gvozdenom sadžaku u "tučenoj" laboški (laboška od livenog gvožđa) ili na tiganju. Najčešće su kuvali taranu u mliku, a po kadkad su joj dodavali i zapršku. Pekli su slaninu ili jaja na tiganju. Zabavljali su se raznim igrama kao tiranje čigre, klisali su se, ili pucali bičem.

Mužu krava su obavljali prid veče u torini kraj kolibe. Mliko su muzli u drvene kravljače, izlivali u drvene škipiće, pokrili ga čaršapom i ostavili do zore u kolibi. Mužu su obavljali i u ranu zoru prije dolaska reduše. Količina mlika pri jednoj muži od jedne krave iznosila je 3 do 4 litre.

Svako jutro po mliko su dolazile reduše. Bilo je slučajeva da su išle pišce do tri kilometra do pašnjaka. Mliko su nosile na salaš u drvenim čobanjama ili limenim kanama. Siromašnije su to nosile u rukama, ili pomoću obranca na ramenu. Bogatije žene su za nošenje koristile magarca.

Na pašnjacima (na atovima) stoka je pasla u čoporima. Posebno su bili čopori ovaca, a posebno goveda. O Miholju (oko Mijolja) čobani su vraćali stoku vlasnicima.

Površina državnog pašnjaka (atova) naglo se smanjivala posli prvog svitskog rata. Država je pašnjak (atove) isparcelirala i prodala narodu na dugogodišnju otplatu za izgradnju salaša i podizanje vinograda. Oko 1920. god. pašnjak je isparceliran, pretvoren u oranice, voćnjake i vinograde. Prioravanjem atova smanjuje se broj stoke. Salašari su zadržali malo stoke, većinom 2 do 3 krave, oko 10 ovaca i 2-3 konja. Stoka se napasivala na ledini oko salaša, a bila je zasijana travom. Bilo je salašara koji su imali prostrane ledine i do dva lanca. Liti su priko noći držali stoku u ograđenom korlatu. On je na jednom kraju bio pokriven kuruzovinom ili trskom da se goveda sklone od kiše, vitra ili jakog sunca.

Priko zime stoka je bila u štali koja je bila od naboja, a pokrivena trskom. Goveda su prtenim ularima bila vezana za jasje, koje su pravljene kao valovi (alovi) od dasada. Goveda su hranili kuruznjom (kuruzovinom) koju su vilama ili rukama bacali u jasje. Krave su hranili i žitnom plivom pomišanom sa kuruznom prikropom.

Krave su napajali vodom iz kablova u štali ili su ih istiravali do bunara i tamo im u alov pored bunara izvlačili vodu iz bunara drvenim kablom iz kopanog bunara pomoću đerme.

Štala se obično dilila na dva dila, tj. za goveda i za konje. Bogatiji salašari imali su posebnu štalu za goveda, tako zvanu volaricu i košaru za konje. Pod goveda i konje su stavljali slamu, a čistili su vilama

svakodneвно ujutro ili prije podne. Đubre su vilama tovarili na tragač i turali na đubre koje je bilo pored štale u korlatu.

U jesen ili u proliće tim đubretom su torili (đubrili) svoje njive.

Goveda su držali na ispaši na ledini oko salaša, a u lito posli kosidbe govedari su ih čuvali na strništu (na strniki), gdi je najomiljenija trava bila za pašu: bili čistac, troskot, divja ditelina, divja muvarika i dr.

Vlasnici stoke u selu ili u gustim šorovima istirali bi stoku prid kapiju, pa su je govedari (hajčari) sakupljali i dalje tirali na pašu. Trubljenjem u rog dozivali su goveda, a napasivali su na travi pored drumova i željezničke pruge, ili na seoskom pašnjaku. Uveče na povratku sa paše krave su same pripoznale kuću vlasnika, same su dolazile prid kapiju, mukale su da im kapiju otvore i pušte ih u avliju (u dvorište).

Siromašnijim seljacima, koji nisu imali novaca da plate hajčaru, krave su čuvala dica. Da im krave ne pobignu, sapinjali ih, gandžovali, kolničili vezanjem štrange niže kolina i za rogove, ili su između pridnjih noga svezali sponu, tj. konopac vežu za obadvije pridnje noge toliko kratko da može ići, ali ovako sapeta krava nije mogla trčati i pobići. Neki su dugačkim konopcem svezali kravu za kočić (za kolac), ukucan u zemlju, ili su je svezali za drvo.

Višak stoke seljaci su prodavali na vašarima i mesarima. Na salašima se najčešće gajilo sivo goveče, simentalsko, montafonsko goveče i melezi (mešanci).

Volovi su korišćeni za vuču tereta. Seljaci su imali velika kola za volove, tako zvana volovska kola. Volovi su također korišćeni za oranje, upregnuti u jaram. Krave nisu korišćene za vuču tereta ili za oranje.

Vlasnici salaša, zemlje i stoke bil su baćo i nana i na njih je sve pisano, a živili su u obiteljskoj zajednici sa svojom dicom. Mladi bračni parovi, tj. oženjeni sinovi živili su u zajednici sa roditeljima. Obično nisu imali svoje posebno imanje, ali bilo je slučajeva da su imali svoju "prćiju". To je bila krava ili koja ovca što su kupili za novce koje je snaša "naljubila" to jest dobila na dar u svatovima. U velikoj obitelji mladi bračni parovi su se izdvajali i odlazili u arendu i tamo su živili samostalno u posebnom domaćinstvu. Radili su tuđu zemlju u zakup (pod arendu). Pri odlasku iz roditeljskog doma, od roditelja su dobili nešto sitne stoke i kravu. Neki mladi bračni parovi su u svatovima dobili tele zahvaljujući starom svatu. Na povratku sa vinčanja stari svat prije nego što je pridao snašu svekru i svekrovi, do njih je tražio tele za mladu. To tele je pripalo mladom bračnom paru i to je bila njeva "prćija" i posli su tako imali kravu.

BOLESTI GOVEDA

Najčešće bolesti goveda bile su šap, slinavka i mastitis. Tada je bilo malo veterinara i do njih se teško dolazilo. Zato su salašari sami ličili stoku narodnim likovima.

Slinavka je bolest usta goveda, a ličili su je pomoću bilog luka i sirćeta. Bili luk su očistili, isickali i istucali pa pomišali sa sirćetom. U sve to zamoče krpicu privezanu za štapić. Govedu se vežu noge i obori na zemlju. Rukama silom bolesnom govedu otvore usta i krpicom na štapiću mažu usta iznutra sirćetom pomišanim s bilim lukom. Stari ljudi kažu da je taj lik pomogao da govedo ozdravi.

Šap je bolest papaka stoke, a javile su se rane među papcima. Salašari su bolesna goveda ličili modrim kamenom (galicom). To su istucali u prah i dodali istucani pepeo od drveta. To su izmišali i sipali po ranama. To je zarazna bolest i zato su bolesno govedo izdvojili iz čopora u štalu i često su prominjivali slamu da bude uvik čista. Na ranama se pojave kraste i govedo je ozdravilo, rane su zaličene.

VRAČKE VEZANE ZA GOVEDARSTVO

Mnogi nepismeni i polupismeni salašari su virovali u vračke. Plašili su se da će im koja zla žena "vištica" odneti sriću, vezanu za govedarstvo. Zbog toga su često radili razne vradžbine kod kupovine, prodaje goveda i kod prvog puštanja i tiranja goveda na pašu. Kada su goveče spremali za prodaju na pijaci ili vašarau, izveli su ga iz štale priko pregače da sa sobom ne odnese sriću.

Kada su goveče prvi put istirali na pašu, tiral su ga grančicom dikice (bodljikavom biljkom) da ga zaštite od uroka, ili su mu pod noge bacili dikicu da priko nje pride. Mliko se nije smilo prodavati ili iznositi iz kuće posli zalaska sunca. Smatrali su da će kupac odneti sriću i da će se količina mlika pri muži smanjiti.

ZAKLJUČAK

Stočarstvo u Tavankutu je obzirom na kvalitet bilo ekstenzivno i polunomadsko, jer se u to vreme stoka šest meseci nalazila na ispaši izvan naselja na pašnjacima (na atovima).

Sve ovo sam napisao kako sam čuo od starih ljudi i žena, od starih čobana da mladi naraštaji vide kako se živilo u staro vreme i kakav je bio taj život..

*Arsen Bajić
(Ljutovo kraj Subotice)*

ZA MOJU NANU

Za jedinu ljubav ovoga svita,
Za najdraže što mi Gospod dao,
Za najveće blago što ga imam
Sa molbom sam na kolina pao:

Po noći tihoj
I po cilom danu,
O Marijo,
Čuvaj moju nanu!

Što su cviću sitne kapi rose,
Što je ptici duga zelen grana,
Što je sunce na prolićnom nebu
To je meni moja slatka nana;

Zato noću
I po cilom danu,
O Marijo,
Čuvaj moju nanu!

Sve što imam to mi ona dala,
Sve što želim ona može dati,
Njeno srce samo za me kuca,
Njeno oko mene svuda prati;

Zato noću
I po cilom danu,
O Marijo,
Čuvaj moju nanu!

Mlado srce kad radosno kuca,
Duša moja kad se veseli,
Nana sva je blažena i srićna,
I radosti još mi više želi;

Zato noću
I po cilom danu,
O Marijo,
Čuvaj moju nanu!

Kad stvarnosti u jedno mi srce
Zarinu se bolno oštri zubi,
Ona samo umirit me znade
Ona tada najviše me ljubi;

Zato noću
I po cilom danu,
O Marijo,
Čuvaj moju nanu!

Što su cviću sitne kapi rose,
Što je ptici duga zelen grana,
Što je sunce na prolićnom nebu
To je meni moja slatka nana;

Zato noću
I po cilom danu,
O Marijo,
Čuvaj moju nanu!

NARODNO BLAGO

Alojzije Stantić

KADGODAŠNJI RIS

Kruv je rič za dar Božji koju su naši preci (a dosta nji i danas) s poštivanjem izgovarali i to toliko puta potvrđivali u Očenašu, ko "kruv naš svagdašnji". Prija stotinjak i više godina naši preci nisu bili toliko siti ko mi danas, a znali su da je to osnovna rana za obnovu svakodnevnog života, pa su se prema kruvu odnosili s poštivanjem: nikad ga nisu bacili, a ako je pao na zemlju, digli su ga, poljubili i pojili. Još samo stariji ljudi znadu koliko je rada i muke tribalo da se dođe do kruva.

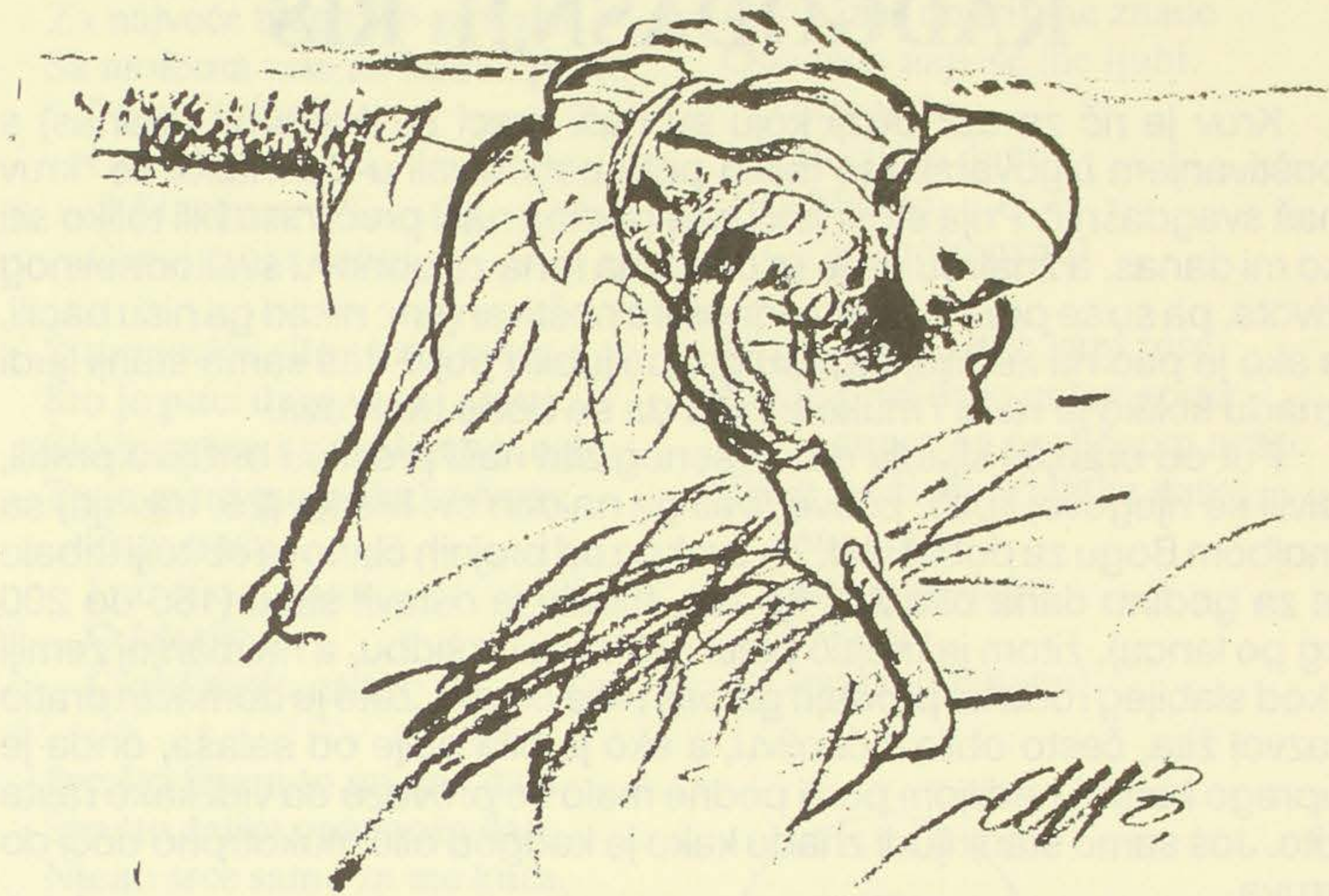
Put od oranja i sijanja do ovršenog žita naši preci su brižljivo pratili, divili se njegovoj lipoti, posvećivali ga na dan sv. Marka (25. travnja) sa molbom Bogu za dobar rod. Za svakog od brojnih članova obitelji tribalo je za godinu dana oko 250 kg žita, tribalo je ostavit sime (180 do 200 kg po lancu), žitom je tribalo platit ris risaru i vršidbu, a na manjoj zemlji i kod slabijeg roda za prodaju ga baš i nije ostalo. Zato je domaćin pratio razvoj žita, često obilazeći njivu, a ako je bila dalje od salaša, onda je uprego konja i nediljom posli podne malo se provoza da vidi kako raste žito. Još samo stariji ljudi znadu kako je kadgod bilo mukotrpno doći do kruva.

Dok još nije bilo ovako razvijenih saobraćajnica i prevoza, nije se proizvodilo žita koliko je imanje dozvoljavalo, već samo koliko je tribalo. Ako je žito malo bolje rodilo, onda su ga ljudi prodali u varoši (Subotici), Bajmaku (Bajmok), Čantaviru ili u Topoli (Bačka Topola).

Većina ljudi je još u drugoj polovici prošlog vika pod žito orala duboko oko 18 cm; sijala ga omaškom (rukom). Tadašnje sorte nisu bile rodne ni približno današnjim, a vrlo se mlaćenjem vilama ili su ga konji gaženjem ovrli, pa zato ni rod po lancu nije bio ni približan današnjem. Žito je znalo rodit od 7-8 do 17-18 meteri po lancu. Razvojem saobraćajnica omogućeno je da se višak žita bolje proda nošenjem u one krajeve di ga nije bilo. Šezdesetih godina prošlog vika ljudi su počeli kupovat gvozdene plugove i dvogere, sijačice za žito. Prvih godina ovoga vika na njive su stigle prvo kosilice-rukovetačice, a uoči Prvog svitskog rata i prve zaprežne a za njima i traktorske samovezačice. Pojava ove opreme i razvoj saobraćaja su omogućili proizvodnju žita na većim površinama, a to je bio kraj "jarošima" i velikim ledinama. Proizvodnja žita je postala veliki izvor prihoda i bogaćenja ljudi.

RISARI

Risar, čovik mlad i jak, sa risarušom koja je mogla rukovetanjem skupit pokošeno žito, bili su na cini, radili su težak poso, a drugima su omogućili da imadu kruva. Zato o njima ima toliko pisani i pivani pisama, jel se oduvik pivalo o onom šta je vridno, lipo, ono šta je na velikoj cini.

U Stantićevom šoru, od tromede subotičkog, bajmočkog i pačirskog atara, pa do Kopilove škole, koji nažalost danas postoji samo u starijim zemljopisnim mapama, bio je običaj da su ljudi išli na hetiju četvrtkom u Bajmok. Tamo digod u svibnju počeli su divanit o risu, pošto će se radit, kako je žito, jel je pleglo od vitra, ko će vrc u šoru.

Manje gazde i s dosta čeljadi sami su uradili ris, možda su imali po koji par risara, a veće gazde su imale 5-6 pa i više pari risara, već prema veličini njive pod žitom. Ljudi su imali svoje stalne risare, a nove su pogadali samo ako je risar očo u vojsku, razbolio se il je odusto zbog starosti. Ako je gazda imo 5-6 i više pari risara, onda su oni imali svog bandaša, koji njim je bio predvodnik. Jedan par risara na dan je mogo uradit, učisto, oko po lanca, a ako je bio trećak onda su uradili i do 1 jutra (1 lanac = 7200 m², a 1 jutro = 5600 m²). Jedan par risara u risu je uradio oko 7 lanaca žita učisto.

Dužnost risara je bila da uradi ris, da pomogne (samo risar) vozit žito u kamare, a kad se vrlo, da pomogne nosit džakove u magazin il na tavan. Risari su višak žita prodavali u varoši (Subotici), Bajmaku (Baj-

mok), Čantaviru il u Topoli (Bačka Topola).

Početkom lipnja za ris je sve dogovoreno, ko će kod koga radit, pošto i kad će pasti prvi otkos. Risari su na kosištu isprobali kosu i tako se spremili za prvi otkos koji je moro bit prid Petrov (29. lipnja). Ječam je pokošen prije žita, a zob se kosila posli risa. Petrov je bio svetac kad su mladi imali priliku da se zabave prid ris, jel je to najteži poso kojeg je čovik ikad radio, daleko teži od onog kojeg je radio rudar il kubikoš. (Računa se da je kubikoš na dan potrošio oko 7000 kalorija, a risar oko 9000 i više kalorija.)

U risu je risar imao košulju dugačkih rukava, dugačke i široke gaće i prusluk a risaruše stariji leveš, keceljac i suknju, jel su obično sve to pokidali u risu. Risaru nije bilo teško radit samo zato jel je to bio težak poso, već je moro trpit jako sunce. Oštra slama mu je izgrebala ruke, na kojima su pra i znoj izazivali bol. Dugački rukavi su zaštitili ruke do šaka. U risu je čovik pri pravljao kruv i to mu je olakšalo da sve teškoće lako podnese.

RIS

Na njivu se išlo čim je počelo svanjivat il još ranije ako je bila misečina, da pletu uža dok se ne digne rosa. Risari su iz zemlje iščupanu šaku žita otresli od zemlje udaranjem po nogi, podilili na dva dila i vlatove upleli u uže toliko jako da se njim mogo svezat snop žita. Uža su pleli po 36 komada, za dvi krstine, a svezali su u snop.

Kad je sunce odskočilo i počela se dizat rosa, risari su došli na ručak. Ili su kruva, mlika, kiselne, slanine. Posli ručka, ako je tribalo, risar je otkovo kosu, ili je to uradio još dok su pleli uža.

Risar je kosu stego u grivnu na kosištu, svezao prlj - savijen prut kojim je slagano pokošeno žito u otkos. Kosišta su bila sa jednom il dvi rukanice. Gladalicu za kosu je držo u vondiru, zataknutom za ugaćnjak. U vondir je metnio malo trave da se voda ne proliva. Ako je kosa bila

dobra, a risar je dobro otkovo, onda je mogo čitav otkos istirat i onda oštrit kosu gladalicom. U prtenoj torbici nosijo je babicu i kalapač za otkivanje kose. Risaruša je rukovetala drvenom kukom il srpom. Sa sobom su nosili velike drvene grablje za skupljanje mršavine, đugu il čobanju s ladnom vodom. Iz čobanje su vodu pili na trsku, a iz đuge na sisak.

Žito se kosilo na pripelice, koja je bila dugačka 36 snopova, to jest dvi krstine. Kosilo se s desna na livo, pokošeno žito je prljom odlagano u otkos na nepokošeno, otkaleg ga je risaruša rukovetanjem slagala na uže. Odložila je žita za po snopa, a druga risaruša je dodala još toliko i snop se mogo vezat. Ako risaruši nije bilo ko da baca uža, onda je ona vezala kajiš oko struka, na njega štrangu, pa je tako za sobom vukla snop sa užima. To joj je dosta usporavalo rad. Neke risaruše su uža vukle na izvrnutom stočiću, pa se tako uža nisu žuljala o strnjiku. Prija podne risari su radili dok na salašu na đermi nije uzdignuta pregača ili keceljac, a to je bio znak da mogo doći na užnu. Ako je njiva bila daleko od salaša, onda je reduša upregla konja u kola i odnela užnu na njivu. Na salašu su svi ili iz tanjira, a na njivi su svi ili kašikom iz velike zdile. Za užnu se ila čorba, kaki paprikaš, a nediljno dvaput se pekla pogača i lakumići. Posli užne risari su malo prilegli (podnovali) oko sat, sat i po, a onda je risar otkovo kosu.

Posli podne se radilo do oko pet sat kad je bila mala užna koja se ila na njivi, a bilo je kruva, slanine, krastavaca sa kiselnom i možda mladog sira. Posli podne se radilo dok nije počela padat rosa pa su onda snosili snopove u stave dva pod pazuvom a dva u rukama - odjednom četiri snopa. Snopovi u stave su složeni jedan na drugi vlatom prema napolje, a u sridini između dvi stave risari su dili krstine.

Užna na njivi

Krstine su se dile tako da je prvo doli metnut snop, kojeg su zvali "kurjak", na njega po četiri unakrst sa vlačem unutra u četiri reda, a gornji snop su zvali "popo" vlačem okrenut prema zapadu, jer su najčešći litnji vitrovi dolazili otaleg. Krstine su se dile po tri i šest zajedno, da bi se kod vozidbe na kola odjedared mogla natovarit po tri krsta, bez pokretanja konja. Čim su risari počeli dit krstine, risaruše su grabljama kupile mršavinu. Kad je i mršavina skupljena, snopovi metnuti na kraj krstina, risari su išli na salaš, za taj dan poso je urađen učisto. Večera je obično bila kuvana, a posli nje se išlo na spavanje. Ako je bilo više pari risara, onda su obično za spavanje pripravili volaricu il košaru, umazali je krečom, a doli za spavanje metnili slamu. Za to vrime marva je bila u korlatu, a konji obično svezani za lotra kola.

Ris se radio priko nedilje, a subatom samo do podne. Risari su išli svojim kućama, a domaći su počeli grijat vodu u kotlu na katlankama, kupat se i uređivat za nedilju. Mela se avlija sve do oko korlata, malo se ograbljicala ledina, vaćo se i klao pilež za nedilju. Nediljom se nikad, ali baš nikad, nije radilo. Bio je to dan Gospodnji za odlazak u crkvu, bio je to dan odmora. U nedilju pridveče risari su došli spavat na salaš da bi u ponediljak rano ujtru počeli sve ispočetka.

Risari su radili ris "iz dvanaestog", a u novije vrime "iz desetog" to znači da su dobili dvanaesti ili deseti dio roda žita, a iz tog su morali pogoditi sebi risarušu.

DUŽIJANCA

Kad se vidilo da će ris biti urađen, zgađalo se da to bude prid podne da bi risari došli na salaš za užnu, koja je za tu zgodu morala biti zdravo dobra. Risari su na salaš krenili po dvoje u paru kako su radili ris, na poslitku su išla dica koja su bacala uža. Spretno ruke risaruša isplele su bandašu vinac od žita oko šešira, a svima po perlicu od žita. Vraćali su se na salaš s pismom i kad su došli, dočekao ji je gazda sa gazdaricom, za tu priliku lipo obučeni, a bandaš bi kazo: Faljen Isus! Uradili smo ris i ima (toliko i toliko) krstina. Na to je bio gazdin odgovor: Bogu fala! A gazdarica je bandaša i druge risare poškropila svetom vodom. Posli tog je počelo polivanje vodom, risari su počašćeni rakijom i vinom i posli malo divana zajedničkom molitvom počela je užna. Do ove užne u risu se nije pio alkohol, jer se radilo kosom i na jakom suncu. Na bogatijim salašima il tamo di je bio svirac, užna se znala nastaviti sa svirkom, pismom i igrom.

ŽITO U GUVNU

Žito je u krstinama ostalo koji dan i onda se vozilo i dilo u kamare. Liti su česti olujni vetrovi pokatkad razvalili krstine, pa su ji risari morali ponovo diti. Žito se vozilo kolima, konjska su velika kola imala lotre dugačke oko 9-10 šukova (1 šuk = oko 30 cm). U lotre se moglo natovariti oko podrug krsta, pa su onda na lotre metnute popriko dva okrugla drveta-čatlovi, a priko nji na krajevima uzdužno dvi drvene dugačke pomoćnice. Na tako dobiveni ram moglo se natovariti još 8-9 krstina. Risar je snopove na kola baco dvoparoškim vilama, a kočijaš je složio snopove, sve vlatom prema unutra da je "voz žita" bio toliko visok koliko su kožne kajase dozvoljavale. Dešavalo se da su i mlade ženske bacale snopove na kola, al su to onda radile tako da su obadvi dizale jedan snop žita, težak od 4-6 kg, pa je za to tribalo dosta snage da se sa zemlje snop baci na vr "voza".

Snopovi su se dili u kamare isprid onog mista di su želili diti slamu. U kamare su snopove dili vlačem unutra, a kad se stiglo do visine da se sa dna lotre teško bacalo snoplje gori, metnut je "alaš" tako da su dva okrugla i na krajevima zašiljena drveta gurnuta u kamaru, a na krajeve drva su metnuta tavanska vrata, na nji je stao risar i vilama dovaćo snoplje pa ga baco iza leđa. Čovik koji je dio kamaru, "kamaraš", je slago snopove a potriban broj ljudi je raznosio snopove po kamari. Kad je kamara sadivena na visinu oko tri metra, onda se počela sužavati u oblik krova kuće, pa je u povlati vlačće spoljnjih snopova okrećano prema napolje. Kad je kamara završena, na vrvu na krajevima su metnuta po dva unakrsna snopa, koje su zvali "patkovi". Kamare su bile dvovodnog i četvorovodnog oblika krova, a neke su znale biti toliko

visoke da su sadivene sa dva "alaša". Bio je to lip prizor izdaleka vidit guvno, pa još ako su kamare bile lipo sadivene. Ako je priostalo snopova da nisu mogli stat u kamaru, a nije bilo toliko da se napravi mala kamara, onda je na jednom mistu snoplje poredano nuz kamaru, poluokruglog oblika, vlačem prema unutra. Tako sadiveno snoplje zvali su "ždribe". Kamare su jedna od druge bile na oko tri i po do četiri metra da između nji mož ući vršalica.

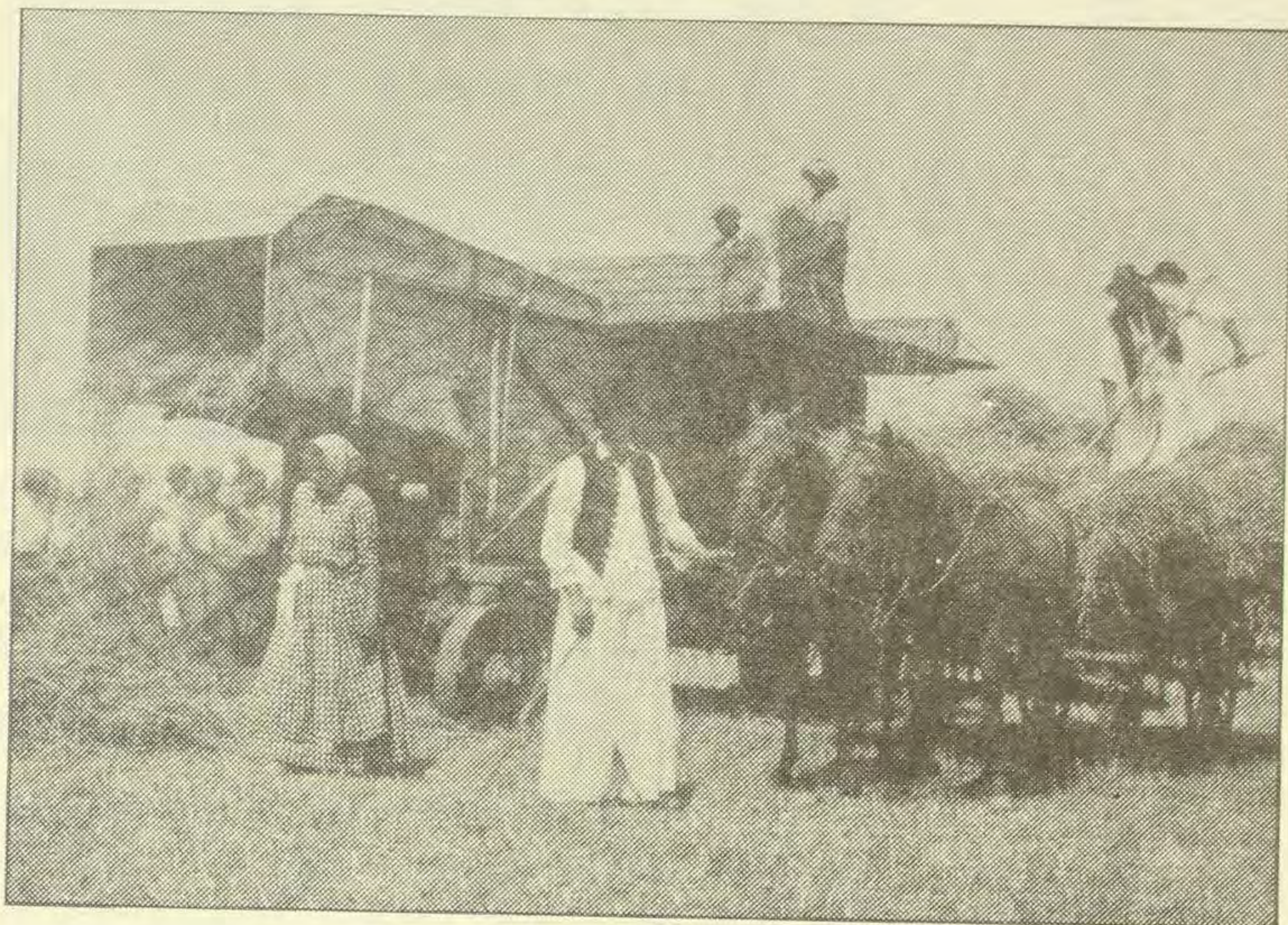
Veličina kamara je zavisila od količine pokošenog žita. Veće gazde su pravile i veće kamare, barem sa toliko snopova da je vršalica na jednom mistu mogla raditi čitav dan. Uvik se dio parni broj kamara, jer je bio velik poso priselit vršalicu s mista na misto. To je trajalo i više od jednog sata.

VRŠIDBA

Sa radošću je dočekan u guvno kazan (lokomobil, parna mašina za pogon vršalice) i mašina (vršalica), jer su tribali obradovat obitelj očekivanim prinosom žita. Kad je žito istreseno u magazin il na tavan, ljudi su mogli odanit, jel ji više nije mogla snaći nesrića da umanji il uništi rod.

Već kad su se spremali za ris, ljudi iz šora su počeli divanit ko će im vrci i kad su se svi složili, onda je dogovoreno sa gazdom kazana kad će i kod koga prvo počet vrc, a počimalo se od prvog salaša i tako išlo redom. Kazan je vuko vršalicu, a za njom "bodu" u kojoj je bio alat i materijal za održavanje rada mašine (krpe za brisanje, kalofonij za podmazivanje kajiševa, kenjača za točkove, ulje za mazalice, heber - ručna dizalica, kajle i sl.). Brzina kretanja je bila oko dva kilometra na sat, a tribalo je dosta vrimenta dok su ljudi namistili mašinu med kamare.

Točkovi mašine su ukopavani, stezani kajlama, a sve strane mašine su tako dovedene pod libelu. Dok su jedni radili oko mašine, kazan je namišćen spram vršalice, metnut je veliki kajiš od kazana do bubnja mašine, a s bubnja je prenos snage vršen kajiševima na ostale dilove mašine (pogone plivotresa, slamotresa, trijera, kašika i elevatora za slamu). Mažaš je usidro mažu, ložač podigo paru bar na sedam do osam atmosfera i rad je mogo počet.

Vršalice u radu

Još prija risa svako je u guvno od vlasnika kazana dono potribnu količinu uglja ili drva za loženje kazana. Dok u Suboticu nije došla željeznica, a zatim povezala ostala mesta, kazan je ložen drvima, a najviše slamom, koja je imala toliku kaloričnu vridnost da je mogla dignit paru na željeni radni pritisak. Nuz bure s vodom metnuta je brentača (crpka za vodu velikog učinka) ako se štogod zapali da se vatra mož utrnit. Bila je spremljena i velika ponjava, da se u slučaju kiše mož pokrit načeta kamara. U guvnu se nikad nije pušilo, a pušači su išli pušit dalje od guvna.

Manje mašine su imale širinu bubnja 48 a veće 54 cola (1 col=25,4 mm). U dobrom guvnu, ako se moglo radit brez primištanja mašine od jutra do mraka, veća mašina je mogla navrc oko dva vagona žita. Kazanom i radom mašine je upravljio "gepes", ložač je vodio računa o vatri i radnom pritisku pare, dva mažaša su mirili žito merešima a jedan mereš je bio od 10 džakova, oko 500 kg žita. Na mašini su radili dva ranjača sa dvi ranjačice (ranjačica je okrenila vlačće snopa nadoli, rasikla

uže, a ranjač je jednako razvuko vlače po širini bubnja). Ranjači su radili naizmenično. Četri do šest muškaraca su bacali snopove s kamare na vršalicu, šest do osam ljudi su nosili slamu u kamaru, četiri ženske su odnosile sitnu, a četiri krupnu plivu, a kuvarica je kuvala užnu i večeru za sve. Kad se počelo radit, obično se načimo frtalj kamare, a kod većih još i manje i tako se snoplje bacalo od gori do doli. Smena je radila po dva, a kod nekih i po tri mereša.

Sa gazdom za astalom su ili gepes, ložač i ranjači, a ostala čeljad je ila što njim je kuvarica skuvala u velikom kotlu. Najčešće su to bili paprikaši. Svu ranu je davo gazda. Za ručak se ijo krov, mliko, kiselnja i slanina, a užna i večera su bile kuvane. Spavalo se pod slamom, na kamari slame, a neki i u volarici, koja je za to bila ispražnjena i okrečena.

Ris mašini se plaćo 8-9% a ako je salaš bio daleko i usamljen čak i 10% od ovršenog žita. Kome je bilo tušta da toliko plati, taj je moro čekati i mogo vrc o Velikoj Gospojini il malo kasnije za 6-7%. Od navršenog risa vlasnik i ranjači su uzeli polak, a polak su dobili svi ostali na mašini. Muškarci su dobili više od ženski - radili su teži poso.

Žito se u krstinama i u kamari toliko osušilo da se moglo istrest u magazin il na tavan, a jedan dio su oma prodali mlinarima i trgovcima žitom.

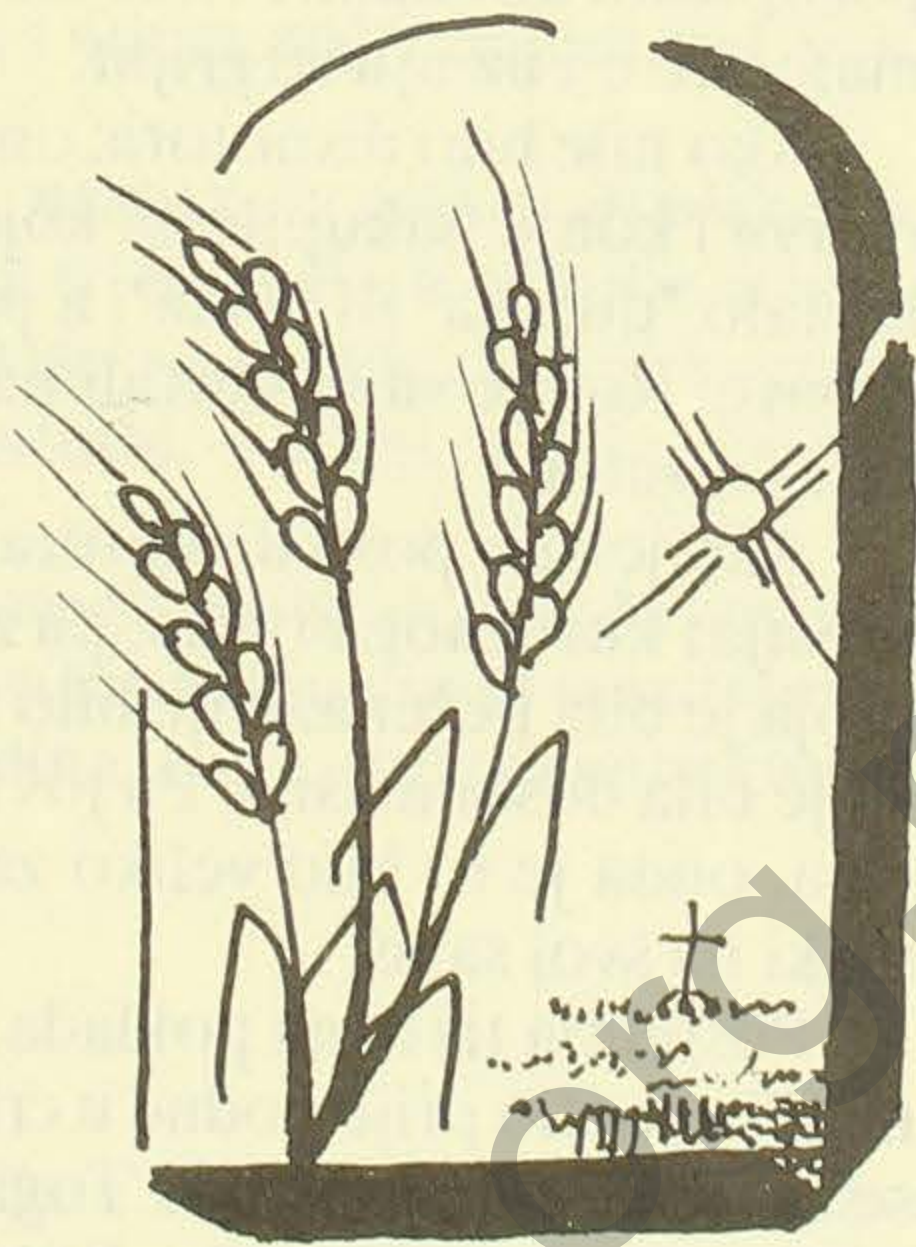
NJIVE

**Njive naše, ko da ste od zlata,
opija me miris zrilog vlača.**

**Ne bi vitru od umora bilo
da ga svije u svileno krilo.**

**Stani, vitre, da se vlače smiri,
da se miris zrilog žita širi.**

**Da se lipe nadišem miline,
a u srcu da mi tuga mine.**

Matija Dulić, Đurđin

POKLAD E I KORIZMA U MOM DITINJSTVU

Roden sam i odrasto na salašu u brojnoj obitelji, blizu varoši, pokraj Čantavirskog puta. Kako je u okolini bilo mnogo salaša, to nas je i dice bilo tušta. Najviše smo se skupljali nediljom, jel se taj dan nije radilo. To je bio dan veselja i zabave. Ako je koji išo u crkvu prije podne, ali posli podne smo svi bili slobodni. Skupljali smo se obično na jednom salašu koji je imo najveću ledinu, tako da smo tamo bili najslobodniji.

Početak našeg okupljanja je bio u rano proliće i traje sve do kasne jeseni, dok se nije zaladilo i zemlja postala vlažna, a trava mokra i nezgodna za sigranje.

Ali cilj ove pripovitke je sasvim drugi i počinje ranije, naime...

Posli božićni' svetaca nastale su poklade. U vrime poklada, kako je u to vrime bila zima, puno sniga, najviše su se pravili disnotori. To je vrime najzgodnije za klanje svinja i spremanje raznih vrsta mesa: slanine, šunke za soljenje i za soljenje drugih dilova mesa koje su ostavljali za cilu godinu. Pravljene su divenice, krvavice, švargle, krvavice sa pirinčom, kao i paštete od crne džigerice, koje su se mogle isti friške, ali i pušene ako bi ostalo za kasnije.

Bili su to dani kojima su se veselili i odrasli jer su obavljali tako važan poso, često uz bokalić vina. Radovala su se i dica, jer su mogla za sebe praviti male vatre i uz nju se grijati.

Ako nije bilo disnotora, onda bi se starije komšije prid večer kad namire marvu i konje, sakupile na kojem od salaša i počela bi kartanija. Obično se kartalo "duraka" ili "filka", a pokadgod i na novce. Ali to je bilo samo radi zabave. Radije su se kartali na šibice nego na novce. Tako niko nije mogao tušta izgubiti.

Ako je bilo posli disnotora digod kartanje, domaćice su znale na brzinu prosijati kuruznog brašna, pa zapariti proju i dok se kartači ne bi nakartali, proja je bila pečena. Nije bilo zanovetanja je li dobra ili nije, glavno je bilo da je bila dosta masna. Pa još ako se posli proje donese na astal bokal-dva vina, onda je to bilo veliko zadovoljstvo. Posli tog su se obično razilazili svaki na svoj salaš.

Poslidnja tri dana poklada, nedilja, ponediljak i utorak se nije radilo. U nedilju se išlo prije podne u crkvu, jer su bile mise sa sakramentom i molilo se za obraćenje grišnika. Toga dana je bila malo svečanija užna. Uveče se išlo na kartanje. Kartalo se malo duže. Sutradan nije trebalo uraniti. Nije se radilo.

PRELO

Momci i djevojke su išli tog dana u varoš na prelo na koje je dolazilo mnogo mladih. Prelo je trajalo do ponoći, a potom se išlo kućama.

Prije ove nedilje, odnosno prije pokladne nedilje na takozvani "debo" četvrtak, "Divojačko društvo" je pravilo prelo u maloj sali Gradskog pozorišta. Na to prelo pristupa su imale samo članice Divojačkog društva sa svojom pratiljom koja je držala djevojki zimski kaput. Pristup su imali i momci, članovi Momačkog kola. Momci su morali doći u čakširama i čizmama. Oni u pantalonama nisu imali pristup. U salu su ulazili gologlavi, u svečanom odilu. Na ulazu su dobili od divojaka ruzmarin koji su im pripele za rever od kaputa.

Djevojke su takođe dolazile gologlave, očešljane i u najsvečanijim paorskim ručama. Prelo je počinjalo oko osam sati uveče i trajalo je do ponoći uz pratnju i svirku odabranih tamburaša koji su samo bunjevačke igre svirali. Izuzetak je bio čardaš koji je sviran na maloj zabavi. Isto ovako prelo su priređivali i članovi Momačkog kola, obično na drugu nedilju posli sveta Tri kralja.

KORIZMA

Kartači su se na poklade takođe duže kartali, jer se nije moralo sutradan uraniti. Kako se u ponedjeljak i utorak nije radilo, nego se samo marva morala namiriti, to se i u te dane išlo na kartanje. U utorak se nije dugo kartalo, jer je sutradan bila Čista srida i svi su s nikim poštivanjem na Čistu sridu i korizmu bili svečanije raspoloženi.

Na Čistu sridu su počimale korizmene pridike u svakoj gradskoj i salašarskoj crkvi. Pridika je bila posli podne u tri sata. Posli pridike je bilo pepeljenje. Obično je iz svakog salaša kogod išo na pridiku ako je vrime i poso dozvoljavo. U toku korizme se nije kartalo, sviralo, pivalo, čak ni zviždilo.

U toku korizme je vrime otoplilo, pa su se mogli obavljati poljski poslovi kojih nikad nije falilo. Tribalo je uvesti sa njiva kuružnju i saditi u badnjeve. Badnjevi su tako sadiveni mogli ostati i više godina, a da kuružnja ne zakisne.

DIČJE SIGRE

Zato su barem dica nediljom, kad nisu išla u školu, imala vrimena za sigru. Dok je bilo lalnije, sigrali su se unutra diljka, šickali se, spužali ili se sigrali mlina, kako su to kasnije zvali "mice", ili su se sigrali zlatnih imena.

Napolju su se sigrali žmure. Jedan je bio žmura, a drugi se sakrivali okolo po zgradama, u čardaku, u komori ili di je već kome bilo zgodno misto.

Koga je žmura prvog našla, izbubo bi ga vičući njegovo ime i taj bi onda žmurio. Tako bi se redom svi sakrivali i žmurili.

Kad je vreme bilo lipče i vruće, počelo je klisanje, vrepčanje, ćuškanje, sigra kukavaca, šinter metera, tri kapoša, kasalisice, sigre s loptom i šta sve još. Posli je došo u modu fudbal koji je sve druge sigre izguro, tako da se posli sigro samo fudbal.

POST

Nakon poklada počimala je korizma. Prvi dan korizme bila je Čista srida. Na Čistu sridu je bila stroga post. Tako stroga post održavala se u puno kuća čitave korizme. Čak je bio običaj da se na Čistu sridu svi tanjiri, sudi, laboške, tepcije, noževi, vilice, kašike, varnjače peru vrilom vodom s lugom da ne bi slučajno ostalo malo masti na njima, jel se u korizmi nije 'ilo ništa sa mašćom. Bio je taki običaj da se ni slanina nije 'ila čitave korizme. Post je bila čak i nediljom. U nedilju, ponediljak, utorak i četvrtak se 'ilo s maslom, sridom, petkom i subotom čak ni s maslom. Također čitave korizme nije bilo mesa za 'ilo.

Domaćice koje su znale šta ih čeka u korizmi, trudile su se da prije korizme pripreve dosta masla za korizmu. To je bilo moguće jel je bilo mlika u izobilju, pa se lako nakupilo povlake i skorupa, od čega se pravila fina skorupača i maslo. Znale su žene skupiti desetak i više litara masla, već koliko su mislile da treba za korizmu.

Sridom, petkom i subotom se nije 'ilo ni mlika, i ništa što je od mlika pravljeno, pa ni jaja. To se u te dane za ručak ujutro pekla suva pogača i krumpir u kori. Ima kad se pekla "uzbunjena" pogača s kvasom. To je bio ručak s kiselim kupusom i lukom. Za užnu u podne se kuvala suparna čorba sa rizancima i tarana, a za večeru je opet bilo kupusa, krumpira kuvanog u kori, pekmeza, a pokadgod i meda. U ostale dane se 'ilo mlika, kiselne, jaja i sira. Pokadgod se pekla proja od kuruznog brašna, koja je bila zdravo dobra i hranljiva, a češće je bilo kuvani' kuruza i kokica.

Bilo je teško prvi dana, al' kad se ujutro nailo suve pogače i krumpira, nije bilo gladi. Još kako se pila voda. Nediljom se nije kuvalo mesa. Za ručak se pekla kajgana, jel je bilo dosta jaja. Za užnu se kuvala zapržena čorba sa pirinčom, nasuvo sa sirom, jajima ili pekmezom, pa i s makom. Bilo je pogače na volju, a češće i prisnac. Pekli su jaja na paprikaš. Prvo se pravila dobra zaprška, jaja su se skuvala ulupana u vrućoj vodi, pa se vadila i mišala u zapršku. Bila su dobra i onako naumak. To je bilo posebno fino.

Kuvala se i zapržena čorba, a domaćice su pravile tisto zakuvano kao za nasuvo, ali malo mekše od tista za rizance. To su sikle na više jupika, već koliko je bilo čeljadi na užni. Razvijalo se toliko kolika je bila krušna lopata i to se peklo u peći na plamenu. To tisto tako ispečeno kidalo se na komade veličine za nasuvo sa krumpirom i to se mećalo u čorbu. Ovo korizmeno

ilo su svi zdravo volili, jel je bilo dobro i fino.

No, nije bilo tako u svakoj kući. Ima di se 'ilo mliko, kiselna i sir cile korizme u sve dane. Samo se zapržavalo s maslom u sridu, petak i subotu. A ima di se 'ilo s mašćom cile korizme. Di je već kaki bio običaj. Ovo je mnogome zavisilo da li je u domaćinstvu bilo pogođeni' ljudi. Da li je bio sluga, kočijaš, svinjar ili ko drugi, pa domaćin nije tio bit toliko strog prema njima.

Na pojedinim salašima se slanina 'ila samo nediljom, a kuvalo se i mesa. Ima di se slanina 'ila u sve dane osim sride, petka i subote. Sićam se, da smo skoro zavidili onima koji nisu tako strogo postili, ko što se postilo u našoj kući. Ali na Uskrs smo bili ponosni i posebno radosni što smo postili cilu korizmu.

U vrime korizme se nije sviralo, ni igralo, niti se kartalo. Sićam se, jedared je moj mlađi brat zviždio, a zdravo je volio i znao lipo zviždit, a mama ga upita:

"Tebi nije korizma?"

Ne sićam se da li je posli zviždio ili nije, al' je na mene to toliko uticalo, da sam često o tome mislio. a nikad zaboravio. Nije ga mama ni ružila, ni ljutito govorila, samo ga je upitala da li je i njemu korizma. Možda je on to zaboravio, ali ja nisam.

U korizmi su prve dvi nedilje bile najteže. Stalno mi je padala na pamet slanina, jel je to bilo glavno 'ilo. Ali već posli dvi tri nedilje i na to se navikne. Tako prođe još nedilja dana ili malo više i već se počne mislit o Uskrsu. Nakon Gluve nedilje već smo se unaprid radovali Uskrsu i brzo zaboravili na početak korizme.

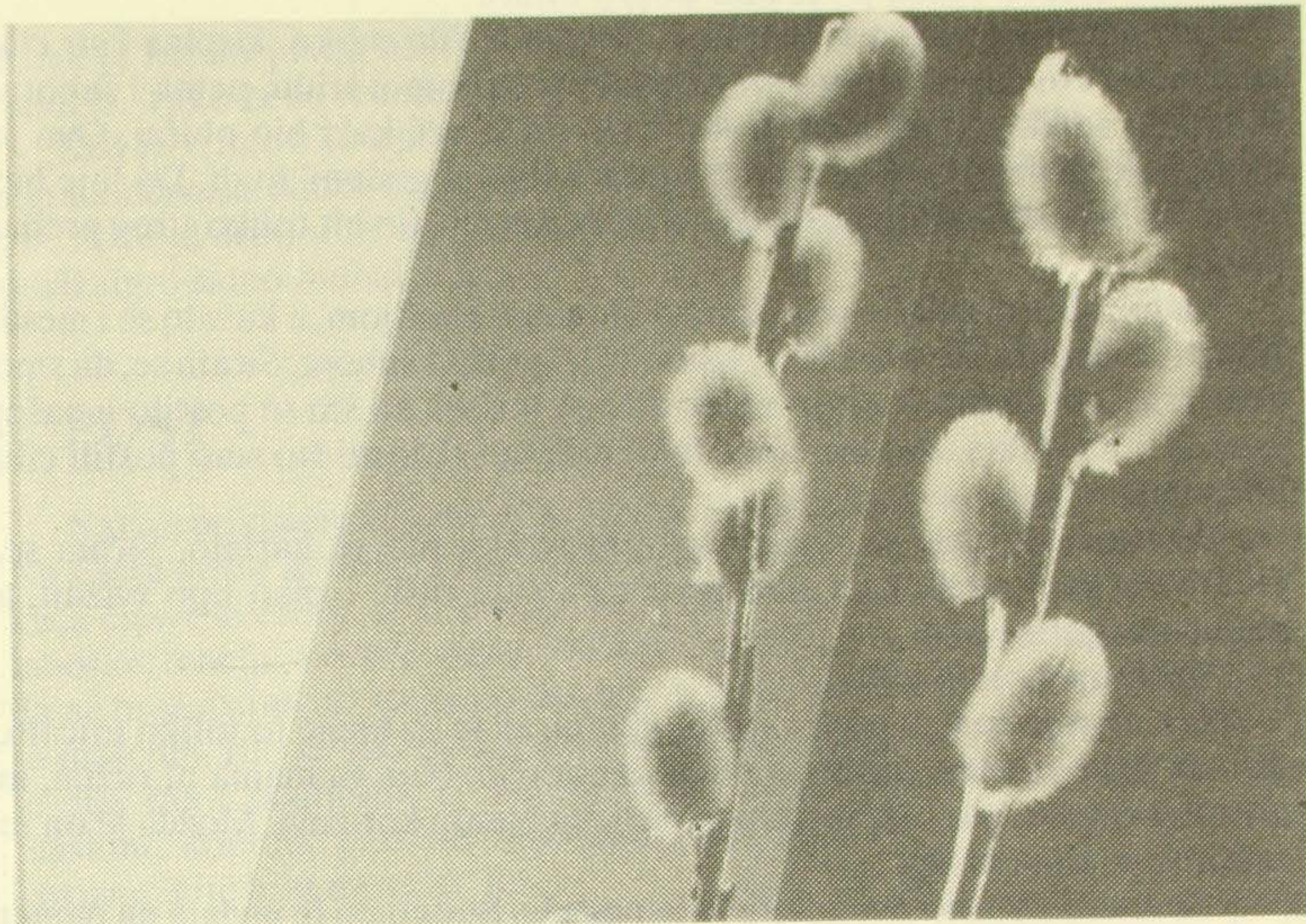
CVITNA NEDILJA

Tu je bila Cvitna nedilja. To je bila radost za dicu, a pogotovo za divojke. Mi dica smo se radovali, misleći koji će se prvi umit u žitu na bunaru. Divanilo se da onaj koji se prvi umije na bunaru u vodi sa žitom, da će taj biti najlipči. Valjda smo zato svi radosno ustajali i žurili na bunar da se umijemo.

Žito smo u subotu uveče načupali na njivi di je bilo najlipče i to smo ostavljali digod napolju, odkaleg smo mogli najprija odnet na bunar. Izvukli smo kabo vode iz bunara i u kabo metnili žito, umivali se iz njega vodom i žitom. Kabo su ostavili u alov kraj bunara da se svi mogu umit.

Za Cvitnu nedilju su obično divojke dobijale od roditelja novo ruvo, sukno ili brokat. To su ruvo oblačile u nedilju i išle u njemu na veliku misu u "veliku" crkvu, a posli na korzo. Bilo je to zdravo lipo. Puna crkva divojaka i momaka. Kad posli mise divojke krenu dvi po dvi ili tri, momci stoje isprid crkve, gledaju i dive se, uživaju, a cure se oma upute na korzo. To izlaženje iz crkve traje dugo, jel neće se gurat, nego lagacko da ji svi vide.

Išlo se lagacko na korzu, a znalo je biti toliko, da je od Gradske kuće,

pa sve do kina Jadran bilo puno momaka i divojaka. Išlo se po dva reda u oba pravca. Tako su se prošetali dva-tri kruga i posli se išlo kući. Posli podne u četiri sata je bila čajanka u Momačkom domu. Tu su dolazile divojke članice Divojačkog društva, ali i druge. Dolazili su momci, članovi Momačkog kola, ali i drugi. Čajanka je trajala do osam, devet sati uveče uz čaj, kifle, peretke i kokice. Uz vesele šale i pripovitke i vrime je brzo prošlo. Posli tog se išlo upravo kućama, jel je bila korizma pa igranke nije bilo.

Za vrime čajanke su obično objavili da za Veliki petak triba momaka za čuvanje Božjeg groba. Tražili su se momci, ko god mož doći, da dođe na čuvanje Božjeg groba. Triba da svaki ima crno odilo, čizme i čakšire, i da mož što duže stajat mirno. Stalo se obično oko Božjeg groba pola sata, potom zamina, pa opet kad se dođe na red.

MLADI U KORIZMI

U korizmene nedilje momci i divojke su pravili sigraniju posli podne na kojem od salaša. To je obično trajalo do mraka. Uveče su išli na kokice kod koje od drugarica. Ali to je bilo u više salaša, jel ne bi svi stali u jedan. Zato su se već kakogod podilili.

Na sigraniju su se skupljali oko tri sata jel je dan bio dosta kratak pa se ne bi dovoljno nasigrali. Sigrali su se: sirabubalice, šuturle, erberečke ili šta drugo. Momci su se znali utrkivat, ili koji mož višlje i dalje skočit.

SIRABUBALICE se sigralo tako da su se svi povaćali za ruke i stali u krug. Jedan momak van kruga bi izabro sebi para i taj bi morao trčati za njim da ga stigne i udari po ledima. Ako bi vija došla blizu onog koji biži, onda bi taj koji biži stao isprid bilo koga iz kruga, i taj iz kruga je vijao onoga koji je dotle vijao. Onaj koji je bižo bi stao isprid koga u krugu i taj bi vijao onog koji je dotle vijao. I tako dok se ne umore ili dok im ne dosadi.

Sigrali su se i **ERBEREČKE**. Podilili bi se u dve grupe, pa stali na razdaljinu oko 20 metara jedni od drugih. Onda bi kogod od momaka ili divojaka viknuo: "Erberečke!" Kogod iz druge grupe bi odgovorio: "Erberdut!". Prvi upita: "Koga ćeš? Mene ili moga druga do mene?". Onaj sa protivne strane odgovara: "Baš tebe glavom!", ili "Tvog druga sa live ili desne strane", ili nekog drugog iz grupe. Onda taj prozvani trči prema drugoj grupi, a ovi svi drže ruke u lancu i ne daju ovome da prođe. Ako prikinu lanac i prođe, onda izabere koga i odvodi ga u svoju grupu. Ako ne prokine lanac, onda ostaje u toj grupi. Kraj ove sigre je kad im dosadi ili kad se umore.

ŠUTURLE su se sigrali tako da svi stanu dvoje po dvoje jedno iza drugog u red. Jedan sam stane isprid sviju okrenut ledima i viče: "Šuturle!". Na to se zadnji par razdvoji i trči pored reda naprid. Onaj, koji je viko, njih ne vidi, već kad protrču pored njega, onda on trči da uvati jednog igrača. Kad uhvati sebi para, onda stane u red na prvo mesto, a onaj, koji je ostao sam, stoji naprid i opet viče: "Šuturle!", pa sve tako dok im ne dosadi.

Kad dođe večer, onda ona cura kod koje će bit kokice, poziva društvo na kokice. Tamo su ili kokice, kuvani kuruza, šickaju se, igraju se zlatni imena ili već druge sigre.

Oko deset sati bi se razilazili svojim salašima.

POD KRIŽ

Za Cvitnu nedilju su se stariji obično dogovorili da se posli podne u tri sata ide pod križ i tu se obavio put križa. Ispočetka je to bilo malo teže, jel su se niki nećkali i sramili, ali posli dve-tri godine, smo se unaprid radovali putu križa, jel je i to bio znak da se približava Uskrs. Obično se skupio lip broj ljudi i žena, pa i dice. Nakon puta križa su se dogovorili da će se na Velik četvrtak uveče u sedam sati ponovo okupit da obave put križa. Sakupilo se obično puno svita. Prvo su molili žalosnu krunicu, a potom kad bi se svi skupili, molili su put križa. Bilo je to svečano i pobožno, iako je bilo i taki koji nisu išli u crkvu, ali su došli na put križa. Posli puta križa je objavljeno da će se na Uskrs ujutro u tri sata održati ponovo put križa. To se čekalo s velikim nestrpljenjem, jel je posli tog bio Uskrs.

USKRS

Na Veliki petak se nije radilo na njivi. Ko god je mogo išo je u varoš na crkvene obrede Velikog petka i na kalvariju. Rano ujutro žene su još prije izlaska sunca napucale kokica. Toliko da je bilo dosta cio dan. Na Veliki petak se nije ložila vatra nakon izlaska sunca do podne.

Kad su se vratili iz crkve iz varoši, posli podne se klalo jagnje. Žene su spremale kuću, čupale kokoške za kuvanje ili za pečenje.

Ujutro, na Veliku subotu, rano su se pekli pleteni kolači i jagnje, kuvala se šunka, jaja i divenica. Sve se to spremalo za nošenje u crkvu na blagoslov, "posvetilište". Blagoslov ili "posvetilište" ila je obično bio na Veliku subotu u tri sata posli podne.

Na Uskrs, rano ujutro, prije tri sata, domaćin je budio sve ukućane da se sprema na put križa. Onda sam prvi put čuo od brata, jer oca nisam zapamtio, da se na Uskrs prija puta križa ne divani, već se posli ustajanja prikrsti i tiho izmoli "Zdravo Marijo" uz lip zaziv:

"Isus, koji je uskrsnio na današnji dan, da nam dade bili raj na umrli čas."

Svi smo išli na put križa u tišini, noseći fenjer, koji nam je rasvitlio put i osvitlio svetu knjigu kod molitve. Došli smo pod križ, posidali svako sa svojim, dobro se zagrnili, jel je obično bilo ladno, a po dogovoru nismo ustajali između križni postaja.

Prvo smo izmolili slavnu krunicu, a posli put križa. Bilo je to posebno lipo i svečano u noći i u svitanje pored upaljeni svića i fenjera. Samo se čuo pobožni glas molitve.

Posli puta križa, pivali smo uskršnje pisme i to je bio završetak puta križa. Onda bi kogod od starije čeljadi kazo naglas:

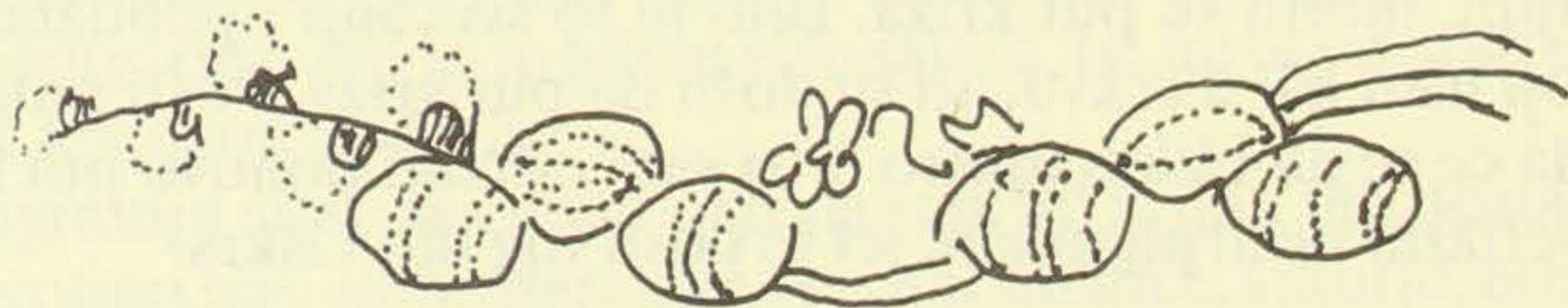
"Aleluja, ite dico, jaja."

Ovo je uvijek probudilo veselje kod dice. Nakon ovog smo se razilazili svojim salašima. Brže bolje se namirio josag i pilež, da bi što prija počo uskršnji ručak.

Bilo je to štogod posebno. Štogod što se nikad ne može zaboravit. Mislim da je to bila svečanost i radost za odrasle, a za nas dicu štogod nezaboravno. Bilo je kuvani jaja, rena, jagnječije pečenice, kuvane divenice, šunke i finog pletenog kolača.

Još lipči osićaj ovom lipom ručku je davalo to što smo znali da je ta fina rana blagoslovljena na Veliku subotu, u crkvi. To se zvalo "posvetilište".

To je bio početak proslave Uskrsa.

ŠOKAČKI POKLADNI OBİČAJI U BAČU

Obično se smatra da vrijeme poklada traje između Bogojavljenja i Pepelnice, a narod Bača smatra da vrijeme poklada traje svega tri dana: u nedjelju, ponedjeljak i utorak prije Pepelnice. Za poklade se Bačlije, osobito oni mladi, počinju pripremati mnogo ranije. Bačlije smatraju da je vrijeme poklada na neki način oproštaj s veseljem, plesom, lijepim oblačenjem, a za neke i s dobrom hranom i pićem. Zato se još u ta tri pokladna dana treba dobro veseliti, plesati, lijepo se obući, dobro jesti i piti, ludirati se.

U vrijeme poklada, odnosno jedino u vrijeme poklada, Šokci, Švabe i Mađari odlazili su jedni drugima u bircuze gdje su sjedili jedni s drugima za istim stolom, pričali s njima i plesali. Inače su gostionice Šokaca, Švaba i Mađara bile rezervirane samo za Šokce, Švabe i Mađare.

Za pokladnu nedjelju djevojke i momci su se oblačili u najljepše ruho. Nedjeljna pokladna "velika" misa bila je veoma posjećivana kao i "večernje" poslije podne. Gostionice su toga dana bile punije nego obično. Domaćice su za ručak više i bolje kuhale i pekle, osobito kolače. To je bilo i zbog toga što su se ljudi toga dana više posjećivali.

IGRANKE

Na pokladnu nedjelju, poslije večernja, u gostionici nisu igrali samo cure i momci, kako je to inače u nedjelju bilo, nego i mladi ljudi i žene. Igranka poslije podne trajala je od 16 do 18 sati. Starije žene, najčešće majke djevojaka i momaka, sjedile su na klupama sa strane sale za igranje. Mladi ljudi i momci sjedili su kao i inače za stolovima u nusprostori, dok su djevojke i mlade žene u sredini sale formirale jedan ili više krugova ili kola, gdje su u "kolu" stajale, razgovarale i čekale da svirci zasviraju. Žene su toga dana više no obično ogovalale, hvalile, kudile igračice, igrače i ruho, birale snaje i zetove. Sve je nekako bilo svečanije nego u običnim nedjeljama.

Oko 18 sati plesači su otišli kućama da večeraju i da se presvuku. Pošto su poslije podne bili svečano odjeveni, za večernji ples su se lakše obukli. Osobito je djevojkama i mladim ženama bilo teško "igrati" u svečanoj nošnji. Međutim, mnoge mlade žene su se i za večernji ples obukle u svečano ruho jer je to bio jedini dan u godini kada su smjele plesati u društvu s djevojkama. Zato su oblačile svoje zlatom i svilom vezene skute iz djevojačkih dana, koje su - pošto su se udale - samo visile u ormaru i čekale da ih eventualno kasnije obuku njihova djeca. Obično se navečer igralo od 20 do 24 sata, dakle, kao i drugih nedjelja, samo što je sve bilo nekako svečanije. Bilo je više trošenja, "kerenja" pa i opijanja.

POKLADNI PONEDJELJAK

Pokladni ponedjeljak je bio dan posjećivanja. Osobito se posjećivala rodbina. Na tri pokladna dana u Baču se nije radilo. Ako je bilo snijega, ljudi su toga dana upregli saonice i njima se vozili po selu. Na saonicama se često pjevalo, osobito ako su se u njima vozili mladi ljudi i djevojke. U djevojačkim se pak kućama toga dana spremalo "ruvo" za večernju igranku, odnosno za "divojački bal". Gotovo svaka cura je za taj bal nešto novo spremila "za obuć", jasno, one bogatije i kompletno novo ruho, a one najsiromašnije makar novu kecelju. Toga dana "velike" mise nije bilo. Većinom su i cure i momci išli ujutro na "malu" misu sa sakramentom, koja je uvijek bila veoma posjećena.

Popodne toga dana nije bilo igranke. Plesalo se samo navečer. Djevojke i momci su od kuće obično krenuli oko 19 sati. Gostionica je za taj bal bila svečano okićena. Kao i obično, djevojke bi, pošto su došle u plesnu salu, stale u sredinu sale u "kolo", gdje se razgovaralo, šalilo, pričale se razne dogodovštine. Mame i ostale žene, koje je bal zanimao, sjele su na klupe oko sale. Momci su sjeli za stolove u nusprostoriama, gdje su naručili piće i razgovarali. Za tu večer gostioničar je naplaćivao ulaznice.

Igranka je počela oko 20 sati. Svirci su uvijek prvo zasvirali "visoko" kolo. Momci su odmah ustali sa stolica, stali na vrata, malo "merkali" gdje igra djevojka pored koje su oni htjeli igrati te krenuli u salu da se uključe u kolo. Poslije kola uvijek se igrao ples "po dvoje". To je bio ples u kome je momak pozvao na igru svoju curu ili rod roda. Za taj ples svaka djevojka je pripremila maramicu (koju je pripremila svom igraču). Maramicu je stavila plesaču u džep "prusluka" ili "rekle". Maramica je obično načinjena ručnim radom, a djevojka ju je obično sama izradila. Poslije toga se bal nastavio raznim igrama, a u jednoj igri djevojke su same birale momke. Svirači, obično su to bili Cigani, prije plesa su viknuli "dame biraju". Igralo se skoro do ponoći, a tada su i djevojke i momci otišli kućama da se presvuku za večeru. Momci su obično presvukli samo čizme, a djevojke teške skute. Ako je netko daleko od sale stanovao, donio bi ranije "presvuku" u neku kuću bliže sali, gdje je imao prijatelja ili znanca, i tamo se presvukao. Večerali su samo momci i djevojke koji su uplatili novac za večeru. Mame i žene, koje su sjedile na klupama oko sale, sa sobom su obično donijele malo peretaka ili kolača koje su jele na klupi. Za večeru se djevojkama i momcima uvijek služio samo paprikaš. Dok su plesači večerali, svirci su svirali onima koji su sjedili za stolom. Pjesme su samo momci naručivali, a za odsviranu i otpjevanu pjesmu su svircima platili.

Poslije večere se sviralo obično do 3 sata ujutro. Tada su djevojke u pratnji mama krenule kući, a momci - kako koji. Neki od njih su otišli kući, a neki, osobito oni "pod gasom", ostali su još u gostionici, gdje se i dalje pilo i pjevalo. Neki od njih su ostali do jutra u gostionici. Kada je svanulo, otišli bi svojoj curi, rodu ili dobroj prijateljici na doručak.

POKLADNI UTORAK

Trećeg dana poklada, u utorak, većinom ujutro se uglavnom ostajalo kod kuće. Međutim, neki ljudi, često stariji, osobito oni veseliji, spremni za šale, u grupama su išli selom, ulicama su pjevali, plesali, svirali u zemljane stare čupe, udarali u traljave lonce i poklopce. Ulazili su u kuće znanaca i prijatelja gdje su nešto pojeli i popili. Po selu ih je uvijek pratila gomila djece.

Poslijepodne su djevojke i momci išli ulicama, osobito korzom, gdje su veselo razgovarali, pričali šale. Često se dešavalo da se momci obuku u djevojačko, a djevojke u momačko ruho. Momci su znali usne namazati ružem, djevojke su sebi ucrtale ispod nosa brkove. Šokci su znali obući se u njemačko i mađarsko ruho i obratno. Po kućama se nije išlo, ali su kojiput nakratko navratili u gostionicu, pa i zaplesali. Istog dana su se posjećivale sve gostionice, bez obzira da li su bile šokačke, njemačke ili mađarske.

Na večeru se toga dana kući nije išlo, nego se šetalo i plesalo do 23 sata. Tada je na crkvi zazvonilo veliko zvono. Istog momenta u svim gostionicama je prestala svirati glazba. I oni trijezni i oni pijani ustali su od stola i krenuli kućama. Tada je zapravo i bio završetak poklada.

Ipak, izvjesna grupa ljudi je u to vrijeme izvršila još jedan posao. To je bilo društvo od nekoliko muškaraca, koji su se u toku godine družili, sjedili za istim stolom, bili ljubitelji dobre glazbe. Nešto prije 23 sata jedan od njih, obično najcjenjeniji među njima, predložio je da se pojede i popije sve što je na stolu. Zatim je pozvao konobara da počisti stol. A onda je taj "glavnokomandirajući" čovjek stavio na sebe stolnjak (da bi izgledao kao "popa"), otišao do peći, izvadio iz nje malo pepela i stavio na tacnu. Vratio se do stola, a tamo su ga čekale ostale "kolege". Četvorica od njih digli su begu ("begeš") i odneli ju prema onom mjestu (to je bio jedan kut sale), gdje je bega ("begeš") za vrijeme pauze obično stajala. Potom su pjevušeći pjesmu "Circum dederunt me" veoma ozbiljno izgledali, kao da nose mrtvaca. Pošto su stavili begu u kut sale, klekli su na pod, a onaj koji im je bio "voda", stavio im je na čelo križ od pepela i svakom rekao: "Od pepela si postao i u pepeo ćeš se vratiti." Na kraju je "svećenik" skinuo sa sebe bijeli stolnjak - "košulju" i s njom pokrio begu. Time je ceremonija završena i svi bi pošli kućama.

Na Pepelnicu nije bilo posebnih običaja. Bio je veliki post, išlo se u crkvu gdje se pepelilo. Mnogi toga dana uopće nisu kuhali, ali bilo je i prilično kuća gdje su kuhali čikove (vrsta ribe). Gotovo svugdje su se kokale kokice. Svi su se ljudi smirili, nekako uvukli u sebe, počela je korizma. Žene i cure obukle su se u crno. Od Pepelnice do Velikog četvrtka svaku večer išlo se u crkvu na "Put križa". Poslije toga odmah se išlo kući. Ljudi su počeli razmišljati o najvećem nadolazećem katoličkom blagdanu - Uskrsu.

*Kazivala Ivka Ognjanov (Mirkin),
zapisao Antun Kesejić, profesor u mirovini.*

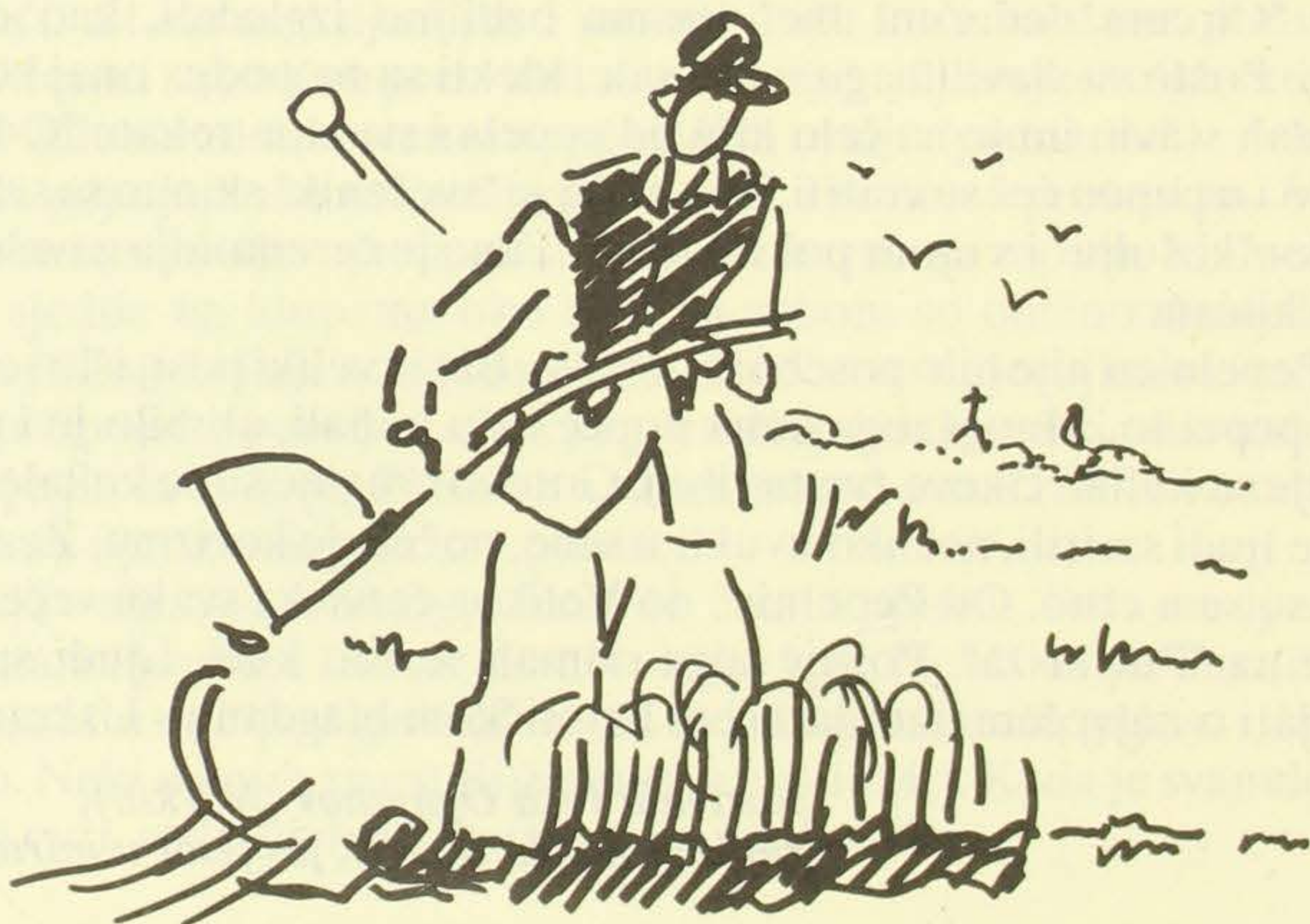
ŽETELAC

**Budi se zora u sjaju žutoga mora
bačvanskih ravnica...
Igra kolorit plavih visina
i bijelih košulja bodrih žetelaca...
Čurlik ševe u zorama jutarnje glazbe.
Počinje simfonija ljetnjega uranka...**

**Znoj kaplje s opaljenih lica,
iz očiju nade i strpljenje,
pada znoj i blagoslivlja plodove
rada i muka,
truda i zebnje,
jeseni i ljeta
očekivanje uroda...
Žetva se sprema na razigranim poljima
vrelih prostora...**

**Ljeska se slika u treptaju
uzavrelog sunca...
Od jutra do večeri
ostavljaju kosci snoplje
kao nijeme valove uzgibanog mora...
Čekaju zadnji otkos,
veselu igru pobjede
i pletenu krunu na glavi bandaša...
Budi se zora u sjaju žutoga mora
bačvanskih ravnica...**

Ivo Prčić, mlađi

BUNJEVAČKE NARODNE POSLOVICE

Iz neobjavljene zbirke Ive Prčića, starijeg

"BUNJEVAČKE NARODNE POSLOVICE I UOBIČAJENE IZREKE"

XXVI PRAVO, SILA

Svaka sila za vrimena.

Svačija sila do vrimena, a Božija do vika.

Sila Boga ne moli, a Bog silu još manje.

Koga silom u crkvu tiraju, taj Boga ne moli.

Prkos kola tare.

Nužda zakon minja.

Ko je jači, taj kvači.

A koj' nejak, to je melak - govore dica.

Ko je uhvatio, taj deka, a ko nije, nek čeka.

Ima i nad popom popo.

Teže, priteže.

Dva loša, ubiše Miloša.

Što je pravo i Bogu drago.

Prava muka ne propada.

Ko drži pravicu, taj ne muze kravicu.

Brez svog zla, nikom ne naudi.

Svako dilo dođe na vidilo.

Triba kazat i sebi i od sebe.

Svakom svoje, pa šta kome Bog da.

Klin se klinom izbija, a sila silom suzbija.

Pritisnuto sve na jače skače.

XXVII PRIJATELJSTVO, NEPRIJATELJSTVO, KUMSTVO

Drž se novog puta i starog prijatelja.

Prijatelj se u nevolji poznaje, ko zlato u vatri.

Daj mi, Bože, u nevolji druga, brez nevolje i sam ću ga naći.

Ako je kum, nije d...

Umrlo kumče, razvrglo se kumstvo.

Nije kum provala, (da pojide jaje).

XXVIII PRAŠTANJE, OSVETA

*Trpi, a pamti.
Oprosti, ali ubuduće budi oprezan.
Ko se ne osveti, taj se ne posveti.
Ja ću se osvetiti, makar se ne posvetio.
Ko tebe kamenom, ti njega kruvom.
Milo za drago.
Šilo za bricu.
Žao za sramotu.
Kaki dar, onako i uzdarje.
Kaki "Hvaljen Isus", taki i "Amen".
Što ne želiš sebi, nemoj ni drugome.
Što sebi ne želiš, drugom ne čini.
Ko šta čini, sebi čini.
I mačka se za nos srdi.
Ko pod drugim jamu kopa, sam će u nju pasti.
Najpre rasudi, pak onda sudi.
Sve u svoje vrime.*

XXIX RAD, VRIDNOĆA, LINOST

*U rade, do brade; u štede, do grede.
Radi kao da ćeš do vika živiti, a živi kao da ćeš danas umriti.
Spolja gladac, a iznutra jadac.
Pomozi se sam, pa će ti i Bog pomoći.
Ko po selu ide, je l' će štogod dobiti, je l' će ga vaške ujisti.
Ko ne zna raditi, ne zna ni zapovidati.
Što ti tvoje ruke mogu dati, to ti ni rođena majka ne mož.
Ko rano rani, dvi sriće grabi.
U večer sedamdeset i sedam, a ujutru ni jedan.
Ustajte lini, Bog sriću dili.
Kad u kolo, onda voli; kad na radnju, onda boli.
Mari Mara za pudara kad se groždja nazobala.
Tvrđ više troši, lin više kasa.
Od linosti nema gore žalosti.
Što pas dulje na repu sidi, ovca sve dalje biži.
Ko oće da živi o nadi, umrit će od gladi.
Ko liti hladuje, zimi gladuje.
Lezi, krušcu, da te jī'm.*

*S nemara, kuća se obara. - A s nerada i propada.
Zimi zima, a liti se drima.
Kad se lini nakane, sve polje popale.
Ne rade vridni, već silni (mlogi).
Ne rade dobri, već mlogi.*

XXX RAZNE NARAVI, ČUDI

*Koliko ljudi, toliko čudi.
Tuđa zemlja pratioca nema.
Tuđi ljudi, ne znamo im čudi.
Kako sime, taki plod.
Ni svi prsti nisu jednaki, a kamo li svi ljudi.
Čovik se u piću, a konj u blatu poznaje.
Nije svaki čovik što šešir nosi,
Ni svaka žena što je povezana.
Nije svaka čizma na svaku nogu.*

XXXI RAT, VOJSKA, SELENJE

*Rat ima kome je rat, a kome brat.
Kud vojska prođe, trava ne raste.
Teško zemlji kuda vojska prođe.
Dvared seliti ili jedared izgoriti, isto je.
S trbuvom za kruvom.
Di bolje, tamo dulje.*

XXXII RAZMIŠLJANJE, MOZGANJE, VRIME

*Dvared miri, a jedared siči.
Ispeci, pa reci.
Ko s čim porugan, tim ponuđen.
Pridnje vrane natrag padaje.
Teško onom ko za tuđom pameću ide.
U grad kad 'oćeš, a iz grada kad te pušte.
Sve u svoje vrime.*

(Za tisak priredio: Ivo Prčić, mlađi)

BUNJEVAČKE PUČKE SIGRE

/Predgovor/

Svaki narod, svaki kraj, ima u svačemu nešto posebno svoga, posebno poznatoga. U pismi, u pripovitki, u nošnji, u običajima, pa tako i u dičijim i mladenačkim sigrama.

Po tom posebnom obilježju, onda i posli sto godina - kada se povist piše - učeni ljudi prosuđuju i ustanovljuju pripadnost, vridnost i poštenje toga plemena. Zato je od potrebe zapisati i sačuvati sve i najmanje sitnice iz života naroda i kraja našega.

S tom naminom zapisane su i tako od zaborava sačuvane i ove "sigre" Hrvata-Bunjevaca u Bačkoj.

D I Č I J E S I G R E

1. Brojenje

Kada se štogod hoćemo sigrati, onda najpre "brojimo" da vidimo na koga će ispasti da bude "šmura", "vija" i sl. Broji se tako da na koga padne posljednji redak ili slog, ispada iz brojenja. Tako onda redom i koji ostane posljednji, taj je onda "žmura", "vija" i sl.

Za brojenje nam služe slideće pismice:

Tr-či pi-vac po zi-di-ću,
U ša-re-nom ka-pu-ti-ću;
A-ca-ca lip-ča ja,
Neg' po-pi-na sna'.

Jedan-dva-tri,
Svađali-se-fratri,
U-kući-za-vrati.
Jedan-uzme-tačku,
pa-udari-mačku,
Mačka-digne-rep,
N.N.-lizne-med.

a-be-ce-de,
Mač-ka pre-de,
Na-vrh gre-de,
Ma-čak mo-ta,
Pri-ko plo-ta,
Ama-či-ći gle-de.

Ci-ga-ni-ne bi-ga-ni-ne,
Drž-se do-bro za u-lar,
Da ne-pad-neš u bu-nar,
A-ko pad-neš u bu-nar,
Po-jist-će te bum-bar.

Pri-šo Pe-tar pri-ko pu-ta,
Pi-ta Pav-la po pet pu-ta:
Po-što Pav-le par pa-ta-ka?
Par pa-ta-ka pet pe-ta-ka!

I-đe me-do u šu-mi-cu,
Iz-gu-bio pa-pu-či-cu.
Cr-na li je kak-va li-je,
To mi re-ci ti!

Pli-va pat-ka pri-ko Sa-ve,
No-si pis-mo na vrh gla-ve,
U-tom pis-mu sit-no pi-še:
Ti ne tri-baš vi-še!

U ze-le-noj baš-ti,
I-ma mlo-go slas-ti,
Kruš-ka ja-bu-ka
I ze-le-na pa-pri-ka.
To su tri ko-li-ko ćeš ka-zat-ti?

Pi-šem pi-šem pet-najst,
Da na-pi-šem pet-najst,
A-ko mi se ne-vi-ru-ješ,
A ti pi-ši sam.
Jedan-dva-tri,
Na-polju si ti!

Eci-peci-pec,
Ti-si mali zec;
Ja sam mala-viverica,
Eci-peci-pec.

Ci-ca-ma-ca va-ća-la vre-ba-ca,
U-va-ti-la še-vu p' on-da vi-će Šte-vu:
Haj-de Šte-vo na ve-će-ru!

2. Žmure - Vije

Iskupi se 7-8, do desetak i više dice /Napomena: kad je rič "dica", onda znači i muški i ženske./, stanu u okrug pa "broje". Ko ostane poslidnji, taj je "žmura", dok se ostali posakrivaju. Kad se svi sakriju, onda jedno vikne: slobodno! Sad "žmura" ide tražit. Koga prvog nađe, taj je onda "žmura", što bivša "žmura" ovako javlja ostalim sigračima: Izbuban je N.N.

Sad se sigračići ponovo sakrivaju, a nova "žmura" ih traži. I tako se sigra nastavlja dogod se hoće.

Kod "vije" sigra se isto tako, samo onaj na koga ispadne, ne ide žmurit, nego ostale vija; kojeg prvog uhvati, taj je onda "vija".

I tako se sigra ponavlja.

3. Sita i rašeta

Sigračići, što više dice, poređaju se tako da jedno drugom stane iza leđa, al tako da ostane praznog mesta za prolaz jedne osobe.

Jedno od sigračića ode prvom u redu pa ga pita: "Imate l' sita i rašeta?"

-Upitani odgovori: "Nemam". - Zatim upitani zagovara pitača: "Alaj vam je lipa suknja od kumaše"; ili: "Alaj vam je lipa pregača od svile"; ili: "Alaj vam je lipa košulja od usnovaka"; ili: "Alaj su vam lipé lagovane čizme" i sl. U tom zagovaranju najednom otisne pitača na stranu pa biž kroz razmak sigračića desno-livo /cik-cak/, a pitač za njim.

Ako ga pitač uhvati dok se ne vrati na svoje misto, onda uhvaćeni bude pitač, a pitač ide za zadnjeg sigračića u red. Ako ga ne uhvati, onda ide ponovo pitati za sito i rašeto, a već pitani ide za zadnjeg sigračića u red. Tako se sigra uvijek ponavlja dok ne dosadi.

4. Trganaca

Dvi i dvi curice uhvate se za ruke, ruke ispruže, pa se vrte i okreću što brže mogu. Uz to pivaju:

Trga, trganaca, - Suvi' rizanaca. - Ište Petar bocu vina, - Da napoji svoga sina. - Trga, trganaca, - Suvi' rizanaca!

5. Vezilja

Dala majka stručak smiljka,
Da naučim bit veziljka,
Da navezem bratu nidra
I rukave čista srebra.
Oj, ije, oj, slatki bratac moj!

Ovu pismicu pivaju curice uhvaćane u kolo za ruke, uz podska-
kivanje s noge na nogu u brzom tempu. Kad ispivaju, onda se okrenu
na protivnu stranu i pivaju ovu drugu kiticu:

Dala majka struk bosiljka,
Da naučim bit veziljka,
Da navezem zlatne grane
i rukave začončane.
Oj, ije, oj, slatki bratac moj!

6. Diljak

Dica posidaju prid kuću na klupu, ili digod na travu, pa sklopu ruke u krilu. Jedno je od njih "dilitelj", a jedno "gadžo". "Dilitelj" uzme kakvu malu plosnatu stvar: puca, novac ili slično, pa redom dili svima i jednom od njih spusti u ruke. Dok "dilitelj" dili, dotle je "gadžo" okrenut na protivnu stranu da ne vidi komu će se "diljak" udiliti. Kad je podiljeno, onda "dilitelj" zovne "gadžu" da pogada u koga je "diljak". Ako pogodi, onda on sidne u red, a kod koga je našao "diljak", taj ide za "gadžu" pogadati.

Ako "gadžo" sedam puta zasopke ne pogodi, onda ga žene. Svi sigrači postaju u dva reda. Od maramica opletu korbač i on mora između njih protrčati tamo i natrag. On se dugo skanjiva dok ih višto ne iznenadi i protrče da što manje dobije "dara" po leđi. I tako u smiju i veselju sigra svršava ili se nastavi dalje.

(Za tisak pripremio: Ivo Prčić, mladi)

SÍĆANJE NA PRELO

*Ko gornjak zimi oko salaša
nosi me život bespućem svim,
u zavitrinu srušit na trenut,
samo da zaspem, na kratko spim.*

*I uvijek tako, sve dalje nosi,
već ne znam 'di sam, osvrnem se,
vidim ko pticu upilo nebo
salaš i čardak, jablanove.*

*Daleko za mnom zavičaj osto
i dio sebe ostavljam sam,
za novim putom žurim već sada
i ko zna 'di će svanit mi dam.*

*Al' 'di god se nađem, pamtit ću uvijek
to misto s kojeg je krenio put,
otkaleg vitar nosit će dovik
mirise njiva, topline skut.*

*I sad kad vrime zacrta suzi
po obrazu stazu, znat ću da tad
piva ravnica mog zavičaja
i prelo kupi Bunjevac mlad.*

*Cure u svili u kolu lete,
igraje momci, tambura zri,
jer Bunjevci prelu se vesele
u ravnoj Bačkoj, svud 'di smo mi.*

Petar Vuković

LIPO TI JE U NAS

*Lipo ti je, lipo u nas.
Crkve krasne, kuće bile,
ljudi snažni poput gore,
žene lipe kao vile.*

*Na njivama ravnim, dugim,
mirisava rastu žita,
na svom gnjizdu ševa piva,
u zelenoj brazdi skrita.*

*Divojke i momci mladi
potišteni nikad nisu,
vesele se, raduju se
i u berbi, i u risu.*

*Pa kad prođe jesen blaga
i osvane ladna zima,
na prelo se mladež skupi
te veselja opet ima.*

*Tako eto sve je kod nas,
lipo, zdravo, dobre volje,
samo da je više sloge,
bilo bi nam svima bolje!*

Zapamtila:

**Lozika Kopunović,
Tavankut**

DUHOVNOST

IZ PUNINE SRCA USTA... PJEVAJU

Ovih dana pohodio nas je misionar koji radi u Tanzaniji. I mjesto da nam priča o teškoćama misionarskog života, kako smo navikli, i da traži novčanu pomoć..., on nam kaže kako je njemu u nekom smislu lakše nego nama. On je ove godine za Uskrs krstio 340 odraslih osoba (što mi nismo u cijeloj domovini!). "Imam radost svake nedjelje vidjeti punu puncatu crkvu djece, mladih, ljudi srednjih i starijih godina koji svi do jednog pjevaju i sudjeluju u sv. misi."

Da, mi to stvarno nemamo! Imamo lijepe nove pjesmarice, imamo sestre za orguljaše, imamo orgulje, harmonije,... I ne ide! Zašto? Ne znam! Neki misle da je kriv odgoj, prijekoncilski latinski jezik kad ljudi nisu razumjeli što svećenik moli, ili možda crkvena zapovijed da "treba slušati pobožno sv. misu", ili navike...

Ima tu nešto. Ovi novi kršćanski narodi, koji su ušli u Crkvu poslije II. vatikanskog koncila, imaju prednost da im je dozvoljeno Boga slaviti svojim bubnjevima i pjesmama koje su njima bliske da se ne razlikuje veselje kod kuće od veselja u crkvi, slavlje u kući i slavlje u crkvi... Slave Boga svim onim što im je priraslo srcu i mentalitetu, s tim da tu nema ničeg grešnog ili lošeg...

Kod nas je možda stvorena neka podjela "sveto" i "nesveto" iako nije ništa zlo. Možda je time Bog "zatvoren" u crkvu, a javni život kao da je prepušten onom "nesvetom"...

Uvijek se sjetim jedne zgode kada je domaćin rekao župniku, kojeg je pozvao na svadbenu večeru: "Idite vi, gospodine, kući, mi bi covali!"

Vjerojatno je tom doprinijelo i to što je "zapovjedbena", a to što se mora, često se odbacuje, premda je i dobro...

A možda je to tako i zato što se u odnosu prema Bogu ne postavljamo kao prema ljudima. Normalno je da čovjek prije razmisli, pa onda čini. Pa i kad telefoniramo želimo znati s kim razgovaramo na drugoj strani žice. Kad jedni drugima odlazimo u svadbu, darujemo ih, jedemo s njima, veselimo se... jer znamo da u tu zajednicu pripadamo, da nas nešto veže s njima, dragi su nam i mi njima itd. Ako tog nema, ne idemo u takvu svadbu. Sve se to prije u nekom smislu "dogodi" u srcu pa se onda realizira u stvarnosti.

Međutim, koliki imaju predodžbu o Bogu da je strašno strog, da nas samo "lovi" u grijehu da nas osudi i baci u pakao, ili da je Bog jako "daleko" od nas i da se ni ne brine za nas...! To sve nije tako. Isus nas sam uvjerava da je Bog naš Otac, koji se brine za nas: "Zna vaš Otac nebeski da vam to

treba..." On se brine za travku, za cvijeće, za ljiljane, On zna koliko imamo vlasi kose na glavi i niti jedna ne pada s glave bez znanja našeg nebeskog Oca...! Isus tumači Nikodemu: "Bog je tako ljubio svijet da je dao svog Sina jedinca, da nijedan ne propadne..."

Problem je u tom što mi i ne "stignemo" razmisliti prije polaska u crkvu: kuda idemo? Kome idemo? Zašto?... U srcu se ne javlja svijest da je taj Bog na mojoj strani, da se On solidalizirao sa mnom. Da, On brani mene, ali ne i moj grijeh. On me želi osloboditi mojeg grijeha, želi da opet budem slobodan s Njim. Da budem sretan. On se raduje mojoj pravoj sreći! On me čeka u crkvi! On zna sve moje brige, probleme, nevolje, pa i slabosti... "Dodite k meni svi vi izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti...!"

Možda u ovom leži najveći razlog zašto se u crkvi ne osjećamo kao kod kuće ili u svadbi ili na gozbi... Sve je u mojem srcu. Bog u crkvi čeka sve koji **ŽELE** i **TRAŽE** Spasitelja. Zato se pitaj svaki put: zašto sam došao u ovaj dom u kojem Bog stanuje? Trebam li ja nešto odavdje? I tko traži Boga, tko traži Spasitelja, tko traži mir, tko traži radost..., kraj svih briga i poslova koji ga tište, naći će... Zato će pjevati. Tada će pjevati kao što je slijepac iz Jerihona vikao: "Isuse, Sine Davidov, smiluj mi se!" I Isus ga je izliječio. Mi - vjernici u crkvi ne pjevamo i ne molimo zato što je to takav "red" ili što to "treba", već zato jer trebamo Boga koji se nalazi pred nama u svetohraništu, koji silazi na oltar samo zato jer Ga ja trebam. Zato se ja pričestujem na sv. misi jer mi treba Bog pod prilikom kruha kao kruh svagdanji!!! Zato sam došao, zato sam pokleknuo, zato se uključujem u sv. misu i aktivno molim, zato pjevam iz duše, zato slušam čitanja, jer mi to Bog govori...

Pokušajmo razmišljati o ovom! Možda ćemo se složiti da je ipak u pravu latinska narodna poslovice koja kaže:

"Iz punine srca usta govore!"

MI

PUSTI ME DA MOLIM

*Ostavi me na brijegu
povrh žutih snopova pokošenih
molitvu da izmolim
uvijen mjesečevim zrakama*

*svetu molitvu Svevišnjemu
iz srca da izrečem
nad klasovima povaljenim
u teške žute snopove*

*Ovijen sam mjesečinom
pusti me da molim
za kruh svagdanji
za moju braću
molitvu Svevišnjem
da prinesem*

Branko Jegić

LEGENDA O SVETOM ĐURI

U davna vremena naselila se u jednu vodu aždaja. Oko te vode živilo je puno ljudi, al' ni'ko od nji' nije virovo u Boga, nit' čuo za njega. A ta aždaja opet bila velik stra' za ljude. Svit je prozvo bog Akarun i svaki dan su joj morali dovest' po jednu divojku i ovcu za ilo. Dugo to vrijeme trajalo, pa jedared doš'o red i na cara: i on mora poslat' čer aždaji. Ne bi on nju davo, al' šta će kad mora. A ta divojka bila i dobra i poštena, tako da je i Bogu bila draga; pa on poslo s neba svetog Đuru na bilom konju da je spasi. Đuro stig'o na to misto baš kad je aždaja izašla iz vode i 'tila poist' carovu 'čer. On friško izvadi mač i za toliko je ubije, a divojku odvede kući.

Brzo se to raščulo, pa se i svita nakupilo sa svi' strana: svi se raduju i pivaju. A kad i car vidio 'čer živu i zdravu, toliko se obradov'o da je svetom Đuri 'tio dat' sve što bi poželio: "Kaži i tvoje je!" A sveti Đuro kaže: ne triba mu ništa drugo, samo nek divojka prsten s njezine desne ruke metne njemu na livu da i na nebu ima spomen kad je bio na zemlji. Metnula ona njemu prsten kad neće ništa drugo, pa svi čekaje šta će kast'. A on uzjašio na konja i viknuo svitu: "Ostavite boga Akaruna i primite Boga velikoga!"

Posli ga više nisu vidili, al' kažu da su se svi ljudi oko te vode pokrstili.

*Pripovijedala: Lozika Kopunović, Tavankut
Zabilježio: Petar Vuković*

RODITELJI TEREZIJE IZ LISIEUXA PREMA ČASTI OLTARA

U prošloj godini imali smo prilike u više navrata čuti zahtjev upućen Sv. Stolicu da se Sv. Mala Terezija proglasi naučiteljicom Crkve. Ovom prilikom upoznat ćemo Vas s još jednim važnim događajem vezanim uz ovu značajnu sveticu.

Prije nepune dvije godine Kongregacija za proglašenje blaženih i svetih afirmativno je proglasila herojske kreposti roditelja sv. Male Terezije od Djeteta Isusa. Želja nam je da malo bolje upoznamo ovo dvoje Slugu Božjih koji će, vjerojatno, uskoro biti proglašeni blaženima.

16. ožujka 1994. godine Kongregacija za proglašenje blaženih i svetih proglasila je herojske kreposti slugu Božjih Luigi Martina i Azelie Guerin. Deset dana kasnije održan je sastanak pred papom Ivanom Pavlom II. i tim činom otvoren je put prema beatifikaciji za ovo dvoje Božjih ugodnika.

Evo nekoliko značajnijih podataka iz života Luigi Martina i Azelie Guerin.

Mladi Luigi bio je sklon dubokoj unutarnjoj pobožnosti. Zato je i zakucao na vrata velikog sv. Bernarda i izrazio želju da uđe u taj kontemplativni red. Oduševljavao ga je način življenja ovih redovnika, ali nije bio primljen. I Azelia Guerin bila je djevojka duboke poniznosti i čistoće. Ona je kucala na vrata samostana Kćeri ljubavi sigurna da će biti primljena kao i njezina sestra Luisa. Ali, bila je odbijena. Nakon ovog iznenađenja Azelia je uputila Bogu ovu molitvu: "Gospodine, jer me ne smatraš dostojnom da budem tvoja zaručnica, kao moja sestra, daj mi mnogo djece, da se svi posvete Tebi". Da bi zaslužila potrebne materijalne vrijednosti za život dala se marljivom izrađivanju čipki. Ubrzo se udala za Luigiu, sina gospođe koja ju je poučavala vještini navedenog zanata.

Dvoje mladih vjenčalo se u katedrali Notre Dame u Alenconu, 13. srpnja 1858. godine. Zahvaćeni nostalgijom za posvećenim životom, Luigi i Azelia odlučiše živjeti njihov bračni život u čistoći, ali ih je jedan mudri ispovjednik savjetovao da žive u punini bračni život vršeći tako Božju volju. Molitva im je tako bila uslišana. Ostvarila se Azeliina molitva. Imali su 9 djece od kojih je 4 umrlo u ranoj dobi, a ostalo je živih 5 djevojčica. Azelia umire u 46. godini života (1877). Azelia i Luigi smatrali su očinstvo i majčinstvo velikim Božjim darom.

DUBOKA POBOŽNOST

Život obitelji Martin nalazio je svoju snagu duha u Euharistiji, u obiteljskoj molitvi. Molitva Bogu i Bl. Djevici Mariji uzdizala se iz ove obitelji svaki dan. Kao primjer valja ovdje kazati da su im za vjenčanje prijatelji poklonili kip Blažene Djevice Marije. Pred tim kipom cijeli mjesec svibanj bilo je svježe cvijeće, o čemu se brinula Azelia. Redovito su odlazili na sv. misu i pričestivali se. Redovito su se ispovijedali i sudjelovali u raznim udruženjima ljubavi i kršćanske pobožnosti.

Dekreti kongregacije, kao i svjedoci procesa, ističu napose ljubav koju su prakticirali kao obitelj. Jednoga dana u tjednu siromasi su se okupljali na pragu kuće obitelji Martin da bi primili pomoć u novcu i drugim stvarima. Azelia i Luigi bili su bogati u međusobnoj ljubavi. Bili su darežljivi prema misijama. Tako ih možemo smatrati uzorom kršćanske ljubavi.

Svakako je najljepša karakteristika ovo dvoje Božjih ugodnika odgoj njihovih kćeri. Oboje su bili uzorni u najvažnijem "zanatu". Luigi je radio kao urar. Bili su uzorni u pravednosti, točni, vjerni.

Luigi i Azelia Martin strpljivo su prihvaćali svaku kušnju kojom ih je Bog pohadao. Azelia je strpljivo i uzorno podnosila bolest tumora. Premda bolesna, zahtijevala je da je svaki dan vode na sv. misu kako bi primala sv. pričest. Azelia je na osobit način bila pobožna prema Bl. Djevici Mariji. Umrla je 28. kolovoza 1877. godine. Preselivši se u vječnost, svom suprugu je ostavila 5 kćeri: najstarija je imala 17, a najmlađa Terezija 4 godine.

Nakon smrti Azelie Luigi je mnogo dopriniosio da bi im kćeri bile uzorno odgojene.

Luigi je doživljavao najteže boli kada se morao rastajati od svojih najdražih. Kćeri su jedna za drugom, svih pet, odlazile u samostan. Najveću bol Luigi je doživio kada je Terezija u svojoj 15. godini zatražila da i nju prikaže Bogu. Luigi je Tereziju od milja nazivao svojom "Kraljicom". Ova žrtva, koju je Bog od njega tražio, bila mu je najveća i najteža. Nakon odlaska svih svojih kćeri u samostan, Luigi se ubrzo razbolio i šlogirao. Preminuo je 28. srpnja 1894. godine.

Tijela oboje Slugu Božjih ekshumirana su 13. listopada 1958. godine. Zemni ostaci su opremljeni i pokopani pokraj tijela Male Terezije u njezinoj bazilici. Veliki broj vjernika uputio je do sada pismene želje da se ovo dvoje ugodnika proglase blaženim i svetim.

Nadamo se da će se uskoro ispuniti ove želje mnogih vjernika. Vjerujemo da će to biti učinjeno možda 1997. godine, kada slavimo 100. obljetnicu smrti Male Terezije. Taj događaj bi obradovao mnoge obitelji jer bi imali moćne zagovornike pred licem Božjim.

*Priradio: Franjo Ivanković
/Zahvaljujem o. Ladislavu Marković na pomoći/*

USKRSNO JUTRO

*Jutarnja rosa kupa mlada zelena žita,
Vjetrić miluje polja i budi pospano cvijeće,
Pod plaštem blagdanskog mira sva je priroda skriva,
Sve šuti od uzbuđenja, od tihe, skrivene sreće.*

*Miriše mlada trešnja, sva je u bijelom cvatu,
Svojom koprenom svjetnom pada na rosne trave.
Modro jezero blješti u jutarnjem sunčevom zlatu,
A vrbe su oko njega skrušeno prignule glave.*

*Zašto je jutro ovo sveto, svečano i tiho tako?
Zašto su srca ljudska i misli od uzbuđenja stale?
Zašto nam se čini sve ugodno i lako?
Zašto su suze ganuća u mnogim očima zablistale?*

*Jutros je preko trave, posute srebrnom rosom
Prošao uskrsli Isus, pažljivo sklanjajući cvijeće.
Ostale su bijele stope pod njegovom nogom bosom
Koje se nikada više ničim izbristat neće.*

*A zvona tihe radosti javljaju pobjedu novu:
"Mladost je cvjetna, divna opet zavladała svijetom".
I ljude umorne, grešne na novi život zovu,
Dok Isus zemlju blagoslivlje prozirne ruke kretom.*

*Na obzorju modrog neba Isusov lik se gubi
I nestaje u plavetnilu iza dalekih kuća.
Iz svakog ljudskog srca, koje Isusa ljubi,
Ori se najljepša pjesma, pjesma uskrsnuća!*

Blaženka Rudić

TOLERANCIJA I STRPLJIVOST

Protekla godina je na međunarodnoj razini proglašena godinom tolerancije. Međutim, budući da je godina 1995. ujedno bila i GODINA ŽENE u kojoj se razmišljalo o ulozi i značenju žene u ljudskoj civilizaciji, tema tolerancije, čini se, kao da je bila u drugom planu. Bilo bi, ipak, šteta da se toj tako značajnoj temi ne posveti makar malo prostora u našoj Danici. Naime, na mnogim svjetskim skupovima u povodu godine tolerancije bilo je značajnih doprinosa toj tako važnoj temi i napose životnoj praksi.

Od apsolutizma do tolerancije

Tolerancija - suživot, nastala je kao plod velike potrebe ujedinjavanja inače razjedinjenoga ljudskog društva. Prisjetimo se povijesti. Počevši od apsolutizma, službeni stav vladajućeg bio je proglašen i vrhovnom normom ponašanja. Takvi stavovi isključuju mogućnost pravoga suživota jer u takvom sustavu postoji samo nadčinjen i podčinjen. Politički se apsolutizam u povijesti zamijenio totalitarističkim režimima. U tim je režimima ideologija, pa čak i lažna, proglašena jedino važećom, dapače, jedino znanstvenom. Jasno, u takvom totalitarističkom društvu opet nije bilo mjesta niti drugačijem mišljenju, niti drugačijem ponašanju. No, baš takvi režimi poticali su, s druge strane, rađanje i razvoj modernog pluralističkog društva. Svi suvremeni ustavi deklarativno priznaju jednakopravnost na javni život i mišljenje svih svojih građana, makar u svijetu još postoje totalitaristički režimi.

Tolerancija i ekumenizam

Na vjerskom polju također je postojala slična opasnost isključivosti u prevelikom naglašavanju vlastitoga bića kao jedino valjanog, ispravnog, pravog... Takvo ponašanje, napose u Europi, rezultiralo je pojavom ekumenizma. Ekumenizam, kao teološki stav, postavio je toleranciju-suživot u prvi plan svoga poslanja. Prema tom stavu se i onima koji ne misle kao mi, ili se ne ponašaju kao mi, priznaju sve one vrednote koje su realne i doprinose kršćanskoj svijesti i moralu u svjetskim razmjerima. Ovakva tolerancija, nazovimo je ekumenskom, najviše se pokazala potrebnom u misijskim zemljama, gdje je svaka isključivost otežavala pa čak i isključivala mogućnost evangelizacije. Veliki papa Ivan XXIII. - Dobri u program svoga života stavio je upravo na crkvenom području načelo tolerancije kao vrhovno načelo. Katoličanstvo ne gubi ništa na svojoj istinitosti, niti na svojoj cjelovitosti ako ima sluha i za druge vrijednosti, a napose srca za

Foto Novi svijet

braću koja su kršćani. Pa i nekršćani, koji drugačije misle, mogu dati svoj pozitivan doprinos napretku suživota svih ljudi. Dapače, u novije vrijeme postalo je u svijesti kršćana jasno da se tolerancija temelji na osnovnoj kršćanskoj zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Naime, ljubiti bližnjega znači prihvatiti ponajprije sve njegove pozitivnosti i ugraditi ih u suživot. Nikakva osuda, a pogotovo podčinjen stav ne može unapređivati bratsku ljubav. Ako je bratoljublje iskreno, ono će se susresti u Istini i tako će kršćanstvo kao povijesni hod doći do jedinstva i u potpunom zajedništvu slaviti Boga, što je cilj svakoga ekumenizma.

Najprije čovjek

Spomenuta tolerancija u modernom pluralističkom društvu postaje vrhovna norma življenja, bez obzira na vjersko opredjeljenje. Ona polazi od osnovne vrednote u čijem je središtu čovjek. Svaka tolerancija započinje riječima: "Najprije čovjek!" Na objektivnoj ljestvici ljudskih vrednota dade se izgrađivati uzajamno prihvaćanje, vrednovanje, poštivanje i način života. Na taj način društvo postaje zajednica različitih koji se ne isključuju, nego se uzajamno obogaćuju. Svatko, stavljajući u to zajedništvo ono najveće i najbolje svoga bića, na najbolji način sudjeluje u njegovoj izgradnji i napretku. Stoga bez tolerancije nije moguće zamisliti ni političko društvo, ni demokraciju niti ikakvu mogućnost suživota. A da ne govorimo o integraciji raznih naroda i kultura u jednu veliku baštinu svijeta.

Tolerancija - šansa Crkve

Tolerancija je, dakle, postala i moralno načelo i moralna zapovijed čovjeka našega vremena kako bi uopće mogao opstati i živjeti s drugima i

za druge. Crkva smatra svojim velikim poslanjem upravo na tom području dati modernom čovječanstvu, koje je razjedinjeno i zatrovano mržnjom, kršćanske vrednote i tako ga kvalitativno oplemeniti. Ona ujedno priznaje da je i kao božanska ustanova upućena primati od drugih sve ono što Bog po njima čini u povijesti čovječanstva da bi svoju Crkvu usavršavao i obogaćivao. Crkva je po svojoj naravi otvorena ne samo dijalogu, nego svakoj vrsti aktivne suradnje u izgradnji boljega svijeta. U tome je na prvom mjestu upravo duh tolerancije i načelo prihvaćanja, priznavanja, vrednovanja drugoga i drugačijega, dapače svijest da je taj drugi i drugačiji obogaćenje nas samih, njegov doprinos našem vlastitom obogaćenju. I tako, kroz povijest je iz tolerancije nikao ekumenizam, iz ekumenizma novo zajedništvo koje je sada hod svih vjernika i nevjernika ka izgradnji novoga svijeta.

Strpljivost

Strpljivost, kao kršćanska krepost, ima još uže i dublje značenje. Naime, kad god se radi o kršćanskoj kreposti, uvijek se uzimaju u obzir dvije komponente: jedna je milosna i božanska, a druga je ljudska suradnja s tom milošću. Strpljivost je stečena krepost. To znači da je nismo dobili sakramentom krštenja, ali da smo snagom Božje riječi pozvani da je steknemo. Strpljivost se stiče dugim i upornim, nadasve poniznim radom na samom sebi. Strpljivost pretpostavlja toleranciju kao nužni temelj. Samo onaj čovjek koji priznaje drugoga drugačijim, može započeti izgrađivati strpljivost.

Strpljivost je krepost koja se daje jako dobro iščitati iz nauke sv. Pavla apostola. On je u nekoliko Pisama svojim vjernicima skretao pažnju na važnost ove kreposti. Strpljivost je prihvaćanje drugoga i napose podnošenje drugoga onakvim kakav jest bez trunaka osude čovjeka (iako se zla djela čovjeka moraju osuditi). Taj drugi se strpljivošću "navodi" na zaključak da je ljubljen ponajprije od Boga a onda i od učenika Isusovih, tj. od onih koji posjeduju strpljivost.

Strpljivost - prihvaćanje sebe i drugih

Biti strpljiv znači ponajprije same sebe prihvatiti iz Božje ruke, u svojim granicama, pa i slabostima, onakvima kakvi jesmo i za tu i takvu svoju narav Bogu zahvaljivati. Mnoga zla proističu kod ljudi, pa i kršćana, upravo iz nemoći da prihvate sebe onakvima kakvima ih je stvorio dobri Bog. Stoga je danas pun svijet nezadovoljnika. A takvo neprihvaćanje sebe, često rezultira i psihičkim bolestima. Velika je milost prepoznati sebe kao neponovljivu jedinku i imati strpljivosti s vlastitim ograničenjima i nemoćima. Takvo prihvaćanje i podnošenje sebe je i izvor zasluga koje slave Boga.

Prihvatiti drugoga i strpljivo ga podnositi - "podnositi u ljubavi", kako bi to rekao sv. Pavao - krepost je koja regulira suživot s drugim osobama.

Bez takve strpljivosti takav suživot je nemoguć. Biti strpljiv prema drugom znači moralno ga podnijeti, pa i u pogreškama i onim stvarima koje nam se ne sviđaju, sa željom da mu pomognemo kako bi eventualno postao bliži Bogu, a nikako da ga mi mijenjamo prema svojem nacrtu. Strpljivost omogućuje ljudima da ih Bog mijenja prema svom nacrtu, a mi da budemo u ruci Božjoj izvanredno sredstvo.

Ljubav prema bližnjem - vrhovna norma strpljivosti i tolerancije

Ljubav prema bližnjemu, u ovo naše "nestrpljivo vrijeme", strpljivost a onda i toleranciju stavlja među prve kreposti koje suvremeni čovjek, napose vjernik, mora posjedovati. Ta zapovijed svakako se izgrađuje aktivnim radom na sebi. U toleranciji i strpljivosti učim se pomagati bližnje prihvaćanjem, podnošenjem, praštanjem... Na taj način postajemo slični onome koji nama prašta i nas podnosi i nas spašava - Bogu Gospodina našega Isusa Krista. Tako postajemo prikladni u novoj evangelizaciji širiti tako važnu **CIVILIZACIJU LJUBAVI**, koja jedina može usrećiti ljude svih rasa, klasa i naroda na ovoj kugli zemaljskoj.

JUBILARCU "BUNJEVAČKOM KOLU"

*Obuć ćemo svile na šarene grane,
Na prsluke puca srebrom okovana.
Srebrni jubilej slavi "Kolo" naše,
Dvadeset pet godina kad ga osnovaše.*

*"Bunjevačko kolo" jeste ustanova
Gdi se čuva adet naših pradidova.
Tu se čuva starovinska moda,
Njeguje kultura našega naroda.*

*Dužijancu našu organizuje,
Književne večeri, prela priređuje.
O njemu se u svitu govori:
"Bunjevačko kolo" narod dvori.*

*Kad jubilej "Kola" proslavljamo,
Hajte da mu kolo zaigramo,
Bunjevački lipo čestitamo:*

*"Nek se čuje, nek se svuda znade
Da nam "Kolo" jubilej imade !"*

(1995.) Kata Ivanković

POJAM ZAJEDNIŠTVA U DEKRETU O EKUMENIZMU II. VATIKANSKOG SABORA

UVOD

U ovim vremenima narušenog zajedništva na raznim područjima života i rada, u času kad se ekumenizam čini još većom utopijom u ovim našim krajevima - čitao sam Dekret o ekumenizmu II. Vatikanskog sabora koji mnogo govori o zajedništvu. To je moje misli "premislilo". Volio bih kad bi ovaj moj prikaz o pojmu zajedništva u tom Dekretu bio mali doprinos obnavljanju zajedništva i kad bi čitateljima ovog članka poslužio da drugačije razmišljaju o "drugim" kršćanima, te shvate kako je daleko više onog što nas povezuje, nego li onog što nas dijeli.

Neka ovaj članak bude i skromni prilog 30. obljetnici završetka II. Vatikanskog sabora.

Služio sam se tekstom: Drugi Vatikanski koncil - DOKUMENTI, KS, Zagreb 1980., str. 207-235. Isti tekst koristim i u navođenju pojedinih dijelova Dekreta, uz kraticu "UR" i naznaku broja kojeg navodim.

ZAJEDNIŠTVO (COMMUNIO)

Pojam "zajedništvo" (communio) se u Dekretu "Unitatis redintegratio" (Obnova jedinstva) - o ekumenizmu, spominje 23 puta i to u slijedećim borjevima: 2 (2 puta), 3 (4 puta), 4 (3 puta), 7, 13, 14 (3 puta), 15 (2 puta), 17, 18, 19, 20, 22 (3 puta).

Sama ova činjenica upućuje nas da je pojam zajedništva, uz pojam jedinstva koji se spominje preko 40 puta, u Dekretu o ekumenizmu doista temeljni i centralni pojam.

Uzimajući u obzir u kojem se obliku, odnosno kontekstu navodi pojam "zajedništvo", razdijelio sam ovo svoje izlaganje na više dijelova. U zagradama su brojevi u Dekretu u kojem se nalazi pojedini izraz.

1. Čudesno zajedništvo (2)
 - Zajedništvo Kristovog naroda (2)
2. Puno zajedništvo (3, 4, 14, 17, 22)
 - a) Puno zajedništvo s Katoličkom Crkvom (3, 4)
 - b) Crkveno zajedništvo (4, 13, 19, 20)
3. Neko (ne savršeno) zajedništvo - stupnjevi zajedništva (3)
4. Zajedništvo spasa (3)
5. Zajedništvo s Presvetim Trojstvom (7, 15)

- Zajedništvo unutar Istočnih Crkava (15)
- 6. Bratsko zajedništvo vjere (14)
- 7. Euharistijsko zajedništvo (22)
 - Kristovo zajedništvo (22)
- 8. Obnova zajedništva (18)
- 9. Communicatio in sacris (8, 15)

1. Čudesno zajedništvo

Zajedništvo se u Dekretu o ekumenizmu prvi put spominje u drugom broju u izrazu "čudesno zajedništvo". Taj tekst mi se jako sviđa i zato ga navodim u cijelosti. "Duh Sveti prebiva u vjernicima, ispunja svekoliku Crkvu i njome ravna; on je tvorac onog čudesnog zajedništva vjernika i sve ih tako prisno u Kristu povezuje da je on počelo jedinstva Crkve".

Duh Sveti je dakle tvorac zajedništva, čudesnog zajedništva i počelo jedinstva Crkve. Isus Kristu je pak stalo da njegov narod raste po propovijedanju evanđelja, dijeljenjem sakramenata, upravljanjem u ljubavi, uz djelovanje istog Duha. To je dužnost apostola, odnosno biskupa, njihovih nasljednika s Petrovim nasljednikom na čelu. Krist zajedništvo svog naroda dovršava u jedinstvu (usp. UR, 2).

To jedinstvo, odnosno potpuno zajedništvo Božjeg naroda očituje se dakle u ispovijedanju vjere, zajedničkom svetkovanju bogoštovlja i u bratskoj slozi. Budući da zauzimanjem apostola odnosno biskupa i Pape "njegov narod raste", možemo zaključiti da Krist i po njihovom radu želi dovršiti zajedništvo sviju u jedinstvu. Jasno, sam Isus Krist dovršitelj je onog potpunog zajedništva, odnosno jedinstva, koje je želja njegovog srca, a za koje je tako žarko molio u svojoj velikosvećeničkoj molitvi (usp. Iv 17).

2. Puno zajedništvo

Pojam zajedništva najčešće se u Dekretu o ekumenizmu spominje u izrazu "puno zajedništvo" (8 puta). Puno zajedništvo obuhvaća u stvari jedinstvo trostrukog veza: vjere, uprave i bogoštovlja, kako je to već gore naznačeno (usp. UR,2). Na to zajedništvo se misli i kad se govori o "punom zajedništvu Katoličke Crkve", o "zajedništvu Katoličke Crkve", o "punom katoličkom zajedništvu" i o "punom crkvenom zajedništvu", odnosno "crkvenom zajedništvu".

Od tog punog zajedništva "ne male su zajednice odvojene". Za tu odvojenost krivi su ponekad ljudi na objema stranama. Međutim, Dekret ističe da nisu krivi za grijeh rastavljenosti od tog punog zajedništva s Katoličkom Crkvom oni koji se rađaju u odijeljenim zajednicama (usp. UR,3).

Rastavljena braća, iako imaju temeljno zajedništvo u Isusu Kristu, ipak ne "uživaju onog (punog - op. moja) zajedništva što ga je Isus Krist htio darovati svima onima koje je preporodio i skupno oživio u jedno tijelo i na novi život a Pisma ga i časna Predaja ispovijedaju" (UR,3). No, i takve ih Katolička Crkva "gri s bratskim poštovanjem i ljubavlju".

Dekret u broju 4 ističe kako bolna razdijeljenost među kršćanima "priječi Crkvu da ostvari puninu sebi vlastita katolištva u onim svojim sinovima koji joj, zacijelo, pripadaju krstom, no rastavljeni su od puna zajedništva".

Crkve Istoka u očima Katoličke Crkve i na ekumenskom području imaju "poseban položaj" u rađanju, rastu, kao i u naravi odnosa koji su vladali između Istočnih Crkava i Rimske Stolice prije raskola (usp. UR, 14). To moraju znati i tog moraju biti svjesni svi, a osobito oni "koji namjeravaju zauzeti se za obnovu željenog punog zajedništva između istočnih Crkava i Katoličke Crkve" (UR, 14). Uočavam da je ovdje u izrazu "puno zajedništvo" i riječ "željeno". Sigurno da je puno zajedništvo, odnosno jedinstvo između istočnih Crkava i Katoličke Crkve posebno željeno, ali i najlakše ostvarivo, obzirom na visoki stupanj već postojećeg zajedništva.

Samo jedanput Dekret spominje Istočnjake sjedinjene s Katoličkom Crkvom - u broju 17, i ističe: "Oni već žive u punom zajedništvu s braćom zapadne predaje". To je razlog posebne zahvalnosti Bogu. Oni, naime, čuvaju bogatu duhovnu i bogoslužnu, disciplinarnu i teološku baštinu Istočne Crkve koja već pripada u raznim svojim predajama "punom katolištvu i apostolstvu Crkve" (UR, 17).

Još jednom se Dekret poziva na puno zajedništvo i to kad govori o rastavljenim Crkvama i crkvenim zajednicama na Zapadu. One naime "nemaju s nama punog zajedništva što proistječe iz krsta" (UR, 22).

a) Puno zajedništvo s Katoličkom Crkvom (katoličko zajedništvo)

Već sam spomenuo zajednice odijeljene od punog zajedništva Crkve Katoličke. Braća tih rastavljenih zajednica koji su "ispravno primili krst" nalaze se u "nekom", iako "ne savršenom" zajedništvu s Katoličkom Crkvom (usp. UR, 3).

Napose treba protumačiti izraz "katoličko zajedništvo". Koncil ističe da ekumensko nastojanje ne možemo poistovjetiti s konverzijom u katoličko zajedništvo. Pa ipak "rad oko priprave i izmirenja onih pojedinaca koji žele puno katoličko zajedništvo" nije u suprotnosti s ekumenskim nastojanjem, "jer oboje izvire iz čudesnog Božjeg određenja" (usp. UR, 4).

Razumljiv je zaključak da je obraćenje pojedinaca i njihovo stupanje u puno zajedništvo s Katoličkom Crkvom "čudesno Božje određenje", jer na drugom mjestu Dekret otvoreno ističe i uči: "jedinstvo jedne jedincate Crkve što ga je Krist svojoj Crkvi podario u početku, a neizgubivo, kako vjerujemo, traje u Katoličkoj Crkvi i nadamo se raste sve do svršetka svijeta" (UR, 4). Ne smijemo, međutim, smetnuti s uma da Dekret govori o pojedincima, a ne o svima. Dakle, nije "čudesno Božje određenje" ekumenskog nastojanja da pripadnici svih Crkava i crkvenih zajednica prijeđu u Katoličku Crkvu.

b) Crkveno zajedništvo

Govoreći o pojmu ekumenizma Dekret naglašava da će i ekumenska nastojanja vjernika Katoličke Crkve, pod vodstvom pastira, pridonijeti "napretku pravičnosti i istine, sloge i suradnje, bratstva i sjedinjenosti". I tako će se malo

pomalo prevladati smetnje što priječe puno crkveno zajedništvo i "svi će se kršćani, u jedinstvenom euharistijskom slavlju, okupiti u jedinstvo jedne jedinate Crkve..." (UR, 4).

To puno crkveno zajedništvo, koje je trajalo stoljećima, narušeno je "dvjema vrstama razdora". Prvi razdori bili su na Istoku zbog osporavanja dogmatskih obrazaca Efeškog i Kalcedonskog sabora, a kasnije "kidanjem crkvenog zajedništva između istočnih Patrijarhata i Rimske Stolice" (usp. UR, 13). Drugi razdori izbili su na Zapadu. U br. 19, kad govori o posebnom položaju rastavljenih Crkava i crkvenih zajednica na Zapadu, Dekret ističe kako su one "povezane s Katoličkom Crkvom naročitom srodnošću i vezama, zbog dugog života kršćanskih naroda u crkvenom zajedništvu tijekom prošlih stoljeća".

Govoreći dalje (br. 20) o rastavljenoj braći ističe razlike u odstupanju od nauke Katoličke Crkve, ali i dodaje ono što nas s njima veže: "Ipak se radujemo videći gdje rastavljena braća upiru oči u Krista kao izvor i središte crkvenog zajedništva". Žalja za sjedinjenjem s Kristom "nagoni ih da sve više i više traže jedinstvo, kao i da svugdje pred narodima posvjedoče svoju vjeru" (UR, 20).

3. "Neko" ("ne savršeno") zajedništvo - stupnjevi zajedništva

Prethodno poglavlje koje govori o "punom zajedništvu" i tvrdnja: "oni koji vjeruju u Krista i koji su ispravno primili krst, nalaze se u nekom, mada ne savršenom, zajedništvu s Katoličkom Crkvom", upućuje na stupnjevitost zajedništva. Znači postoje stupnjevi zajedništva koji već postoje između Katoličke Crkve i drugih Crkava i crkvenih zajednica. Sigurno je da s braćom istočnih Crkava Katolička Crkva ima najveći stupanj zajedništva, a pogotovo jer s njima imamo zajedništvo sakramenata.

4. Zajedništvo spasa

Odijeljena braća koja se nalaze u tom "nekom" ("ne savršenom") zajedništvu i koji vjeruju u Krista mnogim činima kršćanske vjere "mogu zbiljski roditi život milosti i valja ih smatrati podesnima da otvore vrata u zajedništvo spasa" (UR, 3). I na ovom mjestu Koncil ističe, što je istaknuto i na drugim mjestima, da i odijeljena braća uživaju u svojim zajednicama Božju milost i mogu postići spasenje. Dakle "sveti čini" odijeljene braće iako ne ostvaruju zajedništvo, ipak otvaraju vrata "spasa".

Dekret ipak, u istom broju, naglašava: "Samo se po katoličkoj Kristovoj Crkvi, koja je sveopće sredstvo spasenja, može dostići sva punina spasonosnih sredstava" (UR, 3).

5. Zajedništvo s Presvetim Trojstvom

Obraćenje je po učenju Dekreta o ekumenizmu temeljni uvjet za vršenje ekumenizma. I stoga veli: "Neka svi vjernici imaju na umu da to bolje promiču, pače vrše jedinstvo kršćana, što se čišći život prema evanđelju trude provoditi. Jer što se tješnijim zajedništvom sjedine s Ocem, Riječju i Duhom, to će prisnije i lakše moći uvećavati uzajamno bratstvo" (UR, 7). Bez zajedništva s osobama Presvetog Trojstva nema, prema tome, ni bratstva, ni zajedništva među ljudima, ni vjernicima različitih ckrvenih zajednica.

Kad govori o liturgiji i duhovnoj obnovi Istočnjaka, hvali ljubav istočnih kršćana prema svetoj liturgiji i napose prema euharistijskom slavlju koje je "izvor životu Crkve i zalog buduće slave, kojim vjernici, sjedinjeni s biskupom, imaju pristup Bogu Ocu po Sinu - utjelovljenoj Riječi - koji je trpio i bio proslavljen, u izljevju Duha Svetoga. Tako ulaze u zajedništvo s presvetim Trojstvom i postaju 'dionici božanske naravi' (2 Pt 1,4)" (UR, 15). U ovom tekstu dva puta se ističe Presveto Trojstvo. Po euharistijskom slavlju, koje se vrši u jedinstvu s biskupom, pristupa se osobama presvetog Trojstva, a tim putem se i ulazi u zajedništvo s Presvetim Trojstvom.

- Zajedništvo istočnih Crkava

Budući da slavljenjem euharistije vjernici istočnih Crkava ulaze u zajedništvo s Presvetim Trojstvom, u tim Crkvama se "gradi i raste Crkva Božja, a koncelebracijom se očituje njihovo međusobno zajedništvo" (UR, 15). Dakle, kad biskupi i svećenici različitih istočnih Crkava zajedno, u koncelebraciji slave Euharistiju, oni ujedno očituju i međusobno zajedništvo svojih mjesnih Crkava.

Foto Novi svijet

6. Bratsko zajedništvo vjere

Istočna i Zapadna Crkva bile su stoljećima povezane "bratskim zajedništvom vjere i sakramentalnog života" (UR, 14), iako je svaka Crkva slijedila svoj vlastiti put. Na Istoku posebna čast i prvo mjesto pripada patrijaršijskim Crkvama, od kojih su mnoge potekle od samih apostola. Ta činjenica Istočnjake potiče da se na poseban način brinu i nastoje da se "sačuvaju one bratske veze zajedništva i ljubavi koje imaju važiti među mjesnim Crkvama kao među sestrama" (UR, 14).

7. Euharistijsko zajedništvo

Jedinstvo Crkve naznačuje se i ostvaruje "divnim sakramentom euharistije" (usp. UR, 2) i zato je krajnji cilj ekumenizma da se svi kršćani po "jedinštenom euharistijskom slavlju" okupe u jedinstvo jedne jedincate Crkve (usp. UR, 4).

Stoga Dekret o ekumenizmu, kad govori o sakramentalnom životu zapadnih crkvenih zajednica, ističe da mi s vjernicima tih zajednica nemamo punog zajedništva koje izvire iz krsta, no ipak budući da je krst "sakramentalni vez jedinstva" među krštenicima, on smjera i "cjelovitom ucjepljenju u euharistijsko zajedništvo" (UR, 22).

- *Kristovo zajedništvo*

Zapadne crkvene zajednice nemaju, zbog nedostatka, sv. reda ni "cjelovitu suštinu euharistijskog misterija". Ipak, u slavlju "Svete večere" oni kad "vrše spomen smrti i uskrsnuća Gospodinova, ispovijedaju da život znači biti u Kristovu zajedništvu" (usp. UR, 22). Ta činjenica potiče da u dijalogu s tim crkvenim zajednicama i u proučavanju crkvene nauke na prvom mjestu bude nauka o Gospodnjoj večeri (usp. UR, 22).

Važan je ovaj izraz "Kristovo zajedništvo", jer je ono zapravo temeljno zajedništvo i izvire iz sakramenta Krsta. Život, pravi život znači biti u tom zajedništvu, u Kristovom zajedništvu.

8. Obnova i čuvanje zajedništva

U zaključku onog dijela, koji govori o posebnom položaju Istočnih Crkava, Dekret ukazuje na put kojim se čuva već postojeće zajedništvo i jedinstvo. Tim putem se zajedništvo i jedinstvo istovremeno i obnavlja u onome u čemu je bilo narušeno. Taj put nije nov. Njega su zacrtali i prijašnji sabori i rimski prvosvećenici, a svoje korijene vuče još iz Jeruzalemskog sabora kako to opisuju Djela apostolska (15,28): Ne valja "stavljati nikakva druga tereta osim... potrebnih stvari". Taj put i takav način promicanja zajedništva i jedinstva učinit će da padne zid što dijeli Istočnu i Zapadnu Crkvu jer će "najzad biti samo jedna kuća, učvršćena ugaonim Kamenom, Kristom Isusom koji će od obojega učiniti jedno" (UR, 18).

9. Communicatio in sacris

Htio bih na kraju ovog prikaza pojma zajedništva u Dekretu o ekumenizmu II. Vatikanskog sabora reći koju riječ i o problemu "communicatio in sacris", jer smatram da je on u tijesnoj vezi sa samim pojmom zajedništva i vrlo značajan za vršenje ekumenizma.

Sam pojam teško je prevesti. Stoga ga je i hrvatski jezik u ovom Dekretu ostavio neprevedenog i prenosi ga u latinskom originalu. U tumačenju pojma Dekret upotrebljava riječ "zajedništvovanje". (Za communicatio in sacris poznati su mi još izrazi: sudjelovanje u svetim obredima i činima, zajedništvo u svetim činima, sudjelovanje u zajedničkom bogoslužju, sudjelovanje u obredima, zajedničenje).

"Communicatio in sacris" s jedne strane je naznačivanje jedinstva, a s druge strane to je sudjelovanje u sredstvima milosti (usp. UR, 8). Dekret naglašava: "Naznačivanje jedinstva ponajčešće zabranjuje to zajedništvovanje. Traženje milosti ga ponekad preporučuje" (UR, 8). Međutim, kako postupati u pojedinim slučajevima, imajući u vidu okolnosti mjesta, vremena i osoba odlučuju "mjesni biskupski autoriteti, no i oni moraju paziti na ono što odluči biskupska konferencija ili Sveta Stolica (usp. UR,8).

Ponovo o "communicatio in sacris" govori u broju 15 kad govori o liturgijskoj i duhovnoj predaji Istočnjaka: "Budući pak da one Crkve, mada rastavljene, imaju prave sakramente a poglavito, i to snagom apostolskog nasljeđa, svećeništvo i euharistiju, kojima su s nama još povezane najtješnjom vezom, ne samo da je moguća nego se i preporučuje neka communicatio in sacris, ako su okolnosti pogodne i ako odobri Crkvena vlast".

Vidimo, dakle, da Dekret ne navodi pojedinačno neke slučajeve kad je moguća neka communicatio in sacris, ipak iz broja 8 možemo zaključiti da je to općenito zajednička molitva: "U nekim posebnim prilikama, kao što su molitve što se zakazuju 'za jedinstvo', i na ekumenskim skupovima, slobodno je, pače poželjno, da se katolici združuju u molitvi s rastavljenom braćom". Takve zajedničke molitve su s jedne strane "jako djelotvorno sredstvo da se izmoli milost jedinstva", a s druge strane one ujedno i "označuju one veze koje još povezuju katolike s rastavljenom braćom".

Iz broja 15 očito je da je s braćom Istočnih Crkava ta "communicatio in sacris" lakša i može biti veća.

ZAKLJUČAK

"Da svi budu jedno kao što ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu da svijet uzvjeruje..." (usp. Iv 17, 21).

Ova molitva i želja Isusova srca - samim krštenjem ucijepljena je i u srce svakog krštenika. Želja "da svi budu jedno", želja za jedinstvom, za potpunim zajedništvom, tinja dakle od samog krštenja u biću svakog čovjeka krštenog u

ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Snagom tog temeljnog zajedništva po kojem smo ušli u zajedništvo osoba Presvetog Trojstva, i u zajedništvo kršćana - u Crkvi. Snagom tog temeljnog, Kristovog zajedništva, koračamo - uz pomoć zajedništva molitve, čitanja Svetog pisma, bogoštovlja i bratske ljubavi, k vršku našeg zajedništva, Euharistijskoj gozbi ljubavi, koja će dovesti do ostvarenja Isusove molitve "da svi budu jedno". "Savršeno jedno", kao što je On u Ocu i Otac u njemu...

To je "vječnost" koju moramo živjeti na zemlji da bi svijet povjervao u Kristovo poslanje i Očevu ljubav prema njemu, te ušao u zajedništvo - s Bogom, i u zajedništvo vjernika Crkve Kristove!

-=-=-=-=-=-=-=-
-=-=-=-=-=-
-=-=-

POLNOĆKA U MOJEM SELU

Oživje selo skriveno tamom,
posvuda svjetla u kućama gore.
Ulicom mala dječica s mamom,
hodeć žurno, radosno zbore.

K crkvi se mnoštvo vjernika sliva,
srca im radost velika grije,
a veo noći blaženstvo skriva
na njihovim što licima sije.

Prijedoše preko crkvenog praga
i dokle vani tihi žamor minu,
pjesma u crkvi začu se blaga
novorođenom Božjem Sinu.

Ivan Pašić, Bački Monoštor

ŠTO JE TO BISKUPIJSKA SINODA?

Do Drugog vatikanskog sabora, u različitim krajevima organiziraju se biskupijske sinode na različite načine. O tome najbolje govori Međunarodni kongres kanonskoga prava, održan u Parizu od 21. do 28. rujna 1990. godine. Taj je kongres pokazao cijeli niz iskustava iz najrazličitijih krajeva svijeta. Na tome se kongresu govorilo isključivo o biskupijskim sinodama održanim poslije Drugog vatikanskog sabora. Evo nekoliko iskustava.

Riječ sinoda potiče od grčke riječi synodos, a znači sastanak, sabor. Ovdje se misli na crkveni sabor.

U američkim biskupijama, engleskoga govornoga područja, održano je mnogo biskupijskih sinoda počev od 1960-tih godina. Te su sinode bile srazmjerno kratke. Priprava je trajala godinu dana ili još i kraće, a sama sinoda se završavala za par dana ili za dva - tri tjedna. Kao plod sinode pojavljivali su se bilo poticaji, bilo od biskupa službeno objavljene odluke. Američka iskustva sa sinoda su vrlo dobra. Te sinode pokazuju osjećaj za praktično. Doprinijele su populariziranju koncilskoga načina mišljenja, kako u svećenstvu, tako i u redovima vjernika svjetovnjaka. Sinode su doprinijele i u donošenju nemalih ekonomskih i organizacionih rješenja u biskupijama.

U francuskim biskupijama su brojne biskupijske sinode održane neposredno po završetku Drugog vatikanskog sabora. To su bile mahom vrlo neuspjele sinode. Te su se sinode iscrpile u tome da opći sabor Crkve izraze u svojim dokumentima, ali nisu štedjeli truda ni oko toga da sami riješe probleme opće Crkve. U pojedinim biskupijama se od sinode odustajalo već kod pripravnih radova. U nekim bi biskupijama u to vrijeme među članove sinode ubrajali i vjernike i svjetovnjake i to bez ikakvih ograničenja. Za to nisu tražili odobrenje Svete Stolice. Kako je u to vrijeme bio još na snazi Crkveni zakonik iz 1917. godine, jasno je da je prema tome djelovanje takve sinode bilo pravno nepravilno. U pojedinim biskupijama se radi toga i sama sinoda prekvalificirala, te se više nije ni radilo o sinodi, već o crkvenom zborovanju većeg ili manjeg značaja.

U Francuskoj je postojala i jedna druga skupina biskupijskih sinoda, koje su bile organizirane uglavnom 1980-tih godina. Te su sinode bile organizirane tako što im je priprava trajala u bezbrojnim sjednicama, koje su se protezale na period od dvije-tri godine. Na tim sinodama sudjeluju brojni laici (dvije do tri tisuće ljudi). U odnosu na laike iz prethodne skupine, ovi su laici izuzetno dobro stručno osposobljeni. U ovoj skupini biskupijskih sinoda se zamjećuje da su pripravljanje na brojnim pripravnim sjednicama i u isto tako brojnim radnim skupinama.

U najnovije vrijeme priređena je biskupijska sinoda u Parizu. Tu je već ograničen broj sudionika. Ne zanemaruje se sudjelovanje svjetovnjaka. No, sada dolazi do pojave da se sudionici bave i temama koje nadilaze nadležnost biskupije.

Kad se radi o **njemačkom jezičnom području**, tu su iskustva oko sinode najteža. I ovdje se pribjegli uključivanju svjetovnjaka u rad sinode odmah po završetku Drugog vatikanskog sabora. Ponovila se ista pogreška, koju su učinili Francuzi. Tako će u Njemačkoj namjeravane sinode prerasti u sjednice koje samo izgledom podsjećaju na biskupijsku sinodu.

U Švicarskoj biskupijske sinode djeluju tako da svojim radom žele pomoći rad biskupske konferencije. U strogom smislu riječi to ipak nisu biskupijske sinode. U nekadašnjoj **Istočnoj Njemačkoj** su organizirane pastoralne sinode. Slične su, doduše, biskupijskim sinodama, ali ipak nisu to. Te su njemačke sinode uvelike doprinijele tamošnjim biskupima u upravljanju biskupijom.

U Zapadnoj Njemačkoj su se organizirale zajedničke sinode ali vrlo slično biskupijskoj sinodi. Te su sinode trebale biti rješenje za više biskupija. Međutim, kako opće pravo ne predviđa takvu ustanovu, postavljalo se pitanje koliko uopće vrijedi takav skup i koja mu je nadležnost. Na tim su sinodama izronile brojne teškoće u naučavanju, pa pojedini biskupi nisu bili spremni potpisati pojedine zaključke sinode.

Ništa sretnije nije iskustvo oko sinoda ni u **austrijskim biskupijama**. Tako se može reći da na cjelokupnom njemačkom jezičnom području postoji stanoviti zamor i prezanje od biskupijskih sinoda. Trud oko organiziranja biskupijskih sinoda je prevelik u odnosu na ono, kakvim su plodovima urodile.

U Španjolskoj se, međutim, uočuje kako su tamošnje sinode vrlo dobro pripravljene. Tamo se prije sinode održavaju posebne pripreme s jednom središnjom temom. Nakon toga se organizira više sinodnih sjednica. Takve su sinode dugotrajne, pa radi toga teško mogu obuhvatiti cjelinu problema koji zanimaju pojedinu biskupiju. No, postoji i drugi oblik biskupijske sinode. Prije takve sinode organizira se vrlo dobra duhovna i znanstvena priprava. Sve se zaključuje samo jednim kratkim sinodnim zasjedanjem. U biskupijama koje su imale svoje sinode poslije 1983. godine, dok su trajale pripreme sinode, ispitivano je mišljenje ne samo svećenika, nego i mišljenje vjernika, a sve to po različitim skupinama. Taj dio sinode potraje i do dvije-tri godine. Kad se sve tako pripravi, biskupijska sinoda djeluje ovako: 1. Biskup ustanovi odbor sinode; 2. Organiziraju se ankete, kontaktira se s vjernicima, a u isto vrijeme se cijela biskupija javnim molitvama uključuje u podupiranje sinode; 3. Teme biskupijske sinode obrađuju zatim radne skupine na razini župe, dekanata, pastoralnog područja, ali i pojedine biskupijske ustanove, različite bratovštine ili instituti dobivaju takvu zadaću. 4. Nakon toga se organiziraju povjerenstva sa zadaćom da na osnovu prikupljenih prijedloga obrade ekonomsku, obavještajnu i druge nizove tema, koje su obrađene u 3. fazi. O kojim temama se najčešće radi? Organizacije i ustanove, služba Riječi, prosvjeta, karitativna djelatnost, brak i obitelj, školstvo i vjeronauk, socijalno osiguranje. Završni dokumenti španjolskih biskupijskih sinoda imaju prije svega poticajni, a manje zakonodavni, odnosno pravni značaj.

U Italiji su od 1966. do 1990. godine održane samo 22 biskupijske sinode. 1993. godine je Sveti otac Ivan Pavao II. održao biskupijsku sinodu svoje Rimske

biskupije. Talijanske se sinode pripremaju više godina. Između najava sinode i početka rada na njoj znaju proći i godine. Biskup odmah nakon najave imenuje tajnika i pripravni odbor sinode. U nekim biskupijama biskupi su prije sinode najprije obavili kanonski pohod cijele biskupije. Nakon duge i opsežne priprave, slijedi srazmjerno kratka sinoda. Daljnja priprava sinode počima najčešće u župnim zajednicama. Nakon toga imenovano povjerenstvo pripravlja radni dokument. Na osnovu toga dokumenta teče rad na sjednici. U trećoj fazi slijedi konačna redakcija završnog dokumenta sinode. Tako pripravljeni tekst se predlaže biskupu na usvajanje i objavljivanje.

Organi sinode su u prvoj fazi: pripravno povjerenstvo koje se bavi time što će biti tema, kakvo će biti usmjerenje sinode, te određuje i način rada sinode. U narednoj fazi nastupa središnji odbor. Tu su: predsjedništvo, studijske skupine, tajništvo, povjerenstvo za sređivanje odluka; ovaj odbor priređuje javne sjednice, a ako je potrebno, u pojedinim biskupijama postoji i ured za tisak. Svjetovnjaci - članovi sinode dolaze uglavnom iz pokreta bratovština, pa i predlagani ili birani predstavnici svjetovnjaka izvan pokreta. Završni dokumenti talijanskih sinoda imaju u prvom dijelu duhovne i teološke osnove, a u drugom dijelu obvezatne odredbe.

Što da zaključimo za našu, Subotičku biskupiju?

Poznato je da u Subotičkoj biskupiji od 1936. godine nije bilo biskupijske sinode. Zato je potreba održavanja biskupijske sinode u našoj biskupiji puno veća nego u onim biskupijama koje su poslije rata održavale sinode. Sinoda je potrebna zato da se u zakonodavstvo i život Subotičke biskupije uvede sve ono što traži Drugi vatikanski sabor, kao i odredbe Zakonika kanonskoga prava iz 1983. godine.

Nije biskupijska sinode jedina pozvana da rješava gore spomenute probleme i zadaće. Sinoda je važna i zato da se radom sinode ostvari najbolje jedinstvo svećenstva u biskupiji. U radu sinode sudjeluju i svjetovnjaci, pa je tako sinoda od velikoga značaja za utvrđivanje jedinstva u cijeloj biskupiji. Naša biskupijska sinoda je pozvana na to da biskupu svojim savjetima pomogne urediti biskupijsko zakonodavstvo. To sinoda čini u okviru velike svečanosti, a po važnosti dokument sinode predstavlja biskupijski zakonik. U svakidašnjim teškoćama u upravljanju biskupijom, biskupu pomaže Zbor biskupijskih savjetnika, Prezbiterialno vijeće, Pastoralno vijeće. Prezbiterialno vijeće savjetuje biskupa sa strane samih svećenika, a Pastoralno vijeće sačinjavaju i svećenici i svjetovnjaci, pa od njega biskup može dobiti savjet i od vjernika svjetovnjaka. U upravi biskupije postoje i druga vijeća: Liturgijsko, Ekonomsko, Misijsko, Vijeće za tisak, Vijeće za obitelj, Vijeće za umirovljene i bolesne svećenike i slično. Sva ta vijeća pomažu biskupu u vođenju biskupije.

Iz svega izloženog je jasno da Subotička biskupija ne može naprijed bez svoje biskupijske sinode. Biskupijska sinoda treba postaviti temelje za rješavanje pitanja o ustrojstvu, životu i radu biskupije. Istina je da za biskupijsku sinodu treba imati određene stručnjake, administrativni aparat,

materijalna sredstva, puno vremena... Sve nas to ne smije obeshrabiliti. Radije se pitajmo: Kada će doći vrijeme, u kojem će Subotička biskupija imati bolje stručnjake, veći administrativni aparat, više materijalnih sredstava ili više vremena? Zato biskupijsku sinodu treba organizirati. Na raspolaganju nam stoje ljudi i sredstva kojima raspolažemo. Skromno i realistično treba izabrati i jedno i drugo. Oslonjeni na radišnost ljudi i Božju pomoć, valja se odvažiti.

Stjepan Beretić

Literatura:

1. Erdő Péter, Az egyházmegyei zsinat intézménye a történelemben,
2. Erdő Péter, Az egyházmegyei zsinatok egyházzogi kérdései és a nemzetközi tapasztalatok, Távlatok, Budapest, 1922, 2, 6, 164-175.

NE... NIJE UMRO, ON SAD UJEČNO ŽIVI

*Oh, Oče... O brate, o sine zemlje ove,
slomljena srca su naša, silni nas jecaji guše,
ko kristal oštri i golemi
nade se bolno ruše.*

*O, pastiru vjerni,
Isusu i rodu svome,
ljubiti, trpjeti i praštati srce je Tvoje znalo.
Za tren, na poziv Božji, kucat je prestalo.*

*Rastanka čas je ovo, al' živi kršćanska nada,
još dugo živjet ćemo od ploda Tvoje sjetve,
da nađemo se sretni u danu vječne žetve.*

*Tijelo se zemlji vraća, suze se u očima suše,
a cvijeće veselo cvate, zapad u grimiz roni,
i sve će, sve će proći, zvono sumorno zvoni.*

(Subotica, 24. V. 1969. povodom smrti župnika Ivana Kujundžića)

Marija Vujković Lamić

IZVJEŠTAJ O RADU DOBROTVORNE ZAJEDNICE "AMOR VINCIT"

Okupili smo se da obilježimo dvije godine postojanja i rada naše Dobrotvorne zajednice "Amor vincit". Sjećanja radi, kratko ću podsjetiti da je DZ "Amor vincit" osnovana na potjecaj DSHV i grupe građana 30. ožujka 1993. godine u prostorijama bivšeg Katoličkog kruga. U registar udruženja građana upisani smo 15. travnja 1993. godine. Ideju o osnivanju ove naše zajednice našli smo u tradiciji koja postoji od naših starih. Naime, u sličnim uvjetima, nakon I. svjetskog rata presvijetli gospodin Blaško Rajić je osnovao Katoličko momačko društvo i Katoličko divojačko društvo, a 1919. i Dobrotvornu zajednicu Bunjevaka koja je djelovala do pred kraj II. svjetskog rata. Svojim osnivanjem, DZ "Amor vincit" postala je pravni sljedbenik Dobrotvorne zajednice Bunjevaka. Današnji naziv darovao joj je gosp. Lazo Vojnić Hajduk, a obilježje upriličio akademik slikar i grafičar gosp. Ivica Balažević, koji živi i radi u Novom Vinodolskom.

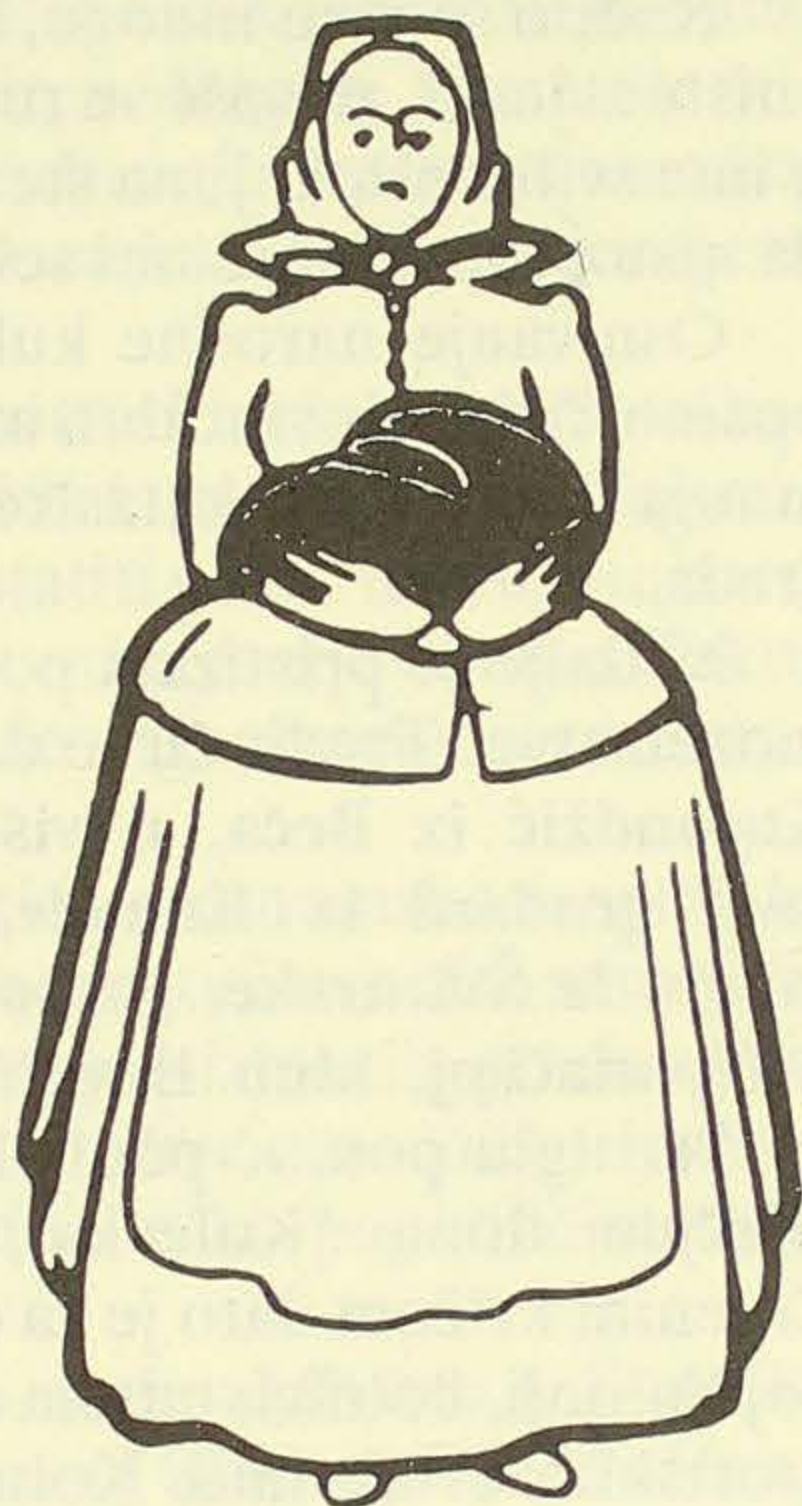
Počeli smo raditi vrlo skromno, ali za divno čudo, broj članova nam se povećavao iz dana u dan tako da danas Dobrotvorna zajednica "Amor vincit" broji oko 100 članova.

Ne možemo a da se ne podsjetimo prvih dana našeg djelovanja koji su bili puni neizvjesnosti, a ujedno velikih želja za dobročinstvima. Same dobre namjere ne bi mnogo pomogle ljudima koji su sve teže i teže preživljavali. Nikada ne možemo zaboraviti naše **prve donatore** koji su nas ohrabivali da ustrajemo. **Fra Efrem Kujundžić, ZZ Salaš, ZZ Žednik** i "**Fidelinka**" omogućili su nam da podijelimo prvih 300 paketa najugroženijima.

DOBROTVORNA ZAJEDNICA

Amor vincit

SUBOTICA

Živjeti, znači pomagati
drugima da žive

Imam ono što sam podijelio

Imam ono što sam podijelio

Djelovanjem DSHV, naročito angažiranjem njegovog predsjednika Bele Tonkovića u inozemstvu, prikupljen je najveći dio pomoći koju smo dobili. Veliku zaslugu za podijeljenu pomoć imaju i hrvatske katoličke misije diljem Europe i Amerike.

Zima 1993/1994. god. ostat će nam u ružnom sjećanju. Bila je najteža koju pamte naši mladi sugrađani. Na naše veliko zadovoljstvo pristigla nam je pomoć od **40 tona hrane, hrane za bebe i 3 tone lijekova** od njemačkog Crvenog križa. Zahvaljujući organiziranom sakupljanju pomoći u Župi "St. Jozeph" u Rajnhauzenu - Duisburg, stigao je i veliki kontingent odjeće.

Radilo se jako mnogo, mnogo i nesebično. Dragi moji aktivisti, možda i niste svjesni, ali vaše su ruke prenijele bar po tonu robe. Velika vam hvala u ime svih onih kojima ste zakucali na vrata i donijeli zračak nade i istinu da nisu prepušteni sami sebi.

Osnivanje narodne kuhinje koncem 1993. god. od strane Skupštine općine, čiji su nosioci bili aktivisti "Vox humane" i "Amor vincit", spasilo je mnoge obitelji od katastrofe. Smatram da ovaj gest treba ući u povijest grada.

Nadalje je pristizala pomoć od pojedinaca i naših građana koji žive u inozemstvu. Trudit ću se da nikog ne izostavim: u više navrata fra **Efrem Kujundžić iz Beča**, u više navrata obitelj **Horvatski iz Ašefenburga**, naši građani iz **Kanade**, "**Caritas**" iz Amerike, **Hrvatska katolička misija iz Švicarske**, gospodin **Radaković Josip** i **Mirko Dulić** koji žive u **Njemačkoj**, klub **Hrvata iz Vupertala**, župljani **Đurđina**.

Pristiglu pomoć podijelili smo i predškolskoj ustanovi "Naša radost", Dječjem domu "Kolevka", osnovnoj školi "Kizur Ištvan", u suradnji sa Crvenim križom dato je za dačke kuhinje, Gerontološkom centru, Narodnoj kuhinji, bolnici, putem apoteka dijeljeni su lijekovi građanima, raznim sportskim društvima, Kolu srpskih sestara. **Podijeljeno je oko 10000 paketa hrane građanima**, a pomoć, koju i danas pružamo obiteljima s novorođenim djetetom, veoma je značajna jer se kod nas može kontinuirano snabdjeti s hranom za bebe, što čini veoma veliku stavku u obiteljskom budžetu.

Distribuciju lijekova nismo mogli sprovesti na željeni način da ih dobiju svi građani, ali smo upravo ovih dana naišli na veliko razumijevanje direktora Zdravstvenog centra u Subotici i angažiranjem bolničke apoteke lijekovi će se dijeliti na blizu 100 punktova i tako će biti dostupni svim građanima. Radi se o količini oko jedne tone. I do sada smo kontinuirano snabdjevali Bolnicu, Gerontološki centar, Kolevku i nekoliko ogranaka apoteka u gradu.

Moram napomenuti da su namirnice i svi proizvodi, koje smo dobili, bili izuzetno kvalitetni, higijenski pakirani i s dugim rokom trajanja.

Vrlo nerado, ali i to spada u naš dvogodišnji izvještaj, moram iznijeti da je naš rad u početku bio veoma otežan. Vršeni su razni pritisci na nas. Optuživani smo da djelujemo prema vjeri i naciji i izgovorene su razne

druge neistine. Prijećeno je oduzimanjem robe. Dokaze još i sada nismo sanirali, tako da su nam i sada svi prozori porazbijani, a vidljivi su i tragovi razvaljenih vrata.

No, bili smo uporni i dalje smo radili i dokazali da su sve to neistine. Mi jesmo tu da pomognemo prvenstveno svome narodu, ali nam naš odgoj i vjera nalažu da pomognemo svakome tko je u nevolji. U vrijeme tih optužbi često puta sam u srdžbi pomislila: da smo bar dijelom takvi kakvima nas prikazuju, a mi, složiti ćete se sa mnom, ne umijemo biti takvi da na zlo uzvraćamo zlim, a ljudski je i oprostiti.

No, tijekom ove dvije godine i klima dnevnih događaja je sasvim drugačija. Zahvaljujući djelovanju Općinskog štaba za koordinaciju humanitarnim djelatnostima, redovito se susrećemo s drugim humanitarnim organizacijama koje djeluju u našem gradu i s društvenim institucijama koje se brinu za potrebe građana i, na naše veliko zadovoljstvo a vjerujem i njihovo, ta suradnja je veoma uspješna.

Na našim prostorima uspjeli smo se dogovoriti ali, na žalost, država nam baš nije naklonjena. Iako je u VII. mjesecu 1994. god. donijet Zakon o porezima i akcizama, kojima se obavezujemo platiti porez na humanitarnu pomoć, uložili smo žalbu, ali je Ustavni sud potvrdio ranije donijet Zakon.

Ove uredbe Zakona poremetile su rad naše organizacije jer nismo u mogućnosti primiti humanitarnu pomoć.

Godina 1994. je nešto stabilnija što se tiče ekonomske i socijalne sigurnosti naših građana. Potrebe za pružanjem pomoći su nešto smanjene, ali s obzirom da je teška ekonomska situacija trajno izmorila građane koji su imali nešto zaliha, mnogi nisu u stanju da prežive a naročito bolesni, obitelji s više djece, a situacija u poljoprivredi je teško pogodila staračka zemljoradnička domaćinstva.

Dobrotvorna zajednica "Amor vincit" ima svoje aktiviste u Žedniku, Tavankutu, Đurđinu, Maloj Bosni, Aleksandrovu, Bikovu, MZ "Peščara", "Novom selu", "Bajnatu", "Gatu", "Keru", "Malom Bajmoku" i u užem centru grada. Aktivisti su svojim djelovanjem vrlo dobro upoznali svoje susjede i točno znaju njihovu socijalnu kartu i tamo gdje je najneophodnije priskaču u pomoć. Iako je obim pristigle pomoći daleko manji, uvijek će se za one najugroženije naći načina da se pomogne. Velika želja nam je da zažive komisije u mjesnim zajednicama i da zajedno sa stručnim radnicima riješimo svaki pojedinačan slučaj ostvarivanjem postojećih prava, jer često građani i ne znaju da ih mogu ostvariti i tako riješiti svoju egzistenciju.

Nadam se da sam ovim izvještajem obuhvatila sve, što se značajno desilo tijekom protekle dvije godine i bit ću slobodna da na kraju kažem da je postojanje i rad DZ "Amor vincit" značajan činilac u našem gradu, da smo odigrali vrlo veliku ulogu u ovim teškim vremenima, da smo i sada na svom zadatku.

Zahvalila bih se još jednom aktivistima na utrošenom vremenu i trudu

na njihovoj dobroj volji.

Zahvaljujem se Katoličkoj crkvi na velikoj podršci i pomoći u radu.

Zahvaljujem se članovima DSHV na angažiranju. Zahvaljujem se na podršci i pomoći Skupštine općine koja nam je izišla u susret dajući nam prostorije na korišćenje.

Zahvaljujem se društvenim institucijama s kojima surađujemo i preko kojih plasiramo našu pomoć do građana.

Zahvaljujemo domaćinima KUD "Bunjevačko kolo" iz Subotice.

Zahvaljujem svim ljudima dobre volje koji su pomogli kod istovara i distribucije robe.

**BUDIMO ZAJEDNO, ZAJEDNO SMO JAČI,
ZAJEDNO SVE MOŽEMO.**

Subotica, 15. IV. 1995.

Predsjednica: Ana Kopunović

SVE DOTLE TI JE SKRIVENO IME...

*Prostor i vrijeme nose te do stvorenja
uz napor pišeš njihova imena
svakoga dana pored okrepljenja
dijeliš ljubav, dostojanstvo, dobrotu
umjesto bezvrijednih znamenja.*

*Kad u svemirskom prostranstvu
u sjaju zvijezda potražiš smisao svega tog
u mreži sklopljenih ruku nađeš **BOGATSTVO NEBA**
shvatiš da je u svemu **ČOVJEK i BOG !!***

Noć se spušta ... Uskoro će novi dan!

*Izbrojiš zvijezde, nasloniš umornu glavu
s puno nade na Njegov topli dlan ...*

*(Viktorija Grunčić recitirala je ovu svoju pjesmu
na 1.obljetnici osnutka "AMOR VINCIT", 15. IV. 1994.)*

VUČJA ZAHVALNOST

Jedno jutro, ranije nego obično, posjetio sam starog Gospodara. U jednostavnoj sobi, bolestan, osamljen, ležao je u krevetu. Po izrazu očiju i gestom kojom je pokazao na stolicu, vidio sam da se raduje posjetu. Ja nisam sjeo, nego sam stao kraj kreveta da ga bolje vidim i čujem. A on je zatvorenih očiju, slabim glasom, s čestim stankama, započeo priču.

Dok sam noćas budan slušao fijuk vjetra, koji je šušкао najlonom na prozoru, fantazija mi je isplela čarobnu sliku. U sibirskoj tajgi lovac na krzna već nekoliko mjeseci samuje u svojoj brvnari. Iako je spremio najnužnije: ogrjev, hranu, lovački pribor, u surovoj prirodi zanat lovca na krzna teško ga je pogadao.

Jedne olujne večeri, baš kad se spremao na počinak, začuje grebanje na vratima. Desnom rukom dohvati pušku, a lijevom oprezno odškri- nu vrata. Pri odsjaju slabe svjetlosti ugleda vuka. Bio je star, mršav i izmučen u surovim uvjetima vučjega života. Lovac se nije uplašio. Štoviše, otvorio je vrata širom. Vuk je razumio. Ušuljao se unutra i skljkao kraj toplog ognjišta. Dobar komad je ležao i grijao svoje prozeble udove. Kad je počeo pokazivati znake živosti, lovac mu pruži hranu. Vuk je sa slašću jeo i opet prilegao.

Lovac, ne osjećajući nikakvu opasnost od vuka, i sam se opruži na ležaj. Fijuk vjetra i pucketanje vatre brzo ga uspava. Na jutro se trgne i prva misao i pogled poleti prema ognjištu. Vuka tamo nije bilo. Ustane i pride vratima. Bila su odškrinuta baš toliko da se mršavi vuk mogao provući, a u svježem snijegu vidio se trag njegovih šapa.

Jednoga dana, dok je lovac krstario tajgom i lovio, ugleda u daljini čopor vukova. I oni su opazili lovca. Jedan vuk je malo zastao iza čopora, okrenuo glavu prema lovcu i mahnuo repom.

Bio je to vuk kojemu je lovac one noći iskazao gostoprimstvo. Sada je na svoj, vučji način, zahvaljivao.

Gospodar je, otežano dišući, otvorio oči.

Nakon kraće stanke, rekao sam: "Gospodaru, razumio sam."

Priča o vučjoj zahvalnosti, alegorija je na njegov konkretani slučaj. Ostarjeli, umorni, osamljeni vuk - to je on sam, Gospodar. Lovac, koji mu iskazuje djela duhovnog i tjelesnog milosrđa, to su njegovi prijatelji. I on, pošto nije u mogućnosti da im na drugi način zahvali, čini to pogledom i gestom ruke, pokazujući na stolicu.

ANTUN GABRIĆ, Tavankut

SIĆANJE NA ŽETVU

Litnje jutro rasulo veselje po licima divojaka i momaka koji vrše posljednje pripreme za zahvalu Bogu za dobru žetvu.

Sušti svila sačuvana u ormanima naših nana. Glančaju se čizme i još se čuje škripa stari vrimena kad su nam baće gazile ovu ravnicu. Ko da vidim moju majku i didu. On visok sa bilom košuljom i gaćama dugačkim bilim u četiri pole, brkove svoje gladi i priprema kola da se ide kositi žito. U avliji graja, svi su u poslu. Majka obukla opanke, pripasala tanku pregaču, a jutros rano ispekla debelu pogaču da se nađe. Uža smo od sinoć do kasno noćas pleli. Radujem se jer ću ji sterati prid majkine noge.

Jutro rudi, sunce svojim zracima umiva ovu ravnicu. Još pomalo drimljivi stižemo na njivu.

Dida se prikristi i reče: "Bože pomoz!" Padaju prvi otkosi. Tata i dida kose, gladalice im vise za pojasom u kravljem rogu (u vondiru). Mama i majka skupljaju kosakom rukoveti, a ja i bać Ivan komšija, koji je došo u mobu, steremo uža. Snopovi se ređaju u stave i onda slažu u krstine.

Sunce se diže, mriši friški otkos žita, ševa se digla visoko i veselo cvrkuće svoju pismicu. Raduje se i ona ovom divnom danu. Čuje se dovikivanje risara. Klokoću točkovi paorskih kola po prašnjavim putevima ovog bačkog atara. Oznojeni vranici zaržu koji put tek toliko da se upotpuni ovaj žetelački ugođaj. Ruke žuljevite, bosc noge oprezno gaze ostru strnjiku, leđa oznojena. Dida nakrivio klepav šešir, godine su ispisale svoj trag na njemu, ali on snažno zamahuje kosom. Ona sjajna, sinoć otkovana, samo prede svoju zanosnu pismu u šumi žita.

Podne je, sunce upeklo i ševa začutila. U 'ladu drva konji miruju. Vrime je za užnu. Pod velikim drinkom dobra ladovina. Mama prostrla pokrovac, raširila bili čaršap i poredala jilo. Šareni se i mriši. Svi rumeni i veseli sidaju. Dida prikriži krov, blagoslovi ranu i nas i užna počne. Na obližnjem salašu zaškripi deram. Bać Ivan vuče vodu. Ona ladna ko led. Zna se, najmlađi dobija veliki zemljani ćup u ruke i kod bać Ivana na bunar. Zaronim ga u kabo, a on klokoće i puni se vodom. Veselo me čekaju da stignem. Dida zadigne krčak nekako priko ruke i nategne, zatim zagladi velike brkove, namisti se na lakat pa legne i zadrma.

Posle odmora nanovo u polje, pa sve do mraka.

"Bogu fala" kaže majka i ovaj dan nam prođe. Ređamo se na kola, konji nemirni, jedva čekaju da se krene kući. Dida pukne kandžijom, konji zatopotaju kopitama, točkovi zaklokoću i mi krenemo. Sunce sida, rumenilo oblaka prosulo se po poljima. Čuju se zvona sa naših tornjeva, pozivaju na pozdravljanje. Molitva se ne čuje, samo se usne miču u nekom čudnom miru. Ulazimo u naš sokak. Na glavi mi ispleten vinac žita. To je majka plela posli užne. Tek toliko da se vidi i da se zna sa kakvog se posla vraćamo.

Dida i otac dižu šešire u vis pozdravljaju komšije. "Faljen Isus seka Ano" dovikuje komšija majki: "Jeste se umorili, jel rodilo dobro, ta koliko krstina imate?" Ta ne mož, čeljadi, ni naodgovarat. Još nas i kod kuće čeka poso, triba naraniti, napojiti i pripremiti uža za sutra.

Nebo postaje sve plavije, misec se uzdigo sav purpuran, posijao srebro po usnulim poljima i salašima i sve je utihlo i utonulo u san.

Cecilija Miler, Sombor

MLADI

SUVREMENA KNJIGA OTKRIVENJA

PISMA MLADIH CRKVI U SRIJEMU

Ove tekstove napisali su mladi okupljeni na duhovnoj obnovi u Srijemskoj Mitrovici (u Sirmiumu) u travnju 1995. godine nadahnuti tekstom iz Knjige Otkrivenja sv. Ivana apostola (Otk 1-3).

Mrtvoj Crkvi u Sirmiumu

Život nikad nemojte glumiti - to nije uloga za vas, ni za koga od vas. Ne glumite život, nego ga živite. Nikom nije stalo do umiranja, ali ne umire se samo jednom. Već ste mrtvi. Zar je ovo život što živite? Ja nisam umro radi ovakvog vašeg vegetiranja. Umro sam da imate život, ali ne da svatko živi svoj život. Živite život i bit ćete sretni. Ništa što je živo nije isto kao juče. Pokušavate li zaustaviti život, mrtvi ste. Ne živite na onom od juče, živite danas, ali zaista živite. Ne zatvarajte svoju zajednicu. Neka su neki novi, drugačiji, prihvatite ih. Meni takvi trebaju. Zašto biste vi morali sve znati? Živite slobodno i ne sputavajte slobodu drugih. Najteža voda je stajaća voda, u njoj je najviše bolesti i bakcila. Dopustite da moja milost teče. Ne pregrađujte potok moje milosti jer ćete dobiti samo baru zla. Dopustite da se nešto mijenja i sami se mijenjajte. Ne znate vi moje putove i ne znate vi najbolje. Niste pozvani da sudite, niti da određujete što je dobro, a što zlo. I mene su osudili vođe i svećenici, oni koji su smatrali da su pozvani da sude. Ipak, ne odobravajte sve, slušajte svoje srce i pomozite drugima prijateljskim savjetom da zažive, ali ne samo kritikom, odbacivanjem, izolacijom i podozrenjem. Živite primjerno i volite druge i bit ćete voljeni i ja ću biti s vama i u vama. Ne bojte se, ali mene slušajte i pobijedit ćete smrt koja se uvukla u vaše redove. Pustite Duha da djeluje kako on hoće, a ne kako biste vi htjeli.

Misionarskoj Crkvi u Sirmiumu

Zar ste sigurni da znate šta su misije i da to nije za vas? Živite u sredini u kojoj je važnije propovijedati primjerom, a ne riječju. I taj karitas koji vam stiže, mislite li da je slučajnost? To je moj dar. Ljudima treba pomoć i vi ste tu da budete most po kojem će ta milost doći, ne da naplaćujete mostarinu i čuvate most da ga drugi ne osvoje. Niste vi obično društvo s ulice. Vi ste moja krv, moja predraga svojina, rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, narod krvlju stečen. Ojačajte najprije sebe i svoju vjeru, a onda svoju okolinu, uklonite brvna iz svoga oka, pa tek onda gledajte druge. Znate riječ koju ste primili i poziv na koji ste pozvani: ljubav. Svi koji nisu za ljubav za kompromise su s đavlom - lažni su proroci i još više - svaka laž, ma kako je vi smatrali malom i bezazlenom, od Oca je laži i svaki koji laže nije moj. Budite zato iskreni i prema sebi i prema drugima. Skinite maske sa svojih lica i pokažite se onakvima kakvi jeste. Najljepši ste kad ste takvi kakvi ste, kakvi ste stvoreni. Riječ koju niste sačuvali. Kakva je uostalom to ljubav kad s odbojnošću prilazite novim članovima? Gdje je radost zbog mog brata ili sestre, iskrena radost, ljubav nehinjena?! Znate li kolika je hrabrost potrebna doći u zajednicu? Možda biste se ipak mogli ugledati na one koje nazivate sektašima i na to kako oni žive ljubav, žive mene. Odgovarat ćete mi za sve one koji nisu više u zajednici, ali i za one koje ste svojim lošim primjerom vi udaljili od Crkve. Samo ne recite da niste krivi. Kad su mene osudili, rekoše: "Krv njegova na nas i na djecu našu". Razumijete li?

No, ipak ste zajednica, ipak se okupljate i želite živjeti uz mene i sa mnom. Znam da vam nije lako, ali ja sam s vama i ostat ću zauvijek; svaki ću dan iznova dolaziti k vama i biti s vama i za vas. Radosti koje ima među vama nemojte gasiti, raspirujte je i radujte se životu, sebi, drugima ... zato jer su drugačiji, bolji, ljepši. Oni mi trebaju takvi, a vi ovakvi. Znajte, pak, svima vama kažem, svakom ponosob: **volim te, ti si moje ljubljeno čedo, ljubav moja, odvijeka dovijeka.**

Oholoj Crkvi u Sirmiumu

Prvi grijeh bijaše oholost. I najveći. Niste oholi, ne svi. Normalno je da bude nerazumijevanja i neshvaćanja; ne mogu biti svi jednodušni, ali dobro je što želite biti jedno. Imam protiv vas: ne povezujte vjeru i nacionalni identitet. U prvom redu vi ste kršćani, a tek onda ste ostalo. I još nešto: stariji prihvatite mlade, prihvatite njihov polet, elan, mladost - ja živim u njima; mladi prihvatite odrasle i njihovu razboritost životom stečenu, dopustite da oni znaju bolje. Ali, ako je netko drugačiji, nemojte ga suditi: dopustite da i mladi ponekad budu u pravu.

I ponajviše: pustite dječicu k meni. Gdje je dječja radost, gdje su djeca? Je li moja riječ izgubila snagu? Ne, vi ste izgubili žar. Doživjeli ste i doživljavate Veliki petak i teško vam je kao mučenicima iz čije ste krvi stasali. Ali, primit ćete za to nagradu. Ne zaboravite da ste svaki dan, mnogo puta, doživjeli i Uskrs. Zašto ga ne živite? I to malo oholosti što ima u vama uklonite što prije. I ja ću biti s vama posve - danas, sutra i uvijek. Tko ima uho neka čuje, tko ima srce neka se promijeni, tko ima život neka živi!

Mučeničkoj crkvi u Sirmiumu

Anđelu crkve u Sirmiumu napiši: Ovo govori onaj koji je vječna ljubav i milost, onaj koji umrije i oživje i živi u vijeke vijekova. Poznam slavnu prošlost i tvoju ljubav, postojanost i vjernost. Blagoslovljeno je tlo natopljeno svetom mučeničkom krvlju. Ustrajnost tvoja i neumorno trpljenje poradi imena moga bit će stotruko nagrađena. A slavni mučenici koje ti porodi, kao pobjednici. Sjedit će sa mnom i Ocem u vječnosti.

Ali, bdijte i budni budite jer teška vremena vam predstoje: krivovjerje, raskoli, koristoljublje i ostale Sotonine kušnje. Ne pokleknite, sinovi mučenika! Sjetite se mene - onog koji je sve grijehе svijeta na svoja pleća primio i svojom smrću svijet otkupio i sjetite se svih onih srijemskih mučenika koji poradi vjere i imena mojega život predadoše - iz ljubavi! Idite putem mučenika i imat ćete život vječni!

Odbacite sve što vas od mene dijeli: bogatstvo, oholost, sebičnost, zavist i prinesite mi samo jedan dar koji će vas spasiti - čisto srce.

Zato, budite budni i obratite se, jer približava se čas! Ja već stojim na vratima i kucam, strpljiv u svojoj ljubavi i nemilosrdan u svojoj pravdi.

Tko ima uho neka čuje što Duh sveti poručuje Crkvama. I neka svatko otvori vrata srca svoga da ljubav Božja, koja je u vama, preplavi svijet!

Poruka mladih Crkvi u Sirmiumu

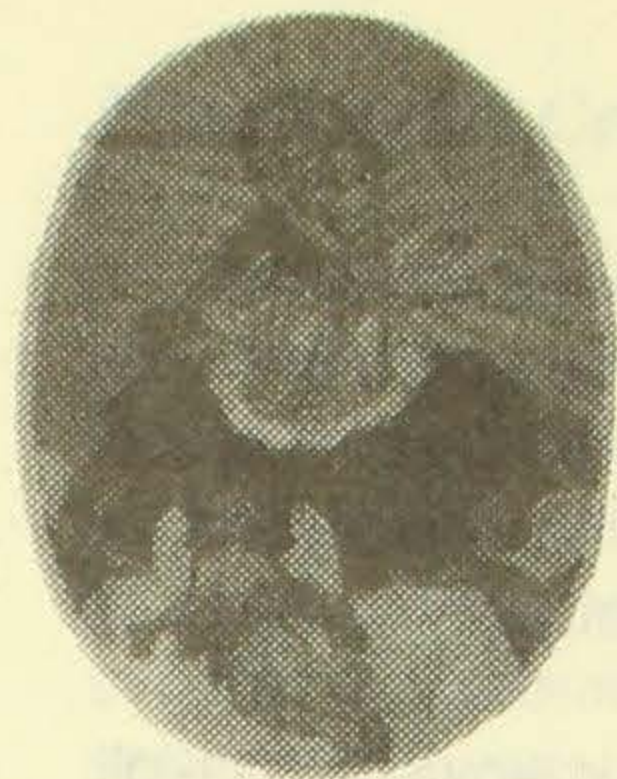
I kao što se Bog preko anđela obraća nama kršćanima, tako želi preko svojih riječi pokazati primjer vjere i ljubavi zajednice u Sirmiumu, koja kao zajednica treba biti jedno u Kristu i s Kristom. U kreposti Duha Svetoga živite i činite djela ljubavi, osobito prema bližnjemu - bratu i sestri - i kao takvi tvorite srcem ideal zajedništva. Neka vaš primjer ostane i postane svima koji u sebi nose vjeru Isusovu, djela, uslužnost i postojanost trajan dokaz vječne brige za vas i vaše spasenje. I prolazeći ovozemaljskim životom očima vidite, ušima slušate Njegovo očitovanje, da biste na koncu jednom ipak postali dostojni upraviti pogled svoj Njemu, Gospodinu. Budite vjerni svjedoci vjere s pouzdanjem u to što Gospodin daje vama - a daje vam "novo ime" koje nitko ne poznaje osim vas koji ga primiste. Obratite se, jer vrijeme koje dolazi od Gospodina, vama je dano.

I Gospodin će vam dati mnoga djela koja će biti vama korist, na korist zajedništvu, vašoj ljubavi u sve dane do dolaska Njegovog. Jer On vam daje vrijeme da se obratite, da skinete sa sebe breme teških grijeha iz svega onog što priječi da budete u Božjoj milosti.

Gospodin vam ne nameće teže breme nego što ga svatko od vas može nositi, nego želi da breme koje sada nosite čvrsto držite dok On ponovno ne dođe. Molite se i bit ćete uslišani. Gospodin poniznima daje slavu i vječnost Kraljevstva nebeskog te tako budete iz poniznosti uzdignuti k Vječnomu.

Tko ima uho, neka čuje ove riječi. Jer vrijeme je milosno, u njemu treba tražiti ljubav, tražiti sebe - zajednicu.

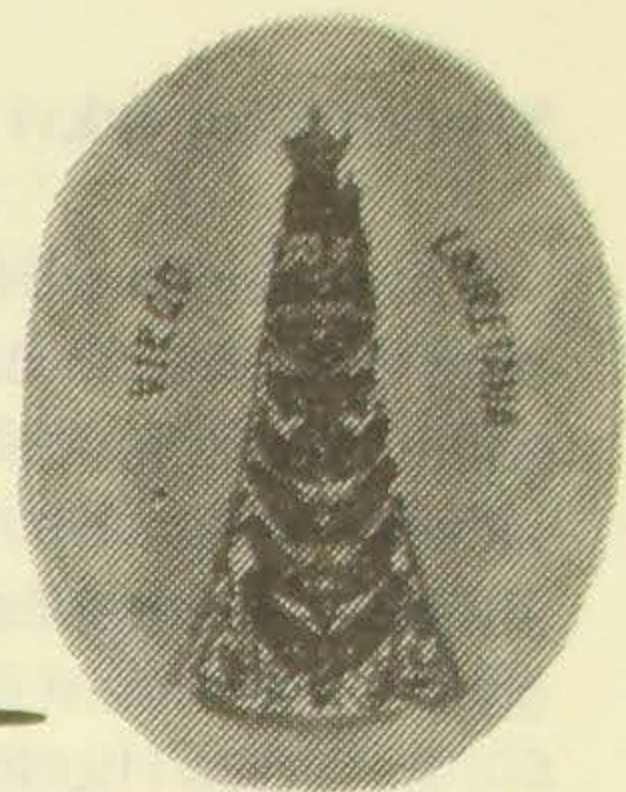
Stoga, potrebno je da shvatite da drevna sirmijska Crkva može jedino preko vas uskrsnuti na novi i bolji život.

LORETO

SVETIŠTE

"NAZARETSKE KUĆE"

Loretska predaja pripovijeda: Kad su križari u 13. stoljeću bili konačno protjerani iz Palestine, nazaretska kuća u kojoj je živjela Marija, prenesena je "čudesno, pomoću anđela" 1291. godine najprije u Hrvatsko primorje (na Trsat kod Rijeke) i odande 10.12. 1294. godine u područje Loreta u pokrajini Marke (Italija).

Marijino se boravište sastojalo od dva dijela: špilje, izdubene u stijeni koja se još uvijek štuje u nazaretskoj crkvi Navještenja i pred tom špiljom nadozidane kuće, moguće je, upravo one koja se štuje u Loretu.

Sveta kuća u stvari nema vlastite temelje i stoji izravno na javnome putu. Istražena struktura građevine i njeno uspoređivanje s nazaretskom špiljom otkrivaju moguć odnos ovih dvaju dijelova. Vrlo su važni i crteži, urezani u kamenje. Po sudu stručnjaka, judeokršćanskog su porijekla i veoma su slični onima iz Nazareta.

Tri izvorna zida visoka su tri metra. Materijal, koji je iznad toga nadograđen, sastoji se od domaće opeke, i kasnije je dodan da se prostor bolje prilagodi bogoslužju.

Kako je zapravo došla sveta kuća na ovo markeško područje?

Na temelju povijesnih istraživanja, stručnjaci smatraju da je kamenje zidova bilo ladom preveženo u Loreto u 13. stoljeću. Nazaretska kuća, do tada već okružena crkvama koje su malo po malo gradili prvi kršćani, Bizantinci i Križari, sačuvana je od muslimanskog razaranja i prenešena u Loreto.

Tijekom stoljeća štovanje svete kuće je raslo zajedno s glasom koji se o njoj širio našim kontinentom i cijelim kršćanskim svijetom. U 15. stoljeću sagrađena je bazilika koju su u narednim stoljećima poljepšavali. Na poticaj Papa veliki umjetnici renesanse su nazaretsko kamenje, po Bramanteovu nacrtu, obložili dragocjenim mramorom.

U 19. i 20. stoljeću apsidalne kapele bazilike nazvane su po nekim zemljama Europe: Španjolska, Francuska, Njemačka, Poljska, zemlje slavenskih naroda i Švicarska.

(-) (-) (-) (-) (-)

SA ZAJEDNIČKOG PUTA K MARIJINOJ KUĆI

U LORETO 6-10. IX 1995.

HODOČAŠĆE MIRA, LJUBAVI I NADE

Sveta kuća u Loretu - prvo svetište međunarodnog okvira posvećeno Bl. Dj. Mariji - već više stoljeća predstavlja istinsko srce kršćanstva. Tradicija koja se provlači od 13. st. sve do naših dana, govori da se u Loretu nalazi nazaretska

kuća u kojoj je Mariji naviješteno utjelovljenje Božjega Sina. Ljudi dolaze vidjeti tu kućicu i u njoj se pokloniti Utjelovljenom Bogu kako bi u njima ponovo oživjela Marijina ljubav i kako bi ta nutarnja vatra ljubavi prema Bogu i bližnjemu jače zaplamtjela.

Želimo izraziti svoje utiske, prenijeti svijetlu poruku iz nazaretske kuće: jedino Božje djelo u nama otvara nove horizonte spasa, jedino ono u sebi ima snagu koja može promijeniti svijet.

Na hodočašće u Loreto (svetište u pokrajini Marke u Italiji) pozvani smo da pronađemo put odvažne svetosti i da tako obnovljeni u svojoj duši preporodimo svoje prijatelje, svoje obitelji, društvo, svoje narode.

Bio je to veličanstveni susret mladih različitih naroda, kultura i tradicija u zemlji koja ima svoj povijesni predznak prostora svjedočenja kršćanske vjere u kojoj smo i mi pozvani da budemo graditelji mira, solidarnosti i uzajamne ljubavi.

Što smo ponijeli iz Loreta?

Prije svega saznanje da zajednički život s Kristom i svim ljudima nije samo spoznaja već poziv da se odričemo sami sebe, da uzmemo svoj križ te da u našim životima ponovo oživi Kristova riječ Života kako bi našli put svjetla i spasenja.

Duhovni pečat ovom velikom susretu dao je Sveti otac koji je kroz svoje poruke mladima i cijelom svijetu naglasio da ovo iskustvo s hodočašća svima nama treba biti put pomirenja u ljubavi i pravdi kako bi se u cjelini našeg iskustva ostvarila krepost i nada u ljepši i bolji svijet u kojem je mladima povjereno da budu poslanici u izgradnji tog boljeg svijeta.

Sveti otac je posebno pozdravio mlade iz Jugoslavije i mlade iz Bosne dajući nam tako podršku u težnji da ustrajemo u ovim teškim i sumornim vremenima, da nam ovaj put do "svete kuće" u Loreto bude put duhovne obnove.

Mi ovaj dar Božji doživljavamo kao nadahnuće za naša bića, kao podlogu našem duhovnom životu, našim mislima, htijenjima i osjećajima. Sveti otac je zatim pozdravio sve prisutne mlade na njihovom jeziku. Bio je to trenutak jedinstva - stvarnost koja se očitovala.

Uz ove bogate dojmove želimo staviti naglasak i na naš doček, na naše domaćine u Italiji, njihovu gostoljubivost, širokogrudnost, druželjubivost a sve to u ozračju Kristove ljubavi koja nas je povezivala u nastojanjima da prenosimo svjetlost i ljubav na sve oko nas.

U ime ljubavi i nade

Madonin trg s bazilikom

Svjetlana i Mirjana, Ulcinj

PAPA MLADIMA U LORETU

**Osobitom ljubavlju
grlim Vas mladi iz
Sarajeva i nekadaš-
nje Jugoslavije!**

Papa je na početku velikog bdijenja na zaravni Montorso u Loretu srdačno pozdravio sve prisutne mlade i rekao: "Svetište Svete kuće, kojemu ove godine slavimo 700. obljetnicu, našlo se danas kao u središtu ovog starog i novog kontinenta koji vi nazvaste "Eur-Hope": Europana. Tako je Loreto postalo Svetište nade."

Pozdravljajući zatim sve mlade koji su te večeri bili povezani s Loretom putem radija i TV, Papa je rekao: "Osobitom ljubavlju grlim vas, mladi iz Sarajeva i nekadašnje Jugoslavije! Vas, koji se možete duhovno sjediniti s ovim čudesnim slavljem i vas, koji to ne možete zbog izolacije u kojoj vas rat, nažalost, drži. Blizu smo vam, s vama smo!... Draga mladeži Bosne i Hercegovine, hvala vam na sudjelovanju. O, koliko bih želio biti među vama! Neka do vas još jedanput dopre solidarnost cijele Crkve. Ne gubite odvažnosti te zlo pobjeđujete dobrom. Sve vas povjeravam Djevici Mariji i ponavljam: s vama smo!"

Potpuno preuzeti odgovornosti - osobne i društvene

Papa je na koncu bdijenja pozvao mlade da uđu u Marijinu i Isusovu kuću, koja je kuća Božja i ljudska i dodao: "Europska mladeži na putu prema godini 2000. uđi u ovu kuću da bi zajedno gradila drugačiji svijet u kome neka vlada civilizacija ljubavi. Vi ste u proljeću života, te otkrivete procvato drveće koje je pozvano biti bogato plodovima. Ove godine, koje označuju suton drugoga tisućljeća, označene su najezdom tolikih izazova i pitanja, poticaja i očekivanja. To je doba vaše mladosti... Unatoč svojim problemima ovo je izvanredno doba, "pravi trenutak" u kome svatko mora znati potpuno preuzeti svoje odgovornosti, kako osobne, tako i društvene".

Mladi u službi života i graditelji mira

Papa je naglasio kako novom tisućljeću treba predati Europu koja će u Evandelju tražiti nadahnuće suživota u slobodi i uzajamnosti.

U nastavku svog govora Papa je podsjetio na mnoštvo onih koji su izgubili svoje mlade živote ne tako daleko, "s one strane Jadranskog mora", te je zavapio: "Draga mladeži, odbijte maglovite i nasilne ideologije, držite se daleko od bilo kakvoga pretjeranog nacionalizma i nesnošljivosti. Vama je povjereno poslanje otvaranja novih putova bratstva među narodima za izgradnju jedinstvene obitelji čovječanstva, produbljujući zakon uzajamnog davanja i primanja, sebedarja i prihvaćanja drugog". Zatim je naglasio kako Evandelje mora biti temeljno pravilo svakog pothvata i svake želje mladih.

Mladi - Kristovo srce za ljubav, Kristove ruke za rad i služenje

"Vi ste mlado lice Europe", rekao je Sveti otac mladima i dodao da njima pripada budućnost kontinenta i cijeloga svijeta ako budu slijedili Isusov put. To znači: biti

Isusove ruke i njegovo srce za svoju braću i sestre, srce za molitvu i ljubav, ruke za rad, izgradnju i služenje.

Mladi - primite Mariju u svoj dom

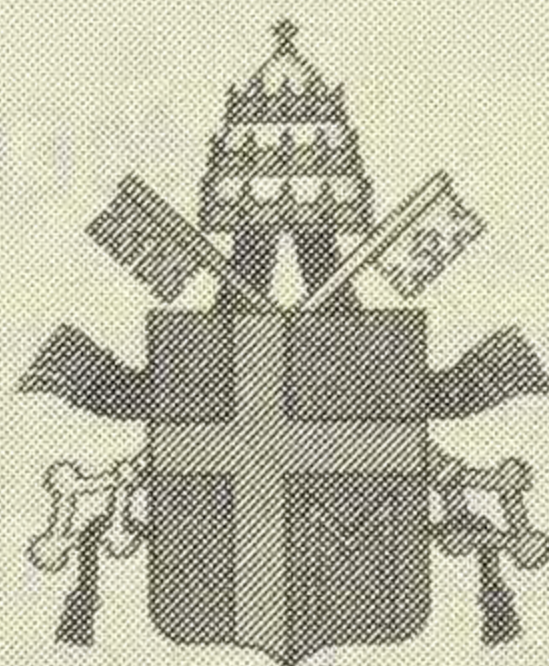
Pozivajući mlade da prime Mariju u svoj dom, Papa je naglasio kako mladi moraju usvojiti život nazaretske kuće: poniznost, vjernost, služenje. Oni koji slijede Mariju, iskusit će radost i mir, te posebne darove Duha Svetoga.

Papa na grobovima poginulih u ratu na Balkanu klečeći moli za mir

U nedjelju, u svečanoj homiliji u loretskom svetištu, Sveti otac je, između ostalog, rekao:

"Kuća je znak mira. Ovdje smo da bismo tražili mir. Vi mladi nemate iskustva o prvom i drugom ratu koji su bili svjetski, ali prije svega europski, koji su donijeli razaranje i smrt tolikim kućama našega kontinenta. Ali, svi smo svjedoci rata na Balkanu, tog beskrajnog rata koji je izrugao svaku čovječnost i koji nastavlja razarati crkve, škole, učilišta, pretvarajući nekoć vedra mjesta rada i života u groblja u kojima je pokopano najviše mladih budući da ponajprije oni gube živote na bojištima ovoga beskorisnog rata. Kleknimo na grobove tolikih mladih zajedno s njihovim uplakanim majkama i očevima. Dok za njih molimo vječni pokoj, nijemim govorom njihove smrti zaklijemo sve odgovorne za rat neka se obrate mislima pomirenja i mira.

Činimo to sigurni da izražavamo osjećaje svih osoba dobre volje. Potrebno je da se svatko zauzme, neka se čuje njegov vlastiti glas, da svatko nešto učini za mir. Tome smjera, predragi mladi hodočasnici, pothvat što ste ga poduzeli u korist svojih vršnjaka u Bosni i Hercegovini. To je znakoviti čin solidarnosti koji od srca blagoslivljam i ohrabrujem u nadi da može proizvesti zamjetne i obilne plodove".

TEBI GOVORIM

Što si tužan i nesretan? Poslušaj me!

Svaki bi čovjek želio biti sretan, zadovoljan. Često nam tu sreću krađu ljudi oko nas. Ponekad i najmiliji. Nismo sretni kad nas drugi mrze, odbacuju i ne žele biti u našem društvu. Najteže nam je kad nemamo s kim razgovarati, dijeliti sreću.

Čovječe, stani! Imaš prijatelja. Prijatelja koji će te uvijek saslušati. On će ti sigurno pomoći. On se zove ISUS KRIST. On je uvijek s tobom: u kući, na putu, u bolnici, u kinu... Ti trebaš samo slušati Njegov glas i vršiti Njegove upute. Ali kako ćeš Ga čuti kad si izabrao tako bučno mjesto za razgovor? Buka i galama ne daju Isusu doći do riječi. On je jako pristojan i ne govori dok drugi govore. Čeka priliku. Pruži mu je. Isusov glas možeš čuti u osami, u odvojenosti od svijeta. Pronađi sebi "pustinju" i sve brige i probleme potanko mu reci. On će te čuti i pomoći. On ti uvijek pruža pomoć, ali si ti slijep da to vidiš i tu pomoć primiš. Pronađi, dakle, "pustinju". Sjeti se: i Isus je bio u pustinji četrdeset dana (Mt 4,1-11). Poziva i tebe da nađeš mjesto tišine gdje ćeš razgovarati s Njim (Mk 6,31).

Kad stigneš u "pustinju", najprije mu priznaj da si zabrinut, grešan... Isus će ti oprostiti i promijeniti tvoj život, ako želiš. Postat ćeš slobodan! Slobodan od grijeha i ovozemaljskih briga koje sapinju tvoju dušu i tijelo. Tada ćeš moći s Njim razgovarati iskreno, otvoreno... I on će Ti reći što ti je činiti da budeš istinski sretan... I uvijek će biti s tobom. Isus je prijatelj, ali ne običan, nego najbolji i svemoćan...

Hej, kamo ćeš? Stani! Tebi govorim! Pobjegao je od mene potražiti "pustinju", što prije... A nisam mu ni rekao da na kraju zahvali Bogu na svemu...

Marinko Stantić

(-) (-) (-) (-) (-)

MEDITIRAM I MOLIM

Slatki moj Isuse, nemam nikog osim tebe. Želim ti reći koliko mi značiš i kako te silno volim. S tobom je sve lakše, bolje, sigurnije... Nema rizika, straha, nesigurnosti. Biti u Tvojoj milosti nagrada je koju nisam zaslužila. Ljubav je tvoja bezgranična, preoblina "za ove naše glinene posude". A mi ljudi - kao glina - lako savitljivi, lako te se odričemo... Često je dovoljan samo jedan mali val da se lađa našeg života uzdrma... Svijet je pun opasnosti, a ti si uza me. Ti si "moja snaga, moja nada, moja hrid - sva sigurnost života mog". Bez Tebe sam ništa, jer Ti si ljubav, a ljubav je smisao mog života...

Zato Te molim, Gospodine, da nikada ne posustanem na tom putu traženja i življenja prave ljubavi. Budi mi Ti jedina istina. Ne daj da me zavedu lažne ljepote ovoga svijeta.

Gospodine, molim te za sabranost u molitvi i mir u srcu. Privuci me čvrsto svom srcu...

Dijana

Mir

Kročite smireno kroz buku i strku i ne poželite MIR koji donosi vječna tišina. Trudite se ali bez potčinjavanja da budete u dobrim odnosima sa svim ljudima.

Govorite svoju ISTINU tiho i jasno, slušajte što vam drugi govore, jer čak i dosadni i neuki imaju svoju priču.

Izbjegavajte glasne i agresivne osobe - one uznemiruju dušu!

Uspoređujući sebe s drugima možete postati sujetni i ogorčeni, jer uvijek će biti gorih i boljih od vas.

Uživajte u svojim dostignućima kao i u svojim planovima.

Vodite računa o svom ZVANJU ma kako skromno bilo, jer to je nešto stvarno što posjedujete u ovom nemirnom i promjenljivom vremenu.

BUDITE SVOJI!

Posebno ne iskazujte lažnu naklonost i ne budite cinični u ljubavi.

Unatoč svim prijevarama i razočaranjima, LJUBAV uvijek ispočetka niče poput trave.

Brižljivo postupajte s iskustvom koje vam donose godine i dostojanstveno im predajte MLADOST.

Razvijajte snagu DUHA da vas zaštiti od iznenadnih nedaća.

Ne budite sebe sumnjama i negativnim razmišljanjima, previše je strahova rođeno u samoći i premorenosti životom.

Ispod zdrave discipline budite NJEŽNI prema sebi.

Vi ste DIJETE svemira kao stabla i zvijezde i vi imate pravo biti ovdje.

I bez obzira da li je to vama jasno ili ne, svemir se razvija točno onako kako treba.

Zato, budite u MIRU BOŽJEMU, ma što za vas on bio, i ma kakvi bili vaši zadaci u ovoj "ludnici".

Sačuvajte MIR u svojoj DUŠI.

Sa svim svojim prijevarama, svojom iskrenošću i promašenim snovima ovo je još uvijek predivan svijet.

Čuvajte sebe.

Ulažite sve što imate i što jeste - i budite SRETNI.

Pronađeno u crkvi Sv. Pavla, u Baltimoru, 1692. godine.

PRIJATELJ

*Kroz san prolazi
iz maglene daljine
skoro neprimjetno
nošen vjetrom
ne hodajući
ostarjela lica*

*kose sijede
tijela slaba
ali uspravna
i s vedrim sjajem
u oku.*

Tomislav Žigmanov

MLADI U '95. - KRONIKA

TRIBINE MLADIH

Tribina mladih održavana je i tokom 1995. godine. Teme i predavači bili su slijedeći:

Siječanj: "Biti kršćanin-katolik među kršćanima drugih Crkava" (preč. Andrija Kopilović - Subotica)

Ožujak: "Molitva i bratska ljubav" (mons. Marko Forgić - Sonta); gosti na ovoj tribini bili su mladi iz Sonte. Poslije tribine druženje je nastavljeno u prostorijama "Bunjevačkog kola".

Travanj: "Uskrsna svijeća" (o. Ignacije Belak, isusovac iz Beograda); na tribini su bili i mladi iz Beograda koji su dva dana proveli s nama u zajedničkom druženju.

Svibanj: "Ostvarenje žene u redovničkom zvanju" (s. Silvana Milan iz Družbe Kćeri milosrđa - Subotica)

Lipanj: "Tribina o tribini". Razgovarali smo što učiniti i na koji način raditi da bismo na tribinu privukli što više mladih.

Rujan: "Radost i nada" (preč. Stjepan Beretić - Subotica). Na poticaj pape Ivana Pavla II. voditelji Tribine mladih odlučili su tokom ove godine na našoj tribini obraditi vrlo značajan dokumenat o Crkvi u suvremenom svijetu II. Vatikanskog koncila, koji nosi naziv "Gaudium et spes" (Radost i nada). Preč. Beretić održao je uvodno predavanje.

Listopad: "Svi ljudi u srcu kršćana" (preč. Andrija Anišić - Subotica).

MISA MLADIH ZA MIR

Svakog prvog petka u mjesecu održava se sv. misa u 20 sati u kapeli "Crne Gospe" u franjevačkom samostanu u Subotici.

MOLITVENI SUSRETI MLADIH

Svakog ponedjeljka u samostanu sestara "Kćeri milosrđa" u Subotici molitvena zajednica "Betlehem" održava molitvene susrete mladih. Poslije Taizea i mladi iz župe Marije Majke Crkve u Subotici održavaju slične molitvene susrete utorkom u 20 sati.

BDIJENJE MLADIH

U subotu uoči Cvjetnice u sjemeništu "Paulinum" u Subotici održano je tradicionalno bdijenje mladih. Kao glavnu zadaću Papa je mladima zadao preporod, obnovu Crkve, koja se ne smije ostaviti ni za sutra, ni "za poslije". Ona mora početi odmah, u nama samima. O tom smo razmišljali i za to molili i na temelju toga donosili u ovom bdijenju konkretne odluke.

DAN MLADIH

U Baču 2. svibnja 1995. godine održan je tradicionalni susret mladih Subotičke biskupije na kojem su bili i gosti iz Đakovačke i Srijemske biskupije. Tema susreta bila je: "Evandjelje i mir". Gost susreta bio je o. Herbert Froehlich, svećenik iz Drezdena. Na ovom susretu bilo je prisutno oko 200 mladih.

DUHOVNE VJEŽBE ZA MLADE

U mjesecu srpnju u župi sv. Križa u Somboru priređena je duhovna obnova za krizmanike i srednjoškolce (mladiće i djevojke). Okvirna tema za sva tri susreta bila je: "Crkva smo mi", a voditelji su bili preč. Stjepan Beretić, katedralni župnik, vlč. Franjo Ivanković i preč. Josip Pekanović, župnici u Somboru i preč. Jakob Pfeifer, župnik iz Odžaka.

PRVI MEĐUBISKUPIJSKI FORUM MLADIH

U Beogradu je od 9. do 11. srpnja održan prvi međubiskupijski Forum mladih. Tema ovog susreta bila je "Život u svjetlu vjere". Mladi su iznijeli svoja iskustva života u Bogu, poteškoće s kojima se suočavaju, osjećajući Božji poziv da novim idejama doprinesu njihovom rješavanju. Poruku svim mladima širom svijeta s

tog susreta saželi su u rečenici: "Isus je svjetlost svijeta, neka vam On bude svjetlost života".

MLADI U TAIZEU

Tridesetak Subotičana 19. kolovoza krenulo je na hodočašće u malo mjestiće po imenu Taize u Francuskoj, predvođeni s. Eleonorom Merković. Molitva, druženja i svi divni trenuci koje su doživjeli ostat će im doživotno upisani u srcima.

Ovaj pregled naših aktivnosti sačinila sam na temelju podataka koji su objavljeni u katoličkom listu "Zvonik".

Zdenka

POPO I POST

Ko nije od starijeg svita pozno našeg župnika, gospodina Benu. Poznavali su ga i salašari sa okolni salaša, jer je gospodin Beno volio ići na salaše, na proštenja i držat pridike. U svojim pridikama često je govorio o ljubavi materinskoj. Znao je često spominjat svoju nanu.

Naročito s velikom ljubavlju izgovarao je riči: "Moja nana."

Po tom su ga mnogi i upamtili. Kad je jednom držao pridiku, nakon pridike glasno objasni:

"U sridu, petak i subotu je kvatrena post." Potom malo glasnije: "Za one, koji su drimali: u sridu, petak i subotu je kvatrena post." Potom još glasnije:

"Za one koji su gluvi, u sridu, petak i subotu je kvatrena post."

Kad je nakon molitve sašo sa pridikance, upita ga jedna majka:

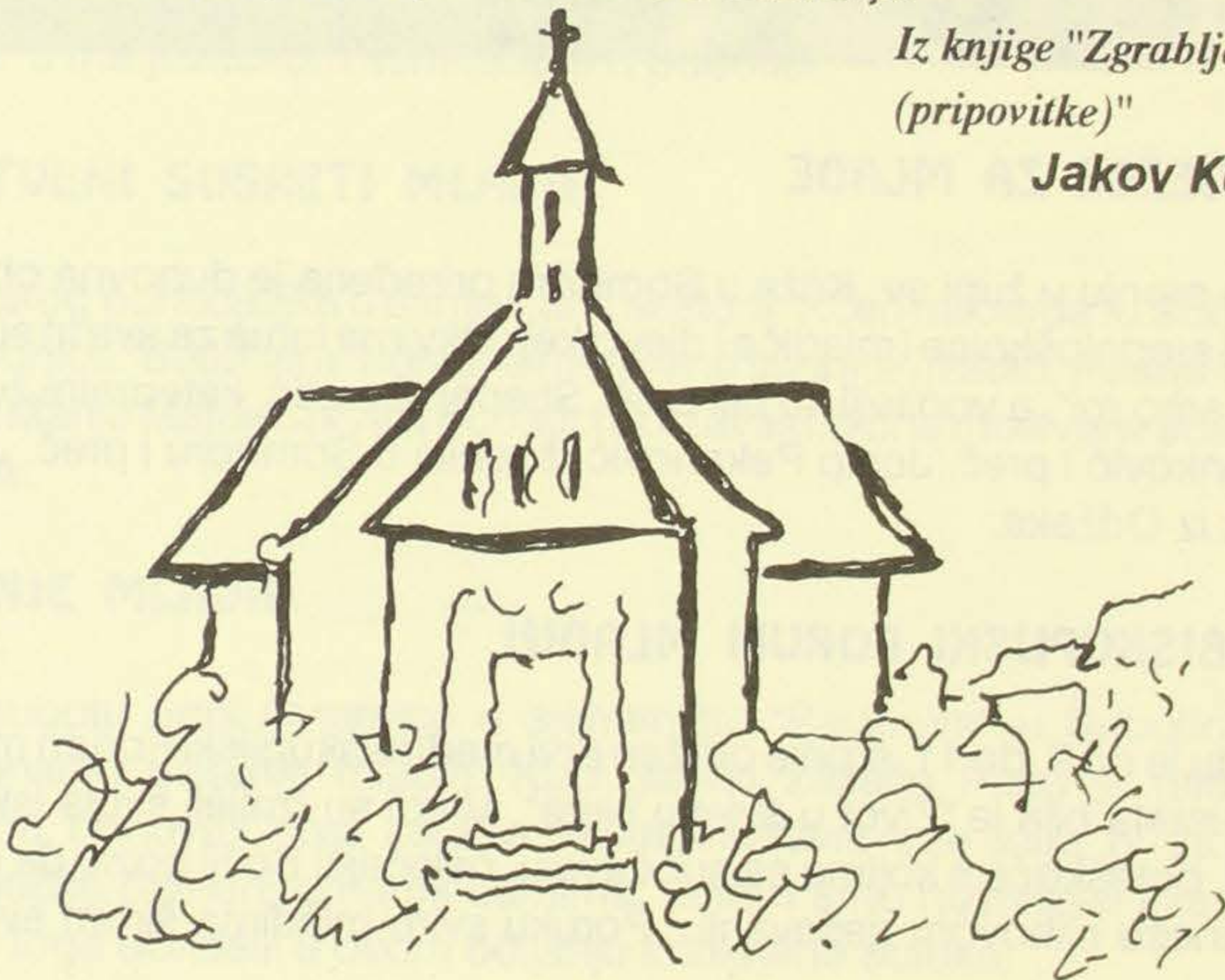
"Šta ste kazali, gospodine, da više nema posti?"

Gospodin Beno je pogleda, onako sitnu namrskanu staricu, pa će glasno:

"Za tebe, nema, babo jedna!" i ode u sakrištiju.

*Iz knjige "Zgrabljena mršavina
(pripovitke)"*

Jakov Kujundžić

KRONIKA ZNAČAJNIJIH DOGAĐANJA U 1995.

Piše: Bela Gabrić

JUBILEJ TONE KUJUNDŽIĆ

Teta Tona u zanosu

katoličkih organizacija svoga vremena. Od prvog razreda građanske škole bila je članica Marijine kongregacije, a 1931. godine postala je članicom Križarskog sestrinstva "Bunjevka" u Subotici. Godine 1935. Tona je izabrana za predsjednicu Sestrinstva i na toj dužnosti je ostala do kraja II. svjetskog rata.

To je bio najplodniji Tonin period rada kada je veoma mnogo uradila u križarskoj organizaciji, ali 1937. godine razboljela se od najtežeg oblika reumatizma.

Poslije II. svjetskog rata, u doba obaveznog otkupa žita 1949. godine, Tona je zajedno s majkom zbog 1700 kg pšenice pretrpjela sve nevolje konfiskacije zemlje i kuće, a uz to i zatvor, pa je tako sasvim onemogućena u svakom društvenom i kulturnom radu.

Kad je pokrenut list "Bačko klasje" (1978.) i kalendar "Subotička Danica" (1984.), Tona Kujundžić se uključila svojom suradnjom i objavila je niz pjesama.

U Subotici je 1986. godine svečano proslavljena 300. obljetnica seobe veće

2. listopada (oktobra) 1994. godine navršila je 80 godina života naša zaslužna kulturna radnica i pjesnikinja Tona Kujundžić.

Rodila se na salašu, na Pavlovcu kod Subotice kao peto dijete u obitelji Ilije Kujundžić i Marije Tikvicki.

U jesen 1920. godine udova Marija sa svojim kćerkicama odselila je u Tavankut, gdje je Tona završila tri razreda u "staroj školi", ali mama je uvidjela da ne može sama obrađivati zemlju te se 1924. godine sa kćerkama preselila u Suboticu, gdje Tona završava 4. razred osnovne škole i 1. razred građanske škole kod časnih sestara "Naše Gospe". Premda je dobro učila, Tona nije nastavila školovanje, nego je izučila zanat vezilje.

Tona Kujundžić se od najranije mladosti uključila u društveni život

grupe Bunjevaca-Hrvata u Bačku. Tona Kujundžić se aktivno uključila u rad Organizacionog odbora te proslave. Kad su 1989. godine biskupi Matija Zvekanović i Ivan Péntzes osnovali Institut "Ivan Antunović", ona je postala doživotni počasni član te ustanove. Uz to je aktivan član Književnog kluba "Miroljub" u tom Institutu.

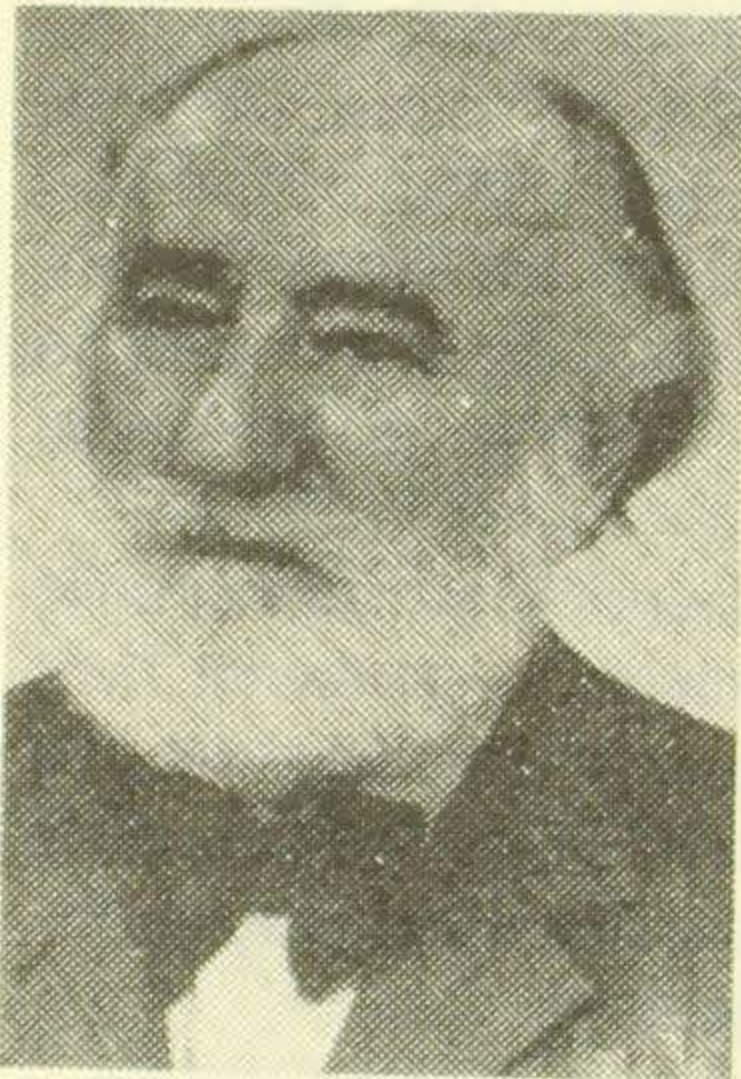
Svojim radom i žrtvom T. Kujundžić zaslužila je veliko priznanje i iskrenu zahvalnost za sve što je učinila svom narodu na korist i Bogu na čast i slavu.

Zato je Književni klub "Miroljub" organizirao skromnu proslavu jubileja Tone Kujundžić.

U crkvi Isusova Uskrsnuća u nedjelju, 24.04. 1994. godine poslije podne bila je sv. misa zahvalnica koju je prikazao vlč. Lazar Ivan Krmpotić, a u koncelebraciji je bio župnik, mons. Bela Stantić. Prije sv. mise vlč. Lazar Ivan Krmpotić govorio je o važnoj ulozi katoličkih organizacija, čiji je Tona bila veoma aktivan član.

Poslije sv. mise u crkvi je bila prigodna akademija. Ivo Prčić pročitao je predavanje o pjesmama Tone Kujundžić pod naslovom "Tihi život u sjeni katedrale". Predavač je, pored ostalog, naglasio: ove pjesme se ne mogu razmatrati samo kao pjesme. Iz njih navire dubina osjećanja, ljubav prema svom gradu, prema svom narodu, prema duhovnim i narodnim predvodnicima."

PREDSTAVLJENA "MOJA DUŽIJANCA" - - ZBIRKA PJESAMA JAKOVA KOPILOVIĆA

U subotičkoj Gradskoj biblioteci 24. listopada (oktobra) 1994. godine svečano je predstavljena najnovija, 18. zbirka pjesama subotičkog pjesnika Jakova Kopilovića (1918) pod slikovitim naslovom "Moja Dužijanca".

Izdavač zbirke je Institut "Ivan Antunović" u Subotici, a organizator ove svečanosti je Književni klub "Miroljub" pri tom Institutu.

Lazar Ivan Krmpotić je u svom prikazu, pored ostalog, naglasio da je zbirka "Moja dužijanca" kao vijenac najljepšeg klasja ispleten na kraju žetve, na dužijancu.

Tomislav Žigmanov je u svom prikazu, pored drugih misli, naglasio da je pjesnik Jakov Kopilović stalno bio osamljenik na vjetrometini života, a vrijeme

mu je bilo malo naklonjeno kao i drugim stvaraocima, ali iz muke rodile su se pjesme kao pjesnikov krik. Zato veliki Antun Gustav Matoš kaže: "Muke dadoše silu tim pjesmama". Uz to, Jakov Kopilović je pjesnik bačkih pejzaža okićenih salašima koji u tuzi nestaju kao simbol jednog vremena.

Izabrane pjesme iz ove zbirke recitirali su Blaženka i Ivan Piuković. Katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić pjevao je pjesme koje je komponirao Milan Asić na stihove Jakove Kopilovića.

PREDAVANJE O DR JOSIPU ANDRIĆU POVODOM 100. OBLJETNICE ROĐENJA

Povodom obilježavanja 100. obljetnice rođenja dr Josipa Andrića i povodom obnove njegove opere iz bunjevačkog života "Dužijanca" u osiječkom Hrvatskom narodnom kazalištu 29. listopada 1994. godine, i reprize u Baji 5. studenog (novembra) 1994. godine, Istraživačka sekcija KUD "Bunjevačko kolo" organizirala je predavanje 13. prosinca (decembra) 1994. godine, u prostorijama Društva. Predavač mr Lazar Ivan Krmpotić je prikazao Andrićev životni put i rad od rođenja, 14. ožujka 1894. godine u Bukinu (danas Mladenovo) u Bačkoj, do smrti u Zagrebu, 7. prosinca 1967. godine.

JUBILEJ "BUNJEVAČKOG KOLA"

KUD "Bunjevačko kolo" 18. siječnja (januara) 1995. god. je proslavilo svoj jubilej, 25. obljetnicu osnivanja. Svečana skupština je održana u velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće, gdje je prije 25 godina istog datuma bila i Osnivačka skupština Društva.

Na svečanoj sjednici predsjedavalo je Predsjedništvo na čelu sa predsjednikom Belom Ivkovićem. Poslije pozdravnih govora gostiju on je održao predavanje o povijesti osnivanja i rada Društva.

Među hrvatskim intelektualcima i kulturnim radnicima rasla je želja da se osnuje hrvatsko društvo koje bi posvetilo posebnu pažnju prikupljanju, proučavanju, čuvanju i njegovanju naše kulturne baštine.

Ta se želja još više povećala poslije prvih veoma uspješnih proslava "Gradske dužijance" u ljeto 1968. i 1969. godine. Zato su, uz načelni pristanak političkih foruma u Subotici, započele prve pripreme za osnivanje Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva. Na Materice, u nedjelju, 14. prosinca (decembra) 1969. god. u Plavoj vijećnici subotičke Gradske kuće (Doma kulture) sastala se velika grupa (56 osoba) kao i Inicijativni odbor. Kasnije se pridružilo još četvoro i tako je u tom Odboru bilo 60 članova. (Njihova imena, koja su ušla u našu kulturnu povijest, objavljena su u subotičkom listu "Žig" 1995. br. 15. str. 1.)

Na tom prvom sastanku izabrana je Radna grupa na čelu s Nacom Zelićem da pripremi Pravila i sve za Osnivačku skupštinu koja je održana u nedjelju, 18. siječnja 1970. god. s početkom u 10 sati, u velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće uz prisustvo 357 članova osnivača.

Bilo je veoma svečano, a skup je otvorio i vodio Naco Zelić. Skupština je imala 12 točaka koje su se odvijale uobičajenim redom na takvim svečanostima.

Poslije pozdrava gostiju Balint Vujkov je održao uvodno predavanje u kojem je naglasio koje su želje osnivača i ciljevi budućeg Društva.

Poslije usvajanja pravila donesena je jednoglasna odluka da prisutni članovi osnivaju Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo "Bunjevačko kolo" u Subotici. Taj svečani trenutak je dočekan burnim pljeskom.

Zatim je izabran Upravni odbor od 45 članova. Prvi predsjednik je bio Ivan Stantić, potpredsjednici Josip Buljovčić, Pajo Pavluković, tajnici Naco Zelić,

Milivoje Prčić i Grgo Bačlija, ekonom Ante Pokornik, blagajnica Justika Francišković.

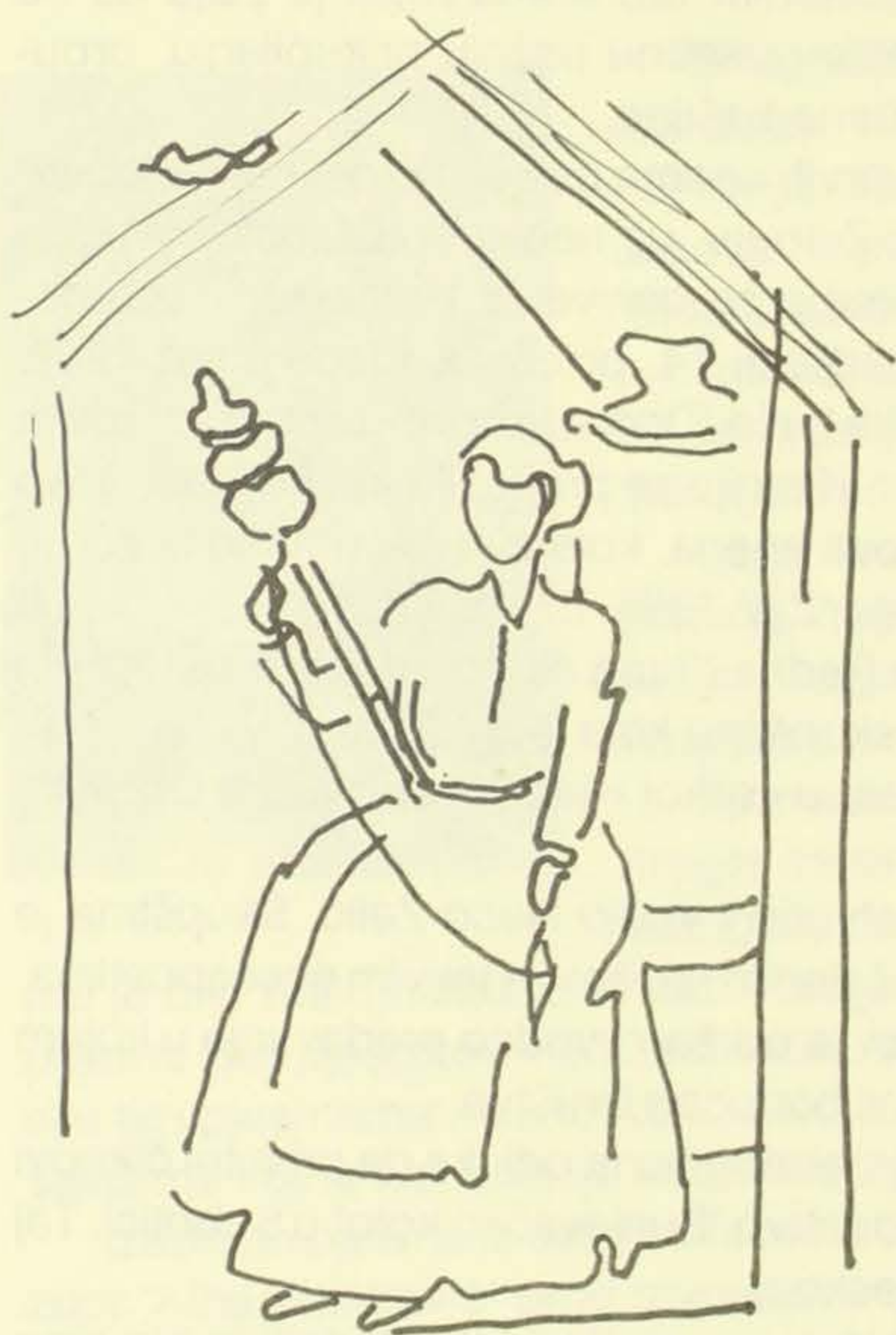
Društvo je razvilo svestranu aktivnost preko svojih sekcija, ali sve je to kratko trajalo. Poslije poznate 21. sjednice najvišeg partijskog političkog foruma u Karađorđevu, došlo je do velikih promjena. Sav rad "Bunjevačkog kola" proglašen je nacionalističkim. Društvu je oduzeta hrvatska oznaka u imenu. Izabrana je nova uprava. Prestao je rad većine sekcija. Jedino se smjelo tamburati i igrati, jer to nije opasno.

Ali zahvaljujući pojedincima, i u takvim prilikama sačuvan je kontinuitet KUD "Bunjevačko kolo". Kad su nastupile demokratske promjene u našem političkom životu, obnovljen je rad pojedinih sekcija, obnovljeno je "Veliko prelo", a proslava dužijance ima svečaniji oblik.

Na ovoj svečanoj skupštini poslije predsjednika Bele Ivkovića govorio je Vojislav Sekelj o planu rada Društva u narednom periodu. Potpredsjednik Lazo Vojnić Hajduk je predstavio program proslave ovog jubileja.

U nedjelju, 22. siječnja 1995. u subotičkoj katedrali u 18 sati održana je sv. misa zahvalnica za sve primljene Božje milosti. Članovi KUD "Bunjevačko kolo" sjetili su se svih pokojnih članova i molili su Božji blagoslov u budućem radu.

VELIKO PRELO

KUD "Bunjevačko kolo" priredilo je u svojim prostorijama tradicionalno "Veliko prelo" 28. siječnja 1995. god. na radost zajedničkog druženja i zabave.

I ove godine prelo je počelo igrokazom koji je predstavio nekadašnje "prelo mladih". Slijedio je pozdrav predsjednika Organizacionog odbora, Laze Vojnića Hajduka. On je uz zahvalu predstavio sve koji su pomogli u pripremi i organizaciji ovog "Velikog prela". Zatim je pozdravio ugledne goste, među kojima su bili gradonačelnik Jozsef Kasza, predstavnici Katoličke crkve vlč. Stjepan Bertić i vlč. Andrija Anišić. Institut "Ivan Antunović" predstavljao je vlč. Andrija Kopilović, predsjedavajući Predsjedništva te ustanove.

Raspoloženju pravog prela pomogao je tamburaški orkestar KUD "Bunjevačko kolo" pod vodstvom Lazara Malagurskog s pjevačem Marijanom Buljovčićem. Da se sačuva stara tradicija, i za ovo Veliko prelo proglašena je najbolja preljska pisma. Bila je to pjesma Marije - Maje Dulić "Preljska pisma".

Vrhunac preljskog raspoloženja bio je izbor tajnim glasanjem "najlipče prelje" i njenih pratilja. Među "lipim divojkama" kao "najlipča" izabrana je Dušica Jurić iz Male Bosne, a njene pratilje su Branka Bašić Palković i Marijana Mandić, obje iz Subotice.

I ovo "Veliko prelo" je pokazalo da je naš pjesnik Nikola Kujundžić rekao istinu kad je napisao:

*"Prelo kupi, svaki mu se divi,
nek se znade da Bunjevac živi!"*

125. OBLJETNICA OSNUTKA "BUNJEVAČKIH I ŠOKAČKIH NOVINA"

Ove godine navršava se 125. obljetnica osnutka "Bunjevačkih i šokačkih novina", čiji je prvi broj objavljen 19. ožujka (marta) 1870. god. u Kaloči pod uredništvom Ivana Antunovića, a od trećeg broja novine imaju dodatak "Bunjevačka i šokačka vila".

U okviru proslave 25. obljetnice osnutka HKUD "Bunjevačko kolo", Znanstveno - istraživačka sekcija toga Društva organizirala je dvije priredbe.

U suradnji sa Zavičajnim odjelom subotičke Gradske biblioteke u njenoj izložbenoj dvorani, 17. ožujka 1995. god. otvorena je "Izložba novina, časopisa i knjiga Bunjevaca i o Bunjencima".

Glavni i odgovorni urednik "Subotičkih novina", Milovan Miković, u prigodnom predavanju je pregledno prikazao povijest naših novina i časopisa od preporodnog rada Ivana Antunovića pa do naših dana.

Goste je pozdravio i izložbu otvorio predsjednik KUD "Bunjevačko kolo", Bela Ivković.

Druga priredba u okviru ovog jubileja bila je 21. ožujka 1995. u KUD "Bunjevačko kolo" (Preradovićeve 4). Mr. Josip Buljovčić je održao predavanje pod naslovom "125 godina od izdavanja "Bunjevačkih i šokačkih novina" Ivana Antunovića". Predavač je objasnio nastanak ovih novina, glavne ideje njihovog urednika i pitanja jezika s kojima su se susretali na početku izdavačke djelatnosti.

Istom prilikom Zlata Lacić je pročitala koreferat Bele Gabrića o tome kako je proslavljena 100. obljetnica Antunovićevih novina 19. ožujka 1971. god. u subotičkom Narodnom pozorištu koju je organiziralo HKUD "Bunjevačko kolo".

150. OBLJETNICA POSVETE CRKVE I OLTARA U VAJSKOJ

18. ožujka 1995. god. crkva sv. Jurja u Vajskoj doživjela je vrhunac i najveću svečanost u svojoj povijesti koja je duga više od 150 godina. Toga dana je mons. Ivan Péntzes, subotički biskup posvetio novi oltar i crkvu.

Svečanosti je prethodila devetnica na kojoj su pojedini svećenici govorili o temi "Crkva kao zajednica", "Župa kao zajednica" i o drugim temama koje su vezane uz crkveni život.

Mladi i agilni upravitelj župe vlč. Josip Kujundžić uspio je urediti unutrašnjost crkve. Svetište je vrlo lijepo uređeno i popločano mramornim pločama, a od hrastovine je izrađen novi oltar prema puku i vrlo lijepo se uklapa u ambijent postojećeg svetišta i crkve. Oltar je izradio mjesni majstor stolar Franjo Kitanović.

Obrede posvete izvršio je biskup Ivan Pénzes uz tumačenje ceremonijala vlč. Andrije Kopilovića, koji je održao i propovijed na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Uz svećenike goste na svečanosti je bio lijep broj vjernika iz Vajske i Bođana s mladima u šokačkoj narodnoj nošnji.

ŠESTI BAJSKI RAZGOVORI "BUNJEVCI DANAS"

Ovogodišnji Bajski razgovori u organizaciji Bunjevačke katoličke čitaonice u Baji održani su u subotu i nedjelju, 10. i 11. lipnja (juna) 1995. godine. Bio je to skup hrvatsko-bunjevačkih predstavnika iz Mađarske, Vojvodine i Hrvatske. Posebno treba istaći da je bilo predstavnika Bunjevaca iz Ličko-senjske, Primorsko-goranske, Virovitičko-podravske i Splitsko-dalmatinske županije u R. Hrvatskoj.

Skup je otvorio u ime domaćina Antun Mujić, predsjednik čitaonice, i pozdravio je "sve Bunjevce od Senja do Subotice".

Ove godine najviše je bilo govora o položaju hrvatske nacionalne manjine u Jugoslaviji, o hrvatskom identitetu Bunjevaca i o šifri 028 prigodom popisa stanovništva 1991. godine za one koji se izjašnjavaju kao Bunjevci i Šokci.

O toj temi govorili su gosti iz Zagreba: dr Ljubomir Antić, predsjednik Saborskog odbora za ljudska prava; dr Juraj Njavro, ministar bez portfelja u Vladi Republike Hrvatske; Vlado Gotovac, predsjednik Matice hrvatske; Ante Beljo, predsjednik Matice iseljenika; dr Ante Sekulić, naš poznati znanstvenik.

Njima su se pridružili pojedini gosti iz Mađarske i Vojvodine: mr Bela Tonković, Antun Skenderović, mr Lazar Ivan Krmpotić, Vojislav Sekelj i dr.

U nedjelju 11. lipnja prije podne u župnoj (bivšoj franjevačkoj) crkvi održana je svečana sveta misa na hrvatskom jeziku povodom proštenja sv. Antuna. Misno slavlje predvodio je mons. Vladimir Stanković, predsjednik inozemne pastve Hrvatske biskupske konferencije, a u koncelebraciji je bio fra Ivo Alilović, koji djeluje kao dušobrižnik za Hrvate u Baji i okolici. Istoga dana poslije podne na sjednici je prihvaćena "Deklaracija o hrvatstvu Bunjevaca" u kojoj se između ostalog ističe "kako je naše uže rodovsko ime Bunjevac ispunilo časnu zadaću u našoj narodnoj prošlosti..." (...) "Mi Bunjevci ponovno ističemo da smo u Bačkoj autohtoni živalj, da smo Hrvati starog roda, istog rodovskog podrijetla kao i Hrvati koji žive u Lici, Hrvatskom primorju i Dalmaciji, koji također uz hrvatsku pripadnost ističu i svoju pripadnost bunjevačkom rodu".

Na Razgovorima je prikazan TV dokumentarni film Rajka Ljubiča iz Subotice o biskupu Ivanu Antunoviću, gdje su u pisanju scenarija pomogli mr Lazar Ivan Krmpotić i Bela Gabrić.

TIJELOVSKA PROCESIJA NA SUBOTIČKIM ULICAMA

Ovogodišnje Tijelovo, 15. lipnja (juna) 1995. godine, bilo je posebno svečano na radost velikog mnoštva stanovnika Subotice i okolnih naselja koji su ispunili katedralu. Još nekoliko puta više ljudi bilo je oko nje i na gradskim ulicama.

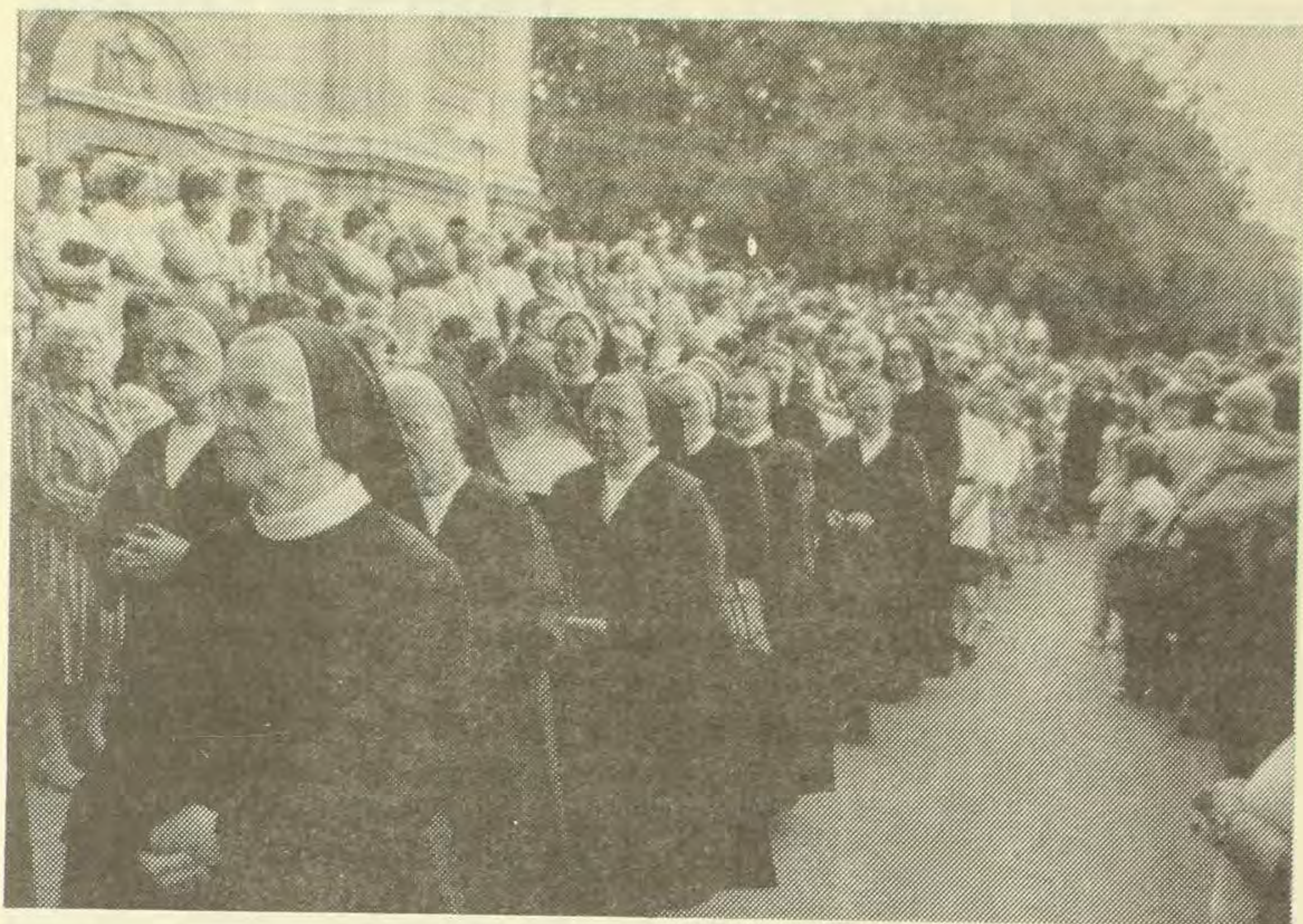

U 18 sati počela je svečana biskupska misa u koncelebraciji subotičkih svećenika. Pod misom su udruženo pjevali mješoviti zborovi "Albe Vidaković" i "Sveta Terezija" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić i Jozsefa Miocsa.

Poslije pontifikalne mise, prvi put nakon daleke 1946. godine, krenula je svečana procesija subotičkim ulicama prema franjevačkoj crkvi, mirno i dostojanstveno. U procesiji, koju su predvodili barjaci, sudjelovale su djevojčice u bjelini bacajući ružine latice, djevojke u bjelini noseći euharistijske simbole i simbole muke Isusove, velika grupa momaka i djevojaka u narodnoj nošnji, zatim članovi hrvatskog i mađarskog Trećeg reda, a iza neba veliko mnoštvo vjernika pratilo je svog najvećeg Sugrađanina - Emanuela, jer tada su svi osjetili da je Bog s nama.

Na ulazu u franjevačku crkvu bio je postavljen lijep oltar gdje su obavljani liturgijski obredi prve i druge postaje tijelovske procesije. Poslije toga procesija je istim putem i redom pošla u katedralu gdje je obavljen liturgijski obred treće i četvrte postaje tijelovske procesije i blagoslov. Tako je ova procesija očitovala trajnu povezanost ove dvije najstarije subotičke crkve kao središnjice duhovnog života u službi svim vjernicima.

Ova vjerska manifestacija bila je vjernicima duhovni doživljaj, a i na ostale je ostavila snažan dojam. Za sve mlade bila je to novost koju su primali otvorena

srca, a stariji su se sa sjetom sjećali veličanstvenih tijelovskih procesija kada su u njima sudjelovala sva katolička društva sa svojim barjacima.

Uz dolično ponašanje svih, uspjehu ove procesije pomogle su u održavanju reda saobraćajna milicija i služba bezbjednosti, pa je sve prošlo bez ikakvog incidenta.

ZBIRKA PRIPOVIDAKA JAKOVA KUJUNDŽIĆA "ZGRABLJENA MRŠAVINA"

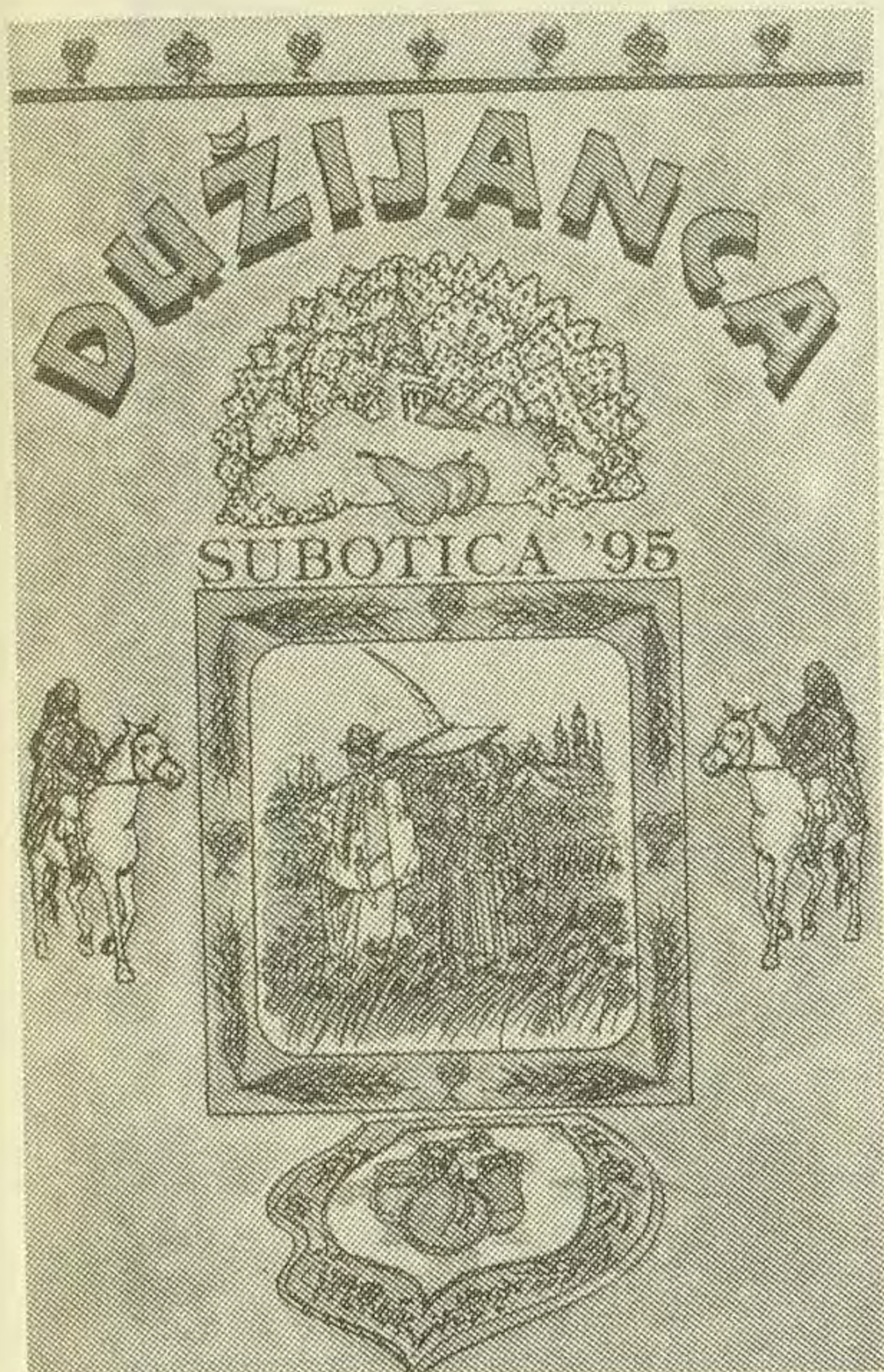
Jakov Kujundžić je u vlastitoj nakladi objavio zbirku "pripovidaka" pod slikovitim naslovom "Zgrabljena mršavina". Zašto baš takav naslov? Jakov Kujundžić objašnjava: "Naši pisnici (Aleksa Kokić, Jakov Kopilović, Matija Dulić i dr.) pisali su lipe pisme o bačkoj ravnici, o zlatnim klasovima i sve je to slikovito opisano. Pisali su pisme o risarima, o dužijanci, o salašima. Šta je meni ostalo? Šta ostane posli kosidbe, posli risa? Ostaje mršavina koju risaruše zgrabe velikim grabljama, a risari povežu u snopove. Tako je meni posli naših pisnika ostala mršavina koju sam zgrabio i svezo u snopove, u pripovitke".

J. Kujundžić rodio se 25. siječnja 1919. godine na salašu na Verušiću, a u Suboticu se preselio 1946. godine i zaposlio. Već niz godina piše "pripovitke iz bunjevačkog života", ali je malo objavio u kalendaru "Subotička Danica", pa je tako ostao nepoznat i nepriznat.

U svojim pripovitkama, crticama i anegdotama, on je želio sačuvati sliku nekadašnjeg bunjevačkog narodnog života na salašima koji su u novije vrijeme većinom nestali pod udarcima i naletima nove tehnike.

Da bi ostao vjeran narodnom govoru, J. Kujundžić piše bunjevačkom ikavicom i u tome je posebna vrijednost ovih pripovidaka i ove knjige koja je svojevrsni dokumenat o prošlom vremenu, o prošlosti Bunjevaca-Hrvata.

DUŽIJANCA '95.

I ove je godine u okviru Dužijance održano mnoštvo manifestacija. Prikazujemo ih u kratkim crtama kronološkim redom:

Koncert Subotičkog tamburaškog orkestra

Polako postaje tradicijom da svečanosti Dužijance započinju koncertom Subotičkog tamburaškog orkestra. Koncert je održan u velikoj vijećnici Gradske kuće, 28.06. 1995. godine. Bila je to ujedno i promocija njihove video kazete pod nazivom "Kao kap vode na dlanu", koju je snimio Rajko Ljubič.

Natjecanje risara

U subotu, 15. srpnja u Ljutovu kraj Subotice održano je tradicionalno "takmičenje risara". U konkurenciji risara iz Tavankuta, Bikova, Ljutova, Male Bosne, Žednika i Đurđina najbolji su bili Ivan Gedović i Rozalija Bajić iz Tavankuta.

Izvan konkurencije nastupili su i risari iz Kecela i Csorvasa (Mađarska).

Dužijanca u Žedniku

Žedničani su svoju dužijancu proslavili 16. srpnja. Bandaš je bio Damir Sudarević, bandašica Marina Ivković, a njihovi mali "pratioci" bili su Slavko Vuković i Timea Vujković Lamić. Na dužijanci su bili gosti i članovi HKC "Bunjevačko kolo" iz Subotice. Misu je predvodio vlč. Franjo Ivanković iz Sombora.

Kolonija slamarki

U nedjelju navečer, 16. srpnja 1995. godine svečano je otvoren jubilarni X. saziv tavankutske Kolonije naive u tehnici slame. Izložbu radova sudionika ovogodišnjeg Saziva otvorila je Milka Mikuška, direktorica Gradskog muzeja u Subotici.

Svečana misa zahvalnica pored Katedrale

U okviru Kolonije mali župni zbor iz Tavankuta "Raspjevane zvjezdice" izveo je 18. srpnja predstavu "Tavankutska dica Koloniji". U priredbi je sudjelovala i mlađa skupina folklorne sekcije HKPD "Matija Gubec". Reprezentativna skupina iste sekcije zajedno s gostima KUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora, nastupila je 21. srpnja.

Izložba o jednom risu

U Klubu penzionera u Subotici od 20. do 31. srpnja bila je postavljena izložba "Jedan ris". Bila je to izložba kolor fotografija Ljudevita Vujković Lamić - "Moco". Izložbu je otvorio Milovan Miković, glavni urednik Subotičkih novina.

Dužijanca u Tavankutu

U nedjelju, 23. srpnja 1995. godine bila je tavankutska dužijanca. Misu je predvodio subotički biskup mons. Ivan Péntzes. Među koncelebrantima je bio i ugledni dominikanac dr Tomo Vereš iz Zagreba, rodnom Subotičanin. Mlade "risare i risaruše" predvodili su bandaš Željko Saulić i njegova sestra - bandašica Silvana Saulić.

Dužijance u Somboru

U nedjelju 23. srpnja somborski salašari na Gradini i Nenadiću zahvalili su Bogu za ovogodišnju žetvu. Glavna somborska dužijanca, održana u crkvi

Presvetog Trojstva, bila je 30. srpnja. Bandaš je bio Antun Krajniger a bandašica Marina Đurić. Euharistijsko slavlje predvodio je župnik, preč. Josip Pekanović.

Uoči dužijance, u subotu, održano je kulturno veče u prostorijama KUD-a "Vladimir Nazor". U ovoj priredbi najprije je vlč. Franjo Ivanković pročitao predavanje prof. Bele Gabrića o povijesti dužijance. On je zatim sam govorio o povijesti dužijance u Somboru koja se neprekidno održava od 1937. godine. Poslije njega govorila je prof. Jozefa Skenderović o nastanku radova od slame. Na koncu je u prostorijama KUD-a otvorena izložba slamarskih radova.

Natjecanje aranžera izloga

U utorak 1. kolovoza započelo je natjecanje aranžera izloga "Dužijanca u izlozima". Prvonagrađeni aranžeri su Nemeš L., Čujić E., Gligović P. i Stojanovski D. Oni su aranžirali izlog u robnoj kući "Centar".

Ugledni gosti na svetoj misi zahvalnici

Izložba u "Likovnom susretu"

U četvrtak 3. kolovoza preč. Andrija Kopilović otvorio je izložbu u subotičkom "Likovnom susretu" pod nazivom "Žena i majka u likovnom i pučkom stvaralaštvu" kao i izložbu Likovne sekcije HKC "Bunjevačko kolo".

Veliko kolo

U prostorijama HKC "Bunjevačko kolo" u subotu, 5. kolovoza održano je tradicionalno "Veliko kolo". Tom prigodom izabrani su najljepši momci i djevojke u bunjevačkim narodnim nošnjama. Čast da budu "najlipči" ove godine pripala je: Ani Milanković i Siniši Šarčeviću, zatim Suzani Skenderović i Zvonimiru Kujundžiću, te Marinku Bašiću i Jeleni Nimčević.

Bandaš i bandašica s krunom Dužijance '95

Dužijanica u Maloj Bosni

Ovogodišnja dužijanica u Maloj Bosni bila je 6. kolovoza. Svečanu zahvalnu sv. misu predvodio je subotički gvardijan o. Ivan Holetić. Bandaš je bio Slavko Dulić, bandašica Jadranka Kujundžić, mali bandaš Ivan Matković i male bandašice Ljiljana Skenderović i Marija Rukavina.

Poslije podne mladi i djeca priredili su svečanu akademiju i kolo.

Dužijanica u Đurđinu

Svečanu Euharistiju zahvale za žetvu u Đurđinu, 6. kolovoza, predvodio je vlč. Josip Kujundžić, župnik iz Vajske. Goste iz HKC "Bunjevačkog kola" i mlade Đurđinčane i djecu u narodnim nošnjama predvodili su bandaš Marinko Vidaković i bandašica Mirjana Ostrogonac. Mali bandaš bio je Miško Orčić a mala bandašica Sanela Pokornić.

U predvečerje istoga dana održana je akademija posvećena pjesnikinji Kati

Ivanković, o kojoj je govorio domaći župnik mr Lazar Ivan Krmpotić, i stogodišnjici rođenja Ivana Malagurskog Tanara, o kojem je govorio Ivo Prčić, mlađi. Na kraju akademije prisutne su oduševili svojim igranjem mladi folklorasi "Bunjevačkog kola" uz pratnju tamburaškog sastava "Ravnica".

Simpozij o Matiji Poljakoviću

U prostorijama HKC "Bunjevačko kolo", 9. kolovoza, održan je "mini-simpozij" posvećen Matiji Poljakoviću, najvećem piscu komedija i drama u bunjevačkoj hrvatskoj književnosti poslije II. svjetskog rata. Na početku simpozija Lazar Merković predstavio je bibliografiju objavljenih djela i djela u rukopisu Matije Poljakovića. Milovan Miković govorio je o repertoaru Narodnog pozorišta u Subotici u vrijeme najveće aktivnosti Matije Poljaković, a Josip Buljovčić govorio je o njegovim izvedenim djelima u Subotici, među kojima je daleko najpoznatija predstava "Č'a Bonina razgala". O zaslugama Matije Poljakovića u stvaranju kazališne publike među najširim slojevima govorio je Bela Gabrić.

Večernja molitva

Uoči same dužijance u katedrali - bazilici sv. Terezije bila je svečana večernja molitva koju je predvodio katedralni župnik, preč. Stjepan Beretić i katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Lazo Vojnić Hajduk, predsjednik Org. odbora, József Kasza, gradonačelnik, Ružica Šimić, "domaćica", bandaš Marinko Kujundžić i bandašica Suzana Dulić - na "salašu"

Risarsko veče

Poslije molitve u katedrali na Trgu slobode bilo je "Risarsko veče". Na ovoj priredbi nastupila su sva kulturno-umjetnička društva koja su sudjelovala i u svečanoj povorci Dužijance '95. Voditelji večeri bili su Zlata Lacić i Franjo Vujkov.

Najmlađi članovi HKC "Bunjevačko kolo u svečanoj povorci

Dužijanica u katedrali

Subotička dužijanica započela je ispraćajem i blagoslovom bandaša i bandašica u crkvi sv. Roka, što je obavio župnik, preč. Andrija Anišić.

Svečanu Euharistiju - veliku zahvalnicu Bogu za primljene darove u ovogodišnjoj žetvi predvodio je subotički biskup mons. Ivan Péntzes. Propovjednik na svečanoj misi bio je preč. Josip Pekanović, somborski župnik. Bandaš i bandašica ove gradske dužijance bili su Marinko Kujundžić i Suzana Dulić, a mali bandaš i bandašica bili su Nikola Balažević i Snežana Sudarević.

Poslije svečane Zahvalnice bila je "povorka ponosa" u kojoj su sudjelovali konjanici na čelu kojih je nošen "barjak dužijance", zaprežna vozila, risari i risaruše, mladi iz raznih kulturno-umjetničkih društava iz Subotice i drugih mjesta - svi u prekrasnim narodnim nošnjama. Povorka je pošla od katedrale do improviziranog salaša na glavnom gradskom trgu. Na "salašu" su bandaš i bandašica predali gradonačelniku Józsefu Kaszi kruh od ovogodišnje pšenice. I na ovogodišnjoj dužijanci bili su prisutni mnogi ugledni gosti, među kojima i

predstavnicima njemačke, austrijske i mađarske ambasade.

Valja istaknuti da je i ove godine predsjednik Organizacijskog odbora bio g. Lazo Vojnić Hajduk.

Veliki klas na glavnom gradskom trgu u svečanoj povorci

Etno - park

Veliku pozornost privukla je izložba u parku ispred svečanog ulaza u Gradsku kuću, nazvana "Etno-park". Bila je izložena poljoprivredna oprema i pribor, koji su korišteni u proizvodnji pšenice, te nekadašnja zaprežna prijevozna sredstva za prijevoz osoba.

Bunaričko proštenje

I ove godine svečanosti Dužijance '95. završile su Bunaričkim proštenjem uz prisustvo desetak tisuća vjernika. Svetu misu predvodio je subotički biskup mons. Ivan Péntzes. U slavlju je sudjelovao Organizacijski odbor dužijance na čelu s predsjednikom Lazom Vojnić Hajduk, te potpredsjednica grada Stanka Kujundžić.

Zahvaljujući prije svega Bogu, osvrćući se na sve ovogodišnje manifestacije dužijance, svima koji su u njima sudjelovali i radili, zahvalio je upravitelj svetišta preč. Andrija Kopilović.

PREDSTAVLJANJE

"IMENOSLOVA BAČKIH BUNJEVACA"

U četvrtak, 27.04. 1995. godine u velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće predstavljena je nova knjiga: "Imenoslov bačkih Bunjevaca" koju su sastavili Marko Peić i Grgo Bačlija, obojica iz Subotice.

Knjigu je objavila Matica srpska i NIP "Subotičke novine" (Novi Sad - Subotica, 1994.).

Na početku svečanosti Milovan Miković, glavni urednik Subotičkih novina, iznio je osnovne podatke o ovoj važnoj i vrijednoj knjizi. Svojim velikim zalaganjem autori su uspjeli sakupiti i obraditi oko 4700 bunjevačkih prezimena, 1656 obiteljskih nadimaka ("prdačnih imena"), oko 480 osobnih imena i oko 830 osobnih nadimaka.

Marko Peić i Grgo Bačlija govorili su o svom radu i o poteškoćama u sastavljanju ove knjige.

O knjizi su govorili recenzenti dr Jovan Jerković i dr Mato Pižurica. Oni su knjigu ocijenili kao velik i vrijedan doprinos izučavanju imena i prezimena bačkih Bunjevaca.

"BISKUP IVAN ANTUNOVIĆ" - TV dokumentarni film

Subotički snimatelj Rajko Ljubič snimio je TV dokumentarni film (video kazetu) "Biskup Ivan Antunović" u povodu 125. obljetnice početka objavljivanja njegovih "Bunjevačkih i šokačkih novina".

U filmu je prikazan život i rad Ivana Antunovića, našeg narodnog prosvjetitelja i preporoditelja. Najprije su u slikama uz prikladan komentar prikazana mjesta koja su vezana za njegov život. U Bačaljmašu je I. Antunović kršten 19.06. 1815. godine a rođen je nedaleko u Kumbaji istoga dana. U Bačaljmašu je imao mladu misu 4.09. 1838. godine a 1842. ondje je postao župnikom.

Također je u slikama prikazana Kaloča u kojoj je I. Antunović živio od 1859. godine do svoje smrti, 13. siječnja 1888. godine obnašajući pojedine crkvene dužnosti uz veoma bogat i plodan kulturni rad.

Posebno su u slikama prikazane njegove novine i knjige.

Rajko Ljubič je snimio ovaj TV dokumentarni film prema vlastitom scenariju, a pomogli su mu mr Lazar Ivan Krmpotić i Bela Gabrić.

Dar Institutu "Ivan Antunović" u Subotici

Rajko Ljubič darovao je 50 kazeta snimljenog materijala o raznim priredbama u Subotici, u okolnim naseljima i u Baji. To je dragocjen materijal od kojeg se mogu presnimati nove kazete. Predsjedništvo Instituta javno je zahvalilo darovatelju na ovom plemenitom djelu.

OSNOVANA "BUNJEVAČKA MATICA"

Osnivačka skupština "Bunjevačke matice" održana je 6. rujna (septembra) 1995. godine u Subotici, u ulici Ivana Milutinovića 31. Na toj Osnivačkoj skupštini donijeta je odluka o osnivanju "Bunjevačke matice", izabran je Upravni odbor od sedam članova, a za predsjednicu je izabrana Viktorija (Vita) Grunčić.

Savezno ministarstvo pravde svojim rješenjem od 4. listopada (oktobra) 1995. godine upisalo je u Registar "Bunjevačku maticu" kao društvenu organizaciju sa sjedištem u Subotici, u Ulici Ivana Milutinovića 31.

Ciljevi i zadaci "Bunjevačke matice" su da okuplja građane radi istraživanja i upoznavanja povijesti bunjevačkih Hrvata, očuvanje njihovog identiteta, te unapređenje životnih prilika, kulture i prosvjete kao integralnog dijela SR Jugoslavije s njenim etničkim i kulturnim posebnostima.

"Bunjevačka matica" je spremna surađivati sa sličnim organizacijama, jer suradnja doprinosi zbližavanju svih ljudi koji zajedno žive.

SEDAMDESET GODINA ŽIVOTA VITE GRUNČIĆ

Vita (Viktorija) Grunčić, rođena Bošnjak, poznata je u kulturnom životu u Subotici. Također nju možemo uvrstiti u stariju generaciju pjesnikinja u hrvatskoj književnosti u Bačkoj.

Rođena je 9. siječnja 1925. godine u siromašnoj obitelji u Subotici. Poslije četiri razreda osnovne škole pohađala je građansku školu trgovačkog smjera kod časnih sestara "Naše Gospe" u Subotici. Škola je imala pravo javnosti. Zatim je dva razreda učiteljske škole završila u Zagrebu kod časnih sestara "Milosrdnica". I ova škola imala je pravo javnosti. Poslije toga je treći i četvrti razred s diplomskim ispitom završila u Učiteljskoj školi u Subotici 1947. godine.

Kao učiteljica radila je dvije školske godine (1947-1949) u Osnovnoj školi na Pavlovcu. Zatim je šest godina (1949-1956) bila učiteljica u Tavankutu zajedno sa svojim suprugom Lajčom, koji je bio direktor škole. Naime, još 1946. godine upravitelj škole Većeslav Omahen i učitelj u mirovini Ivan Prčić Gospodar osnovali su u Tavankutu Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo "Matija Gubec". Dolaskom Lajče i Vite Grunčić u Tavankut, 1949. godine, rad toga Društva je aktiviran. Uz pomoć mještana (najviše su pomogli Ana Balažević i Vince Dulić) osnovane su dramska, folklorna, tamburaška i šahovska sekcija, a osnovana je i seoska knjižnica. Knjižničarka je bila Kata Stipić.

Poslije toga Vita Grunčić dolazi u Suboticu, gdje radi kao učiteljica u vježbaonici Učiteljske škole u Subotici (1956-1959). Vježbaonica je bila u zgradi pored jevrejske sinagoge, a kasnije je srušena.

Zatim je dvadeset godina (1959 - 1978) radila kao učiteljica u Osnovnoj školi "Jovan Jovanović Zmaj" u Subotici.

U mirovinu je otišla 1978. godine, poslije 31 godine rada. Od 1979. do 1984. godine predavala je hrvatski jezik u biskupijskoj gimnaziji u sjemeništu "Paulinum" u Subotici.

V. Grunčić je imala niz zaduženja u Subotici. Godine 1985. bila je članica Inicijativnog odbora za proslavu 300. obljetnice obnovljene crkvenosti među Hrvatima u Bačkoj. Kasnije je bila članica Organizacionog odbora iste proslave 1986. godine. Članica je Instituta "Ivan Antunović" u Subotici od osnivačke skupštine, 1990. godine a od 1991. godine je članica Književnog kluba "Miroljub" pri tom Institutu. Od 1979. godine je članica Katedralnog zbora "Albe Vidaković" u Subotici.

Pjesme je počela pisati kao učenica učiteljske škole, ali od toga nije ništa sačuvano. Tako kroz dugi vremenski period nije bilježila svoje pjesme sve do 1977. godine. Tada se opet vraća poeziji i prva joj je objavljena pjesma "Molitva novorođenom Isusu" u listu "Bačko klasje" 25.12. 1981. godine, br. 17. pod pseudonimom "Marija". Nakon toga objavljeno je više njezinih pjesama u "Bačkom klasju" i kalendaru "Subotička Danica", uglavnom pod pseudonimom VIA, zbog čega je manje poznata čitateljstvu.

U okviru priredbe "Dani kruha i riječi", povodom proslave Dužijance u Subotici, sudjelovala je u organiziranju Meditativne večeri od 1983. do 1992. godine pripremajući recitale. Neki od njih objavljeni su u "Subotičkoj Danici".

Kao književni prilog u listu "Bačko klasje", 1993., br. 2., objavljene su izabrane pjesme Vite Grunčić pod naslovom "Srce otvoreno za ljude". Tako je šira javnost mogla upoznati njene najuspjelije pjesme prvi put objavljene pod njezinim imenom.

Ove godine Vita (Viktorija) Grunčić izabrana je za predsjednicu novoosnovane Bunjevačke matice. (Vidi list "Glas ravnice" br. 58.)

SALAŠ

*Nestaje tiho
ko jutarnja magla dolova
taj mali salaš,
salaš ditiinjstva moga,
salaš otaca i didova mojih.*

*Miris brazde proličnog oranja,
fijuk konjskog repa
što muve tira,
sve nestaje tiho, nečujno.*

*Potomci naši
samo će na slici
možda samo pogledati salaš
i čudom se pitati:
Zar su tamo očevi naši
živili?
Kojeg li Balkana...
bez struje
s vodom iz bunara
na običnu đermu?*

*Znam...
stidit će se prid Evropom,
ali nikada
shvatit neće
što znači salaš
i trišnja u cvatu
i žito u dolu
žabino cviće
i prvi leptir
iznad zelenog žita
što sam ga svakog
prolića hvać'o
da bi i ja bogat bio
(to su mi stariji rekli)*

*Ali ipak...
bogatstvo je moje
sićanje
na moj salaš mali!*

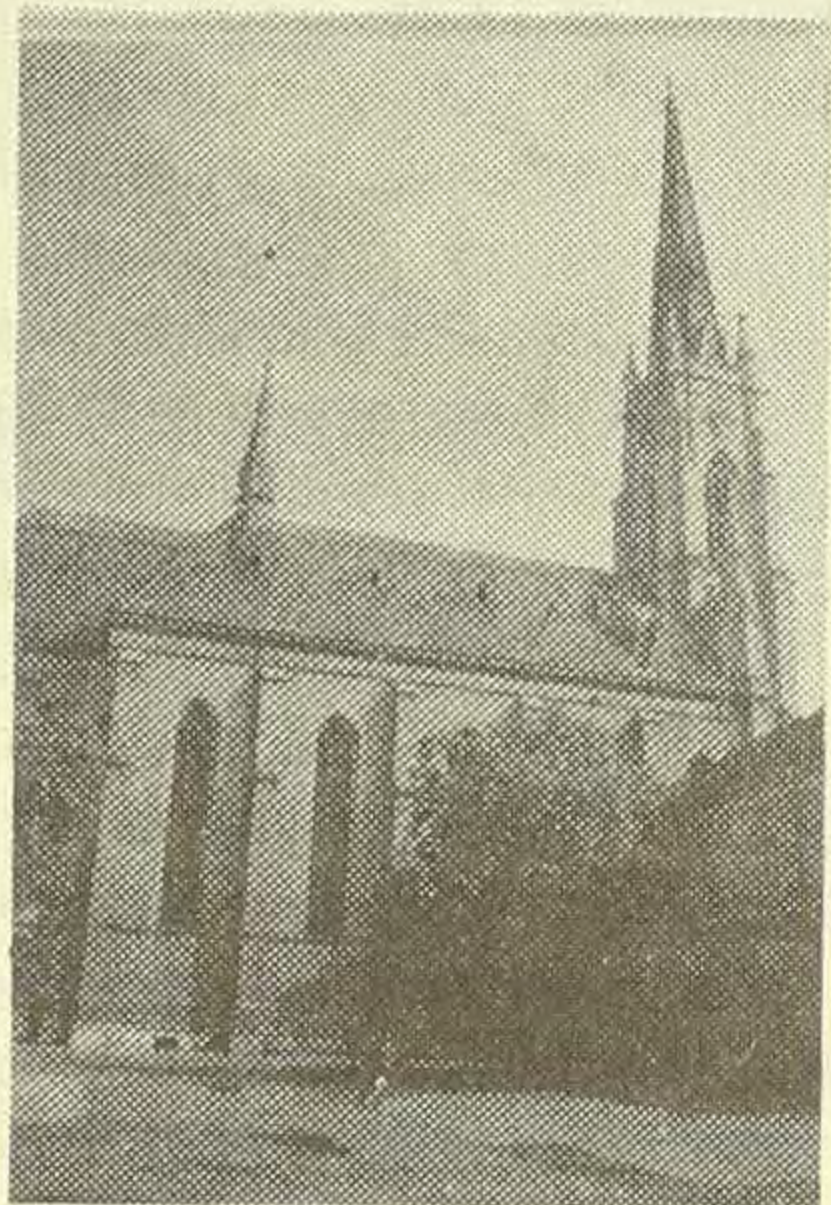
Stipan Vojnić, Stari Žednik

OBLJETNICE

POVIJEST ŽUPE IMENA MARIJINA U NOVOM SADU

Prva saznanja o rimokatoličkoj vjerskoj zajednici imamo iz doba osnutka župe. Matične knjige potvrđuju da je i prije utemeljenja župe ovdje bilo katolika, čiji su dušobrižnici bili redovnici franjevci iz Petrovaradina. Iz prethodnih izvora saznajemo da su prije mohačke bitke (1526) u ovoj pokrajini bile općine u punom rasponu svojih snaga s većinskim katoličkim življem. Teške godine nakon mohačke bitke potpuno su uništile na ovom prostoru sve što je stoljećima građeno. Nekada razvijene općine zamijenila je pustara bez žitelja. Ovi krajevi počinju se naseljavati tek poslije 150 godina, kada su Turci konačno pobijeđeni.

Ovim prostorima mir je donio sporazum u Karlovcima 1699. godine sve do 1716. godine. Nakon postavljanja vojne granice sve je više doseljenika tako da već 1701. g. imamo sređeno naselje na teritoriju današnjeg Novog Sada. Naselje se nazivalo "Petrovaradinski šanac", a naziv je zadržan sve do 1748. g. kada postaje slobodnim kraljevskim gradom. Ovo malo naselje bilo je nastanjeno mješovitim stanovništvom: Srbima, Nijemcima, Hrvatima i Mađarima. Nijemci, Hrvati i Mađari činili su katolički živalj ovog mjesta. 1702. g. privremeno je osnovana rimokatolička župna zajednica u Petrovaradinskom šancu. Broj vjernika bio je malen i nisu mogli izdržavati župnika. Brigu oko župne zajednice sve do 1718. g. vodio je jedan petrovaradinski franjevac. Nakon pobjede princa Eugena Savojskog, prva briga bečke vlade bila je osnivanje župe u Podunavlju. Tako nastaje rimokatolički župni ured u Petrovaradinskom šancu 1718. g. Prvi župnik bio je Novajovski Andraš. U to vrijeme u Petrovaradinskom šancu živjelo je ukupno 37 katoličkih obitelji. Prva zadaća mlade župne zajednice bila je izgradnja crkve. Privremeno je izgrađena crkva manjih dimenzija od cigle i naboja. Godine 1735. pri kanonskoj posjeti zatražena je hitna izgradnja nove crkve jer je prva bila u ruševnom stanju. U to vrijeme u mjestu je 400 katolika. Oni sami nisu mogli izgraditi novu crkvu. Pored tih okolnosti sami vjernici uvidjeli su da kraljevska komora ne brine o izgradnji nove crkve, vjerojatno zbog velikih ratnih troškova pa su sami počeli peći opeku i nabavljati građevinski materijal.

Tako je već 1734. godine podnijeta molba biskupu u Kaloči za lokaciju za izgradnju nove crkve. Brzo je riješen problem mjesta izgradnje i cigle, ali je nedostajalo materijalnih sredstava za gradnju.

Godine 1738. za župnika je postavljen Antun Černović. I pored njegovog zalaganja crkva ipak nije mogla biti građena. U ovom teškom vremenu pomogao je nepredviđeni događaj.

Kraljevska komora htjela je nakon pobjede Eugena Savojskog, kada je Beograd ponovno došao pod vlast kršćana, da Beograd postane privredni centar Istoka. Zbog tog razloga, po veoma visokoj cijeni, u dijelu Beograda, radi razvoja privrede, trgovine i kulture, doseljeni su njemački poduzetnici koji su načinili "njemački grad" i za kratko vrijeme jako su se obogatili. Prilikom velike katastrofe 1738. - 1739. Beograd je pao u ruke Turaka te su Nijemci iz tog grada prebjegli u Petrovaradinski šanac. Tako je broj katolika naglo porastao i izgradnja nove crkve postala je neminovna. Budući da su Nijemački doseljenici bili imućni, crkva je već 1742. g. bila pod krovom, a naredne godine posvećena od nadbiskupa Patačić Gabrijele iz Kaloče.

Za vrijeme revolucije 1848. g. crkva je znatno oštećena. Krov crkve je izgorio. Godine 1851. postavljen je novi krov na crkvu, a toranj je ostao neobnovljen. Ta crkva se koristila 149 gododina sve do 1891. godine.

Početak dvadesetoga stoljeća u Novom Sadu je oko 12000 katolika.

Župnici novosadske župe od njenog osnutka do danas bili su slijedeći:

Do 1718. g. privremeno župom ravna jedan franjevac iz Petrovaradina.

1718 - 1738. g. Novajovski Andraš; 1738 - 1747. g. Čarnović Antun; 1747 - 1752. g. Knezović Antun Josip; 1752 - 1797. g. Norzih Imre; 1797 - 1801. g. Kastner Josip; 1801 - 1821. g. Tuegut Vencel; 1821 - 1850. g. Novak Leonard; 1850 - 1856. g. Sakači Šandor; 1856 - 1869. g. Klačanji Žigmund; 1869 - 1886. g. Bende Imre; 1886 - 1904. g. Kopper Đerđ; 1904 - 1910. g. ? ?; 1910 - 1915. g. Paul Amon; 1915 - 1934. g. Fath Ferenc; 1934 - 1964. g. Franjo Švraka; 1964 - 1974. g. Čipak Ferenc; 1974 - 1988. g. Hužvar Laslo; 1988 - 1991. g. Blaško Dekanj; 1991. Sztrikovits Janoš.

Sadašnja crkva, koja je 1995. godine svečano proslavila svoju 100. obljetnicu, treća je župna crkva. Prva crkva je trajala samo 38 godina, a druga 149 godina.

Oko izgradnje današnje crkve najviše se založio tadašnji župnik Kopper Đerđ.

Novosagrađena crkva Imena Marijina postala je najljepša građevina u strogom centru grada. Dimenzije crkve su slijedeće: dužina 52,50m, širina 21,70m, visina krova 22,37m, visina zvonika 72m.

U kamen temeljac upisan je slijedeći tekst: "Na današnji dan je položen kamen temeljac novosadske rimokatoličke crkve na čast svemogućeg Boga i Blažene Djevice Marije. Novi Sad 4. listopada 1892. godine."

O duhovnim pomoćnicima ili kapelanima u novosadskoj župi Imena Marijina u prošlom stoljeću ne nalazimo nikakvih podataka. Poznato je da je prvi kapelan o kome imamo dovoljno podataka bio g. Lajčo Budanović koji je kasnije postao subotičkim biskupom. Budanović je bio kapelan u Novom sadu punih 8 godina: 1902-1910. Od tog vremena do danas u ovoj župi djelovalo je 76 kapelana.

Prava je šteta što ova naša stara i značajna župa nema svoju kroniku iz koje

Župska kuća - Katolička porta 3

bismo mogli saznati više pojedinosti iz bogate prošlosti. Najviše podataka je zapisano iz vremena izgradnje današnje crkve. Posljednjih nekoliko desetljeća, sve značajnije događaje zabilježila je g-đa Anica Nevolić, zborovađa župe. Njezini spisi su od izuzetne važnosti jer iz njih saznajemo više o važnijim pojedinostima i vjerskim prilikama na području ove župe.

O orguljama u crkvi Imena Marijina nemamo nikakvih podataka osim onoga što stoji napisano na njima. Tako je poznato da potječu iz kraja prošlog stoljeća i da ih je izradila tvrtka Rieger iz Jagerdorfa. Orgulje imaju 2 manuala i pedal. Orgulje su temeljitije renovirane prije 5 godina.

Značajnu ulogu u životu župe zauzima g-đa Anica Nevolić koja neumorno i vrijedno već dugi niz godina ravna hrvatskim zborom. Anica je počela svirati na harmoniju i orguljama prije skoro 50 godina. Službu orguljašice u novosadskoj crkvi Imena Marijina Anica je preuzela 1974. godine. Zbor nosi naziv "Laudanti". U ljepotu njihovog pjevanja mogli smo se uvjeriti i povodom svečane proslave 100. obljetnice crkve. Anica Nevolić, pored toga što je nekoliko godina svirala kao samouka, punih 9 godina privatno je učila svirati harmonij i klavir kod sestara Milosrdnica u Petrovaradinu.

Posljednjih godina nastojalo se crkvu Imena Marijina temeljito renovirati iznutra. Tako je dugo vremena tražen najbolji način kako uskladiti boje i stil crkve. Mora se odati priznanje svima koji su doprinijeli da se ovaj veliki zahvat uspješno ostvari. Ujedno je, prilikom ove posvete, sagrađen novi drveni oltar koji odgovara neogotskom stilu crkve.

Svečana posveta crkve i oltara bila je 15. listopada 1995. godine. Svetu misu služio je biskup Ivan Pénzes, a u koncelebraciji je bilo dvadeset svećenika. Nakon

svečanog obreda posvete crkve i oltara prikazana je prva nekrvna žrtva Nevinog Jaganjca na novom oltaru. Na misi su bili predstavnici Srpske Pravoslavne crkve i Grkokatoličke crkve iz Novog Sada. Vjerni puk ispunio je ovu prekrasnu crkvu. Bilo je lijepo biti u crkvi u kojoj prisutni vjernici složno odgovaraju i pjevaju. Novosadska župa Imena Marijina jedna je od značajnijih zajednica naše biskupije.

*Priredio: Franjo Ivanković
prema tekstu Anice Nevolić*

(-) (-) (-) (-) (-)

25. OBLJETNICA CRKVE SV. NIKOLE TAVELIĆA U SOMBORU

Na našim bačkim ravnicama gradovi su redovito okruženi salašima kao đerdanom. Grad Sombor, koji se nalazi na sjeverozapadu Bačke, tipičan je primjer takvog grada. Salaši su redovito grupirani uz glavne prometnice, ali ih je nekada bilo na svim stranama. Prije nekoliko desetljeća veći dio somborskih Hrvata živio je izvan grada, na salašima. Salašari su nedjeljom redovito dolazili na sv. misu u grad. Tom prilikom bi se poslije sv. mise našli zajedno i popričali. Vjernici, koji su živjeli na udaljenijim salašima, morali se pješačiti i po dva sata da bi stigli do crkve. Tako u okolini Sombora niču dvije vikarije: Sv. Antun na Gradini i Imena Bl. Djevice Marije na Nenadiću.

Na Nenadiću i na Bezdanskom putu su iste godine 1930. postavljena zvona kojima su salašari htjeli zaštititi svoja polja od tuče. Na Gradini je zvono postojalo mnogo ranije. Interesantno je da se zvono na Gradini nalazilo kraj škole, kao i na Bezdanskom putu, a i na Nenadiću je u neposrednoj blizini crkve.

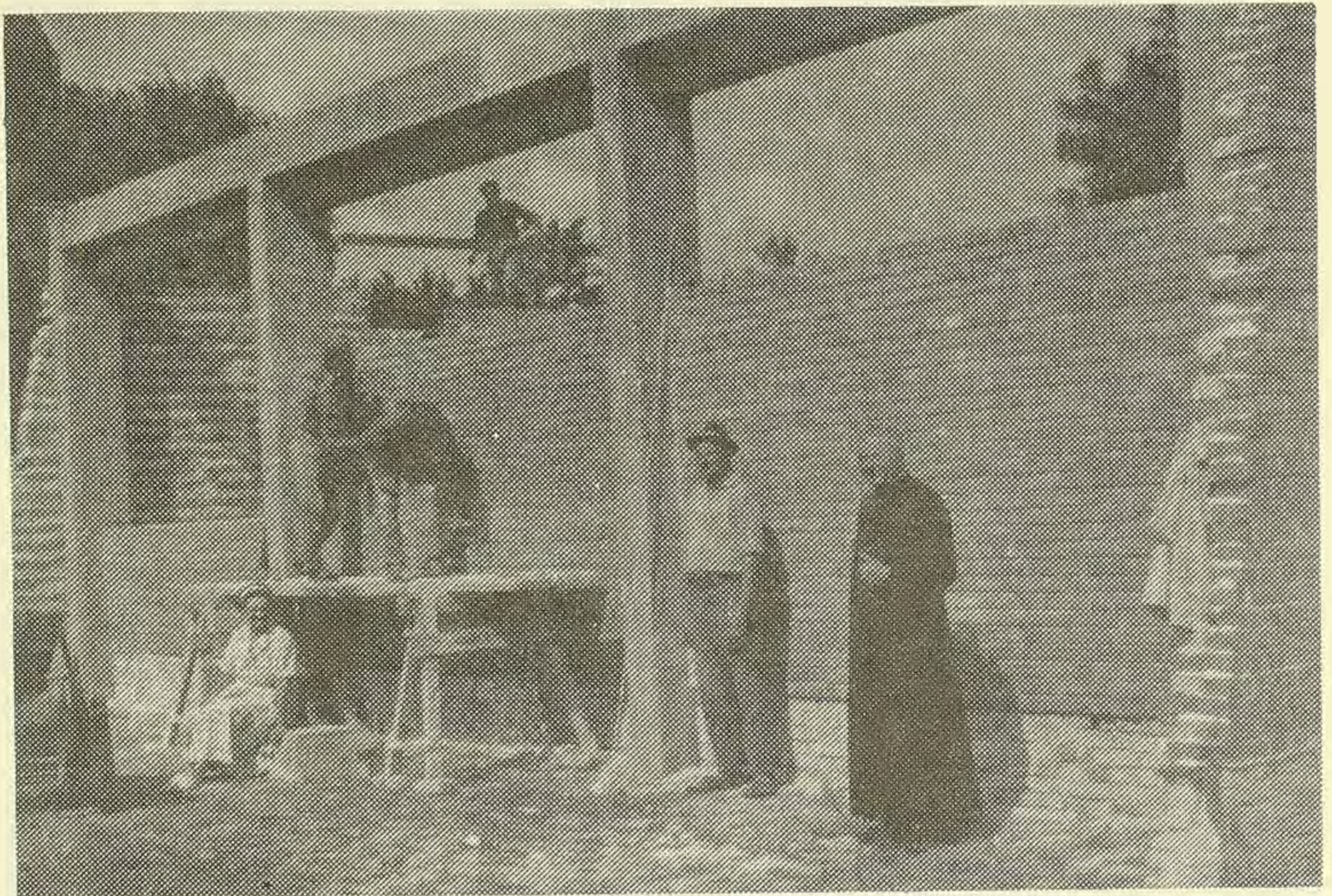
Vjernici na Bezdanskom putu bili su revni i izuzetno složni. Sudjelovali su u svim važnijim poslovima u župi Presvetog Trojstva u Somboru. Veoma su poštovali svog župnika Ivana Jurigu. Tako su jednom prilikom, dok su pomagali oko izgradnje župnog stana sv. Križa u Somboru, kazali župniku da bi i oni htjeli imati kapelu na svojim salašima. Ovaj prijedlog svidio se župniku, jer je i on već nekoliko godina razmišljao o tome.

Na Bezdanskom putu prije 25 godina bilo je 110 katoličkih obitelji. /Ovdje nije uračunata Majeвица koja se nalazi na Monoštorskom putu./ Ukupan broj vjernika bio je oko pet stotina. Većina katoličkih vjernika su Hrvati, a ima i nekoliko mađarskih obitelji. Na istom prostoru bilo je i desetak obitelji Srba pravoslavaca.

Subotički biskup Matiša Zvekanović utemeljio je vikariju KOZARA-BEZDANSKI SALAŠI u Somboru 20. ožujka 1968. godine. Iste godine, 25. srpnja, održana je u prostorijama župe Presvetog Trojstva u Somboru konstitutivna Skupština Zastupstva crkvene općine Kozara-Bezdanski salaši. Prvi odbornici bili su: Josip Dorotić, Žiga Dorotić, Šima Budimčević, Franjo Parčetić, Stjepan Parčetić, Đeno Pekanović, Petar Gromilović i Šima Sekereš. Nakon čitanja dokumenta o utemeljenju vikarije, zastupnici su položili zakletvu. Za načelnika je

izabran Josip Dorotić, za staratelja Šima Budimčević, a za blagajnika Žiga Dorotić. Na ovoj sjednici glavna točka za raspravu bila je mogućnost podizanja nove kapele. Bilo je nekoliko ponuda zemljišta za novu kapelu, ali je ostalo da se svi prijedlozi razmotre i izabere najbolja mogućnost.

Najbolju ponudu, koja je i prihvaćena, dala je g-đa Aranka Gromilović, rođena Čuvarđić. Ona je zajedno sa svojim suprugom Petrom darovala lijep dio svoje očevine, parcelu zemlje koja se nalazil ispred salaša uz sam Bezdanski put. Mjesto nove kapele je na povoljnom mjestu, jednako udaljeno od okolnih salaša.

Crkva u izgradnji

Zalaganjem župnika Ivana Jurige i samih vjernika za početak radova brzo je prikupljeno i više materijalnih sredstava od očekivanog. O ovome postoje pisani dokumenti u arhivu župe. Izgradnju crkve materijalno su svesrdno pomogli i mnogi vjernici Sombora i okolice kao i župnikovi prijatelji.

Bilo je prijedloga da kapela bude posvećena sv. Antunu ili Bl. Djevici Mariji. Istima su posvećene kapele na Gradini i na Nenadiću. Tako je na prijedlog Stjepana Beretića, koji je tada bio bogoslov a sada je katedralni župnik u Subotici, župnik Juriga odlučio da nova kapela bude posvećena prvom hrvatskom svecu Nikoli Taveliću, kojega je iste godine papa Pavao VI. proglasio svetim. Ovaj prijedlog svidio se i mjesnim vjernicima. Kip Nikole Tavelića nalazio se već dugi niz godina u župnoj crkvi Presvetog Trojstva u Somboru. Tako je ovaj Božji ugodnik bio štovan među vjernicima Sombora i okolice.

Pripreme su tekle veoma brzo i ugovor o izgradnji nove kapele sklopljen je 23. ožujka 1971. godine. Iste godine na spomendan sv. Antuna Padovanskog 13. lipnja poslije podne u 5 sati biskup Matiša Zvekanović blagoslovio je kamen temeljac nove kapele. Biskup Zvekanović govorio je o važnosti podizanje nove

crkve na ovim prostorima gdje su većina mještana praktični vjernici. Naglasio je zatim kako je na salašima lijepi broj djece kojima je predaleko ići na vjeronauk i u crkvu u grad. Vrijedne sestre Uršulinke koje odnedavno djeluju u gradu okupile su veliki broj djece, a "kakva su nam djeca takva će biti i budućnost", naglasio je biskup. Na kraju svog govora Biskup je izrazio želju da prva misa u novoj crkvi bude prikazana na blagdan sv. Nikole Tavelića iste godine, što se i ostvarilo zalaganjem mnogih vjernika, a osobito Petra i Aranke Gromilović koji su uložili najviše truda.

U kamen temeljac postavljena je povelja ispisana na pergamentu sa slijedećim tekstom: "Za vrijeme upravljanja Katoličkom crkvom Sv. oca pape Pavla VI. i Subotičkom biskupijom biskupa Mons. Matiša Zvekanovića na zemljištu Petra Gromilović i Aranke rođ. Čuvarđić, darovanom za gradnju crkve na čast sv. Nikole Tavelića, u prvoj godini njegovog proglašenja svetim ovaj kamen temeljac blagoslovio je biskup Mons. Matiša Zvekanović, 13. lipnja 1971. U temelj ga je položio kao kum ove crkve primarijus dr. Ladislav Vlašić, liječnik za očne bolesti u Osijeku i njegova supruga Klara, rođena Parčetić, uz sudjelovanje Rimokatoličke crkvene općine Kozara-Bezdanski salaši: Ivan Juriga, župnik crkve Presvetog Trojstva i predsjednik C.O., Josip Dorotić-načelnik, Šima Budimčević-staratelj, Žiga Dorotić-blagajnik, Petar Gromilović, Franjo Parčetić, Stjepan Parčetić, Đeno Pekanović i Šima Sekereš".

Blagoslovu kamena temeljca bilo je nazočno mnoštvo vjernika sa Bezdanskih salaša i grada Sombora. Na blagoslovu je prigodni govor održao kum nove kapele dr. Ladislav Vlašić sa svojom suprugom Klarom koja je rodom s bezdanskih salaša. Kum Vlašić je među ostalim rekao: "Kako je lijepo i ugodno

Crkva sv. Nikole Tavelića - sadašnji izgled

prolazeći negdje ravnicom kao ovom Bačkom već iz daljine zapaziti tornjić i crkvicu, jer odmah znaš da se tu krije kršćansko naselje. Odmah se osjećaš nekako domaćim, blizim tome naselju i njegovim stanovnicima. Kršćanstvo je posijalo mnogo takvih crkvice i crkvi kao znak svoga živoga opstanka i kao obilježje svoje rasprostranjenosti. Tako će i ova kapelica biti svjedok da i ovdje na ovim ubavim salašima živi jedan dobri, radin i miran katolički narod, naši dragi Bunjevci-Hrvati, koji se na ovome tlu nalaze već stotinama godina... vole svoje ali i poštuju tuđe."

Crkva je svečano blagoslovljena u nedjelju 14. studenog 1971. godine. Građevina je bila pod krovom, neožbukana, a zemljani pod je bio uredno "podmazan". Na blagoslovu je bilo prisutno veliko mnoštvo vjernika. Blagoslov i svečanu sv. misu predvodio je biskup Matiša Zvekanović. Na blagoslovu su bili svećenici grada i oci karmelićani.

Crkva je naredne godine bila ožbukana i fasada je izvana uredjena. U zadnjem dijelu iza oltara dozidana je sakristija, a ispred crkve je nadkriveni ulazni dio. Crkva je široka 12m i dugačka 12m. Izgled crkve je sprijeda poput šatora. Tako nas ova lijepa i skladna građevina podsjeća na onu svetopisamsku "Evo Šatora Božjeg s ljudima" /Otk 21,3/.

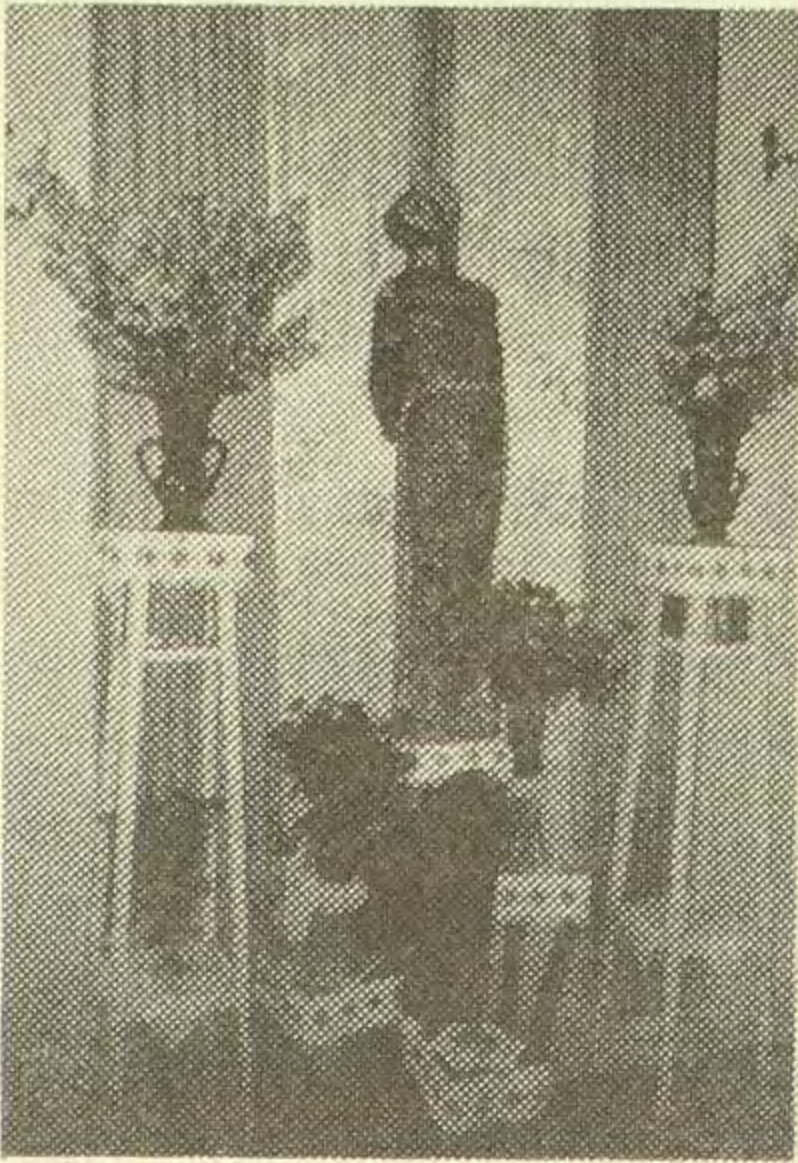
Dvorište crkve je sprijeda ograđeno lijepom ogradom koja odgovara stilu crkve, a sa strana i otraga visokom žicom. Oko crkve je mnogo zelenila.

Unutrašnjost crkve uređuju sami vjernici. Po potrebi crkva se malja. Strop je obložen lamperijom. Svake subote i uoči blagdana sami vjernici uređuju crkvu. Ovdje svakako valja spomenuti Šimu Budimčević i Aranku Gromilović, kao i pokojnu Mariju /Đulu/ Petreš, koju su svi zvali Majka. Također valja naglasiti da je Šima Budimčević godinama okupljao mlade salašare i s njima provodio mnoge večeri pričajući s njima o svemu. Napisao je nekoliko vrijednih kazališnih predstava koje je sam uvježbavao i prikazivao u više mjesta naše biskupije. Spominjem samo najznačajnije predstave u Somboru, Bačkom Monoštoru, Maloj Bosni, Subotici... Zahvaljujući njegovoj zauzetosti na salašima se okupljalo preko stotinu mladih.

Nije beznačajno spomenuti da je u vrijeme gradnje ove crkve bila za Crkvu nepovoljno političko ozračje, te je jedno malo čudo da je za gradnju crkve i dobivena dozvola. Stoga su i mnogi čelnici grada morali podnijeti ostavke na svojim položajima.

U proteklih 25 godina postojanja vikarije sv. Nikole Tavelića na Bezdanskom putu djelovalo je više svećenika. Prvi župnik bio je g. Ivan Juriga. Poslije njega brigu o crkvi i župnoj zajednici vodi Josip Temunović, a zatim župnik Ivan Vizentaner i kapelani. Prvim samostalnim administratorom župe imenovan je g. Lazar Novaković 1985. godine. On je marljivo djelovao na ovoj župi punih pet godina. Poslije njega 1990. godine brigu o župi preuzima Josip Pekanović, župnik u somborskoj župi sv. Križa. Iste godine od 16. kolovoza upraviteljem župe imenovan je sadašnji župnik Franjo Ivanković.

Ova župa danas broji oko 350 vjernika /ovdje nisu uračunate zgrade na IX. Upravi na Monoštorračkom putu/. Posljednjih godina nekoliko salaša ostalo je prazno. Salaši koji su dalje od asfalta polako izumiru, a broj salaša uz samu cestu

*Kip sv. Nikole Tavelića
zaštitnika crkve i župe*

se povećava. Broj djece i mladih znatno se smanjio. Posljednjih godina bilo je dvostruko više umrlih nego li rođenih. Izuzetak je posljednja, 1995. godina kada u župi nije nitko umro, a bilo je ukupno 13 krštenja. Ovoliki broj krštenja župa ne poznaje u svojoj povijesti. Tako možemo računati na ljepšu budućnost ove mlade ali žive zajednice.

Ova župa slavi svoja dva proštenja. Slavi se dan polaganja kamena temeljca i dan posvete crkve. Svaki puta crkva bude ispunjena domaćim vjernicima i gostima.

U crkvi se svečano slavi Bezgrešno Srce Marijino na sam blagdan u večernjim satima. Svečanost proslave završava procesijom oko crkve i marijanskim pjesmama. U ovoj proslavi sudjeluju, u manjem broju, i vjernici Sombora.

Franjo Ivanković

(-) (-) (-) (-) (-)

KAPELA SV. ANE U TAVANKUTU

Nalazimo se u Gornjem Tavankutu, pred kapelom sv. Ane. Ovdje je starina i temelj Tavankuta. Stare listine još 1439. godine spominju Tavankut kao "opidum" - grad. Tu, na gredi, gdje danas stoji "Rudićev križ", bio je utvrđeni grad, opkoljen utverdama i baruštinama, u sredini s velikom crkvom posvećenoj sv. Ani. Groblje i temelji crkve i sada se nalaze pod zemljom. To je potvrdio i subotički Zavod za zaštitu spomenika, kada je nedavno vršio iskopavanja.

Pred najezdom Turaka stanovništvo je izbjeglo, a grad je zajedno s crkvom do temelja razrušen. Turci su ovdje vladali 152 godine i za to vrijeme Tavankut se i ne spominje. Izgonom Turaka s ovih prostora narod se opet naseljava, ali ne više tamo gdje je bio grad, nego po široj okolici. Pjeskovito i močvarno zemljište, zaraslo u korov i šikaru, puno ritova i baruština, primilo je nove stanovnike koji su morali zasukati rukave da od ovog zapuštenog zemljišta stvore plodne oranice, vinograde, voćnjake i bašte.

Katolici vjernici su svoje dužnosti obavljali u Subotici u ondašnjoj Velikoj crkvi - danas katedrali, ili u Kunbaji. Tu, do današnje kapele, nalazila se, a i sad je tu, najstarija salašarska škola nabijena još 1852. A ovdje, gdje je sada kapela, bio je pašnjak, a tamo malo niže kopani bunar, koji u vrijeme ovih događaja, o kojima će u tekstu biti riječi, nije imao rovaša - ograde i bio je zarastao u travu.

Jednog proljetnog dana, za vrijeme velikog školskog odmora, na ovoj ledini, dječaci su se loptali krpenom loptom, a grupa djevojčica sa "škularkinom ćerkom", bile su navijači. Jedan "fudbaler", nekontrolirano je daleko šutnuo loptu

i ona se izgubila u travi. Dječaci i djevojčice su tražeći loptu, naišli na bunar. Voda u bunaru bila je visoka, pa kad se nekoliko dječaka sa "škularkinom ćerkom" nagnulo nad bunar da nađu loptu, na svoje veliko iznenađenje i čuđenje, u vodi ugledaju lik žene s djevojčicom. Pozovu i druge da to vide. Ovo se brzo razglasilo. "Škularkina ćerka" javila je to materi koja je pozvala nekoliko ljudi da se osvjedoče. Međutim, ugledali su samo na zidu bunara, zapleten u travi, po-veći papir. Jedan se spusti i izvadi ga. Bio je ispisan, ali su sva slova bila zamrljana, mogle su se pročitati samo dvije riječi: "SZENT ANNA" - Sveta Ana.

Vijest o ovom neobičnom događaju brzo se raširila po Tavankutu. Posebno je bio dirnut Kalman Skenderović. On na volovskim kolima donese cigle, pogodi majstora zidara koji ovdje na gredčici, gdje su ti dračovi, sagradi kapelicu. Bila

Kapela sv. Ane, novi križ i majstor Lajčo Anišić

je kao oveća postaja križnog puta. U nju je mogao stati samo jedan čovjek - nije imala vrata, a u zidu je bila izgrađena niša. Nabavili su sliku sv. Ane koja je bila prevelika za kapelu pa su je skratili. Ta slika se i danas nalazi u kapeli. Pred kapelicom bio je i jedan skroman drveni križ. Pobožni svijet se skupljao oko kapelice i slike i obavljao svoje privatne pobožnosti. Po pričanju starijeg svijeta, to se moglo dogoditi između 1870-80. godine.

Godine 1910. gradski oci Subotice, u dogovoru s Kaločkom nadbiskupijom, odlučili su da se na salašima grade crkve. Prva na Tavankutu. Ali gdje? Na razvučenom prostoru od kumbajske stanice do kraja Mirgeša je 14 kilometara u dužinu, a od bajmočkog puta do sadašnje granice 8 kilometara u širinu. Tu je živjelo oko 8 hiljada katoličkih duša. "Gornjačani" zatražiše da se crkva gradi u sv. Ani, jer je to starina. Odgovorili su im da se crkva ne može graditi na kraju, nego na sredini naselja, da podjednako bude dostupna svima. Tako je i bilo. Crkva se sagradila u Donjem Tavankutu, gdje je i sada.

To nekima nije bilo pravo i veleposjednik Mata Vuković 1924. godine, kupi ovaj lanac pašnjaka i o svom trošku dade sagraditi ovu kapelu sv. Ane. Stara kapelica se srušila, a drveni križ je prenešen pred novu kapelu. I slika sv. Ane je prenešena u kapelu gdje je i sada. Sv. misa služila se samo na proštenje sv. Ane. Tom zgodom skupljao se silan svijet, a gazda Mata je donosio trumbetaše iz Bajmoka da uveličaju proštenje. Pokojni župnik Ivan Lebović, koji je bio rodom iz sv. Ane, iz ljubavi prema rodnom kraju počeo je služiti sv. mise svake nedjelje. Bilo je to dosta naporno, osobito u zimskim mjesecima, jer se do kapele dolazilo zapregom. Stoga su se mise ponekad služile i poslije podne. Sadašnji župnik zadržao je tu praksu. Svake nedjelje i blagdana služi sv. misu, osim u siječnju i veljači. U samu kapelu stane pedesetak osoba, dok za lijepog vremena neki stoje ili sjede vani pod tornjem. Kapela je ukusno oslikana, ima oltar, križni put, klupe, harmonij, crkvena odijela, misne knjige i veliko zvono. Nema elektrike. Nedavno je podignuta na rang vikarije.

Drveni križ, koji je ispred stare kapelice bio prenešen pred novu kapelu, brzo je dotrajavao. Mata Vuković je 1931. godine dao napraviti novi križ, od suhog bagremovog drveta, koji je trajao 64 godine. Taj križ je zadnjih godina počeo trunuti, osobito na prekrižku, pa je prijetila opasnost da se sruši. Čitavog proljeća i ljeta dogovarao sam se s vjernicima o postavljanju novog križa. Odlučili smo da Križ opet bude drven, jer je to bliže biblijskoj stvarnosti, budući da je Isus bio raspet na drvetu križa. Konačno je pala odluka. U pilani Petra Horvata, na Kelebijskom putu, kupljen je crni bor i prenešen u Suboticu, u kuću Lajče Anišića koji se ponudio da će ga napraviti. On je to uradio vrlo lijepo, umjetnički, na radost i ponos svih vjernika. Pošto Mata Vuković nije imao direktnih potomaka, a od daljnje porodice niko se nije prihvatio podizanja križa, nije više stavljeno njegovo ime, nego samo ime majstora i godina podignuća.

Crkveni je propis da se novi križ po Obredniku blagoslovi. Za tu zgodu, zamolili smo g. Biskupa, da on obavi taj čin. On se rado odazvao, evo tu je, i molimo g. Biskupa da blagoslovi novi križ.

(Ovaj govor održao je župnik Antun Gabrić prilikom blagoslova križa 8. X. 1995.)

NAŠI POKOJNICI

MARKO VUKOV (1938 - 1995)

Sve nas je iznenadila tužna vijest da je 2. ožujka ove godine Gospodin pozvao k sebi svoga slugu svećenika Marka Vukova, koji je svoje posljednje godine služnja narodu proveo u Svetozaru Miletiću.

Bog je htio da baš u ovo teško doba za nas bačke Hrvate iz naših redova uzme svećenika u najboljim godinama zemaljskoga života.

No, čovjek snuje, a Bog određuje.

Da, upravo tako to biva kod svakog čovjeka koji sniva.

Vječni, živi i neumrli Bog - dobri i milosrdni - zajednički nam nebeski Otac, gospodar života i smrti, u svom predodređenju zamislio je da se na jednom od pitomih bikovačkih salaša, 24.04. 1938. godine u bunjevačkoj obitelji Nikole Vukova i Kriste rođ. Vuković, rodi sin Marko. Tako je na Bikovu niknuo i rastao sa

zlatnim klasom sred bačke ravnice - ovaj naš budući svećenik.

Pučku školu završio je u Subotici, zatim odlazi u Nadbiskupsko dječjačko sjemenište u Zagrebu, gdje je završio Klasičnu gimnaziju. Teologiju je studirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu.

Za svećenika je zaređen 29.06. 1965. godine, a Mladu misu je proslavio 4.07. 1965. godine u Bikovu. Prvo mu je kapelansko mjesto bilo u župi Imena Marijina u Novom Sadu, gdje je ostao do 22.08. 1967. godine. Zatim je došao u Suboticu za kapelana u župi sv. Roka kod župnika Ivana Kujundžića.

Prvu župničku dužnost vršio je u Šupljaku i Hajdukovu od 15.09. 1969. do 20.09. 1971. godine. Zatim je otišao za upravitelja župe Futog s filijalama Kulpin, Kisač, Bački Petrovac, Rumenka i Stari Futog s Veternikom, gdje je ostao do 12.09. 1978. godine. Poslije toga došao je župu sv. Josipa Radnika u Đurđinu, gdje je ostao do 16.04.1984. god. i mnogo je uradio za svoju župu i crkvu. Na osobni zahtjev razriješen je dužnosti i povukao se na odmor u obiteljsku kuću u Subotici. Poslije dvije godine biskup Matija Zvekanović imenovao ga je za upravitelja župe u Svetozaru Miletiću, 17.05. 1986. god.

Bolest i smrt

Početak mjeseca prosinca (decembra) 1994. god. pretrpio je težak srčani udar. Nakon liječenja u subotičkoj bolnici otišao je na oporavak u obiteljski stan sestara mu Klare i Ane.

Kad se dobro osjećao, vratio se u svoju župu u Svetozar Miletić u nadi da će se tamo još više oporaviti. Mislio je da se još više oporavio te je želio posjetiti kolegu svećenika Marijana Đukića u Kočanici kod Virovitice. K njemu se uputio s još dvojicom naših svećenika 26.02.1995. god. U Kočanici, u dobrom raspoloženju, boravio je tri dana i onda mu je iznenada pozlilo, te je u noći sa srijede na četvrtak (1-2. III) prenešen u virovitičku bolnicu. Tamo ga je u ranim jutarnjim satima 2.III 1995. god. dočekala, kako kaže sv. Franjo Asiški, "Sestrica smrt".

Zahvaljujući susretljivosti otaca franjevacu u Virovitici, tijelo pokojnog Marka preveženo je iz bolnice u mjesnu crkvu, gdje je 8. ožujka u 9 sati koncelebriranu sv. misu predvodio pomoćni zagrebački biskup mons. Marko Culej uz petnaest svećenika i lijepi broj pokojnikovih prijatelja.

Sprovod u Subotici

Zemni ostaci vlč. Marka prenešeni su u njegovu rodnu Bačku, u Suboticu. Sprovod je bio 9. ožujka u 15 sati na Bajskom groblju iz franjevačke kapelice. Tijelo mu je položeno u obiteljsku grobnicu da čeka slavu uskrsnuća. Pokojnik je želio da njegov župnik, vlč. Julije Bašić, vodi sprovod. Na tom tužnom ispraćaju bio je naš biskup Ivan Pénzes sa četrdeset tri svećenika i veliko mnoštvo vjernika i prijatelja pokojnika. Nad grobom su se od pokojnog Marka oprostili vlč. Lazar Novaković, vlč. Marijan Đukić (govor je pročitao L. Novaković), Széll Jozsef, Ante Skenderović, Ante Stantić i predstavnici Pastoralnog vijeća i mladih župe u Svetozaru Miletiću.

Poslije sprovoda sv. misa zadušnica bila je u franjevačkoj crkvi u Subotici, a predvodio ju je biskup Ivan Pénzes. U župnoj crkvi Rođenja Bl.Dj.Marije u Svetozaru Miletiću održana je sv. misa zadušnica u subotu, 11. ožujka u 10 sati. U koncelebraciji dvadesetak svećenika sv. misu je predvodio biskup Ivan Pénzes. Prigodne riječi o liku pokojnika izrekli su vlč. Franjo Ivanković na hrvatskom i Széll Jozsef na mađarskom jeziku. Na kraju sv. mise somborski dekan vlč. Josip Pekanović zahvalio je Bogu što nam je darovao ovaj plemeniti lik koji će nam još dugo govoriti. Zahvalio je Marku na prijateljstvu koje je od njega poteklo i što je u njemu uvijek nalazio razumijevanje. Ujedno je uputio poziv na molitvu za duhovna zvanja kako bi naša budućnost bila sigurnija i ljepša.

Na kraju treba istaći da je pokojni Marko Vukov bio pjesnik i istaknuti kulturni radnik. Suradivao je u našim publikacijama. Osobito se angažirao u proslavama i obilježavanju jubileja naših velikana. Sudjelovao je i u svim jubilejima Crkve u Hrvata.

s. EMANUELA (MARIJA) GABRIĆ (1931 - 1995)

U četvrtak, 12. siječnja 1995. u 10,15 sati u prisutnosti svoje vrhovne poglavarice i svojih sestara u samostanu sestara "Naše Gospe" (Marije Bursać 38) umrla je s. Emanuela Gabrić.

Rodila se 13.VII. 1931. god. u Starom Žedniku kao četvrto dijete u obitelji Laze Gabrića i Kate Sekulić.

Od 39 godina svog redovničkog života 22 godine je bila u službi u sjemeništu "Paulinum" kao kuharica brineći se za male sjemeništince.

Sprovod s. Emanuele bio je 13. siječnja u Bajskom groblju. Vodio ga je biskup Ivan Pénzes uz prisustvo velikog broja svećenika, sestara i vjernika.

Prigodne riječi rastanka s pokojnicom uputio je župnik vlč. Bela Stantić ističući njezinu tihu žrtvu u službi Crkvi u sjemeništu "Paulinum".

Molimo Gospodina da njena žrtva bude залог za nova zvanja u našem sjemeništu.

s. MARIJA VJEKOSLAVA STUHNE (1921 - 1995)

Drugoga dana Gospina mjeseca svibnja 1995. god. tiho je u svojoj sobici Gospodinu predala svoju dušu s. M. Vjekoslava Stuhne.

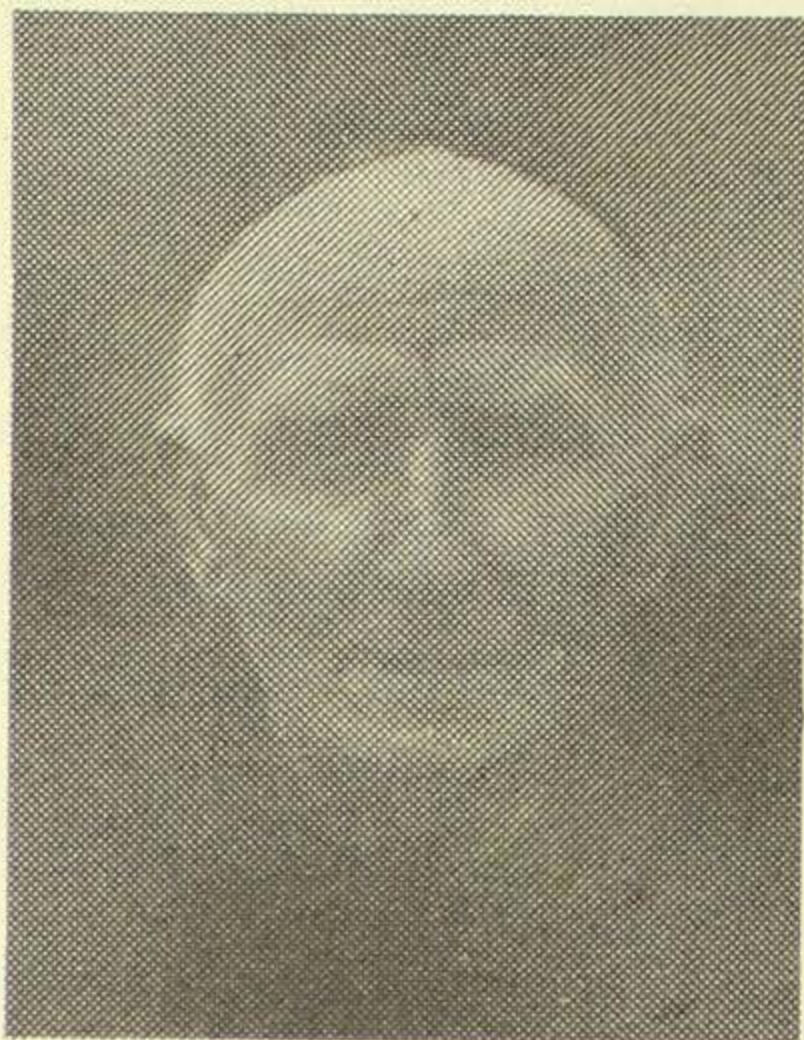
Rođena je u dalekom Hrvatskom Zagorju 21. XI. 1921. god. u Vrbišnici (općina Krapina).

Posljednje 23 godine provela je u Subotici u svećeničkom domu "Josefinum", a kad je oboljela, prešla je u samostan u ulici Marije Bursać 38.

Biskup Ivan Pénzes uz svećenike i časne sestre zajedno s vjernicima otpratio je s. Vjekoslavu do njenog trajnog počinka. Njeni rođaci i zemljaci nisu mogli doći, ali njihovu ljubav simbolizirao je vijenac cvijeća.

U ime svih od s. Vjekoslave se oprostio župnik vlč. Bela Stantić i zahvalio joj za sve što je nesebično uradila za svećenike i za Crkvu. Neka joj Bog bude milostiv.

BRAT ANĐELKO PAŠALIĆ, **karmelićanin** (1909 - 1995)

U karmelićanskom samostanu u Somboru 29. kolovoza 1995. god. preminuo je časni brat Anđelko od Male Terezije (Marko) Pašalić. Rodio se 14. VII. 1909. god. u Somboru. U novicijat Karmela stupio je 1927. godine, a prve zavjete je položio 1.VII. 1929.godine.

Kao redovnik vršio je razne službe najprije u Somboru, a zatim u Wadovicama u Poljskoj. U Sombor se vratio 1970. godine.

Sv.misu zadušnicu i sprovod, 30. kolovoza u 16 sati u karmelićanskoj crkvi, vodio je vlč. Stjepan Beretić. U ime karmelićana i vjernika o. Mato Miloš se oprostio od brata Anđelka koji je sahranjen u kapeli karmelićana na Velikom katoličkom groblju u Somboru.

IZVOR

Dotičem ljepotu stvaranja Tvoga,
prepun grijeha vapim
za zorom jutra
kada se javlja milost Tvoja
i dobrota, hraneći me
za sve dane, danas i sutra.

Ti si od vijeka do vijeka Višnji
dostojan slave i hvale,
jer si Svemogući i sad,
neiscrpni izvor ljubavi za nas
i pokoljenja naša.

Ti si rijeka moćna
koja istinu, ljubav i vječnost nosi
zato Te slavimo svi
i ptice na grani pjevaju Ti,
a Ti i dalje izviri i teci
jer si najbogatiji izvor životnoj rijeci.

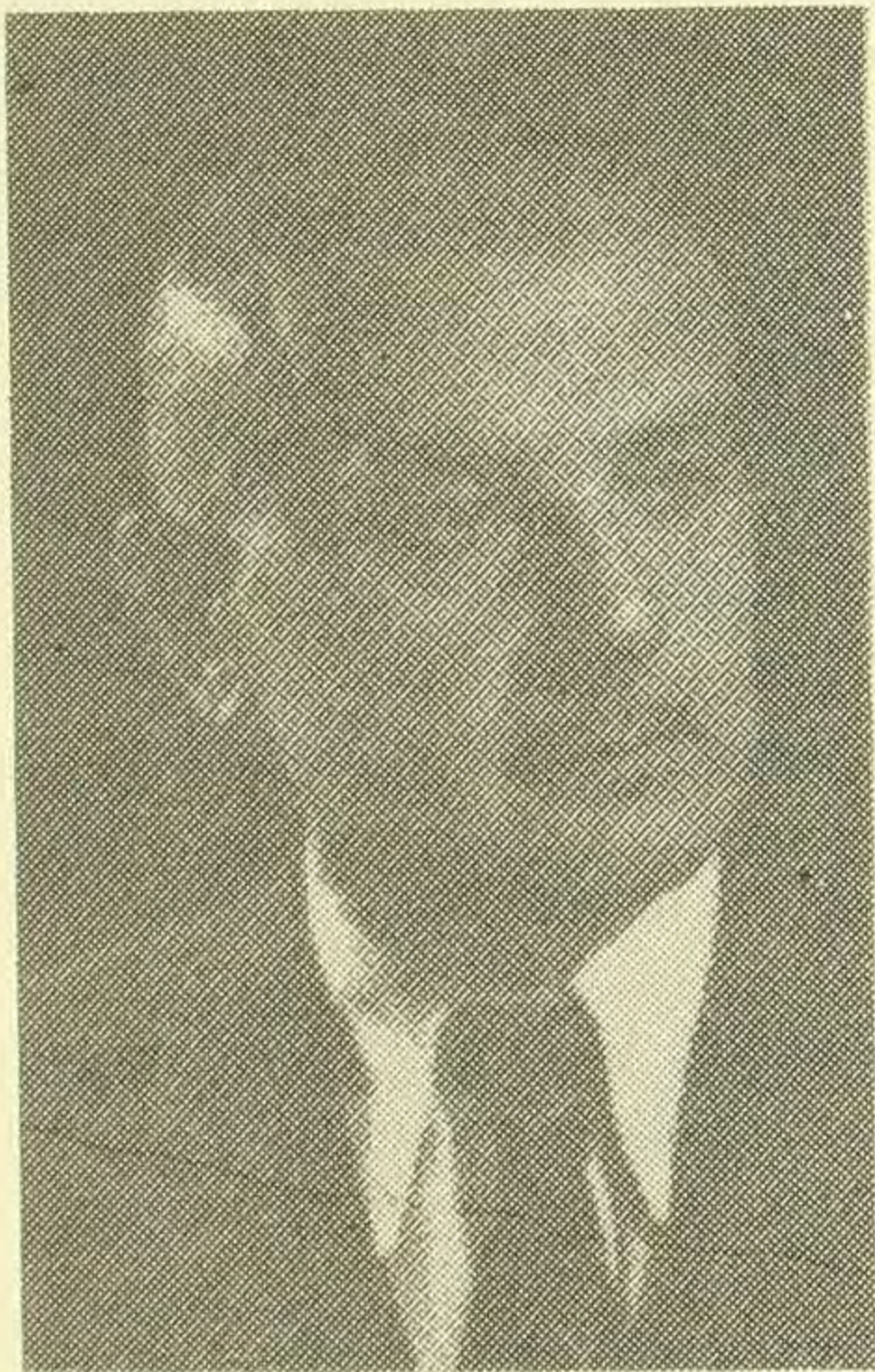
U Kristu, Krista ljubim,
ljubeći nadu ne gubim
za spas i život vječni.
Kraj Tvojih nogu želim klečati,
Tvoje sile sjaj gledati
i pjevati pjesmu slave,
pjesmu slave i hvale.

Stipan Šarčević

DA IH NE ZABORAVIMO

Piše: Bela Gabrić

STOTA OBLJETNICA ROĐENJA IVANA MALAGURSKOG TANARA (1895 - 1947)

Ivan Malagurski je jedan od najpoznatijih i najzaslužnijih naših kulturnih i društvenih radnika u Subotici između dva rata. Potomak ugledne bunjevačke porodice Malagurski s Bikova kod Subotice.

Rodio se 18. veljače 1895. godine u obitelji Franje Malagurskog i Mare Dulić u Subotici.

Osnovno obrazovanje stekao je u svom rodnom gradu, a učiteljsku školu je završio 1914. godine u Baji. U svibnju 1915. godine mobiliziran je u mađarsku vojsku i do kraja rata bio je na frontovima.

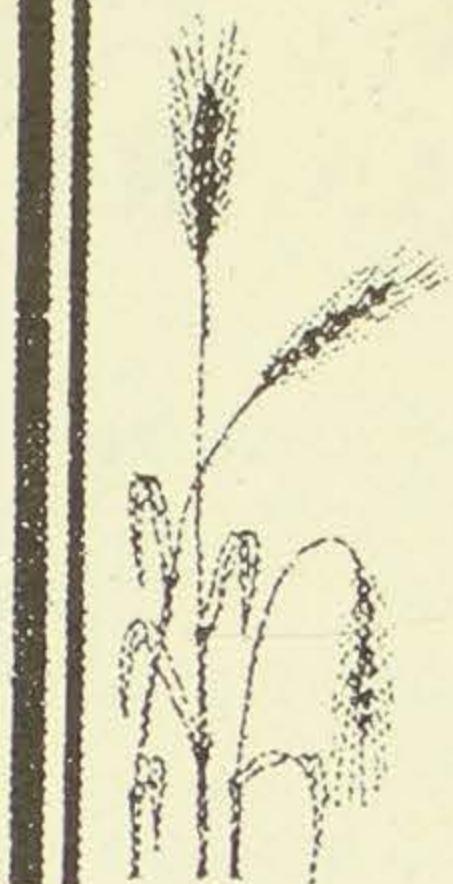
Poslije završetka rata jednu godinu je bio učitelj u salašarskoj školi na Đurđinu (ali ne znamo koja je to škola jer ih je bilo više u tom kraju). Napustio je učiteljsku službu i otišao u Zagreb, gdje je 1922. godine završio višu pedagošku školu i postao nastavnik. Vratio se u Suboticu, gdje je predavao u Građanskoj školi u kojoj je direktorica bila Kata Sudarević

Taubert. Ona je brzo umirovljena kao nepoćudna domaćoj vlasti. Bila je opća želja da tu dužnost preuzme Ivan Malagurski, ali to nije bilo po volji subotičkim nositeljima vlasti i on je 1929. godine premješten daleko, u Užice. Poslije godinu dana dao je ostavku i vratio se u Suboticu. Među đacima i njihovim roditeljima bio je poznat kao dobar prosvjetni radnik pa su ga zvali "Tanar" (profesor).

Društveni rad

Odmah na početku svoga rada Ivan Malagurski se uključio u sva kulturna zbivanja u Subotici. Bio je član upravnog odbora Hrvatskog prosvjetnog društva "Neven". Iz tog društva 1925. godine izdvojila se Muzička sekcija i osnovano je Hrvatsko pjevačko društvo "Neven", a predsjednik je bio Ivan Malagurski. Bio je

KLASJE NAŠIH RAVNI

SUBOTICA

Braj 3 ■ Godina II ■ 1936

također i član uprave Pučke kasine, poznate kulturne i društvene ustanove koja je osnovana daleke 1878. godine u Subotici. Radio je u

jednoj Kulturno-prosvjetnoj sekciji koja je 1935. godine pokrenula poznati naš časopis "Klasje naših ravni". Stvarni urednik tog časopisa bio je Ivan Malagurski premda u većini brojeva to nije naznačeno, jer njemu taj detalj nije bio važan. ("Klasje naših ravni" izlazilo je u Subotici od 1935. do 1938. godine a objavljeno je pet brojeva. U Zagrebu su od 1942. do 1944. godine objavljena tri sveska).

Između dva rata Ivan Malagurski Tanar bio je organizator svih velikih svečanosti. On je bio duša sveukupnog hrvatskog kulturnog života u Subotici i daleko šire. Navest ćemo samo dvije velike manifestacije: Euharistijski kongres u Subotici, 14. i 15.08. 1931. godine i 14. do 16.08. 1936. godine proslava 250. obljetnice seobe veće skupine Bunjevaca u Bačku. Jedna i druga svečanost ne mogu se zamisliti bez neumornog rada našeg Tanara i bez njegovih organizatorskih sposobnosti. On je sa svima bio iskren i pristupačan, bez želje da vlada nad drugima. Zato su ga suradnici prihvatili. U razgovoru s ljudima uvijek je bio vedar i nasmijan.

Rad u Zagrebu

Da bi osigurao bolje materijalno stanje svojoj obitelji, jer u Subotici nije imao stalno zaposlenje, radi studija svoje djece, Tanar je odlučio preseliti se u Zagreb. To je učinio 1940. godine na veliku žalost svojih prijatelja. U Zagrebu je stanovao na Kvaternikovom trgu.

Bio je tajnik u Hrvatskom državnom kazalištu, a od 1943. godine bio je službenik u Ministarstvu nastave, zatim je bio profesor na jednoj zagrebačkoj građanskoj školi. Stalno je surađivao u pojedinim radničkim organizacijama gdje je vodio amaterske družine koje su nastupale u Radničkoj komori. Priređivao je radio emisije o bačkim Hrvatima, napose o onim istaknutijima.

Književna djela

Osim svog organizatorskog i uređivačkog rada, Tanar je ostavio niz većih i manjih književnih djela koja su nastala kao potreba u nacionalnom životu njegovog naroda u to burno vrijeme. Navest ćemo ih radi upoznavanja: božićni san "Zajednice", slika u jednom činu (S. Danica, 1930., str. 82-85). Pedeseta godišnjica Pučke kasine - slika u jednom činu (Subotička Danica, 1929., str. 68-71). Tri stojeća, kazalični komad u tri čina (Klasje naših ravni, Subotica, 1936.,

br. 4). (Ovo djelo izveli su kazališni dobrovoljci u subotičkom Narodnom pozorištu, 15. kolovoza 1936. godine prilikom proslave 250. obljetnice seobe veće grupe Bunjevaca u Suboticu). Aleksa Kokić - bunjevački pjesnik, rukopis radio emisije, Zagreb 9.08. 1943. godine. Erberečka, pučka gluma iz bunjevačkog života u tri čina (u rukopisu). Prvo momčenje - aktovka za radio rukopis. Slavlje bačkih Hrvata, rukopis radio emisije, Zagreb 23.08. 1943. godine. Žetva na bunjevačkih salašima, rukopis radio izvedbe. (Podaci o književnom radu u knjizi Ante Sekulića: "Književnost bačkih Hrvata, posebno izdanje Kritike, sv. V. Matice hrvatske, Zagreb, 1970., str. 320-321).

Ivan Malagurski je napisao i nekoliko pjesama od kojih je najpoznatija "Spomenik Miroljubu", a napisana je prilikom otkrivanja njegove spomen biste 16. kolovoza 1936. godine u Subotici pored katedrale. Pjesmu je recitirao mali Ivo Prčić.

Smrt i sprovod

Poslije završetka rata Tanar se vratio u Suboticu. Živio je povučeno u velikoj oskudici, duboko razočaran jer je propalo sve u što je uložio svoj život i svoje ideale. Umro je iznenada od moždanog udara 12. lipnja 1947. godine. Sahranjen je 13. lipnja na groblju u Keru. Ispraćen od prijatelja, a od javnosti prešućen. Sprovod je vodio njegov župnik Blaško Rajić. On se oprostio od pokojnika dirljivim i iskrenim riječima.

U svoje ime i u ime svih prisutnih Blaško Rajić je rekao ove riječi koje su ušle u našu povijest: "Žalosni zbore, bila bi u najmanju ruku crna nezahvalnost da se od vrata vječnosti do kojih smo dopratili našeg dragog Tanara Ivana Malagurskog udaljimo i da mu na rastanku koju riječ ne reknemo.

/.../ Tim više jer je on nama sveg života svoga mnogo i mnogo rekao, koliko riječima, toliko svojim plemenitim djelima i svojim neporočnim življenjem.

/.../ Mi se, dragi Ivane, ne možemo rastati od tvoga groba a da se ne sjetimo koliko si učinio za kulturno podizanje tvoga naroda kojeg od tebe nitko nije nesebičnije ljubio. Kad si prije dobrih 20 godina bio odstranjen s profesorske katedre, na koju nitko nije bio pozvaniji od tebe, kad ti se tada nije dalo da govoriš djeci tvoga naroda - ti si vrebao svaki zamah krila kojima je zalepršala duša naroda tvoga i priskočio si u pomoć da pomogneš da se ona digne ponosno i dostojno nebu pod oblake. Tvoj idealima opojeni duh, koji se nikada nije uprljao ni prašinom, ni blatom, nije trpio ni jeftino priznanje, ni izdovoljenje plitkih interesa. /.../

Priznat ćemo ti, evo, da znamo odkuda taj sjaj duha, taj žar ljubavi u tvojim djelima: Ti si bio muž koji se dopadao Bogu. Tko je s tobom samo razgovarao, osjetio je miris pravednosti, Boga i čovjekoljublja. Osjetio je da je pred njim čovjek koji će sve dati što ima, a ne traži za to ništa, još ni 'hvala'. Takva može biti samo duša koja je sigurna za svoju nagradu od Onoga koji jedino može i hoće dostojno nagraditi.

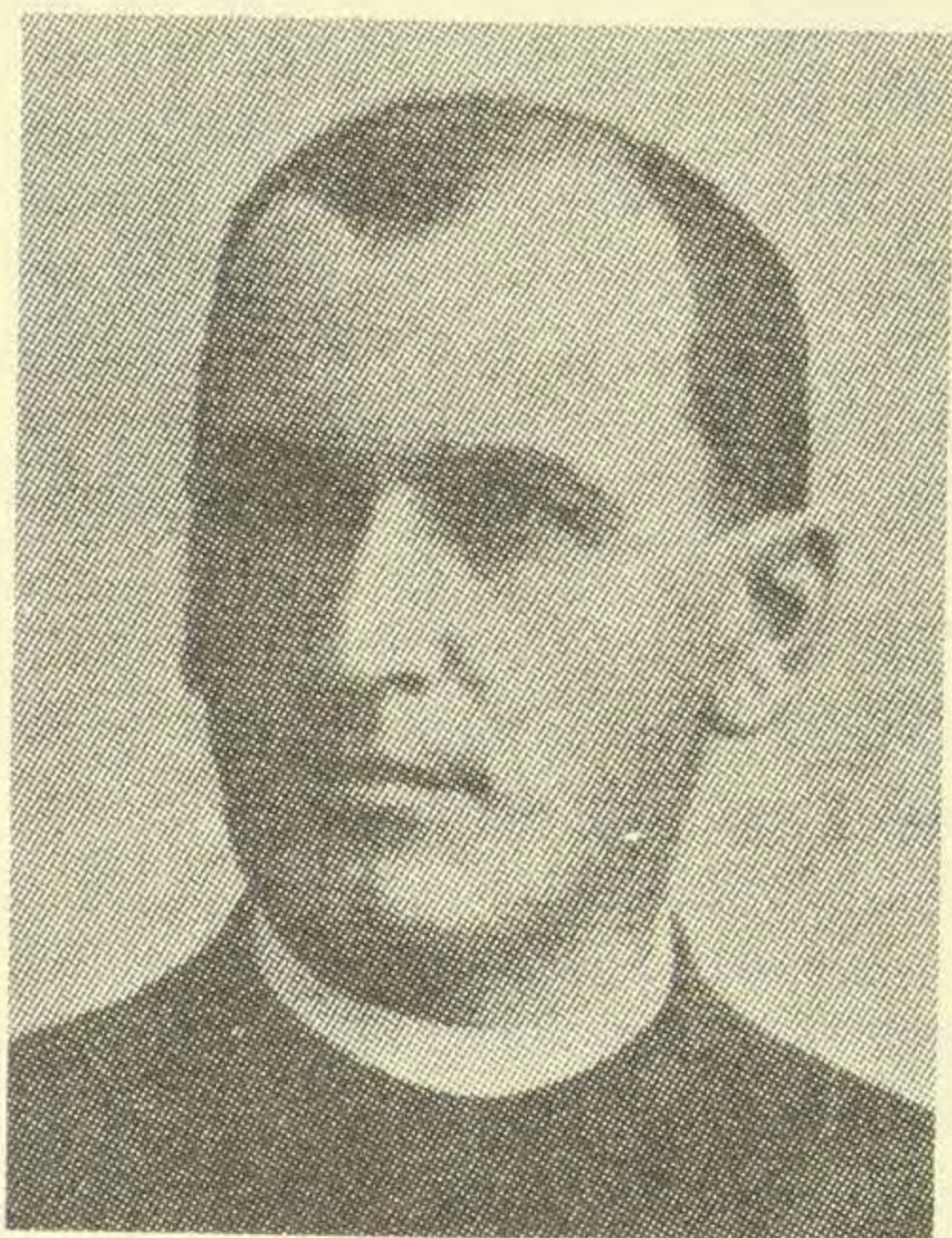
/.../ Mi znamo da takvi velikani duha kao što je bio naš Ivan Malagurski Tanar stvaraju i povijest svoga naroda i nose je na svojim leđima. Zato su zaslužili zahvalnost i da mlade generacije na njihovim plemenitim primjerima uče i nauče

da samo ljubav može učiniti velika djela za dobro naroda, a mržnja, kakvo god tražila opravdanje, donosi svima samo zlo i nesreću".

Ali, nažalost, Ivan Malagurski Tanar nije dobio priznanje, nego su zbog općih i političkih prilika, njegove zasluge pale u tamu zaborava, pa je tako novim generacijama ostao sasvim nepoznat. Zato neka ovaj njegov jubilej bude prilika da se svi mi stariji, koji ga poznajemo i pamtimo, sjetimo njega s ljubavlju i poštovanjem. A ovaj prikaz neka mladima pomogne da upoznaju ovaj lik koji svijetli na obzorju naše kulturne povijesti kao uzor i poziv.

Bela Gabrić

OSAMDESETA OBLJETNICA SMRTI PAJE KUJUNDŽIĆA

Pajo Kujundžić je zaslužni bunjevački kulturni radnik prije I. svjetskog rata. Rodio se 12. svibnja 1859. godine u Subotici, gdje je završio pučku školu i šest razreda gimnazije. Sedmi i osmi razred gimnazije nastavio je u Kaloči, gdje je maturirao 1878. godine. Stupio je u katoličku bogosloviju u tom gradu pa je upoznao rad i ideje Ivana Antunovića, bunjevačko-šokačkog narodnog preporoditelja.

Za svećenika je zaređen 1882. godine. Mladu misu je prikazao u crkvi sv. Terezije u Subotici. Prva kapelanska služba bila mu je na Bikiću. Kapelanom u Bačkom Monoštoru imenovan je 1884. godine.

Subotički Gradski senat 1884. godine raspisao je natječaj za profesora vjeronauka u gimnaziji. Pajo Kujundžić se prijavio za taj natječaj i 1885. godine položio je ispit za profesora vjeronauka, tj. za vjeroučitelja. Tako je stupio na novu dužnost u subotičkoj gimnaziji. Za župnika župe sv. Jurja u Subotici izabran je od Gradskog senata 19. svibnja 1909. godine, a imenovan je od kalačkog nadbiskupa 12. siječnja 1910. godine.

Godine 1896. Pajo Kujundžić je osnovao društvo "Kolo mladeži" da njeguje bunjevačke pjesme i kola. To društvo je organiziralo omladinsku zabavu "Veliko prelo". Prva priredba bila je na Mladi Uskrs 12. travnja 1896. godine. Kasnije je Društvo zabranjeno.

Pokretač i urednik kalendara

U kulturnom radu Paje Kujundžića valja istaći da je pokrenuo i bio prvi urednik kalendara uz suradnju drugih učenika Ivana Antunovića. Objavljena je

"Bunjevačko-šokačka Danica ili subotički kalendar za 1884. godinu". Pod istim naslovom kalendar je izišao i za 1885. i 1886. godinu. Za 1887. i 1888. godinu ima naslov "Nova Danica ili bunjevačko-šokački kalendar". Za 1893. ima naslov "Subotička Danica ili bunjevačko-šokački kalendar". Pod tim naslovom uz manje ili veće prekide izlazi sve do naših dana.

Rad u Pučkoj kasini

U to vrijeme središte kulturnog i nacionalnog rada u Subotici bila je Pučka kasina koju su 1878. godine osnovali rodoljubi Lazo i Ago Mamužić, Bozo Šarčević i drugi.

Kad je P. Kujundžić došao u Suboticu, našao je u toj ustanovi plodno polje rada, jer se uključio svestrano i iskreno. Širio je svoje ideje, savjetovao i hrabrio. Bio je član uprave i tako je uvijek bio na čelu svake akcije.

Pučka kasina je 1903. godine proslavila 25. godišnjicu svoga postojanja i 1. studenog 1904. godine preselila se u svoju zgradu u "Gomborskom sokaku" (danas Ulica Petra Drapšina br. 5). Blagoslov novog doma obavio je Pajo Kujundžić.

Borac za narodni jezik

Školsko pitanje zadavalo je u to vrijeme bunjevačkim rodoljubima najveće nevolje i brige. Državna vlast je redom zatvarala škole na našem jeziku, a prava namjera se vidjela u tome što su postavljani učitelji koji nisu znali bunjevački, odnosno hrvatski jezik.

P. Kujundžić odvažno je stao na čelo pokreta za ponovno uvođenje hrvatskog jezika u osnovne škole gdje su u većini bila bunjevačka djeca.

Zato je 1. prosinca 1895. godine "Škularskoj stolici" u Subotici podnio molbu s tim zahtjevom, ali je molba odbijena premda je imala zakonske osnove.

No, to nije obeshrabilo odlučnost P. Kujundžića. On se izravno obratio svom narodu i za kratko vrijeme sakupio je preko 1200 potpisa najuglednijih naših ljudi. Novu molbu poslao je Ministarstvu bogoštovlja i nastave priključivši skupljene potpise, uz zahtjev da se uvede maternji jezik u bunjevačkim školama. Mađarska javnost žestoko ga je napadala proglašivši ga buntovnikom i izdajicom, a 6. prosinca 1897. godine molba je bez obrazloženja odbijena.

Godine 1868. donešen je Zakonski član XLIV o nacionalnim manjinama u Ugarskoj. Pajo Kujundžić je uvidio da pozivanje na taj zakon nema koristi. Zato se odlučio na posljednji korak pod parolom "Bunjevci moraju odsele sami sebi pomoći ako hoće da ne propadnu". Na zboru 29.03. 1913. godine pozvao je rodoljube na osnivanje Školske zadruge koja će voditi brigu i izdržavati naše privatne škole. Premda se u tu zadrugu brzo javilo 1155 članova, Ministarstvo nije dalo dozvolu i to je izazvalo veliko nezadovoljstvo Bunjevaca.

Poslije svih neuspjeha u borbi za svoje škole, pokazala se nova nada kada je 1914. godine donešen novi zakon koji je nacionalnim manjinama dopuštao upotrebu maternjeg jezika u osnovnim školama.

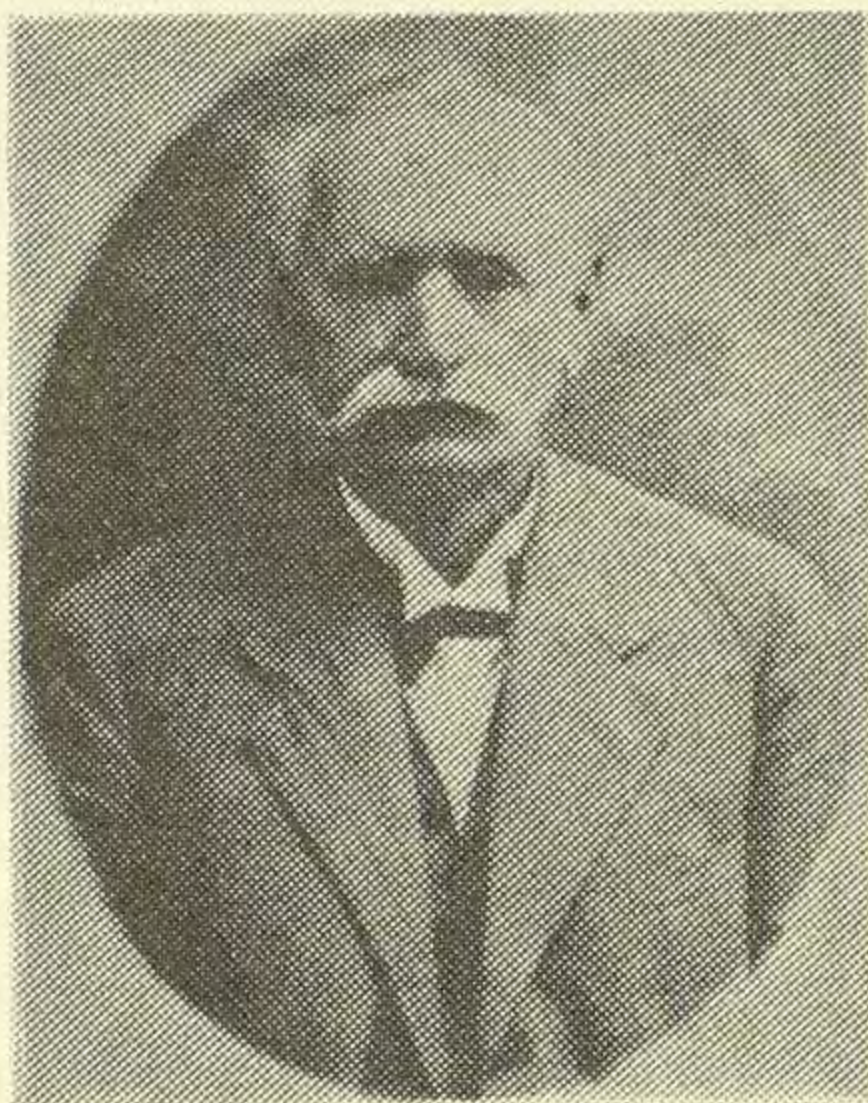
Da li bi primjena ovog novog zakona imala veće koristi za naše škole, ne znamo jer je 28.07. 1914. godine započeo prvi svjetski rat i počeo je još veći politički pritisak pa je bila nemoguća neka kulturna aktivnost.

Bolest i smrt

Pajo Kujundžić bio je veoma nesretan i u duši ožalošćen kad je vidio da su sinovi našeg naroda uvučeni u rat - i na južnom i na istočnom frontu bore se protiv slavenske braće. Ali, vjerovao je da će i naš narod doživjeti bolje dane. No, to nije dočekao jer je poslije dužeg pobolijevanja umro 10. listopada 1915. godine u svojoj župi sv. Jurja u Subotici. Oplakan od svog naroda i župljana ispraćen je i sahranjen na subotičkom Bajskom groblju. Ondje mu je podignut veliki nadgrobni spomenik 16. 08. 1936. godine prigodom proslave 250. godišnjice seobe veće grupe Bunjevaca.

Bela Gabrić

PEDESETA OBLJETNICA SMRTI MIJE MANDIĆA

Mijo Mandić veoma je zaslužna ličnost u našoj kulturnoj povijesti. Bio je borac za narodni napredak i svojim radom udario je duboke temelje našem kulturnom razvitku. On je dugo vremena bio javni kulturni radnik vršeći vrlo odgovorno poslove i dužnosti.

Mijo Mandić je, uz Paju Kujundžića i druge, bio učenik biskupa Ivana Antunovića.

U ovom kratkom prikazu nije moguće sa zasluženom pažnjom prikazati sav njegov kulturni rad. Zato ostaje zadaća da se to što prije u potpunosti prikaže. Naša generacija ima zadatak i dug proučiti i ocijeniti zasluge M. Mandića s dužnim poštovanjem i priznanjem.

Mijo Mandić rodio se 12. rujna 1857. godine u siromašnoj seljačkoj obitelji. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, u Kaćmaru (Mađarska). Svojim odličnim uspjehom u školi svratio je pozornost učitelja i drugih seoskih starješina na sebe.

Ivan Antunović je često dolazio u Kaćmar pa mu je učitelj preporučio malog učenika Miju. U molbi su naveli da bi bila šteta da se ovaj odličan učenik izgubi i, ako ima ikakvih mogućnosti, da mu se omogući daljnje školovanje. Budući da je Ivan Antunović školovao više učenika o svom trošku, rado je prihvatio molbu iz Kaćmara.

Učitelj je doveo dječaka kod I. Antunovića i kad je on vidio Miju Mandića, niskog rasta, rumenog lica s velikim, jasnim i otvorenim očima, obradovao se i,

potapšavši ga po ramenu, rekao mu je: "Moj ćeš biti i ja ću se starati za tebe dok ne izučiš školu. Nemoj nikada zaboraviti: Mi moramo dobro učiti. Nama nije slobodno biti među posljednjima ili srednjima. Mi moramo biti prvi".

Mali Mijo je stanovao kod I. Antunovića i nije ga iznevjerio. Kad je završio građansku školu, izrazio je želju da bude učitelj i zato ga je njegov staratelj upisao u učiteljsku školu. Učiteljsku diplomu stekao je 1876. godine na veliku radost svojih roditelja i svoga zaštitnika i pokrovitelja I. Antunovića.

Mijo Mandić kao učitelj

Mandićevo prvo učiteljsko mjesto bilo je u Bođanu kod Bača, gdje je službovao kratko vrijeme. Zatim je premješten za učitelja u Madaraš (sada u Mađarskoj), gdje je proveo dvije godine, a onda je izabran za učitelja u Gari (sada u Mađarskoj). Tamo je ostao pet godina.

Kao učitelj u tim mjestima razvijao je kulturnu aktivnost prema mogućnostima u datim prilikama.

U to vrijeme osjećao se velik nedostatak bunjevačkih udžbenika u našim školama i, da bi bar donekle to nadoknadio, M. Mandić je 1880. godine objavio dva udžbenika. Prva knjižica je: "Zemljopis, povisnica i ustavoslovlje za bunjevačku i šokačku dicu". Druga je knjižica: "Prirodopis, prirodoslovlje i slovnica za bunjevačku i šokačku dicu". Knjižice su datirane u Gari 1880. godine a tiskane su u Subotici.

Ovi udžbenici su mali po svom obimu i danas nam služe kao žalostan dokumenat o stanju prosvjete u našim školama, ali su pohvalno svjedočanstvo o upornosti učitelja M. Mandića da učini sve za naše učenike.

Godine 1883. M. Mandić je izabran za učitelja u svom rodnom selu, u Kaćmaru na veliku radost svojih roditelja, seljana i I. Antunovića s kojim je stalno izmjenjivao misli putem dugačkih pisama koja, nažalost, nisu sačuvana.

Kad je došao u Kaćmar, osnovao je čitaonicu koja je bila središte svake kulturne akcije. Ali, on i Ivan Antunović osjećali su veliku prazninu u kulturnom životu naroda, jer u to vrijeme nisu izlazile nikakve bunjevačke i šokačke novine ili list. "Bunjevačke i šokačke novine" Ivana Antunovića prestale su izlaziti krajem 1872. godine a "Bunjevačka i šokačka vila" 1876. godine. Isto tako prestao je izlaziti i "Subatički glasnik" Kalora Milodanovića (1873-1876).

Pokretač i urednik "Nevena"

Uočivši ovakvo teško stanje, M. Mandić je pokrenuo mjesečni časopis "Neven" čiji je prvi broj objavljen 15. siječnja 1884. godine. Prije pokretanja svoga lista on se posavjetovao s biskupom I. Antunovićem koji je davao novčanu potporu za tiskarske troškove. List je prvo tiskan u Baji, zatim u Somboru, a od 5. broja 1887. godine "Neven" je tiskan u Subotici, gdje je izlazio sve do prvog svjetskog rata. U ratnim godinama časopis nije izlazio i tako je završen najvažniji period kulturnog rada Mije Mandića.

Od 1884. do 1893. godine M. Mandić je bio glavni urednik časopisa "Neven".

Godine 1892. izabran je za učitelja u Subotici, ali morao je prestati biti urednik "Nevena". Tako se od 1893. do 1914. godine promijenilo više ljudi koji su bili naznačeni kao urednici "Nevena". Oni su bili naslovni urednici i pomagali su u uređivanju časopisa, ali stvarni urednik i dalje je bio M. Mandić.

Pojava časopisa "Neven" bila je od velike važnosti za naš kulturni život i zato je bio prihvaćen od šireg kruga rodoljuba. U to vrijeme i Pajo Kujundžić je objavio kalendar za 1884. godinu: "Bunjevačko - šokačka Danica". Dakle, bilo je široko polje rada za sve koji su željeli nešto uraditi za dobro svog naroda. Svi oni koji su željeli surađivati u časopisu ili u kalendaru, ili na bilo koji način pomagati, osnovali su "Generalni zbor" koji je imao zadaću uređivati i širiti "Neven" i "Danicu". Članovi Zbora bili su Mijo Mandić, Pajo Kujundžić, Ilija Kujundžić, Nikola Kujundžić, Pere Skenderović, Bariša Matković, Ivan Evetović, Ante Evetović Mirojub, Nikola Matković, Pajo Bačić, Vranje Sudarević, Beno Sudarević i drugi. Starješina "Generalnog zbora" bio je franjevac o. Jesse Ivo Kujundžić. Oni su se sastajali po kućama viđenijih članova na dogovor. Glavni pokrovitelj i zaštitnik tog rodoljubnog djelovanja bio je biskup Ivan Antunović sve do svoje smrti 1888. godine.

Poslije dolaska u Suboticu, pored tajnog uređivanja "Nevena", M. Mandić je surađivao u kalendaru "Subotička Danica" i napisao je niz članaka iz povijesti svoga naroda.

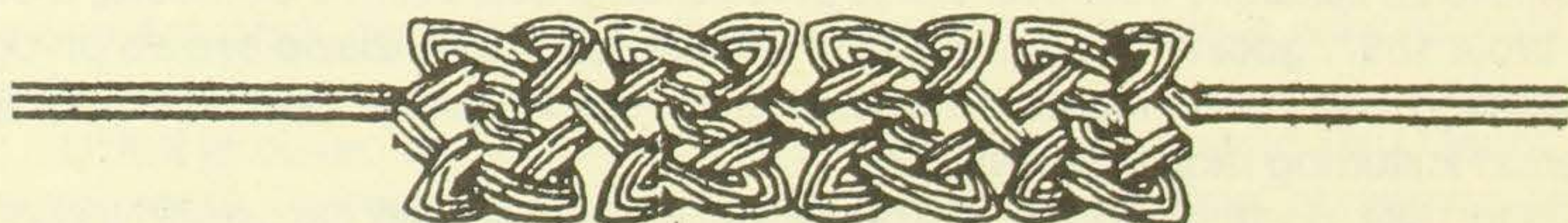
"Neven" i "Danica" imaju veliku vrijednost kao kulturni i povijesni dokumenat svoga vremena. Zbog toga, svatko tko želi proučavati političku i kulturnu povijest našeg naroda, ne može ih mimoći. Stoga treba istaći zasluge Mije Mandića kao pokretača i urednika časopisa "Neven".

Rad poslije prvog svjetskog rata

Poslije prvog svjetskog rata u Kraljevini SHS (Kraljevini Jugoslaviji) M. Mandić je vršio razne odgovorne dužnosti. Bio je povjerenik za školstvo u Bačkoj i Banatu. Zatim je bio školski nadzornik i onda direktor Gradske biblioteke u Subotici koja je bila u prizemlju sadašnje Muzičke škole. Napisao je više članaka, sudjelovao je na raznim proslavama i uredio je tri godišta "Bunjevačkog kalendara".

Umro je u Subotici 1945. godine i uz najveće počasti sahranjen je na subotičkom Bajskom groblju nedaleko od ulaza u Kalvariju. Oproštajni govor nad grobom održao je tadašnji pročelnik za prosvjetu, Ivan Prčić Gospodar.

Bela Gabrić

POVIJESNI KUTAK

O. Tomo Vereš, dominikanac

DOMINIKANCI - OSNIVAČI PRVOG HRVATSKOG SVEUČILIŠTA U ZADRU

U POVODU 600. GODIŠNJICE OSNUTKA

Uvod

Prije nego što obrazložim svoju tvrdnju da je Hrvatsko sveučilište osnovano 1396. godine u Zadru, a ne 1669. u Zagrebu, kako se općenito misli, neka mi bude dopušteno iznijeti nekoliko uvodnih misli o podrijetlu i smislu sveučilišta uopće. Naime, o sveučilištu se često govori i piše s čisto povijesnoga gledišta, pri čemu se potpuno zanemaruje pitanje kako ono odgovara najdubljim težnjama svakoga čovjeka, pojedinih naroda i cijeloga ljudskog roda, a ne samo nekoj izabranoj skupini učenjaka.

Nema sumnje da svi ljudi po naravi teže za znanjem. Svatko želi znati, na primjer, kada je svijet postao, tko ga je stvorio, od čega se sastoji i kada će svršiti. Isto tako, svakoga čovjeka zanima početak, smisao i svršetak njegova života. Svatko želi biti sretan, ali je zapravo nesretan jer je život ispunjen patnjama i svršava smrću. Zato se čovjek tjeskobno pita ima li života poslije smrti, a osobito postoji li neki svemogući Bog koji će osloboditi ljudski rod od svih zala i napokon ga zauvijek učiniti sretnim.

Očigledno je, međutim, da ni jedan čovjek, ma koliko mudar bio, ne može odgovoriti na sva ta pitanja. Stoga su neki posebno nadareni ljudi od pamtivijeka osnivali škole, kako na Istoku, tako i na Zapadu. Oni su u tim školama zajedno sa svojim učenicima pokušali sabrati svekoliko dotadašnje ljudsko znanje i unaprijediti ga vlastitim istraživanjem, kako bi bar donekle odgovorili na spomenuta sudbonosna pitanja.

Tako su u starome vijeku Platon i Aristotel osnovali glasovite filozofske škole koje su svojim cjelovitim tumačenjem svega što postoji znatno unaprijedile ljudsko znanje i ukazale na pravi put prema ljudskoj sreći. Dakako, ni one nisu dale konačno zadovoljavajućeg odgovora na sva pitanja, jer su mnogi problemi o Bogu, čovjeku i svijetu i dalje ostali neriješeni, a neki čak i nerješivi. Ali te su dvije filozofske škole svakako postavile prve temelje najvišoj školskoj ustanovi u srednjovjekovnoj Europi, to jest sveučilištu, čija je glavna zadaća da gradi sretniju ljudsku sadašnjost i budućnost na temeljima prošlosti.

Prvo sveučilište u Europi osnovao je papa Inocent III. (1198-1216) u zoru XIII. stoljeća u Parizu. Sveučilište je, dakle, djelo Katoličke crkve kao što će to,

uostalom, biti gotovo sva sveučilišta osnovana tijekom srednjega vijeka. Pariško sveučilište je imalo sva četiri fakulteta koja je tadašnji svijet poznao: filozofski, teološki, pravni i medicinski. Na njima se moglo steći i unaprijediti svekoliko ljudsko znanje u službi čovjekove dobrobiti. Zato je ono uživalo najveći znanstveni ugled u XIII. stoljeću. Zbog njega se Pariz općenito nazivao najslavnijim gradom svih učilišta (*omnium studiorum nobilissima civitas*).

No, ovdje je važno upozoriti da je prvotni naziv za sveučilište bio "opće učilište" (*studium generale*), i to zbog tri razloga: 1) na njemu se moglo steći opće znanje svih tada postojećih znanosti; 2) opće učilište je bilo otvoreno prema studentima i profesorima svih narodnosti bez ikakve nacionalne diskriminacije; 3) na njemu su mogli studirati ne samo svećenici i redovnici, nego i svjetovnjaci, građani bilo kojega staleža. Ukratko: svi ljudi koji su imali znanstvene preduvjete i sposobnosti za tu vrstu visokoga školstva.

"Opće učilište" je moralo imati bar dva najvažnija fakulteta, to jest filozofski i teološki. Ta je činjenica od bitne važnosti za rješenje problema kada je i gdje osnovano prvo sveučilište u Hrvatskoj.

Ali, pogledajmo prije toga ukratko kada su osnovana prva sveučilišta u susjednim zemljama koje neposredno graniče s Hrvatskom. Bologna je već 1088. godine imala pravnu školu uz koju su se kasnije razvili i ostali fakulteti tvorivši tako prvo talijansko sveučilište. Padova je dobila prvo sveučilište 1322., Beč 1365., a Pečuh u Mađarskoj već 1376. godine.

Sada se postavlja pitanje: je li moguće da je Hrvatska, koja je u ono doba bila tijesno povezana s Ugarskom, Italijom i Austrijom tek 1669. godine dobila svoje prvo sveučilište u Zagrebu, kako se općenito misli? Zar je u odnosu na svoje susjede tako kasno ušla u krug razvijenih kulturnih zemalja Europe? Nisu li, možda, hrvatski povjesničari previdjeli neke povijesne činjenice o mnogo ranijem početku visokoga školstva u Hrvatskoj te tako osiromašili njezinu visokoškolsku i kulturnu povijest pred licem svijeta?

Čini se da jesu. Oni su, naime, previdjeli postojanje dominikanskog općeg učilišta u Zadru, osnovanoga daleke 1396. godine. Ali, budimo pravedni. Taj previd ne valja zamjeriti hrvatskim povjesničarima, jer je istina o postojanju spomenutog općeg učilišta u Zadru mukotrpno izlazila na vidjelo tek zahvaljujući višegodišnjim istraživanjima poznatoga dominikanca dr. Stjepana Krasića, sada profesora crkvene povijesti na Papinskom sveučilištu svetog Tome Akvinskoga u Rimu. Pokušajmo slijediti taj mukotrpni put traženja istine o prvom hrvatskom sveučilištu.

1. Mukotrpni put traženja istine

Istini za volju, treba priznati da je na postojanje dominikanskoga općeg učilišta u Zadru prvi upozorio zadarski povjesničar Carlo F. Bianchi u svom djelu "Zara Cristiana" (Kršćanski Zadar) izdanom 1877. Pišući o zadarskom dominikanskom samostanu, autor spominje da je bio najugledniji od svih samostana Dalmatinske provincije ne samo po svojoj starosti, "već i po filozofskom i teološkom općem učilištu koje su vodili sposobni ljudi, i to ne samo u korist

Jedini ostatak prvoga hrvatskog sveučilišta u Zadru: sjeverni zid zapadnoga krila bivšega dominikanskog samostana (stanje: 1986. godine).

sinova Reda (tj. dominikanaca, op. T. V.), nego također na vrlo veliku korist i dobrobit onih svjetovnjaka koji su se njime htjeli okoristiti." (Usp. nav. dj. str. 419).

Doduše, Bianchi ne precizira kada je osnovano dominikansko opće učilište filozofije i teologije u Zadru, ali iz njegova isticanja starosti samostana slijedi da je i ono vrlo staro. Više se iz njegove napomene ne može zaključiti. Zacijelo je zbog toga i ostala nezapažena u hrvatskoj historiografiji. Istina, neki pronicavi povjesničar mogao ju je uzeti za polazište dalekosežnih istraživanja koja su mogla dovesti do zapanjujućih otkrića o prvom hrvatskom sveučilištu, ali ta je prilika ostala neiskorištena.

Ono što je propustio Bianchi, prvi je učinio u nas prof. dr. Stjepan Krasić. Ali potpuna istina o prvom hrvatskom sveučilištu u Zadru ni njemu se nije otkrila odjedanput, nego tek postupno, uz neke neizvjesnosti, kako to biva kod svih znanstvenika. On je, naime, 1987. godine objavio opširnu raspravu pod nas-

lovom "Filozofsko-teološki studij dominikanskog reda u Zadru (1396-1806)" (usp. Zadarska revija, br. 1-2/1989, str. 3-42), u kojoj vrlo dokumentirano iznosi rezultate svojih višegodišnjih istraživanja.

Zaustavimo se stoga na toj raspravi i pogledajmo ukratko što naš povjesničar u njoj tvrdi i kako obrazlaže svoje tvrdnje.

Prije svega, on tvrdi da je vrhovni poglavar (takozvani general) dominikanskoga reda Rajmund iz Kapue 14. lipnja 1396. godine naredio da se "u zadarskom samostanu osnuje provincijski studij za provinciju Dalmacije" (str. 15). Tu tvrdnju potkrepljuje odgovarajućim dokumentom na latinskom jeziku koji ovdje nije potrebno iznositi. Iako se o ustrojstvu i djelovanju toga učilišta u prvih stotinu godina vrlo malo zna, jer nije sačuvan ni nastavni program ni mnoge druge isprave, ipak je važno konstatirati činjenicu da je dominikansko visoko učilište u Zadru te godine doista osnovano i da je djelovalo više od četiri stotine godina sve do njegova ukinuća uspostavom francuskih vlasti početkom 19. stoljeća.

Drugi značajan datum u povijesti dominikanskog visokog učilišta u Zadru je "8. prosinca 1495., kada ga je general dominikanskoga reda Joakim Turriani proglasio generalnim" (str. 15). Prof. Krasić i tu tvrdnju potkrepljuje odgovarajućim dokumentom na latinskom jeziku (str. 16. bilj. 49).

No, najveće priznanje doživjelo je dominikansko "opće učilište" u Zadru 1553. godine kada mu je opći zbor dominikanskoga reda (takozvani Generalni kapitul) priznao povlasticu "podjeljivanja doktorata ili magisterija iz teologije" (str. 16). Tako je dominikansko opće učilište u Zadru steklo naziv povlaštenoga sveučilišta (universitas privilegiata) koje je imalo pravo davati najviše akademske naslove iz teologije. Ono je na taj način bilo izjednačeno s najglasovitijim sveučilištima dominikanskoga reda u svijetu kao što su bila sveučilišta u Parizu, Bologni, Louvainu, Padovi, Firenci itd.

Prof. Krasić donosi detaljan i dokumentiran popis mnogih osoba koje su na rečenom sveučilištu magistrirale i doktorirale između 1553. i 1790. godine (str. 28 - 32). Među njima je i poznati hrvatski pisac fra Luka Bračanin (Luka Polovinić), rodom iz Bola na otoku Braču, koji je magistrirao 1558. a doktorirao 1564. godine. Što znači ta činjenica za sveučilišnu i uopće za kulturnu povijest hrvatskoga naroda, najbolje ćemo uvidjeti ako se sjetimo da su prvi doktorati na sveučilištu u Zagrebu promovirani tek 325 godina kasnije, tj. 23. prosinca 1878. i to dva doktora prava i jedan doktor teologije, Aleksa Smidt. 1)

Na kraju svoje rasprave naš povjesničar ovako sažima rezultate svojih istraživanja:

1) F. Plevnjak, Prilozi za kulturnu povijest hrvatskog svećenstva (Rad svećenstva na školskom - prosvjetnom polju), Zagreb, 1910, str. 400. - Pripomenimo da je svečana promocija prvih doktorata Zagrebačkoga sveučilišta obavljena u nazočnosti bana Mažuranića. - O fra Luki Bračaninu vidi: A. Fazinić, fra Luka Bračanin u: Zbornik u povodu 700. obljetnice smrti svetoga Tome Akvinskoga (1274-1974) izd. Dominikanski provincijalat, Zagreb, 1974, str. 201-215; Isti, fra Luka Bračanin - Polovinić, u: Spomenica u povodu 500. obljetnice osnutka dominikanskog samostana u Bolu 1475 - 1975, izd. Provincijalat Hrvatske dominikanske provincije, Bol - Zagreb 1976, str. 137-152.

a) Dominikansko filozofsko-teološko učilište u Zadru najstarija je visokoškolska ustanova ne samo u Dalmaciji, nego i u Hrvatskoj uopće. No, kada je to učilište 1495. proglašeno općim, samim tim prestalo je biti samo učilište Dalmatinske provincije te je počelo primati studente i profesore iz raznih krajeva Europe. Drugim riječima, ono je tada postalo međunarodno učilište.

b) Po sebi je razumljivo da je opće učilište u Zadru u prvom redu bilo namijenjeno znanstvenoj izobrazbi studenata dominikanskoga reda, ali nije bilo ograničeno samo na njih, nego je bilo otvoreno i prema drugim studentima, napose prema svjetovnjacima, građanima bilo kojega staleža. "U tom pogledu" - piše profesor Krasić u svojoj raspravi - "značajna je odluka generala reda Tome Ripollija iz godine 1736. da trogodišnji filozofski tečaj bude pristupačan i svjetovnjacima i svima onima koji ispunjavaju uvjete upisa" (str. 39).

Sve u svemu, dominikansko opće učilište u Zadru ima temeljno značenje za povijest visokoga školstva u Hrvatskoj. Ne radi se o izmišljanju neke propagandne teze u prilog Hrvatske ili dominikanaca, nego o znanstvenoj spoznaji jedne, stjecajem okolnosti, potpuno zaboravljene istine.

Razumije se da reakcije na Krasićevu raspravu nisu izostale. Posvuda su objavljeni članci o prvorazrednom znanstvenom otkriću, o Zadru kao kolijevci hrvatskog visokog školstva, o najstarijoj visokoškolskoj ustanovi u našim stranama itd.

No, oduševljenje znanstvene pa i šire javnosti posebno je došlo do izražaja 1991. godine. Prvo je profesor dr. Zvonimir Šeparović, tadašnji rektor Zagrebačkoga sveučilišta, izjavio da je u Rimu "susreo profesora Stjepana Krasića, istaknutog povjesničara i teologa koji dokazuje da je filozofsko-teološki studij dominikanskoga reda u Zadru započeo 1396. godine. Kako je taj studij dodjeljivao doktorate, to bi se, po njemu, moglo uzeti kao početak hrvatskog sveučilišta". (Usp. Slobodna Dalmacija, br. 34, 1991, str. 10).

Još je dalje otišao profesor dr. Josip Lovrić, rektor sveučilišta u Splitu. On je upoznao novinare kako raspolaže pouzdanom informacijom da profesor Stjepan Krasić radi na velikoj monografiji o filozofsko-teološkom učilištu pri dominikanskom samostanu u Zadru. Tom je prigodom izrazio mišljenje da s profesorom Stjepanom Krasićem treba stupiti u kontakt radi objavljivanja te monografije, a zatim organizirati znanstveni skup o počecima hrvatskog visokog školstva i sveučilišta, pa ako se njegovi rezultati na tom skupu potvrde, "tada bi u grbu Splitskog sveučilišta bila utisnuta 1396. kao početna godina rada". (Slobodna Dalmacija, br. 34, 1991. str. 10).

U međuvremenu Krasićeve zaključke je prihvatio i dr. Franjo Šanjek, profesor crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. On u svom članku "Kada nastaje prvo hrvatsko sveučilište?" (Usp. Glas koncila, br. 34. - 1989., str. 5) najprije opovrgava tvrdnju da je pavlinski filozofsko-teološki studij u Lepoglavi (osnov. 1671.) prvo sveučilište u Hrvatskoj, jer je dvije godine ranije (1669) to postala Isusovačka akademija u Zagrebu. Ali, nastavlja naš povjesničar, "prvo sveučilište u Hrvatskoj stvarno datira od 8. prosinca 1495." U potvrdu svoje tvrdnje profesor Šanjek izričito upućuje na Krasićevu raspravu iz 1987. godine.

Profesor Šanjek odlučno zastupa tu tezu sve do danas zajedno sa svim

članovima uredništva časopisa *Croatica Christiana Periodica* (broj 33/1994, str. 193-195), kojemu je na čelu kao glavni urednik. On tu piše da je dominikansko opće učilište u Zadru osnovano 1495. "nesumnjivo prvo i najstarije sveučilište u Hrvata, jer tek u drugoj polovici 17. st. reskriptom cara Leopolda (23. 09. 1669.)... u red generalnih studija bit će uzdignuta zagrebačka isusovačka akademija, a potom i pavlinski filozofsko-teološki studij u Lepoglavi" (str. 193).

Sažimajući do sada rečeno možemo kazati da danas mnoge znanstvene osobe i ustanove u nas, državne i crkvene podjednako, smatraju da visoko školstvo u Hrvatskoj počinje 1396. g. u Zadru, osnivanjem dominikanskog provincijalnog učilišta, dok početak hrvatskog sveučilišta pada u 1495. godinu, kada je to učilište proglašeno općim (*studium generale*).

No, postavljeno pitanje: je li to konačna istina o prvom hrvatskom sveučilištu?

Uvjereni smo da nije. Po našem mišljenju, prvo hrvatsko sveučilište s dva fakulteta - filozofskim i teološkim - osnovano je upravo 1396. godine u dominikanskom samostanu u Zadru. Do toga je uvjerenja došao profesor Krasić svojim najnovijim arhivskim istraživanjima, čije rezultate ukratko iznosi u raspravi "Generalni studij dominikanskoga reda u Zadru (1396-1807)" (Usp. zbornik "Zmajevi Zadru u čast", Zadar 1995, str. 41-73), dok će ih uskoro cjelovito prezentirati u velikoj monografiji koja je u tisku. Za razliku od svoje rasprave iz 1987. godine, naš povjesničar sada ne tvrdi da je 1396. osnovano provincijsko učilište za studente Dalmatinske provincije, nego upravo opće učilište međunarodnoga obilježja. U prilog tome navodi činjenicu da se na to učilište "upisao jedan talijanski student. Radilo se o fra Bonaventuri iz Ferrare koga je 26. srpnja 1396. u Zadar asignirao general reda Rajmund iz Kapue dopustivši istovremeno dalmatinskom provincijalu da mu u svojoj provinciji može podijeliti bilo koji naslov kao da se radi o članu njegove provincije". (Usp. nav. dj., str. 59-60).

Naše uvjerenje, koje se podudara s Krasićevim, ne temelji se na arhivskim istraživanjima nego isključivo na ispravnom razumijevanju ključnoga dokumenta kojim vrhovni poglavar dominikanskoga reda Rajmund iz Kapue 1396. utemeljuje opće učilište u Zadru.

2. Prvo hrvatsko sveučilište osnovano je 1396.

Podimo, dakle, od ključnoga dokumenta iz 1396. godine koji u prijevodu na hrvatski jezik glasi: "Dne 14. mjeseca lipnja bilo je naređeno (da se osnuje) učilište teologije u zadarskom samostanu, te dopušteno provincijalu i vijećnicima provincijalnoga zbora iste provincije da se tamo mogu pobrinuti za dužnosnike". 2)

2) Taj dokument na izvornom latinskom jeziku glasi: "Die 14 mensis Iunii fuit assignatum studium theologiae in conventu - ladrensi, et concessum fuit provinciali et diffinitoribus capituli provincialis eiusdem provinciae quod possint ibi providere de officialibus". (Usp. Registrum litterarum Fr. Raymundi de Vineis Capuani Magistri Ordinis 1380-1399), Roma 1937, str. 218, broj 38). - Latinsku riječ "assignatum", koja doslovno znači "doznačeno", prevodim, zavisno od konteksta, "naređeno" ili "određeno", jer je u srenjovjekovnom zakonodavstvu doista imala to značenje, (a to je značenje u dominikanskom redu sačuvala sve do danas).

Da bismo ispravno razumjeli ovaj dokument, treba pažljivo razmotriti dvije temeljne činjenice:

- da on potječe od vrhovnog poglavara (generala) dominikanskoga reda, i
- da se njime naređuje osnivanje teološkog učilišta u zadarskom samostanu.

Pogledajmo pobliže ove dvije činjenice.

a) Već sama okolnost da general Reda Rajmund iz Kapue posebnim pismom naređuje osnivanje visokog teološkog učilišta u zadarskom samostanu, dovoljan je dokaz da se radi zapravo o osnivanju "općeg učilišta", odnosno sveučilišta. Prema dominikanskom zakonodavstvu, naime, general Reda ne osniva provincijalna učilišta pokrajinskoga obilježja i odista ih nikada nije ni osnivao. To je bila dužnost svake pojedine provincije. A osnivanje općih učilišta spadalo je isključivo u nadležnost generala Reda i Općeg zbora koji je on sazivao.

Osim toga, u navedenom dokumentu pada u oči činjenica da general Reda dopušta provincijalu i vijećnicima provincijalnog zbora da se pobrinu za dužnosnike novoosnovanog općeg učilišta u Zadru, tj. za profesore i za vršioce upravnih službi. Naime, kao što u Generalovu nadležnost spada osnivanje općeg učilišta, tako je njegova zadaća da se pobrine i za njegove dužnosnike. Međutim, tadašnji general Reda Rajmund iz Kapue, zacijelo zbog nedovoljnog poznavanja članova Dalmatinske provincije i njihovih sposobnosti, prenosi svoju vlast na dalmatinskoga provincijala i njegove suradnike dopuštajući im da se pobrinu za spomenute dužnosnike. Ova činjenica također, na svoj način, nedvosmisleno jasno dokazuje da se 1396. radilo o osnivanju općeg učilišta u zadarskom samostanu, a ne provincijalnoga.

b) Uostalom, u Generalovu dokumentu, kao što se svatko može uvjeriti, nigdje se ne spominje nikakav "provincijalni studij" ili "provincijalno učilište", nego "učilište teologije", što današnjim jezikom rečeno znači: teološki fakultet.

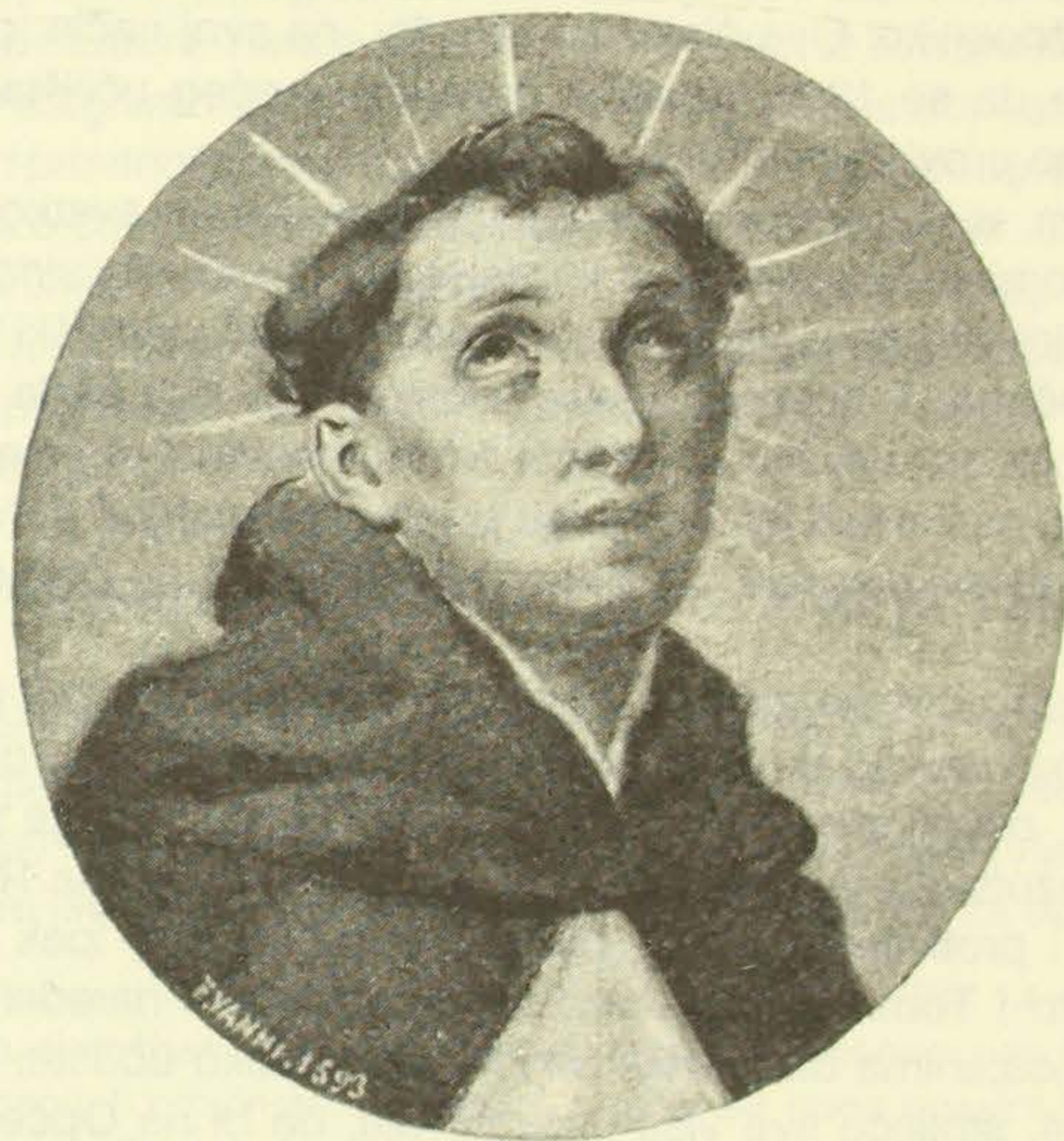
Drugim riječima, vrhovni poglavar dominikanskoga reda već prije postojećem filozofskom učilištu u zadarskom samostanu dodaje 1396. godine teološki fakultet, osnivajući tako u njemu prvo "opće učilište" s dva fakulteta. To je neosporni smisao njegova kapitalnoga dokumenta za povijest hrvatskoga sveučilišta.

Da bi ta istina što jasnije izišla na vidjelo, valja imati na umu povijest i ustrojstvo dominikanskoga visokog školstva, osobito u 13. i 14. stoljeću. U dominikanskom redu je, naime, osnivanje teološkog fakulteta bilo nemoguće bez prethodno postojećeg filozofskog fakulteta. Iako je u samim počecima Reda bilo nekih kolebanja, pa i protivljenja prema proučavanju filozofije, ipak je zahvaljujući Albertu Velikom i Tomi Akvinskom 1259. godine bilo naređeno svim dominikanskim samostanima da moraju osnovati filozofsko učilište. Ta se naredba tijekom 13. i 14. stoljeća sve više usavršavala, da bi na Općem zboru Reda održanom u Veneciji 1325. godine poprimila svoj konačni oblik. Prema toj naredbi, studij na filozofskom fakultetu trajao je pet godina, od kojih su prve tri godine bile posvećene proučavanju logičkih znanosti, a druge dvije proučavanju prirodne filozofije, etike i metafizike.

Dominikanski filozofski fakultet u zadarskom samostanu nesumnjivo je morao postojati prije osnivanja teološkog fakulteta 1396., o kojemu govori navedeni dokument, a nakon utemeljenja Dalmatinske provincije 1380. godine. No, o tome, koliko znam, nema sačuvanih dokumenata. Mnogo se važnih isprava tijekom vremena izgubilo ili zagubilo. One su većinom nestale u vrijeme velikih političkih previranja početkom 19. stoljeća, kada je Napoleonova okupacijska vojska nemilosrdno uništavala povijesna i kulturna dobra širom Dalmacije.

Ali i neovisno o izgubljenim ispravama, možemo sa sigurnošću ustvrditi da je General dominikanskog reda Rajmund iz Kapue 1396. utemeljio teološko učilište u zadarskom samostanu. A to je učilište, prema nezaobilaznim propisima dominikanskoga visokog školstva, dodano već prethodno postojećem filozofskom učilištu, s kojim je zajedno postalo prvo hrvatsko "opće učilište", odnosno sveučilište. Drukčije nije moglo biti. To je neospran znanstveni zaključak.

c) Dakako, svatko bi volio da se ovaj znanstveni zaključak potkrijepi bar nekim konkretnim povijesnim dokumentom. Kao što smo spomenuli, o postojanju i djelovanju dominikanskog općeg učilišta u Zadru 1396. profesor Stjepan Krasić je iznio jedan nedvosmisleno jasan i konkretan povijesni dokaz. To je Generalova naredba od 26. srpnja 1396, kojom Talijana Bonaventuru iz Ferrare premješta u zadarski samostan radi sticanja akademskih naslova. General je tim činom htio naglasiti međunarodno obilježje novoosnovanog općeg učilišta u Zadru. Pret-

fr Raymūndus magr ordīs fr̄m̄ pdicator

Slika i potpis Generala dominikanskog reda bl. Rajmunda iz Kapue utemeljitelja prvog hrvatskog sveučilišta

postavljamo da će se u velikoj monografiji našega povjesničara prof. Krasića naći i neki drugi konkretni povijesni dokazi.

No, sada bismo htjeli svratiti pozornost čitatelja na jedno presudno važno pismo generala Rajmunda iz Kapue u kojem izričito tvrdi da u svakoj Provinciji dominikanskoga reda, dakle i u Dalmatinskoj, ima jedan samostan u kojemu djeluje "opće učilište" (studium generale). Naime, u tom pismu upućenom kardinalu Filipu iz Alencona koji je izrazio zabrinutost zbog novih trvenja unutar Reda, General piše da ta trvenja doista postoje, ali da je Red u znanstvenom pogledu ostao na visini. To pak potvrđuje slijedećom značajnom rečenicom: "Svaka Provincija u mome Redu ima jedan samostan koji je određen za opće učilište; pa htjele ne htjele, moraju napredovati u znanosti," 3)

Budući da je vrhovni poglavar Rajmund iz Kapue upravljao dominikanskim redom od 1380. do 1399. godine, njegova se tvrdnja nužno odnosi i na Dalmatinsku provinciju (osnov. 1380.), a istodobno i na zadarski samostan koji je 1396. doista bio određen za "opće učilište". Ovo je, po našem mišljenju, jedan od najodlučnijih dokaza u prilog postojanja prvog sveučilišta u hrvatskim prostorima krajem 14. stoljeća. On potječe iz pera samoga utemeljitelja toga sveučilišta: Rajmunda iz Kapue!

Zaglavak

Iz rečenoga bjelodano proizlazi da je dominikansko opće učilište u Zadru osnovano daleke 1396. godine i da je, prema tome, najstarije hrvatsko sveučilište. Starije je od Zagrebačkoga gotovo tri stoljeća, točnije: 273 godine.

Ta je istina, kao što smo vidjeli, tek postupno izlazila na vidjelo mukotrpnim znanstvenim istraživanjem, bez bučne i nametljive propagande.

Dakako, javno mnijenje i znanstveni krugovi nisu mogli ostati ravnodušni prema toj istini. Posvuda se počelo pisati o prvorazrednom znanstvenom otkriću, o gotovo šeststoljetnoj povijesti hrvatskih visokoškolskih ustanova itd.

No, istina o utemeljenju prvoga hrvatskog sveučilišta iz 1396. u zadarskom dominikanskom samostanu ima i svoju ozbiljnu povijesnu težinu. I to ne samo za Zadar i za dominikanski red, nego i za svekoliki hrvatski narod. Riječ je, naime, o tome da Hrvatsku valja vratiti u krug razvijenih kulturnih zemalja Europe, kojima je pripadala već u 14. stoljeću, a ne tek ušla u nj tri stoljeća kasnije, kada je osnovano Zagrebačko sveučilište. Ako su se posvuda oko Hrvatske osnivala sveučilišta upravo u 14. stoljeću, onda je i Hrvatska morala imati svoje sveučilište u tome razdoblju. I doista ga je imala u Zadru.

To je sada, u predvečerje proslave 600. godišnjice utemeljenja dominikanskoga općeg učilišta čvrsto dokazana povijesna istina.

Ali, istina o prvom hrvatskom sveučilištu ne smije biti zloupotrijebljena u egoističke svrhe, u suparništvo među hrvatskim gradovima i redovničkim zaje-

3) Ta rečenica na latinskom jeziku glasi: "Quaelibet Provincia habet in Ordine meo Conventum, in quo est assignatum studium generale; et si volunt, et si nolunt, oportet ut proficiant in scientia," (usp. B. Raymundi Capuani, Opuscula et litterae, Romae 1899, str. 58), - Potcrtao T. Vereš.

dnicama, a najmanje za nacionalističko busanje u prsa i za prezir drugih naroda, koji su, stjecajem zlokobnih okolnosti, mnogo kasnije dobili svoje prvo sveučilište. Sveučilište je, naime, po svojoj naravi zajedničko dobro svih naroda. Ono je, naravno, u prvom redu dobro naroda na čijem je tlu utemeljeno, ali je nužno međunarodnog obilježja i nadilazi uske nacionalne okvire. Na nj su pozvani svi narodi i svi ljudi da traže istinu o sebi, o svijetu koji ih okružuje i o zagonetnom Bogu koji je sama Istina i posljednja svrha ljudskoga života.

NA HARFI PATNJE

Gospode!

*Na harfi patnje, skrivljenim prstima,
Ja prebirem često tanke žice,
Izvodim melodije života teškoga bola,
I padam pred Tobom nice...*

Gospode!

*Hvalu Ti pjevam za dar patnje,
Makar se čulo često stenjanje
I po koji uzdisaj.
Duša se moja predaje posve Tebi,
A srce ne pada u očaj.*

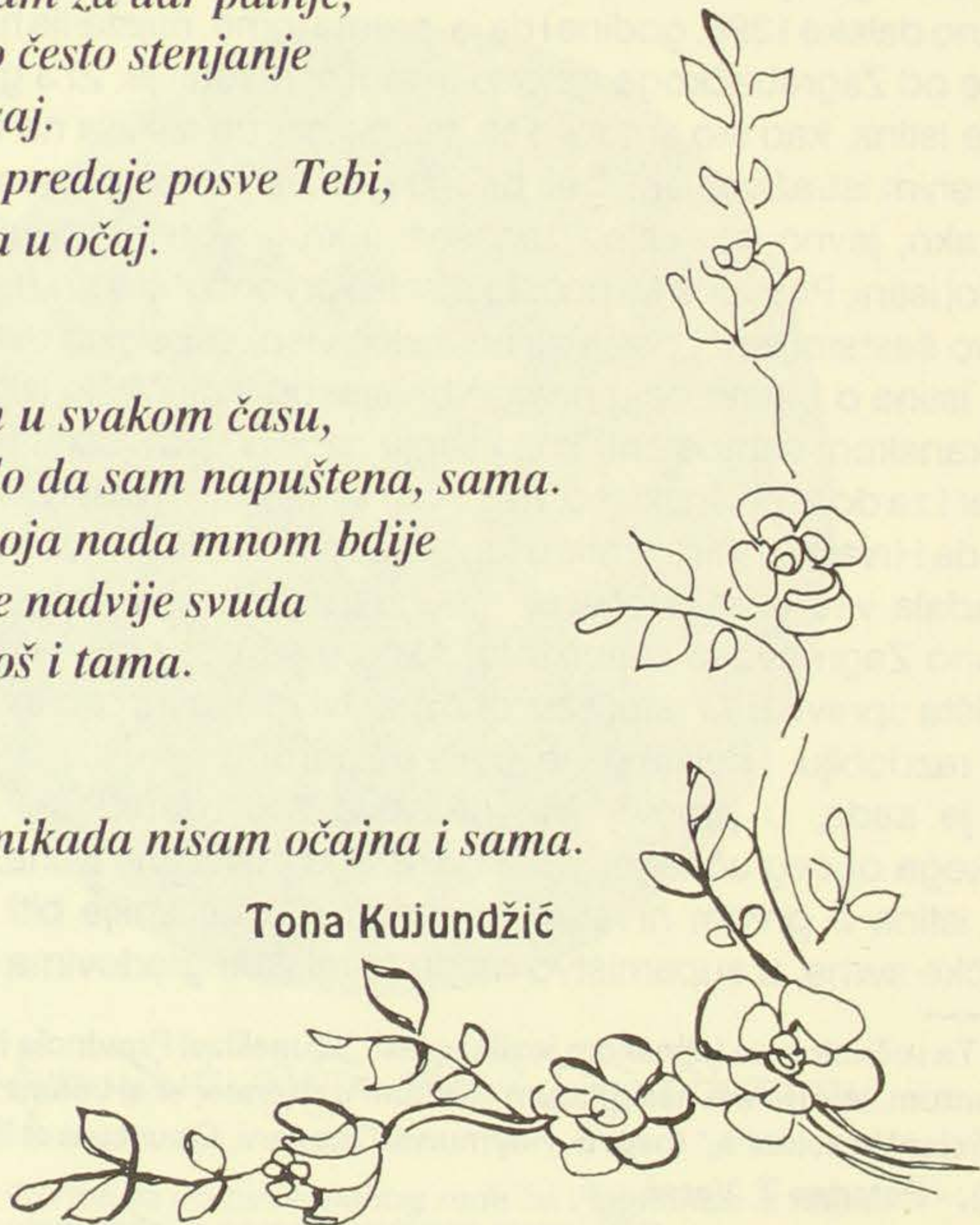
Gospode!

*Ti si sa mnom u svakom času,
Ma da se činilo da sam napuštena, sama.
Providnost Tvoja nada mnom bdije
I onda kada se nadvije svuda
Prividna pustoš i tama.*

Gospode!

Hvala Ti, što nikada nisam očajna i sama.

Tona Kujundžić

NOVI PRILOG POZNAVANJU VJERSKIH PRILIKA NA SUBOTIČKOM PODRUČJU ZA VRIJEME TURSKE OKUPACIJE

Subotičani franjevci

Za turske okupacije je vjerski život, po mišljenju povjesničara koji su se bavili poviješću Subotice, bio skoro posve zanijemio. Nemamo, naime, podataka o vjerskoj pastvi, o svećeniku, koji bi se za toga vremena starao o vjernicima u gradu. To, međutim, ne znači da je narod u gradu prestao njegovati i ispovijedati svoju vjeru. Ispočetka su ovdašnje vjernike vrlo rijetko posjećivali segedinski franjevci. Možemo pretpostaviti da je u gradu, pogotovu za prvih godina okupacije, bilo vrlo malo katolika. Ipak, po našem mišljenju, nikada u gradu nije prestao kontinuitet katoličanstva. Za to nama kao dokaz služe zapisi franjevacca Salvatorijanske provincije, u kojima se 1583. godine kao kustos samostana Ozora spominje svećenik Petar iz Subotice (custos pater Petrus de Zabatka), a 1548. godine u Gyuli svećenik Valentin (Balint) iz Subotice (pater Valentinus de Szabatka). (1)

Nikakvi do sada pronađeni arhivski dokumenti ne mogu opovrgnuti da je u samom gradu bio maleni broj katolika. To ne stoji za okolicu Subotice.

Ne možemo identificirati župu Bunjevci u Bačkoj koju je 1622. godine od pape Pavla V. zatražio svećenik Simeon Matković, ali se zacijelo radilo o mjestu u kojem je prebivalo bunjevačko stanovništvo i to u pretežnom broju. (2)

Vrhovni pastir Katoličke crkve, Inocent X. (1644-1655) sigurno je bio upoznat s vjerskim prilikama na području između Dunava i Tise kao i s teškoćama koje tada nije mogao riješiti kalačko - bački ordinarijat, mada se radilo o njegovoj biskupiji. Stoga je Inocent X. 1649. godine imenovao franjevacca Marina Ibrišimovića za beogradskog biskupa i vikara Bačke, gdje je u nekim selima još iste godine podijelio sakrament svete Potvrde (krizme). (3)

Bosanski franjevci

Ovdje ćemo spomenuti poznatu činjenicu da je Franjevački red u Bosni još 1463. godine priznao sultana Mehmeda II. svojim vladarem i onda dobio slobodu ispovijedanja svoje vjere i pastoralne skrbi. To je u to vrijeme zapad zamjerio franjevcima. Povijest će kasnije dokazati da je taj potez bosanskih franjevacca bio opravdan ne samo za katolike u Bosni, nego i za katolike u ostalim balkanskim zemljama, pa i šire.

Biskup Benlić o Bačkoj i katedrali u Baču

Biskup Ibrašimović je kratko vrijeme obavljao svoju dužnost. Već 1651. godine povijest spominje beogradskog biskupa Matiju Benlića. Ovaj je sve do 1673. godine obilazio ovo područje i o svojim pohodima izvještavao Rim. (4) Za nas je zanimljiv izvještaj od 26. kolovoza 1653. godine, a odnosi se na Bačku. (5) O njoj kaže da leži između Dunava i Tise. Dužina joj je i širina ista. Iznosi dva dana hoda. Njezino je sjedište bivše kršćansko utvrđenje - tvrđava Bač. Cijelo je prostranstvo ravno poput mora. Nema ni brda ni šuma. Zemlja je masna i vrlo plodna. Veoma je pogodna za gajenje pšenice ali i za stočarstvo. Rijetko je naseljena ne samo zbog ratova nego i zbog hajduka i vitezova iz sjevernih mađarskih utvrđenja koji upadaju u ove krajeve, uznemiravajući ionako rijetko kršćansko stanovništvo, pljačkaju ga i odvođe u zarobljeništvo. Jedan dan od Sombora leži tvrđava Bač. Tamo je palača dostojna kalačkoga nadbiskupa. Sada u njoj stanuju Turci. Vide se na njoj tragovi rata. Nekadašnja nadbiskupska crkva je napola razrušena. U njezinoj sakristiji borave turski vojnici.

Diljem Bačke je bilo još turskih utvrđenja kao u Jankovcu (Jánoshalma), Baji, Subotici, Martonošu i Segedinu. Samo se u njima usuđuju stanovati Turci. Iz tih svojih utvrda često prodiru u ravnicu, kad dolazi do sukoba s mađarskim hajducima. Tu stanuju i mnogi pravoslavni. Vjernici su pokorni. Oni su izloženi stalnoj opasnosti ne samo od Turaka već i od mađarskih hajduka. Ove su godine u jednom selu zarobili župnika, koga su Turci i kršćani oslobodili.

U daljem svom izvještaju o Kalačkoj nadbiskupiji spominje ova mjesta: Bukin (Mladenovo kod Bačke Palanke), Kolut, Sombor, Hercegszántó, Gara, Jankovac (Jánoshalma), Bajmok, ali i novosagrađenu lijepu crkvu između Bajmoka i Đurđina. U svim su mjestima na čelu vjernika franjevci.

Više od dvadeset godina vodio je biskup Benlić biskupsku službu marljivo obilazeći bačka prostranstva. Ipak, u njegovoj se arhivskoj ostavštini Subotica spominje samo kao utvrđenje u kojem "se usuđuju stanovati samo Turci".

Ludoški župnik fra Toma Vojnić

Pored spomenutih arhivskih dokumenata i podataka otaca franjevac, vrijedno je spomenuti otkriće vrlo zaslužnoga arhivista Istorijskog arhiva u Subotici, profesora Lászla Magyara. U svom je posljednjem istraživanju među spomenutim franjevačkim spisima otkrio do sada sasvim nepoznatu odluku franjevačkog biskupa Matije Bernjakovića iz 1680. godine. Dopuštenjem gospodina Magyara, ovdje objavljujemo i faksimil i prijevod toga, za ljubitelje Subotice, veoma važnog dokumenta.

je svoju odluku o postavljanju fra Tome Vojnića potpisao početkom siječnja 1680. godine u Somboru. Zašto Bernjaković tu odluku nije potpisao u Subotici? Sombor je bio u istoj situaciji kao i Subotica.

Još dva otvorena pitanja: Zašto je naselje Ludoš 1680. godine dobilo župnika u osobi fra Tome Vojnića? Je li tamo već postojala katolička župa?

Dosada najzaslužniji monograf Subotice, Iványi, spominje 1693. godine, poslije izгона Turaka, fra Jerka Guganovića (Ludasi Jeromos). Dobio je ime Ludasi po Ludašu, odakle je ponikao iz i danas ugledne bunjevačke obitelji Guganović. Iványi s pravom drži da je obitelj Guganović, i ne samo ona, i za vrijeme turskoga ropstva živjela na Ludošu.

Svakako smatramo da je naselje Ludoš bilo za vrijeme Turaka jedno od najvećih bunjevačkih naselja u Bačkoj. Tamo su, pored ostalih, stanovale i obitelji Vojnić i Jaramazović. Na današnjoj granici između Horgoša i Subotice, ovi su držali vodenicu podignutu još za vrijeme Turaka.

Segedinski franjevci i Subotica

Nema sumnje da su potkraj turskoga ropstva pastoralnu skrb na ovom području vodili segedinski franjevci. Mađarski povjesničar o tome piše: "Među segedinskim franjevcima salvatorijancima bilo je počev od 1650. godine uvijek franjevaca koji su znali "racki" te su tako bili u stanju da uz veliki trud i ne manju opasnost prihvate vjersku pastvu nad Bunjevcima koji su se 1686. (?) godine naselili u Subotici" (7).

Isti auktor još kaže: "To što je Subotica postala katolički grad, može zahvaliti samo segedinskim ocima franjevcima" (8).

Bilješke

1. Arhiv županije Csongrád, XIII, L, Arhiv Donjogradskog franjevačkog samostana, 20. omot - Csongrád Megyei Levéltár, XIII, L, Alsóvárosi ferenczrendház iratai, 20. kötet
2. Petar Pekić, Povijest Hrvata u Vojvodini, Zagreb 1930, str. 53.
3. Navedeno djelo, str. 43.
4. Podatke o biskupu Benliću ostavio nam je pokojni katolički svećenik Gyetvai Péter u svojoj knjizi "Egyházi szervezés főleg az egykori déli magyar területekben és a bácskai Tisza mentén", str. 112-115. (Ustrojstvo crkve prvenstveno u nekadašnjim južnim krajevima Mađarske i u bačkom Potisju).
5. Biskup Benlić više ne spominje Bodrošku županiju ali spominje mjesto Szent Lőrinc, nekadašnje sjedište županije, što bi po mišljenju nekih povjesničara mogla biti današnja Sonta, čiji je inače zaštitnik sveti Lovro.
6. Arhiv županije Csongrád, Zbornik - Okmánytár I, fol. 23, b/1
7. Dr. Karácsonyi János, Szt. Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig, (Povijest Franjevačkog reda u Mađarskoj do 1711. g.), Budimpešta 1922, I. tom, str. 168.
8. Navedeno djelo, 527. str.

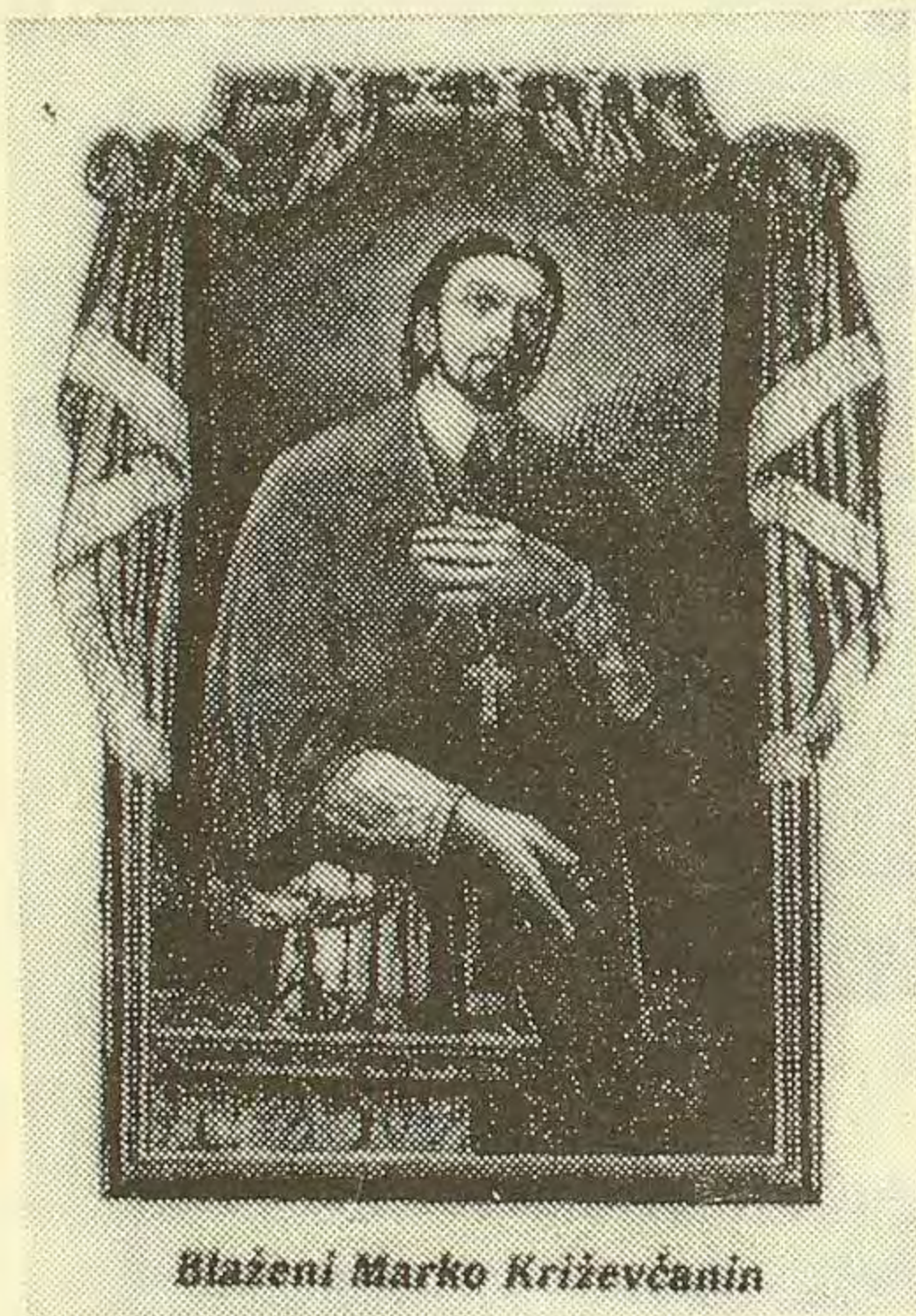
★★_★★_★★

NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJ CRKVE U HRVATA U 1995. GODINI

BLAŽENI MARKO KRIŽEVČANIN PROGLAŠEN SVETIM

MUČENIK, ODGOJITELJ MLADEŽI, VJERAN KRISTU I CRKVI
(* 1589 + 7. 09. 1619.)

Svetac jedinstva

Blaženi Marko Križevčanin

Sveti otac Ivan Pavao Drugi proglasio je blaženoga Marka Križevčanina svecem Katoličke crkve. O slavi svetoga Marka govori činjenica da se njime ponosi ne samo hrvatski, nego i slovački i mađarski narod. Svetim Markom se diči i svaki katolički biskup, svećenik, teolog koji je studirajući u Rimu živio u glasovitom rimskom sjemeništu Germanicum et Hungaricum. Sveti Marko je svetac ujedinjene Europe. On je svetac koji povezuje i zbližuje njegovu domovinu Hrvatsku s Mađarskom, Slovačkom, Poljskom, Austrijom, Rumunjskom i Italijom. Rođen u Hrvatskoj, studirao je u Grazu i Rimu. Kao svećenik djelovao je u Zagrebačkoj biskupiji, a kao odgojitelj budućih svećenika djelovao je u slovačkim dijelovima Ostrogonске nadbiskupije u ubavoj Trnavi. Mučeništvo je pretrpio u Košicama, gdje je ove godine proglašen svetim.

Marko prije svoga mučeništva

O točnoj godini Markova rođenja, čini se, nema vjerodostojnih podataka. Jedni pišu da je rođen 1580, drugi 1588, a treći 1589. Nema sumnje da je rođen u Križevcima. Na svoj grad i na svoju narodnost je Marko bio ponosan. O tome svjedoči njegovom rukom pisani dokumenat u već spomenutom rimskom zavodu. Marko je u Grazu završio srednjoškolsko obrazovanje. Tamo se upoznao i s filozofijom. Imao je 21 godinu kada je kao svećenički kandidat Zagrebačke biskupije, godine 1611, postao student Papinskog sveučilišta Gregorijane. 1615. godine je u Rimu zaređen za svećenika. Kratko je vrijeme djelovao u rodnome gradu Križevcima. Njegovi su odgojitelji bili isusovci. Cijeloga svoga života je bio povezan s njima. Na molbu uglednog kardinala Pétera Pázmánya postao je poglavar trnavske bogoslovije. Bio je i ostrogonski (Esztergom) kanonik, arhiprezbiter u Komárnu. Razumio se i u gospodarstvo. Njegov mu je nadbiskup povjerio da bude upravitelj kaptolskog posjeda u Széplaku. Marko je najmlađi među svojim drugovima.

Mučeništvo

Košice su bile tvrđava mađarskog kalvinizma. Malobrojni katolici su već bili ostali i bez svojih crkava. Katolici Mađari su bili povjereni skrbi Pongrácz Istvána, a o Slovacima se starao Melkior Grodieczky. S njima je u Košicama boravio i Marko Križevčanin. Katolici su bili optuženi da su podmetnuli požar u gradu. Marko, István i Melkior su uhićeni i utamničeni. Tri dana su živjeli bez hrane i vode. Marku je ponuđen veliki posjed ako se odrekne katoličke vjere. Sva su trojica morala umrijeti zato što su ostali dosljedno vjerni Papi. Ispovjedili su jedan drugoga. Glasno su molili. Pjevali su "Tebe Boga hvalimo". U rano jutro 7. rujna 1619. godine počelo je najokrutnije mučenje. Kad je Marko opetovno odbio da ostavi katoličku vjeru, palili su ga bakljama a zatim mu odrubili glavu. I Melkior je tako ubijen. Kako se činilo da je István već mrtav, bacili su ga poluživog u zahodsku jamu. Njegovo je umiranje trajalo dvadeset sati.

Slava košičkih mučenika

Tek nakon pola godine posmrtni ostaci svetih mučenika mogli su biti dostojno sahranjeni. Od 1635. njihove su se moći čuvale kod trnavskih klarisa, a od 1784. u tamošnjoj crkvi sestara uršulinki. Kardinal Pázmány je još 1628. godine poduzeo sve da se košički mučenici proglaše blaženim. Blaženim su proglašeni po svetom papi Piju X. 15. siječnja 1905. godine. Od ove godine slavimo ih kao svece svoje Katoličke crkve, kao velikane vjernosti i odanosti Kristu i Papi u srednjoj Europi.

Stjepan Beretić

NIKAD NEĆU ZABORAVIT

*Nikad neću zaboravit
Moj Tavankut, moje selo.
Ono mi je uvijek bilo
Tako drago, tako milo.*

*Nikad neću zaboravit
Moje drago rodno misto.
Ono mi je uvijek bilo
Kao suvo zlato čisto.*

*Nikad neću zaboravit
Moju viru, crkvu, selo.
Ono mi je sve pomoglo
Da ponosno dižem čelo.*

*Nikad neću zaboravit
Mog ditinjstva staze davne.
One su mi uvijek bile
Tako drage, tako mile.*

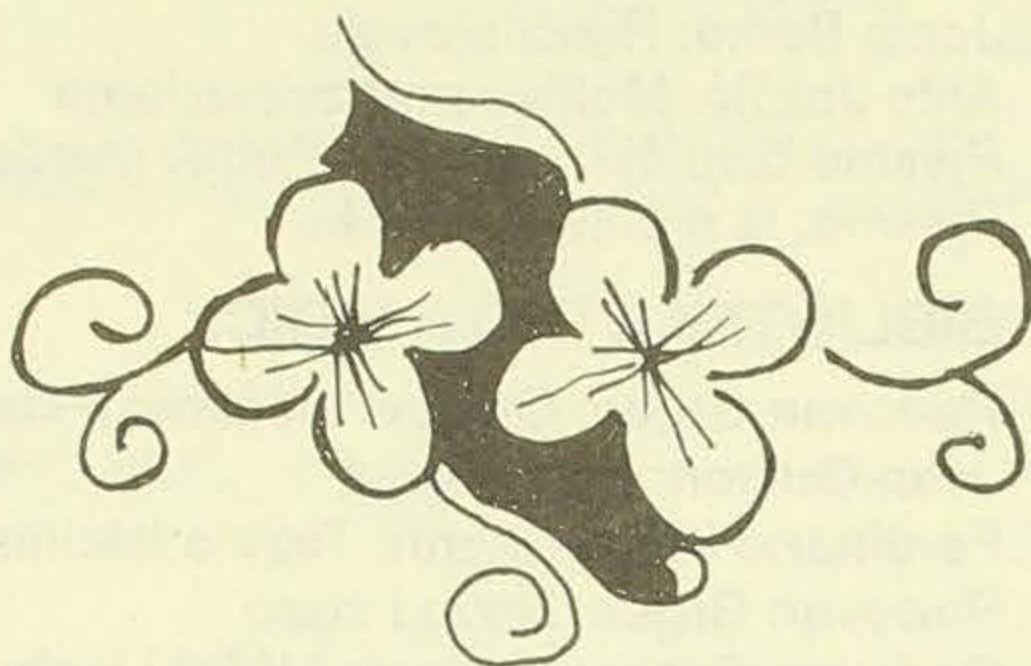
*Nikad neću zaboravit
Moje ditinje školsko doba.
Ono će mi uvijek biti
Najdraže sve do groba.*

Marga Stipičić

ZAPITAO SIN NANU (spomen Blašku Rajiću)

Zapitao sin nanu
Zapitao sin nanu - Ljeljo
"Zašto zvona, nane,
Zašto zvona nane, - Ljeljo
Tako tužno zvone
Tako tužno zvone - Ljeljo
Ko da suze rone,
Ko da suze rone." - Ljeljo
Kroz plač zbori nana
Kroz plač zbori nana - Ljeljo
Sinu odgovara
Sinu odgovara: - Ljeljo
"Zvona suze rone
Zvona suze rone - Ljeljo
Jer u grob sad prate
Jer u grob sad prate - Ljeljo
Najdičnijeg sina
Najdičnijeg sina - Ljeljo
Bunjevačke grane
Bunjevačke grane - Ljeljo
Bunjevačke nane
Bunjevačke nane - Ljeljo
Roda našeg cvice
Roda našeg cvice - Ljeljo
Blaška nam Rajića
Blaška nam Rajića - Ljeljo
Dragog nam župnika
Dragog nam župnika - Ljeljo
Župe svetog Roke
Župe svetog Roke" - Ljeljo
Nek se suze moje
Nek se suze moje - Ljeljo
I moje i tvoje
I moje i tvoje - Ljeljo
S plačom zvona spoje
S plačom zvona spoje - Ljeljo

Da čuvaju spomen
Da čuvaju spomen - Ljeljo
Njegova imena
Njegova imena - Ljeljo
U beskraj vrimena
U beskraj vrimena - Ljeljo
Ivan Prčić, Gospodar

U OGLEDALU TVOJ LIK

*Dok promatrah sebe u ogledalu,
vidjeh tvoj lik,
i oči me tvoje gledaše dugo.
I pitah se:
Jesi li sa mnom uvijek,
radosti moja i tugo,
dok spavam i dok se budim?
Hoćeš li biti uz mene
još dugo, dugo?
Hoćeš li mi pružiti ruku
u dane bola i očaja?
Pokazati smiješak
kad nema izlaza, ni kraja?
Hoćeš li biti tu
i lik tvoj da li će me pratiti
kad prestanemo maštati
i počnemo stariti,
da li ćeš me s ljubavlju gledati?*

Silvana Bilinc Žigmanov

PREPORUČAMO PREPORUČAMO PREPORUČAMO PREPORUČAMO
IZDANJA KNJIŽEVNOG DRUŠTVA SVETOG JERONIMA
(SV. ĆIRILA I METODA)

BIBLIOTEKA "ROMANI"

Milutin Mayer: Medvedgradski jastrebovi
Stjepan Džalto: Gladne i nemirne godine

PJESME:

Antologija: Za blagdanskim stolom
Josip Berka: Riječi pjevaju
Ante Jakšić: Molitve pod zvijezdama
Pjesme bistričkih romara: Putnik marijanski
Pjesme: Iz marijanske lirike

BIBLIOTEKA "NOVI VIDICI"

Radovan Grgec: Odsjevi kršćanske kulture
Jean Guilton: Katolicizam
Ferdinand Klostermann: Teze o laicima
Radovan Grgec: Novo i staro
Radovan Grgec: Nadanja i iščekivanja

ZBORNICI

Hrvatski književni zbornik: Marulić
Grupa autora: Zbornik o dr. Josipu Andriću

ČASOPISI

"MARULIĆ" - hrvatska književna revija; časopis za književnost i kulturu
"SVETA CECILIJA" - časopis za duhovnu glazbu (s notnim prilogom)

MOLITVENICI

KRUH NEBESKI - molitvenik s pjesmama
IZVOR UTJEHE - molitvenik s velikim slovima
MALI MOLITVENIK - za djecu

OSTALA LITERATURA ZA VJERSKU IZOBRAZBU

Otto Goldmann: Ima li Biblija pravo?
Charles Journet: Marija Majka Crkve
Dođi Duše Sveti (pobožnost Duhu Svetom)

RAZNE KNJIGE

Josip Buturac: 100 godina HKD SV. JERONIMA-SV. ĆIRILA I METODA
T.J.H. Mar: S ovu stranu dobra i zla

NOVO!

Mato Mrčinko: Drvo života i drvo smrti
Stjepan Hrastovec: Na rubu zbilje
I. Damiš: Ulomci za povijest katoličke crkve u Hrvata
M. Jurčić: Daljine, blizina
Grupa autora: Obljetnice hrvatskih velikana

DANICA - najstariji i najpoznatiji hrvatski katolički kalendar (knjiga)

Narudžbe prima izdavač: HRVATSKO DRUŠTVO SV. JERONIMA (SV. ĆIRILA I METODA), Trg kralja Tomislava 21, 10000 ZAGREB, a možete ih nabaviti i u Ćirilometodskim knjižarama u ZAGREBU, Kaptol 29.

Zahvaljujemo HRVATSKOM DRUŠTVU SV. JERONIMA (SV. ĆIRILA I METODA) NA SURADNJI, POMOĆI I PODRŠCI!

SADRŽAJ

Gospodarski radovi po mjesecima	28
Astronomski i vremenski podaci za 1996. godinu	40
Zapovjedni blagdani	42
Obvezatni post i nemrs	42
Katolička crkva u svijetu	43
Katolička crkva kod nas	44
Katoličke novine i časopisi	47
Stjepan Beretić : Riječ urednika	49
Evangelium vitae - Evandjelje života	51
Hvala tebi, ženo (Iz pisma pape Ivana Pavla II. ženama)	53
Sveti Antun - svetac cijelog svijeta	56
(*) S. Fides Vidaković : Uranilo ljeto	58
(*) S. Fides Vidaković : Očekivanje	58
Antun Miloš : Da li je Katolička crkva Crkva Biblije	59
(*) Tomislav Žigmanov : Blagoslov	68
(*) Tomislav Žigmanov : Uput čovjeku	68
Mihajlo Malacko : Roditelji - djeca - narod, IV. Božja zapovijed	69
O. Tomo Vereš : Budimo jednostavni da budemo sretni	74
(*) Živko Kustić : Zrno u zemlju posijano	79
(*) Jakov Kopilović : Tuga u Bačkom Brijegu	80
(*) Jakov Kopilović : Magle pale na brazde	80
MEDICINA	81
Dr. sci. Fabijan Skenderović : Moždani udar - klinička slika, učestalost ovog stanja u Bačkoj	81
(*) Milovan Miković : "Avaške godine"	88
(*) Đula Milodanović : Zima na salašu	88
VETERINA	89
Dr. vet. Boris Pavlov : Važne i česte bolesti životinja na našem prostoru	89
Arsen Bajić : Stočarstvo u prošlosti Tavankuta	91
(*) A. Kokić : Za moju nanu	96
NARODNO BLAGO	97
Alojzije Stantić : Kadgodašnji ris	97
(*) Matija Dulić : Njive	105
Jakov Kujundžić : Poklade i korizma u mom djetinjstvu	106
Ivka Ognjanov (Mirkin) : Šokački pokladni običaji u Baču	113
(*) Ivo Prčić, mlađi : Žetelac	116
Ivo Prčić, mlađi : Bunjevačke narodne poslovice	117
Ivo Prčić, mlađi : Bunjevačke pučke sigre	120
(*) Petar Vuković : Sićanje na prelo	124
(*) Lozika Kopunović : Lipo ti je u nas	124
DUHOVNOST	125
Ml : Iz punine srca usta... pjevaju	125
(*) Branko Jegić : Pusti me da molim	126
Lozika Kopunović : Legenda o svetom Đuri	127
Franjo Ivanković : Roditelji Terezije iz Lisieuxa prema časti oltara	128
(*) Blaženka Rudić : Uskrsno jutro	130
Andrija Kopilović : Tolerancija i strpljivost	131
(*) Kata Ivanković : Jubilarcu "Bunjevačkom kolu"	134

Andrija Anišić: Pojam zajedništva u Dekretu o ekumenizmu II. Vatikanskog sabora	135
(*) Ivan Pašić: Polnoćka u mojem selu	142
Stjepan Beretić: Što je biskupijska sinoda?	143
(*) Marija Vujković Lamić: Ne... nije umro, On sad vječno živi	146
Ana Kopunović: Izvještaj o radu dobrotvorne zajednice "Amor Vincit"	147
(*) Viktorija Grunčić: Sve dotle ti je skriveno ime... ..	150
Antun Gabrić: Vučja zahvalnost	151
Cecilija Miler: Sićanje na žetvu	152
MLADI	153
Suvremena Knjiga otkrivenja - pisma mladih Crkvi u Srijemu	153
Loreto - Svetište "nazaretske kuće"	156
Svjetlana i Mirjana: Sa zajedničkog puta k Marijinoj kući u Loreto	156
Papa mladima u Loretu	158
Marinko Stantić: Tebi govorim	160
Dijana: Meditiram i molim	160
N.N.: Mir	161
(*) Tomislav Žigmanov: Prijatelj	161
Zdenka: Mladi u '95 - kronika	162
Jakov Kujundžić: Popo i post	164
KRONIKA ZNAČAJNIJIH DOGAĐANJA U 1995. GODINI	165
Bela Gabrić: Kronika	165
(*) Stipan Vojnić: Salaš	182
OBLJETNICE	183
A. Nevolić - F. Ivanković: Povijest župe Imena Marijina u Novom Sadu	183
Franjo Ivanković: 25. obljetnica crkve sv. Nikole Tavelića u Somboru	186
Antun Gabrić: Kapela sv. Ane u Tavankutu	190
NAŠI POKOJNICI	193
Marko Vukov	193
S. Emanuela (Marija) Gabrić	195
S. Marija Vjekoslava Stuhne	195
Brat Anđelko Pašalić, karmelićanin	196
(*) Stipan Šarčević: Izvor	196
DA IH NE ZABORAVIMO	197
Bela Gabrić: Stota obljetnica rođenja Ivana Malagurskog Tanara	197
Bela Gabrić: Osamdeseta obljetnica smrti Paje Kujundžića	200
Bela Gabrić: Pedeseta obljetnica smrti Mije Mandića	202
POVIJESNI KUTAK	205
O. Tomo Vereš: Dominikanci - osnivači prvog hrvatskog sveučilišta u Zadru	205
(*) Tona Kujundžić: Na harfi patnje	214
Gašpar Ulmer: Novi prilog poznavanju vjerskih prilika na subotičkom području za vrijeme turske okupacije	215
Stjepan Beretić: Najznačajniji događaj Crkve u Hrvata u 1995. godini Blaženi Marko Križevčanin proglašen svetim	219
(*) Marga Stipić: Nikad neću zaboravit	220
(*) Ivan Prčić, Gospodar: Zapitao sin nanu (spomen Blašku Rajiću)	221
(*) Silvana Bilinc Žigmanov: U ogledalu tvoj lik	221
Izdanja književnog društva svetog Jeronima (sv. Ćirila i Metoda)	222

Znak () označava pjesme*

„GLOBUS“

Centar za umnožavanje i prepisivanje
(ŠTAMPARIJA BRZE USLUGE)

Otmara Majera 10, 24000 Subotica

Tel/Fax: (024) 51-202, 53-142

NUDIMO VAM:

- VIZIT KARTE
- POZIVNICE
- POSMRTNICE
- PLAKATE
- PROSPEKTE
- KATALOGE
- NALEPNICE
- OBRASCE
- KNJIGE
- ŠKOLSKE SVESKE
- KALENDARE
- NOVINE
- KARTONSKU AMBALAŽU
- PAPIRNU AMBALAŽU
(KESICE)
- OSTALU ROBU
PO NARUDŽBI
 - OFSET ŠTAMPU
 - TIPO ŠTAMPU
 - SITO ŠTAMPU

zkvh.org.rs

